

JUHAN TULDAVA

Rootsi keele
grammatika

SVENSK GRAMMATIK

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

JUHAN TULDAVA

Rootsi keele
grammatika

SVENSK GRAMMATIK

Teine trükk

Tallinn „Valgus“ 1980

Kessõna

Käesolev "Rootsi keele grammatika" on mõeldud õppevahendiks Tartu Riikliku Ülikooli Üliõpilastele, kes võtavad osa ülikooli fakultatiivsetest rootsi keele kursustest. Foneetika osas tutvustatakse rootsi keele häälikuid, tähtsamaid hääldamisreegleid, kõnekeele iseärasusi ning antakse lühike ülevaade õigekirjutusreeglitest. Põhjalikult vaadeldakse rootsi dünaamilis-muusikalist rõhku, ilma milleta pole võimalik omandada õiget rootsi hääldamist. Metoodilistel kaalutlustel on paljudes õpiku peatükkides muusikaline rõhk rootsi sõnadel ära märgitud (akuudi- või graavisemärgiga). Morfoloogiat ja süntaksit käsitletakse koos, mis praktilises õppetöös on end õigustanud. Nii näiteks järgnevad iga sõnaliigi vormiõpetusele kohe peatükid antud sõnaliigi süntaktilisest kasutamisest. Eraldi käsitletakse sõnajärjestust.

Autor on püüdnud võimaluse korral vaadelda rootsi ja eesti keele nähtusi kõrvutatavas plaanis. Õppeotstarbelistel eesmärkidel on eri teemade lõpul toodud kokkuvõtlikud ülevaated ja skeemid.

Võrreldes 1. trükiga (1969) on tehtud mõningaid mitteolulisi parandusi ja muudatusi materjali esitamisel.

Tartu, jaanuar 1980.

J. T.

Förord

Denna svenska grammatik är avsedd för studerande vid Tartus statliga universitet, som deltar i universitetets fakultativa (frivilliga) kurs i svenska språket. Först ges en översikt i fonetik: svenska ljud, viktigaste uttalsregler, talspråkets särdrag samt rättstavningsregler. Utförligare behandlas den svenska dynamisk-musikaliska accenten som är en förutsättning för ett riktigt svenskt uttal. För att underlätta inlärandet av den svenska musikaliska accenten har akut och gravis markerats i de flesta exemplen. Morfologin och syntaxen behandlas tillsammans, vilket i praktiken har visat sig vara en fördel; t. ex. efter formläran av en viss ordklass följer omedelbart dess syntax. Ordföljden behandlas för sig.

Författaren har försökt, där så varit möjligt, att göra jämförelser mellan svenskan och estniskan. Till hjälp vid inlärandet har översikter, scheman och modeller genomgående utarbetats.

I denna andra upplaga har gjorts några obetydliga förändringar i jämförelse med den första upplagan som utkom i 1969.

J. T.

Tartu i januari 1980

F O N E E T I K A

T ä h e d j a h ä ä l i k u d

Tähestik

§ 1. Rootsi tähestik koosneb 29 tähest:

A a	/a:/	K k	/ko:/	U u	/ü:/
B b	/be:/	L l	/ɛll/	V v	/ve:/
C c	/se:/	M m	/ɛmm/	W w	/dʷbbəlt-ve:/
D d	/de:/	N n	/ɛnn/	X x	/ɛks/
E e	/e:/	O o	/u:/	Y y	/y:/
F f	/ɛff/	P p	/pe:/	Z z	/se:ta/
G g	/ge:/	Q q	/kü:/	Å å	/o:/
H h	/ho:/	R r	/ärr/	Ä ä	/ä:/
I i	/i:/	S s	/ɛss/	Ö ö	/ö:/
J j	/ji:/	T t	/te:/		

a o u a on tagavokaalid, e i y ä ö eesvokaalid; b d g j l m n r v on helilised, f h k p s t helitud konsonandid; q ja w esinevad ainult üksikutes isiku- ja kohanimeses, z esineb laensõnades.

Märkus. Siin ja järgnevalt on rootsi sõnade transkriptsioon toodud püstsulgudes. Vokaalide pikendus on märgitud kooloniga vokaali järel, konsonantide pikendus aga kahekordse kirjutamisega. Dünaamiline pearõhk on tähistatud rõhulise silbi vokaali kohal märkidega (´) ja (`), mis samaaegselt märgivad sõna muusikalist liht- või liitrõhku, vt. § 17.

Häälikute vältus

§ 2. Rootsi keeles võivad häälikud olla lühikesed või pikad. Pikk konsonant kirjutatakse tavaliselt kahekordselt, vokaali pikkust aga otseselt kirjas ei märgita - seda saab kindlaks määrata järgneva konsonandi pikkuse

järgi. Kõige üldisemad reeglid on järgmised:

kui konsonant on lühike, siis eelnev vokaal on pikk, näit.:

tal /ta:l/ 'kõne';
väg /vɛ:g/ 'tee';

kui konsonant on pikk, siis eelnev vokaal on lühike:

tall /tall/ 'mänd';
vägg /vɛgg/ 'sein';

konsonantühendile eelnev vokaal on samuti lühike:

talk /talk/ 'talk';
väst /vɛst/ 'vest'.

Täpsemad reeglid häälikute vältuse kohta vt. §§ 3 - 4.

§ 3. Rõhulises silbis on v o k a a l p i k k:

1) lühikese konsonandi ees: tal /ta:l/ 'kõne', tala /tɑ:lɑ/ 'rääkima, kõnelema';

2) fhesilbiliste sõnade lõpus: ha 'omama', se 'nägema', õ 'saar';

3) sageli konsonantühendite rd, rl, rn ees, milliseid hääldatakse nagu supradentaalsed d, l, n (§ 6): bord /bu:d/ 'laud', kärl /cä:l/ 'anum, nõu', järn /jä:n/ 'raud';

4) mõningate konsonantühendite ees üksikutes sõnades, nagu: moln /mo:ln/ 'pilv', rodna /rò:dna/ 'punastama', dold /do:ld/ 'peidetud', morgnar /mõ:nar/ 'hommikud';

5) vokaal jääb tavaliselt pikaks ka grammatilisel muutmisel, näit.: aker /ó:kar/ 'põld' - akrar /ò:krar/ 'põllud', läsa /lɛ:ssa/ (s kohta vt. § 6) 'lugema' - läste /lɛ:sta/ 'luges', fin /fi:n/ 'kena' - fint /fi:nt/ 'kenasti';

aga: sjö /šö:/ 'meri; järv' - sjön /šönn/ (postpositiiv-artikliga -n) 'meri; järv', tro /tru:/ 'uskuma' - trodde /truddə/ 'uskus', hög /hö:g/ 'kõrge' - högt /hökt/ 'kõrge, kõrgelt'.

§ 4. Rõhulises silbis on v o k a a l l ü h i k e s:

1) pika konsonandi või konsonantühendi ees: tall 'määnd', kalla 'kutsuma', kasta 'viskama';

2) j ees: kaj /kai/ kai', koja /kõia/ 'hütt';

3) sõnalõpulise m ja n ees, mida hääldatakse pikalt: vem /vemm/ 'kes', som 'kui; mis', om 'kui', fram 'ette', hem 'kodu; koju', rum /rømm/ 'tuba, ruum', dröm 'unistus', han 'tema' (meessugu), hon /hunn/ 'tema' (naissugu), den 'see', man 'mees', män /männ/ 'mehed', men /männ/ 'aga' (vrd. men /me:n/ 'kahju'), igen /ijénn/ 'jälle', in 'sisse', min 'minu', din 'sinu', sin 'tema, oma', mun /münn/ 'suu', än /énn/ 'kui', vän /vünn/ 'sõber', kan 'võib';

eesliites an-, näit.: änställa 'tööle võtma';

liitsõnade algosises kun-, näit.: kungöra /kännjö:ra/ 'teatavaks tegema';

kahekordselt kirjutatakse pikk m sõna lõpus ainult mõningates sõnades, näit.: damm 'pais', ramm 'laevaramm', lamm '(lamba)tall' - et hoida neid sõnu lahus pikavokaalsetest dam /da:m/ 'daam', ram /ra:m/ 'raam', lam /la:m/ 'jõuetu';

4) mõnes üksikus sõnas: döma /dömma/ 'otsustama', hade /hädä/ 'omas, (tal) oli'.

Märkus. Rõhuta silbis on rootsi keeles tavaliselt kõik häälikud lühikesed (§ 16).

Hääldamine

§ 5. Vokaalid:

a /a:/ pikk a, tagapoolsema artikulatsiooniga kui eesti keeles; rootsi häälik on ka kergelt labialiseerunud (hääldamisel on huuled ümardunud), mis lähendab teda ä-le: tal /ta:l/ 'kõne; arv', hat /ha:t/ 'vihkamine';

/a/ lühike a nagu eesti keeles; tall /tall/ 'määnd', hatt /hatt/ 'kübar';

- e /e:/ pikk e nagu eesti sõnas 'leek'; se /se:/ 'nägema', leka 'mängima', veta 'teadma';
- /e/ lühike e nagu eesti sõnas 'kell': eld /eld/'tuli', vecka /vèkka/ 'nädal'; siin on võimalik lahtisem hääldamine:
- /ɛ/ e ja ä vahepealne lühike häälik, esineb /e/ asemel paljude rootslaste häälduses, eriti p järel: penna /pɛnna/ 'sulepea';
- /ä/ r ees lühike ä nagu eesti keeles: herr /häär/ 'här-ra', berg /bärj/ 'mägi';
- /ə/ redutseeritud häälik rõhuta silpides, umbes nagu lõpp-e eesti sõnades 'mitte', 'mulle' saarte murretes; gosse /gossə/ 'poiss', fågel /få:gəl/ 'lind';
- i /i:/ pikk i, eespoolse artikulatsiooniga; kõrvale tundub, nagu järgneks rootsi i-le j-häälik; fri 'vaba', hit 'siia', visa /vi:ssa/ 'näitama';
- /i/ vastav lühike i: vind 'tuul', hatta 'leidma';
- o /u:/ pikk u, kitsamini labialiseeritud kui eesti keeles (hääldamisel on huuled rohkem ümardunud); tavaline hääldamine lühikese konsonandi ees: blod 'veri', stor 'suur', bröder 'vend', ko 'lehm';
- /u/ vastav lühike u; esineb mitmuse lõpus -or: flickor /flikkur/ 'tüdrukud'; sufiksis -dom: ungdom /uŋdum/ 'noorus';
- muutevormides, nagu bodde /buddə/ 'elas' (vrđ. bo /bu:/ 'elama'), trodde 'uskus' (tro /tru:/ 'uskuma');
- tuletussõnades nagu rodd /rudd/ 'sõudmine' (vrđ. ro /ru:/ 'sõudma');
- samuti paljude sageli kasutatavates sõnades, näit.: ond /und/ 'kuri, halb', bönde 'talupoeg', blömma 'lill', ost 'juust', hösta 'kõhima', öxe 'härģ', stömme 'kere', söcken 'kihelkond', tom 'tühi', önsdag 'kolmapäev', hon 'tema' (naissugu), hos 'juures', orm 'uss, madu';
- /o:/ pikk o, kitsamini labialiseeritud kui eesti kee-

les; esineb paljudes sõnades, eriti n-i ja v ees: son 'poeg', hõnnng 'mesi', kõnung 'kuningas', hov 'õukond', sõva 'magama', lov 'luba', lõva 'lubama', kol 'süsi', tjog '20 tükki' (mõõt), villkor 'tingimus';

mõnede konsonantühendite ees: moln 'pilv', porla 'sulisema', sõrta 'sumisema', õrdning 'kord', sõvra 'välja valima', rõdna 'punastama', dold 'peidetud', mõrgnar 'hommikud';

paljudes võõrsõnades nagu: katalóg 'kataloog', despót 'despoot', brosch 'pross', rinnanõel', telefon 'telefon' (võib hääldada ka /telefú:n/); lühike o nagu eesti sõnas 'kolm'; tavaline hääldamine pika konsonandi ja konsonantühendi ees: kõmma 'tulema', sõppa 'supp', konst 'kunst', folk 'rahvas', kõsta 'maksma', bort 'ära', kort /kot/ 'lühike' (vrd. kort /kut/ 'kaart');

/o/ hääldatakse ka j ees: koja /kõia/ 'hütt', skoja /skõia/ 'petma';

mõnedes sõnades m-i ees: om 'kui; ümber', som 'kui; mis', kom 'tule', ja sõnas honom /hõnom/ 'teda' (meessugu);

u /ü:/ pikk ü, mis aga erineb eesti üü-st: hääldatakse ettelükatud ümardatud, kuid kokkusurutud hualtega, mistõttu hääliku lõpul võib tekkida frikatiivne v (w); du 'sina', nu 'nüüd', hus 'maja', ut 'välja'; spetsiifiline rootsi häälik, nn. avatud lühike ü; hääldatakse labialiseeritult, kuid ilma huuli ette lükkamata; eesti ü ja õ vahepealne lühike häälik: rund 'ümmargune', kõnna 'võima', upp 'üles', skulle 'võiks, peaks';

y /y:/ pikk vokaal, teravam(enam i-taoline) kui eesti üü; hääliku lõpul võib tekkida frikatiivne j: ny 'uus', fýra 'neli', lysa /lÿ:ssa/ 'valgustama';

/y/ lühike häälik, teravam kui eesti ü: nyster 'õde', nytta 'kasu';

- ä /o:/ pikk o nagu eesti sõnas 'loom': o 'minema', o 'maala
'maalima';
/o/ lühike o nagu eesti sõnas 'kolm': o 'pikk', o 'kaheksa';
- ä /ä:/ r-i ees nagu eesti ää: ä 'siin', ä 'õppima';
/ä/ r + konsonandi ees nagu eesti ä: ä 'valu', ä 'märka
'märkama';
/ε:/ pikk e ja ä vahepealne häälik: ä 'võrk', ä 'läsa
'lõssa' 'lugema'; siin võib hääldada ka pikk /e:/
(Stockholmi hääldamises);
/ε/ lahtine lühike e: ä 'hobune', ä 'õun';
- ö /oe:/ r-i ees lahtisem kui eesti öö; ö 'juhtima', ö 'öör'
(rahaühik);
/oe/ r + konsonandi ees avar ö: ö 'tume', ö 'uks';
/ö:/ pikk labialiseeritud ja kinnine öö: ö 'lumi', ö 'silm',
ö 'otsima';
/ö/ lühike labialiseeritud, veidi lahtisem kui /ö:/
ö 'sügis', ö 'aken'.

Märkus. Tänapäeva rootsi keeles puuduvad diftongid, nad
võivad esineda ainult vöörõnades, nagu Europa
'eürü:pa/, neutral /neütrá:l/ 'neutraalne', au-
diens /aüdié:ns/ 'audients', augusti /aügüsti/.

§ 6. Konsonandid ja konsonantühendid:

- b /b/ heliline b: b 'paluma', b 'kiri', b /tü:b/
'tuub';
/p/ helitu konsonandi ees: stabs /sta:ps/ (genitiiv)
'staabi';
- c /s/ eesvokaalide (e, i, y, ä, ö) ees: cétrum 'tsent-
rum', cykel /sýkkel/ 'jalgratas';
/k/ konsonantide ja tagavokaalide (a, o, u, ö) ees:
clown /klaun/ 'klaun', cup /kupp/ 'karikas',
/ka:l/ Carl (eesnimi);
- cc /ks/ accent /a:ksé:nt/ 'aktsent', succé /saksé/ 'menu';

- ck /kk/ tack 'tänan', flicka 'tüdruk', också /òkso:/ v.
/òkso:/ 'ka';
- ch /š/ võõrsõnades: charm 'sarm', chauffeur /šofé:r/
'autojuht', chef /še:f/ 'šeff'.

Märkus. Sõna och 'ja, ning' hääldatakse /okk/ või /o/.

- d /d/ heliline d: där 'seal', rida 'ratsutama';
- dj /j/ sõna algul: djuup /jü:p/ 'sügav', djärv /järv/
'julge';
- /dj/ sõna keskel: stödja /stö:dja/ 'toetama', kedja
/čè:dja/ 'kett';
- ds /ts/ lühikese vokaali järel genitiivi-vormis: gods-
ägare /gùtsɛ:gare/ 'maaomanik' (on võimalik
hääldada ka /gudds-/);
- /ss/ genitiivi-vormis sõnast stad 'linn', urd see esi-
neb liitsõnades, näit. stadsbud /stàssbü:d/ 'pa-
kikandja', ja järgmistes sõnades: ledsen /lɛs-
sən/ 'kurb', brådska /bròsska/ 'kiire', skridsko
/skríssku/ 'uisk';

- f /f/ fåra 'sõitma', fem /fɛmm/ 'viis' (arv);

Märkus. Vanas kirjaviisis (enne 1906. a. ortograafiare-
formi) tähistati v-häälikut sõna lõpul f-ga ja
sõna keskel f-i ja fv-ga: bref (praegu: brev)
'kiri', hafva (praegu håva) 'omama', tafla
(praegu tåvla) 'pilt, maal; tahvel'.

- g /g/ heliline g:
- 1) konsonantide ja tagavokaalide (a, o, u, å)
ees: glida 'libisema', gåta 'tänav', gå 'minema,
käima';
 - 2) e ees rõhuta silpides: fågel /fó:gəl/
'lind', mager /má:gər/ 'kõhn';
 - 3) silbi lõpus (välja arvatud l-i ja r-i jä-
rel): svag /sva:g/ 'nõrk', segra /sè:gra/ 'võit-
ma';

- /j/ nagu eesti j sõnas 'jaam' eesvokaalide (e, i, y, ä, ö) ees: gēt /je:t/ 'kits', göra /jõ:ra/ 'tegemea';
- /i/ spirantne j (vokaali järel), mida tähistame /j/, näit. sõnades säga /sɛia/ 'ütleva', säger /sɛiər/ 'ütleb', säg! /sɛi/ 'üttele!' mig /mɛi/ 'mind', dig /dɛi/ 'sind', sig /sɛi/ 'ennast';
- /š/ helitu sibilant (vt. sj), esineb e ja i ees mõnedes vöörõnades: geni /šeni:/ 'geenius', ingenjör /in-šanjõ:r/ 'insener', tragedi /trašɛdi:/ 'tragöödia', energi /enärši:/ 'energia', bagage /bagá:š/ 'pagas', garage /gará:š/ 'garaaž';
- gj /j/ sõna algul: gjuta /jü:ta/ 'valama', gjorde /ju:də/ 'tegi';
- lg, rg /lj, rj/ sõnades, nagu: älg /ɛlj/ 'pöder', helg /helj/ 'püha', talg 'küünlarasv', arg 'kuri', varg 'hunt', berg /bärj/ 'mägi', färg /färj/ 'värv', korg /koj/ 'korv', sorg /sorj/ 'lein', torg /torj/ 'turg', orgel /örjəl/ 'õrel', Norge /nórjə/ 'Norra', Sverige /svärjə/ 'Rootsi'.
- Brandid: kirurg /čirürg/ 'kirurg', Belgien /bélgiən/ 'Belgia', helgedom /hèlgədum/ 'pühadus'.
- gs, gt /ks, kt/: slaksmäl /släksmo:l/ 'kaklus', högt /hökt/ 'kõrgelt', sagt /sakt/ 'õeldud';
- h /h/ esineb ainult sõna algul vokaalide ees ja sufiksis -het, hääldatakse nagu saksa h sõnas 'haben': hand 'käsi', här 'siin', frihet 'vabadus'.
- Märkus. Vanas kirjaviisis tähistati v-häälikut sõna algul vahel täheühendiga hv: hvad (praegu: vad) 'mis', hvilken (praegu vilken) 'milline'.
- hj /j/ sõna algul: hju! /jü:l/ 'ratas', hjälpa /jɛlpa/ 'aitama', Hjalmar /jälmar/ (eesnimi);
- j /j/ sõna algul nagu eesti keeles: ja 'jah', jul /jü:l/ 'jõulud';
- /i/ vokaali järel spirantne j, mida tähistame /j/, un-
bes nagu eesti 'majja': kaja /käia/ 'hakk', koja

/kõia/ 'hütt', hõja /hõia/ 'tõstma', hai /hai/ 'hai', nej /nsi/ 'ei';

/š/ helitu sibilant nagu eesti sčnas 'šokolaad', ees-
neb vččrsčnades: journal /šurná:l/ 'šurnaal', pro-
jekt /prošékt/ 'projekt', just /šyst/ 'čiga, čig-
lane' (vrd. just /jæst/ 'just, parajasti');

k /k/ helitu, aspireeritud k (s.t. talle järgneb lühike
h-häälik), mida hääldatakse eriti tugevalt sčna
algul:

1) tagavokaalide (a, o, u, ä) ees: komma /kõm-
ma/ 'tulema', kust /kust/ 'rand';

2) e ja i ees rčhuta silpides: vacker /vákker/
'ilus', trákig /trò:ki/ 'igav';

3) konsonantide ees ja järel: kniv 'nuga',
mõrkret 'pimedus';

4) sčna lõpus: bok /bu:k/ 'raamat';

5) eesvokaalide ees mčnedes vččrsčnades:

monarki /monarkí:/ 'monarhia', kõ /kõ:/ 'järje-
kord, saba', kõr /kõe:r/ 'koor', parkétt, kokétt;

/č/ eesvokaalide e, i, y, ä, ö ees; helitu afrikaat,
umbes nagu vene ч, saksa -tch-sčnas 'Entchen';
moodsas hääldamises kaob sageli t-häälik afrikaa-
di algul ja jääb järele vaid saksa ich-häälikut
meenutav helitu spirant; näit.: kedja /čè:dja/
'kett'; Kina 'Hiina', känna /čè:nna/ 'tundma', kär
'čä:r/ 'kallis', kõra /čõ:ra/ 'sčitma';

kj /č/ kjõl /čõ:l/ 'seelik';

l /l/ nagu eesti l: land 'maa', tala 'rääkima';

lj /j/ sčna algul: ljud /jü:d/ 'häääl, heli', ljus /jü:ss/
'valgus', ljuga /jü:ga/ 'valetama'.

Märkus. l-i ei hääldata sčnades värlõ /vä:õ/ 'maailm',
karl /ka:r/ 'mees' (vrd. Karl /ka:l/ - eesnimi).

m /m/ nagu eesti m: mäl 'eesmärk', moder /mù:dər/ 'ema';

- n /n/ nagu eesti n: natt 'öö', nann 'nimi';
- ng /ŋ/ nasaalhäälik (ilma g-lõputa): lång /loŋ/ 'pikk',
finger /fiŋɛr/ 'sõrm', långre /lɛŋrɛ/ 'pikem';
kauem';
- nk /ŋk/ nagu eesti sõnas 'tank'; tänka /tɛŋka/ 'mõtlemas',
bank /baŋk/ 'pank';
- ns /ŋs/ mõnedes vöör sõnades: annons /anõŋss/ 'kuulutus',
pension /paŋšú:n/ 'pension'.
- gn /ŋn/ kui g ja n kuuluvad samasse silpi: vagn /vaŋn/
'vaner'; vagn, lagn /lɔŋn/ 'rahulik, vaikne'; ka
eesnimedes Agn /áŋnɛs/, Ragn /ráŋnar/ Sign
/síŋnɛ/;
vrd. lagning /la:gnɪŋ/ 'valmistamine', kus g ja
n on eri silpides: lag- + -ning (laga 'valmista-
ma'); samuti egna /e:gnɑ/ 'omad' (egen 'oma');
- p /p/ helitu, aspireeritud p, mida hääldatakse eriti tu-
gevalt sõna algul: park 'park', papper 'paber';
- q /k/ ainult nimedes, ühendustes qu või qv, mida hääl-
datakse /kv/: Quarnström, Lundqvist;
- r /r/ keeletipu r nagu eesti sõnas 'rahu': bryta /brý:ta/
'murdma', lära /lä:ra/ 'õppima', arm /arm/ 'käsi';
võib hääldada ka helilise tagapoolse frikatiivse r-
na, eriti sõna algul: röd 'punane', rida /rì:da/
'ratsutama';
- rd, rl, rn, rs, rt - häälduvad tavaliselt nagu supraden-
taalsed (ehk retroflekssed) /ɖ/, /l/, /p/, /ʃ/,
/t/ - s.t. nende hääldamisel r kaob ja järgnevad
konsonandid moodustatakse hääliku r artikuleeri-
miskohas (taha suundunud keeleotsaga): hård /ho:d/
'kõva', sohl /so:l/ 'sulin', barn /ba:p/ 'laps',
först /fo:ʃt/ 'esiteks', ort /uʔ/ 'koht';
sõnalõpuline r mõjustab ka järgneva sõna esi-
mest konsonanti, näit.: vad gör du? /va jõe:dü/
'mis sa teed?', var sä god! /vasogú:/ 'palun!'.

- Märkus, Lõuna-Rootsis, kus r hääldatakse üldiselt tagapoolse velaarise frikatiivina /R/, puuduvad ülalnimetatud supradentaalid; näit.: hård /ho:Rd/.
- s /s(s)/ alati helitu ja intensiivselt hääldatud s, peaaegu nagu eesti ss; transkriptsioonis märgime vokaalide vahel ja sõna lõpul kahekordse s-ga, näit.: resa /rè:ssa/ 'reisima', läsa /lè:ssa/ 'lugema', läs! /lè:ss/ 'loe!'; teistel juhtudel ühekordse s-ga: sal /sa:l/ 'saal';
- sch /š/ helitu sibilant (vt. sj) võõrsõnades nagu schack /šakk/ 'male', marsch 'marss', dusch 'dušš', krasch 'krahh';
- sc /ss; š/ võõrsõnades nagu scen /sse:n/ 'stseen', discipel /dissipɛl/ 'õpilane', konvalescens /konvalæssé:ss/ 'haigusest toibumine' (võib hääldada ka /-šé:ss/), lasciá 'nilbe, rõve', võib hääldada /lassí:v/ või /laší:v/, crescéndó /-š-/;
- sh /š/ inglise laensõnades nagu sheriff 'šerif', shilling 'šilling', shorts 'lühikesed püksid', show 'eten-dus; revüü';
- sj /š/ helitu sibilant, tagapoolsem kui eesti š sõnas 'šokolaad': sju /šü:/ 'seitse', själ /šé:l/ 'hing', sjö /šö:/ 'järv; meri';
- sk /sk/ konsonantide ja tagavokaalide (a, o, u, ä) ees: skriua 'kirjutama', skola /skù:la/ 'kool'; samuti tüve lõpus: fisken /fiskøn/ 'kala' (fisk + lõppartikkel -en);
- /š/ helitu sibilant (vrd. sj) eesvokaalide (e, i, y, ä, ö) ees: ske /še:/ 'juhtuma', skina /ši:na/ 'paist-ma', skydda /šydda/ 'kaitsma', skära /šä:ra/ 'lõi-kama', skön /šö:n/ 'ilus'; samuti sõnades marskalk /méršalk/ 'marssal', människa /mènniša/ 'inimene' (aga: mänsklig /mènskli(g)/ 'inimlik';
- skj /š/ skjuta /šü:ta/ '(püssist) laskma', skjorta /šü:ta/ 'särk';

stj /š/ stjärna /šš:pa/ 'täht (taevas)', stjåla /šš:la/ 'varastama'.

Märkus. Võõraufiks -sion ja -sion hääldatavad /-šu:n/ : division /di:višú:n/ 'diviis', profession /prof-šú:n/ 'elukate'.

t /t/ helitu aspireeritud dentaal, mida hääldatakse eriti tugevasti sõna algul: tak /ta:k/ 'katus', tack /takk/ 'tänan', torn /tu:n/ 'torn'.

Märkus: Võõraufiks -tion hääldatab tavaliselt /-šu:n/, näit.: lektion /lekšú:n/ 'õppetund', generation: üksikutes sõnades võib sufiks -tion hääldada ka /-ču:n/: nation /načú:n/ 'natsioon', motion /močú:n/ 'motsioon', portion /porčú:n/ 'portsjon'; -tie ja -tia hääldatavad võõrsõnades /-tsia/ ja /-tsia-/: aktie /áktsia/ 'aktsia', initsiativ /initsiatí:v/ 'initsiatiiv'; -tior /-(t)sior/: recentior /rəssén(t)sior/ 'väske tudeng';

tj /č/ helitu afrikaat: tjugo /čú:gu/ 'kakskümmend', tjänst /čanst/ 'teenistus', tjock /čökk/ 'paks'; moodsas hääldamises esineb ka siin saksa ich-häälikut meenutav helitu spirant (vrd. k eesvokaalide ees);

v /v/ nagu eesti v: vara /vå:ra/ 'olema', liv /li:v/ 'elu';
/f/ helitu konsonandi ees: till havs /til háfs/ 'merel';

w /v/ ainult nimes: Wien /vi:n/ 'Viin', Wikström /vikströa/, Beakow /beskov/;

x /ks/ exempel /eksémpel/ 'näide', lära /læksa/ 'kodune fülesanne'.

Märkus. Sufiks -xion hääldub /-kšú:n/ : reflexion 'mõtisklus'. Linnanimi Värjö hääldatakse /vikšö/.

z /s/ zoologi /so:logi:/ 'sooloogia', son /som/ 'tsoon'.
 Brand: Schweig /šveits/.
 sz /ts/ rassia /rátsia/ (ka /rássia/) 'haarang'.

§ 7. Kokkuvõtlik ülevaade rootsi keele häälikute kohta:

V o k a a l i d:

	Keesvokaalid	Keskvokaalid	Tagavokaalid
Kinnised	i: y:		u u:
	i y	ü:	
Poolkinnised	e: e ö: ö	ə	o:
	ɛ: ɛ oe: oe	ɤ	o
Lahtised	ä: ä		a a:

Ülaltoodud skeemi kohaselt saame kokku 23 täishäälikut. Meile võib veel lisada kõnekeeles kohati tekkivad pikkade vokaalide /ü:/, /a:/ ja /o:/ lühikesi variante rõhuta silpides, eriti sõnaühendites; need lühikesed variandid võivad säilitada vastava pika vokaali kvaliteedi, näit.: musik /müssi:k/, võimalik ka /messi:k/, sõnaühendites nagu ta in /ta inn/ 'võta sisse' (sõnas ta võib siin esineda lühike tagapoolne a vrd. ta /ta:/ 'võtma'), gå bort /go bót/ 'mine ära (vrd. gå /go:/ 'minema')'.

Fonoloogiline analüüs annab meile rootsi keeles aga ainult 9 vokaalset foneemi: /i/, /e/, /ɛ/, /y/, /ü/, /ö/, /u/, /o/, /a/. Foneemide väiksem arv on seletatav sellega, et vokaali pikki ja lühikesi vorme loetakse vastava foneemi variantideks ja et häälikud oe ja ä (ja nende pikad vastused) on foneemide /ö/ ja /ɛ/ positsioonilised variandid r-i ees ning redutseeritud ə on foneemi /e/ variant.

K o n s o n a n d i d :

	Klusiilid	Spirandid	Nasaalid
Bilabiaalid	b p		m
Labiodentaalid		v f	
Dentaalid	d t	s l	n
Supradentaalid	ɖ t̪	s̪ l̪ r̪	ɳ
Palataalid		j ʧ ʃ	
Velaarid	g k		ŋ
Larüngaalid		h	

Meie tabelis on 23 kaashäälikut, kusjuures pole arvestatud mitmesuguseid murdepäraseid variante (näit. r-i hääldamises). Kui supradentaale ɖ, t̪, s̪, l̪, r̪ lugeda omaette foneemideks, siis saame 23 konsonantset foneemi, vastasel juhul 18. (Vastavas teaduslikus kirjanduses esinevad mõlemad lahendused.)

Helilisuse-helituse tunnuse põhjal on seotud paarid: b - p, d - t, ɖ - t̪, g - k, v - f. Helitutel foneemidel /s/ ja /ʃ/ puuduvad rootsi keeles helilised vasted.

§ 8. Ülevaade tähtsamatest hääldamisreeglitest:

V o k a a l i d :

1. Erinev kvaliteet lühikesel ja pikal vokaalil:

a	/a/ - /a:/	<u>tall</u> - <u>tal</u> (eespoolsem - tagapoolsem)
o	/o/ - /u:/	<u>bort</u> - <u>bo</u>
	/u/ - /o:/	<u>blomma</u> - <u>söva</u>
	/o/ - /o:/	<u>bort</u> - <u>söva</u> (lahtisem - kinnisem)
u	/u/ - /ü:/	<u>full</u> - <u>ful</u> (lahtisem - kinnisem)
ö	/ö/ - /ö:/	<u>höst</u> - <u>hög</u> (lahtisem - kinnisem)

Sageli ka:

e	/ɛ/ - /e:/	<u>penna</u> - <u>peta</u> (lahtisem - kinnisem)
---	------------	--

2. Erinev kvaliteet r-i ees ja mujal:

ö	/œ/ r-i ees	- /ø/ mujal	<u>mörk</u> - <u>höst</u> (lahtisem-kinnisem)
	/œ/ "	- /ø/ "	<u>höra</u> - <u>högä</u> (" ")
ä	/ä/ "	- /ɛ/ "	<u>märke</u> - <u>mätt</u> (" ")
	/ä:/ "	- /ɛ:/ "	<u>lära</u> - <u>läsä</u> (" ")

3. Labialiseerituse kolm astet (kinniselt lahtisele):

/y:/, /y/ - /ü:/ - /u/ syr, synd - sur - sund
 /ö:/ - /ø/ - /œ/, /ø:/ hög - höst - dörr, hör

K o n s o n a n d i d :

4. Suur vahe heliliste ja helitute klusiilide vahel:

b, d, g (helilised) - p, t, k, (tugevad ja aspireeritud,
 s.t. neile järgneb lühike h-häälik)

bar - par
dam - tam
gall - kall

5. c, g, k, sk erinev hääldamine ees- ja tagavokaalide ees:

e, i, y, ä, ö ees:

teistes asendites

c	- /s(s)/	<u>céntrum</u> , <u>precís</u> , <u>cýkel</u> , <u>cásar</u>	/k/	<u>cup</u> , <u>clown</u>
g	- /j/	<u>génom</u> , <u>gíva</u> , <u>gýl-</u> <u>lene</u> , <u>gást</u> , <u>góra</u>	/g/	<u>gammal</u> , <u>glad</u>
	/g/	rõhuta lõppsilbi ees: <u>fáigel</u> , <u>máger</u> , <u>ságer</u>	/j/	sõna lõpul l, r järel: <u>álg</u> , <u>berg</u> , samuti <u>Svéridge</u> , <u>Nórge</u>
	/š/	võõrsõnades: <u>gení</u> <u>ingenjör</u> , <u>gest</u> , <u>religiós</u>	/ŋ/	n ees samas tüves: <u>vagn</u> , <u>regn</u> , <u>lugna</u>
k	- /č/	<u>kédja</u> , <u>kind</u> , <u>kýrka</u> , <u>kär</u> , <u>kóra</u>	/k/	<u>kamp</u> , <u>krig</u>
	/k/	rõhuta lõppsilbi ees ja mõnedes võõrsõna- des: <u>kákel</u> , <u>kelt</u> , <u>kö</u>		
sk	- /š/	<u>ske</u> , <u>maskin</u> , <u>skýl-</u> <u>dig</u> , <u>skágg</u> , <u>skön</u> ja erandina <u>människa</u>	/sk/	<u>skál</u> , <u>skrika</u> , <u>fisk</u>

/sk/ rōhuta lõppsilbi ees ja
mõningates vōõrsõnades:
fisken; skelētt

6. Konsonant + j hääldamine:

dj, gj, hj, lj - /j/ djur, djup, djärv, djävul
gjorde
hjul, hjälpa, hjärta, hjärna
ljus, ljud

kj, tj - /č/ kjol, kjortel
tjata, tjock, tjugo, tjuv, tjänare

7. Ülevaade /š/ hääldamisest:

sch, sh, sj, skj, stj, ssj, si(on), ssi(on) - /š/
schack, dusch, krasch, shilling
sjunga, sjö, sju, själ
skjörta, skjuta
stjärna, stjäl
vysja
explosión, divisiön
diskussiön, professiön

ch - /š/ chef, chock, choklád

tion - /šu:n/ lektiön, statiön, revolution

xion - /ksn:n/ reflexiön

sk eesvokaalide ees, vt. punkt 4.

8. Supradentaalsed (retrofleksed) häälikud:

rd - /d/ ord, bord

rt - /t/ ort, bort, karta

rl - /l/ sõrta, põrta

rn - /n/ bara, järn, horn

rs - /s/ kors, mars, första

9. ng ja gn hääldamine:

ng - /ŋ/ (g ei kuuldu) ring, ringa, finger

gn - /ŋn/ regn, regna

Kõnekeele iseärasused häälduses

§ 9. Rootsi kirjakeele ja (haritud) kõnekeele vahel leidub suuri erinevusi. Peamised kõnekeele iseärasused hääldamises on järgmised:

1) mõningate lõppkonsonantide kadu (eriti g, d, t):

<u>jag</u>	/ja:/, /ja/	'mina'
<u>vad</u>	/va:/, /va/	'mis'
<u>med</u>	/me:/, /mɛ/	'-ga, koos'
<u>det</u>	/de:/, /de/	'see'
<u>mycket</u>	/mykkə/	'palju'
<u>litet</u>	/li:tə/	'vähe'
<u>dag</u>	/da:/	'päev', artikliga <u>dagen</u> /da:n/; mitmus: <u>dagar</u> /da:r/ 'päevad'
<u>god</u>	/gu:/	'hea', mitmus: <u>goda</u> /gù:a/ 'head'
<u>-ig</u>	adjektiivivi lõpus /-i:/	<u>ständig</u> /stëndi/ 'alaline', kesksugu <u>ständigt</u> /stëndit/, mitmus <u>ständiga</u> /stëndia/ 'alalised'
<u>och</u>	/o:/, /o/, /okk/	'ja, ning'
<u>är</u>	/e:/, /ɛ:/, /ɛ/, ka /ä:r/	'on'
<u>var</u>	/va:/, /va/	'oli'
<u>skall</u>	/ska:/, /ska/	'saab, peab'
<u>nei</u>	'ei' - /nɛ/, /nɛ:ɛ/, /nɛhɛ:/	

2) rõhutute silpide kadu sõna lõpul ja keskel:

<u>taga</u>	/ta:/	(võib kirjutada ka: <u>ta</u>)	'võtma'
<u>hava</u>	/ha:/	(<u>ha</u>)	'omama'
<u>klāda</u>	/klɛ:/	(<u>klā</u>)	'riietama'
<u>bliva</u>	/bli:/	(<u>bli</u>)	'saama, muutuma'
<u>sade</u>	/sa:/	(<u>sa</u>)	'ütles'
<u>lade</u>	/la:/	(<u>la</u>)	'asetas, pani'
<u>kastade</u>	/kasta/		'viskas'
<u>staden</u>	/sta:n/	(<u>stan</u>)	'linn'
<u>sedan</u>	/sɛnn/	(<u>sen</u>)	'siis'
<u>sādan</u>	/sonn/		'selline'
<u>nāgot</u>	/not/		'midagi'
<u>nāgonsin</u>	/nõnssin/		'kunagi'
<u>ladugård</u>	/lá:gođ/		'laut'

3) assimilatsioonijuhud:

ledsen /lɛssən/ või /lɛssən/ 'kurb'

skridsko /skrißsku/ 'uisk'

stund /stənn/ 'hetk'

morgon /morrɔn/ 'hommik'

4) muud näited:

de /di/, /domm/ 'nemad'

dem /domm/ 'neid'

mig /mɛi/ (mej) 'mind'

dig /dɛi/ (dej) 'sind'

sig /sɛi/ (sej) '(teda) ennast'

Ortograafia

§ 10. Rootsi ortograafias kehtivad mitmesugused eri printsiibid:

1) m o r f o l o o g i l i s u s e printsiip lubab kirjas ära tunda etümoloogiliselt suguluses olevad sõnad ja mingi sõna selle eri muutevormides, vaatamata erinevale hääldamisele, näit.: våga /vò:ga/ 'julgema' - vågsam /vò:ksam/ 'ohtlik'; hög /hö:g/ 'kõrge' - högt /hökt/ 'kõrgelt';

2) f o n e e t i l i s u s e printsiip, näit.: röd /rö:d/ 'punane' - rött /rött/ (neutrum); skriva 'kirjutama' - skrift 'kiri';

3) k o n s e r v a t i i v s u s e printsiibi alusel säilitatud vana traditsiooniline kirjaviis, kuigi hääldus on vahepeal muutunud, näit.: hjälp /jɛlpa/ 'aitama', ljus /jü:ss/ 'valgus', djur /jü:r/ 'loom'; siia kuulub ka /š/ ja /č/ kirjas märkimine (vt. § 6) ja paljude võõrsõnade kirjutamine, näit. journal /šurná:l/ 'žurnaal', chauffeur /šofé:r/ 'autojuht'.

§ 11. Häälikute pikkuse märkimisest kirjas vt. §§ 2 - 4. Järgnevalt esitatakse mõningad täiendavad reeglid.

1. Kui rõhulisele lühikesele vokaalile järgneb samas tü-

vesilbis kaks või enam erinevat konsonanti, kirjutatakse need tavaliselt igaüks ühekordselt. Näit.: hätsk /hatsk/ 'vihane, vimmane'. Kahekordne konsonant jääb aga püsima:

a) muutevormides -de, -d, -te, -t, -s ees: byggde 'ehitas', byggd 'ehitatud', visste 'teadis', byggt 'ehitanud', byggs 'ehitatakse' (vrd. bygga 'ehitama'); snabbt 'kiiresti' (snabb 'kiire'); kropp 'keha' (genitiiv sõnast kropp).

Erandid: n ei kirjutata kahekordselt -d ja -t ees, näit.: kände /č̣inn̄d̄ə/ 'tundis', känd 'tuntud', känt 'tundnud' (vrd. känna /č̣inna/) 'tundma'); tunt 'õhuke' (neutrumi vorm adjektiiivist tunn, sant 'tõsi' (sann);

vahel ka g: lagd 'asetatud', lagt 'asetanud' (lägga 'asetama');

l sõnades skilde 'lahutas', skild 'lahutatud', skilt 'lahutanud' (vrd. skillnad 'vabe');

b) sufiksites -bar, -dom, -het, -sam, -skap, -vis ees: brännbar 'põlev', sällskap 'seltskond', ställvis 'kohati' jt.;

samuti sufiksites ees, mis algavad häälikutega l, n, r: kvinnlig 'naiselik', pyssling 'kääbus', öppna 'avama', stilla 'vaikima, rahunema', lyssna 'kuulama', bullra 'käratsema', yttre 'väline'.

Erandid: mänskap 'meeskond', künskap 'teadmine' (künna 'võima'), vänlig 'sõbralik', inre 'sisemine' jt.; ka Finland 'Soome' (finn 'soomlane').

2. Pikk intervokaalne m ja n kirjutatakse harilikult kahekordselt, näit.: kamma 'kammima', finna 'leidma'; ka muutevormides sõnadel nagu rümnet (vrd. rum /r̄amm/ 'tuba, ruum'), vänner (vrd. vän /v̄enn/ 'sõber'). Vrd. § 4:c.

Erandid: intervokaalne m kirjutatakse ühekordselt sõnades dom 'kohus' ja Rom 'Rooma' tuletistes, näit.: domare /d̄ummar̄ə/ 'kohtunik', döma /d̄ömma/ 'otsustama', romare /r̄ummar̄ə/ 'roomlane'.

§ 12. Sõnade poolitamine

1. Põhireglaena kehtib, et liitsõnade poolitamisel viiakse ainult üks konsonant üle teisele reale: väns-tar 'vaask', hèd-ra 'austama'.

2. Kui mingit häälikut märgitakse kirjas mitme tähe kombinatsiooniga, võetakse seda kui ühte konsonanti: du-schen /dúššən/ 'dušš', männi-aka /männiša/ 'inimene'.

3. x ja ng ei viida üle teisele reale: väx-er /véksər/ 'kasvab', ríng-en 'sõrmus, rõngas'.

4. ck /kk/ poolitatakse: myc-ket /mýkka/ 'palju'.

5. Liitsõnad poolitatakse liitosade järgi: be-träffa 'puutama', út-om 'peale, välja arvatud', in-uti 'sees', hàlv-ö 'poolsaar'.

§ 13. Suure algustähega kirjutatakse:

1) pärisnimed, näit.: Gúnnar, Stöckholm, Malmö; kui nimi koosneb kahest sõnast, millest teine sõna pole pärisnimi, kirjutatakse suure algustähega ainult esimene sõna: Svårta hávet 'Must meri', Pörenta stäterna 'Ühendriigid';

linnade ja maade elanikke tähistavad substantiivid kirjutatakse aga väikese algustähega, näit.: stöckholmare 'stokholmlane', malmöbo /malmöbu/ 'malmölane (Malmö elanik)'; samuti adjektiivid, mis tähistavad rahvust; en svenak turist 'rootsi turist';

2) pöördumissõnad kirjades: Du 'Sina', Ni 'Teie' ja nende muutevormid; samuti isiku tiitel kirjades: Bäste Doktor Nilsson 'austatud doktor Nilsson'.

§ 14. Kirjavalgemaäride kasutamisest:

1. Komaga eraldatakse:

a) pea- ja kõrvallause liitlause, näit.: jag vét. att du kan hjälpa mig 'ma tean, et sa saad mind aidata'; jag vét inte. om jag kan komma i morgon 'ma ei tea, kas ma saan

homme tulla'; neil juhtudel võib koma puududa, kuid selgus selle all ei kannata;

b) osalused rindlauses - ka siis, kui neid ühendab sidesõna och 'ja': sólen sken, och fåglarna kvittrade 'päike paistis ja linnud sädistasid'.

2. Koma ei tarvitata:

a) juhul, kui kõrvallause sõltub prepositsioonist: jag är ledsen /lèssən/ ö v e r att jag ìnte kan kòmma 'mul on kahju, et ma ei saa tulla'; han långtar e f t e r att de skall kòmma 'ta igatseb selle järele, et nad tuleksid;

b) kui osalusetes on mingi ühine lauseliige, näit.: mānen lýser men värmer ìcke 'kuu paistab, kuid ei soojenda' (ühine alus: mānen); av skādan blir man vís men ìnte rík 'kahjust saab targaks, kuid mitte rikkaks' (ühine öeldis; blir);

c) infinitiivi ees: jag har ìnte tid att v ä n t a här 'mul pole aega siin oodata';

d) relatiivpronoomeni som 'kes, mis' ees ühendites, nagu: den som '(see,) kes', vem som 'kes', vad som '(see,) mis', vilken som '(selline,) kes' jt.; näit.: den som léver får sé 'kes elab, see näeb'.

3. Järgarvsõnade järel ei tarvitata punkti: den 12 september '12. september'.

4. Sõnade lühendamisel kasutatakse sageli koolonit: d:r ehk dr (doktor), f:a (firma), s:a (summa), l:a klass (första klass 'esimene klass'); ka kroonide ja ööride vahel: 2:50 (kr.) '2 krooni 50 ööri'.

5. Jutumärgid seisavad alati ülal: "Vi kòmmer strax". sāde han 'me tuleme kohe, ütles ta'.

§ 15. Mõningaid rootsi lühendeid:

<u>anm.</u>	anmärkning	'märkus'
<u>bl. a.</u>	bland annat	'muuhulgas, muuseas'
<u>d. s.</u>	densamme	'seesama'
<u>dvs = d. v. s.</u>	det vill säga	/de vil seia/ 'see tähendab'
<u>e. = el. = l.</u>	éller	'või, ehk'
<u>e. m.</u>	ëftermiddagen	'pärast lõunat'
<u>ex.</u>	exémpel	'näide'
<u>f. d.</u>	före detta	'endine'
<u>f. m.</u>	förmiddagen	'enne lõunat'
<u>fr. o. m.</u>	från och med	'alates ...'
<u>f. ü.</u>	för övrigt	'muide, muuseas'
<u>följ.</u> = <u>f.</u> = <u>ff.</u>	och följande	'ja järgnevad'
<u>ht</u>	hösttermin	'sügissemester' (kõrgkoolis)
<u>isht = i sht</u>	i synnerhet	'eriti'
<u>i st. f.</u>	i stället för	'... asemel'
<u>jfr.</u>	jämför	'võrdle'
<u>kl.</u>	klass; klöckan	'klass; kell'
<u>m. fl.</u>	med flera	'ja teised'
<u>m. m.</u>	med mera	'ja nii edasi, ja muud, ja teised'
<u>n.bb. = nb</u>	nédre bötten	'esimene korrus' (aadressil)
<u>nr = n:r</u>	númer	'number'
<u>o. a.</u>	och andra	'ja teised'
<u>obs.</u>	observéra!	'tähelepanu!'
<u>o. d. = o. dyl.</u>	och dyligt	'ja muud sellesarnast'
<u>osv = o. s. v.</u>	och så vidare	'ja nii edasi'
<u>p. c.</u>	procént	'protsent'
<u>p. f. a.</u>	på grund av	'... põhjusel, tõttu'
<u>s.</u>	sidan	'lehekülg'
<u>s. k.</u>	så kallad	'niinimetatud'
<u>t. ex.</u>	till exémpel	'näiteks'
<u>und.</u>	undantag	'erand'
<u>ung.</u>	ungefär /unjefä:r/	'umbes'
<u>vt.</u>	vårtermin	'kevadsemester' (kõrgkoolis)
<u>Märkus.</u>	Punkti ei tarvitata lühendites, milles on jäetud sõna algus- ja lõpptäht, näit.: <u>hr</u> (= <u>herr</u> 'här-ra'), <u>dr</u> ehk <u>d:r</u> (= <u>doktor</u>).	

R ċ h k

Dünaamiline ja muusikaline rċhk

Rootsi keeles on dünaamiline rċhk, s.o. tavaline pingereċhk, ja muusikaline rċhk (intonatsioon), mis on helikċrguse liikumine sċnas ja lauses. Mċlemad rċhud funktsioneerivad rootsi keeles liitunult.

§ 16. D ü n a a m i l i s t r ċ h k u on rootsi keeles nelja liiki:

pearċhk, mida tähistame tugevuspalliga	3;
tugev kaasrċhk	" 2;
nċrk kaasrċhk	" 1;
nullrċhk (rċhu puudumine)	" 0.

Igal sċnal on olemas pearċhk (3), s.t. sċna teatud silpi hääldatakse suurema jõulisusega (pingega) kui teisi silpe. Pearċhulisel silbil on rootsi keeles alati tċusev vċi tċusev-langev intonatsioon. Pearċhk asub rootsi sċnades tavaliselt esimesel silbil ja on tugevam kui pearċhk eesti keeles.

Tugev kaasrċhk (2) on veidi nċrgem pearċhust ja esineb peamiselt liitsċnades. Tugeva kaasrċhuga silbil on intonatsioon tċusev vċi tċusev-langev.

Pearċhuga ja tugeva kaasrċhuga silpe hääldatakse pikalt.

Nċrk kaasrċhk (1) on intensiivsusest nċrgem tugevast kaasrċhust, kuid intonatsioon on siingi tċusev vċi tċusev-langev.

Nullrċhu (0) puhul hääldatakse silpi väikese intensiivsusega ja intonatsioon on siin ühtlaselt tasane vċi langev.

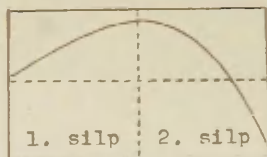
Nċrk kaasrċhk ja nullrċhk asuvad silpidel, mida tavaliselt kutsume rċhuta silpideks - nendes silpides on rootsi keeles kċik häälikud lühikesed. Rċhuta asendis lühenenud vokaalid säilitavad aga harilikult oma kvaliteedi, s.t. nad ei redutseeru täielikult, näit.: god dag (rċhuskeem: 0-3) /gudá:(g)/ 'tere' - vrd. god /gu:d/ 'hea'. Ainult e vċib re-

dutseeruda /ə/-ks (vrd. § 5): fågel (rõhuskeem: 3-0) /f6:-
gæl/ 'lind'.

§ 17. Rootsi keelele on iseloomulik sõna m u u s i -
k a l i n e r õ h k, s.t. helikõrguse muutumine sõnas ja
lauses. Selle järgi, kas sõnas on üks või kaks helitõusu
tippu, eristatakse kaht liiki muusikalist rõhku:

- 1) Ühetipuline lihtrõhk (aktsent 1 ehk "akuut");
- 2) kahetipuline liitrõhk (aktsent 2 ehk "graavis").

L i h t r õ h k on heli ühekordne tõus ja langus, um-
bes nagu eesti keele kolmanda välte sõnades: (lähen) linna,
(kaks) kaalu. Ühesilbilistes sõnades on rootsi keeles alati
lihtrõhk. Mitmesilbilistes sõnades on rootsi lihtrõhule ise-
loomulik heli tõus ja kõrge toon pearõhuga silbis, millele
järgneb heli võrdlemisi järsk langus - umbes heliredeli
kahe tooni võrra - sõna järgnevates silpides. Lihtrõhuga
rootsi keele sõna on seega tooniline ühik, mida iseloomus-
tab intonatsiooni skeem: tõus-tipp-langus.

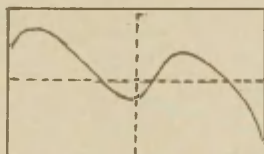

Rootsi lihtrõhk
(akuut) Stokholmi
häälduses (E.A.
Meyeri järgi)

Lihtrõhku tähistame akuudimärgiga (´) sõna pearõhuga
silbi vokaalil, näit. tálet 'kõne', hánden 'käsi', hánderna
'käed'.

L i i t r õ h k esineb kahe- ja enamasilbilistes sõ-
nades. Liitrõhk jagab sõna tinglikult kaheks tooniliseks ük-
suseks, millele mõlemale on iseloomulik intonatsiooniskeem:
tõus-tipp-langus. Helitõusu tipud asuvad tavaliselt vokaa-
lidel või helilistel konsonantidel. Piir tooniliste üksuste
vahel asub kahesilbilistes sõnades morfoloogiliste silpide
vahel, enamasilbilistes sõnades kuskil sõna keskel (vt. lä-
hemalt §§ 19:2 ja 20). Helitõusu esimene tipp asub Stokhol-
mi häälduses heliliselt veidi kõrgemal kui teine tipp, kuid

murdeliselt ja individuaalselt võib olukord vastupidine olla s.t. teine tipp võib heliliselt kõrgem olla kui esimene).

Rootsi liitrõhk
(graavis) Stok-
holmi häälduses
(E.A. Meyeri
järgi)

Liitrõhku tähistame graavisemärgiga (´) sõna pearõhuga silbi vokaalil: täla ´rääkima´, flicka ´tüdruk´, flickorna ´tüdrukud´. Vahel märgitakse akuudimärgiga ka liitrõhu teise tippu asukoht: flickorna /flickuná/.

§ 18. Rootsi muusikaline rõhk pole kõikjal ühtlane ja esineb palju murdelisi erinevusi. Lihtrõhk on näiteks mõnes Lääne-Rootsi murdes ainult tõusev, kuna liitrõhk on seal ja Lõuna-Rootsis vähem esiletungiv kui Ida-Rootsi ja Stockholmi kõnekeeles. Dalarna murdes ja ka Soome rootslaste keeles puudub aga liitrõhk üldse, kusjuures Dalarna murdes on selle asemel langev rõhk, mis siiski erineb tavalisest lihtrõhust. Olenemata detailidest rõhumeloodias, jääb aga kõigis riigirootsi (mitte Soome rootsi) dialektides püsima kahe muusikalise rõhutüübi teineteisele vastandamine, mis sageli aitab eristada sõnu ja vorme. Muusikalisel rõhul on seega rootsi keeles fonoloogiline ülesanne.

Liht- ja liitrõhu kasutamisel on kõikuvusi ka kirjakeeles. Üldjoontes aga kehtivad järgnevates paragrahvides toodud reeglid. Rõhkude tundmaõppimine ja õige kasutamine tagab välismaalasele rootslasega rootsi keelt kõneldes parema vastastikuse mõistmise ja hoiab ära nii mõnegi arusaamatuse. Nagu üldtud, oleneb rootsi keeles muusikalise rõhu tüübist vahel ka sõna tähendus, mille kohta toome näiteid:

- lihtrõhk -

- liitrõhk -

änden ´part´

änden ´vaim´

åxel ´ölg´

Åxel (eesnimi), åxel ´telg´

- lihtrõhk -
 bīten 'tükk'
 brūnnen 'kaev'
 búren 'puur'
 bóna 'pesad'
 héden 'nõmm'
 móder 'moed'
 sláget 'lõök'
 slútet 'lõpp'
 tánken 'tank'
 tómten 'krunt'

- liitrõhk -
 bīten 'hammustatud'
 brūnnen 'põlenud'
 búren 'kantud'
 bóna 'poonima'
 héden 'paganlik'
 móder 'ema'
 sláget 'lõõdud'
 slútet 'lõpetatud'
 tánken 'mõte'
 tómten 'haldjas'

Vrd. Samuti järgmisi lauseid (C.-C. Elerti järgi):

Han riktade stēgen mot fōnstret 'ta suunas s a m m u d akna poole'.

Han riktade stēgen mot fōnstret 'ta asetab r e d e l i vastu akent'.

Selliseid sõnapaare leidub rootsi keeles kokku umbes 500, kuid paljudel juhtudel on paari üks komponentidest harvaesinev sõna. Muusikalise rõhu fonoloogiline toime tuleb aga märksa sagedamini esile siduskõnes (hääldatud sõnaühendis või lauses) mõnede tavaliste foneemijärjendite morfoloogilisel identifitseerimisel, eriti lõppsilpide puhul, näit.:

om jag vetat... /vè:tat/ 'kui ma oleksin teadnud...';

om jag vet att... /vé:stat/ 'kui ma tean, et ...'.

Peale selle on muusikalisel rõhul vahel ka stilistiline funktsioon, nii näiteks esineb liitrõhk vandesõnades nagu kätten, túsan, vrd. lihtrõhuga kätten 'kass', túsen 'tuhat'.

§ 19. Kui võrrelda erineva muusikalise rõhuga sõnu, näit. tálet 'kõne' (lihtrõhuga sõna) ja tála 'rääkima' (liitrõhuga sõna), siis võime täheldada vahet ka nende sõnade dünaamilise rõhu jaotuses. Nii on viimane silp sõnas tálet nullrõhuga (0), s.t. sõna rõhuskeem on 3-0, kuna aga sõnas tála viimane silp on nõrga kaasrõhuga: rõhuskeem 3-1.

Muusikaline rõhk on seega tihedalt seotud dünaamilise rõhuga ja ainult liitunud moodustavad nad rootsi keelele ise-loomulikud rõhuvormid.

Järgmisi reegleid tuleb arvestada rootsi rõhkude tundmaõppimisel:

1. Muusikalise lihtrõhuga (´) sõnades võib peale dünaamilise pearõhu (3) esineda veel langeva intonatsiooniga nullrõhk (0) või kõne rütmist olenevatel tingimustel ka nõrk kaasrõhk (1). Viimane on aga sel juhul ebaolulise intonatsiooni tõusu-langusega, mistõttu see ei muuda üldreeglit (§ 17), mille kohaselt lihtrõhuga sõna on ühetipuline. Üldreeglid muusikalise lihtrõhuga sõnade kohta on järgmised:

a) kui dünaamiline pearõhk on esimesel silbil, siis on kõigil järgnevatel silpidel nullrõhk: $fá^3ge^0l$ 'lind', $hán^3de^0rna^0$ 'käed', $kó^3ffe^0rta^0rna^0$ 'kohvrid';

b) kui dünaamiline pearõhk on teisel silbil, siis võib eelneval rõhuta silbil olla kas nullrõhk (tavaliselt lühikestel prefiksitel) või nõrk kaasrõhk: $be^0tá^3la^0$ 'maksma', $o^1rdé^3ntli^0g$ 'korralik'; pearõhule järgnevatel silpidel on nullrõhk;

c) kui dünaamiline pearõhk on kolmandal silbil või kauge-
gemal sõna algusest, võivad eelnevates silpides nullrõhk ja nõrk kaasrõhk rütmiliselt vahelduda, kusjuures nõrk kaasrõhk on tavaliselt igal teisel silbil pearõhust tagasi lügedes: $ka^1ta^0ló^3g$, $u^1ni^0ve^1rsi^0tá^3t$, $gra^1tu^0lé^3ra^0$;

pearõhule järgnevatel silpidel on tavaliselt nullrõhk, kuid võib ka esineda nõrk kaasrõhk rütmiliselt nullrõhuga vaheldudes: $bi^1bli^0o^1te^0ká^3ri^0e^1$ 'bibliotekaar'.

2. Muusikalise liitrõhuga (`) sõnades võivad pearõhule (3) järgneda kõik ülejäänud dünaamilise rõhu tüübid (2, 1, 0), kuid nii, et vähemalt ühel pearõhule järgneval silbil oleks kas tugev kaasrõhk (2) või nõrk kaasrõhk (1), s.t. rõhud, millega kaasneb tõusev-langev intonatsioon. Ka nõrk kaasrõhk (1) on liitrõhuga sõnades olulise tõusu-langusega, mis tagab sellistes sõnades kahetipulisuse (§ 17). Tuleb aga silmas pidada, et kuigi nõrga kaasrõhu (1) puhul on toon kõr-

ge, on silp ise lühike, näit. sõnas täla (3-1) ei tohi viimast a-d venitada!

Kehtivad järgmised reeglid liitrõhuga sõnade kohta:

a) kahe silbilistes liitsõnades on teisel silbil nõrk kaasrõhk: fli³cka¹ 'tüdruk', fli³cko¹r 'tüdrukud'; enam kui kahe silbilistes sõnades on nõrk kaasrõhk tavaliselt viimasel silbil ja nullrõhk (ühtlasi nõgu tippude vahel) vahepealsetel silpidel: fli³cko⁰rna¹ 'tüdrukud', õ³vni⁰nga⁰rna¹ 'harjutused';

b) liitsõnades ja rõhuliste prefiksitega tuletussõnades on teisel liitosal, resp. tüvisõnal vähemalt üks tugev kaasrõhk, ülejäänud pearõhuta silpidel on nullrõhk (vrd. aga § 24:c), näit.:

jä³rnvä²g 'raudtee', lä³ro⁰bo²k 'õpik', bä³ndspe²la⁰re⁰ 'magnetofon' (liitsõnad);

mi³ssta²g 'viga', õ³ly²cka⁰ 'õnnetus', bē³a⁰rbe²ta⁰ 'töötlemine', ü³nde⁰rsö²ka⁰ 'uurimine' (tuletussõnad);

c) kui pearõhk on mujal kui esimesel silbil (erandsõnades), siis võivad eelnevatel silpidel esineda ebaoluline nõrk kaasrõhk või nullrõhk: pri¹nse³ssa¹ 'printsess', lä¹ra⁰ri³nna¹ 'naisõpetaja'.

§ 20. Kokkuvõtlik ülevaade tähtsamatest rõhu- ja intonatsiooniskeemidest.

Liitrõhuga sõnad (ühesilbilistes sõnades toon tõusev-langev; enamasilbilistes sõnades pearõhuga silp tõusev, ülejäänud silbid langevad või ühtlaselt madalad):

3	<u>tal</u>	'kõne'	
3-0	<u>tälet</u>	'kõne'	(lõppartikliga -et)
3-0-0	<u>händerna</u>	'käed'	(lõppartikliga -na)
3-0-0-0	<u>kóffertarna</u>	'kohvrid'	(lõppartikliga -na)
0-3	<u>berõm</u>	'kiitus'	
0-3-0	<u>betála</u>	'maksma'	
0-3-0-0	<u>betalade</u>	'maksis'	

Liitrõhuga sõnad (pearõhuga ja kaasrõh-
kudega silbid tõusvad-langevad, nullrõhuga silbid langevad
või ühtlaselt madalad):

3-1	<u>täla</u>	'rääkima' (viimane silp lühem!)
3-0-1	<u>talade</u>	'rääkis'
3-0-0-1	<u>õvningarna</u>	'harjutused' (lõppartikliga -na)
3-2	<u>leksak</u> /le:ksa:k/	'mänguasi'
3-2-0	<u>leksaken</u>	'mänguasi' (lõppartikliga -en)
3-2-0-0	<u>leksakerna</u>	'mänguasjad' (lõppartikliga -na)
3-0-2	<u>vårdagsrum</u>	'elutuba'
3-0-2-0	<u>vårdagsrummet</u>	

Dünaamilise rõhu kasutamine

§ 21. Dünaamiline pearõhk on rootsi keeles harilikult sõna esimesel silbil, näit.: bóken 'raamat', fälla 'kukkuma'. Märgid (´) ja (`) tähistavad pearõhku ja ühtlasi sõna muusikalist liht- või liitrõhku, vrd. § 17.

Pearõhk ei ole esimesel silbil:

a) paljudes võõrsõnades, näit.: profèssor, paragráf, revolutiòn, socialísm, grammatík;

b) sõnades sufiksitega -era, -eri, -inna: marschéra 'marssima', tryckerí 'trükikoda', lärarinna 'naisõpetaja';

c) peaaegu alati sõnades, mis algavad prefiksitega be-; för-, ent-: betála 'maksma', förklára 'seletama', ent-
lédiga 'vallandama';

neljasilbilistes sõnades nihkub rõhk rütmi mõjul pre-
fiksitele be- ja för-: bearbeta 'töötleva', förolämpa 'sol-
vama';

rčhk on ka eessilbil för- sel juhul, kui selle tähendus on 'ees-, eel-, esi-' jms., näit.: förnamn 'eesnimi', förstuga 'eestuba', fördom 'eelarvamus', förfäder 'esivanemad' (aga: föräldrar 'vanemad'), förbereda 'ette valmistama';

d) kolme- ja enamasilbilistel adjektiividel sufiksitega -ig ja -lig, näit.: barmhäftig 'halastav', egentlig /ejöntli(g)/ 'tegelik', ordentlig 'korralik', väsentlig 'oluline', fiéntlig 'vaenulik' (vrd. fiende 'vaenlane');

e) ilma kindla reeglita sõnades nagu omkring 'ümber', igen /ijänn/ 'jälle', ibland '(vahete)vahel', emellan (millegi) vahel', emót 'vastu', tyvärr 'kahjuks', varéndra 'üks-teist', liitarvsõnades nagu tjugofém '25', mõnedes kohanimedes, näit. Göteborg /jötəbörj/, Västerås /vestəró:ss/.

Märkus. Mõnedes sõnades on pearčhk kčikuv, näit.: tillräcklig = tillräcklig 'küllaldane', nödvändig = nödvändig 'vajalik', ursäkta = ursäkta 'vabandage'.

§ 22. T u g e v k a a s r č h k (2) on:

a) liitsõna teise liitosa mingil (harilikult esimesel) silbil: ka³pp/sä²ck 'kohver', va³rdags/ru²mmet 'elutuba', vä³ckar/klo²cka 'äratuskell', u³nder/sö²ka 'uurima', centra³l/statio²n 'peajaam'; siia gruppi kuuluvad ka mõned vanad liitsõnad, näit.: a³nda²kt 'hardus, palvus', dy³li²k 'selletaoline', a³rbe²te 'töö';

b) sufiksitel -bar, -dom, -het, -lek, -sam, -skap, -aktig, -faldig, -haftig: u³ppenba²r 'ilme', u³ngdo²m 'noorus', skö³nhe²t 'ilu, iludus', kä³rle²k 'armastus', lä²ngsa²m 'aeglane', sä³llska²p 'seeltskond', smä³a²ktig 'väiklane', e³nfa²ldig 'kohtlane', ma³nha²ftig 'mehine';

c) sõnades eesliidetega an-, av-, bi-, er-, här-, i-, in-, med-, miss-, mot-, o-, på-, till-, um-, und-, ur-, van-, vid-, å-, över- jt.; eesliitel asub pearčhk ja tüvisõnal tugev kaasarčhk: a³nbli²ck 'vaade', mi³ssta²g 'viga, eksimus', u³ndfly² 'pääsema'; kaheasilbilise tüvisõna puhul on tugev kaasarčhk tüvisõna esimesel silbil: e³rsä²tta 'asendama',

o³ly²cklig 'õnnetu', u³rsä²cta 'vabandama'; vrd. aga:
o³orde²ntlig 'korratu', i³aktta²ga 'vaatlema';

d) neljasilbilistes sõnades prefiksitega be- ja för-
(vrd. § 9:c): be³arbe²ta 'töötlema', fö³rolä²mpa 'solvama'.

§ 23. N ö r k k a a s r ö h k (1) esineb:

a) muusikalise liitrõhuga lihtsõnades harilikult viimasel silbil: ta³la¹ 'rääkima', ta³lade¹ 'rääkis'; fli³cka¹ 'tüdruk', fli³cko¹r ja lõppartikliga fli³ckorna¹ 'tüdrukud'; hu³vu¹d ja lõppartikliga hu³vude¹t 'pea', hu³vudena¹ 'pead'; lu³stigare¹ 'lõbusam';

b) kui pearõhk (3) on kolmandal silbil või veel kaugemal sõna algusest, asub nõrk kaasrõhk (1) ühel või mitmel eelneval silbil (harilikult rütmiliselt igal teisel silbil pearõhulisest silbist lugedes): ka¹talo³g, u¹nive¹rsite³t, gra¹tule³ra 'õnnitlema' (vrd. § 19);

c) liitsõnas muutub tugev kaasrõhk (2) nõrgaks (1), kui see sõna on omakorda teise liitsõna osa, näit.: u³ndervi²sning 'õpetus' - u³ndervi¹sningsmeto²d 'õpetusmeetod'.

§ 24. N u l l r ö h k (0) on ülejäänud pearõhuta silpidel, näit.:

ta³la⁰de¹, u¹ni⁰ve¹rsi⁰te³t, u³nde⁰rvi¹sni⁰ngsme⁰to²d.

Võib esile tõsta järgmisi juhte, kus reeglipäraselt on nullrõhk:

a) muusikalise lihtrõhuga mitmesilbilise sõna kõigil pearõhule järgnevatel silpidel: fä³ge⁰l 'lind', va³cke⁰r 'ilus', sju³nge⁰r 'laulab', ta³le⁰t 'kõne' (vrd. liitrõhuga sõna ta³la¹t 'rääkinud'), po³jka⁰rna⁰ 'poisid', ko³ffe⁰rta⁰rna⁰ 'kohvrid';

b) pearõhule eelnevatel silpidel võib nullrõhk vahelduda nõrga kaasrõhuga: be⁰ta³la⁰ 'maksma', be⁰ta³la⁰de⁰ 'maksis', o¹rde³ntli⁰g 'korralik', o¹rde³ntli⁰ga⁰re⁰ 'korralikum', di¹re⁰ktö³r, di¹re⁰ktö³re⁰rna⁰ 'direktorid' (vrd. § 19);

c) liitsõna muutelõppudes: na³tt/õ²vni⁰nga⁰r 'õised har-
jutused' (vrd. õ³vni⁰nga¹r 'harjutused'), sa³kt/mo²di⁰ga⁰re⁰
'leebem' (vrd. mo³di⁰ga⁰re¹ 'julgem');

d) liitsõnas včib pearčhk rütmi mõjul muutuda nullrõ-
huks, kui see liitsõna on omakorda teise liitsõna osa, näit.:
fa³rty²g 'laev' - a³ngfa⁰rty²g 'aurik'.

Muusikalise rčhu kasutamine

§ 23. M u u s i k a l i n e l i h t r õ h k (akuut)
esineb järgmistel juhtudel:

1) kõigil ühesilbilistel sõnadel, näit.: tál 'kõne;
arv', fót 'jalg', hús 'maja', stárk 'tugev', sé 'nägema', gá
'minema';

2) paljudel kahesilbilistel sõnadel, mille lõpus on -el,
-en, -er:

fágel 'lind', nágel 'küüs', bóttén 'põhi', sócken 'ki-
helkond', vápen 'relv', vátten 'vesi', fínger 'sõrm', séger
'või', vácker 'ilus', vínter 'talv', óster 'ida' jt. - need
on sõnad, mis varem on olnud ühesilbilised ja millele hiljem
on lisandunud siirdevokaal e /ə/ konsonandi ja sõnalõpulise
, n vči r vahele, näit.: vana-rootsi foghl, vatn, fíngtr
fágel, vatten, fínger;

samuti järgmistel laensõnadel alamsaksa keelest: médel
'vahend', ádel 'õilis', hándel 'kaubandus', fróken 'preili',
sáker 'kindel';

sidesõnal 'eller' 'või, ehk', eessõnadel óver 'üle, peal',
únder 'all', asesõnal éder 'teie (oma)'.

Erandid. Mõningad sõnad lõppsilbiga -el, -en vči -er
on liitrõhuga, näit.: fáder 'isa', móder 'ema', bróder 'vend',
dóttér 'tütar', fáster 'sõtse (isa õde)', moster /múster/
'tädi (ema õde)', hímmel 'taevas', ángel 'ingel', spégel
'peegel', nýckel 'või', pápper 'paber', trógen 'truu, us-
tav', áven 'isegi, ka'; rõhk kõigub sõnas sýster - sýster
'õde'.

Ülaltoodud sõnade mitmuse vormides on liitrõhk, vrd.: fågel 'lind' - fåglar 'linnud', fröken 'preili' - fröknar 'preilid', våcker 'ilus' - väckra 'ilusad' jne., välja arvatud mitmuse vormid lõpuga -er, näit.: fåder 'isad', bröder 'vennad' (vrd. punkt 5), régler 'reeglid' (vrd. punkt 6).

3) suuremal osal laensõnadel, näit.: pójke 'poiss' (< soome k.: poika), angest 'hirm' (alamsaksa k.: angest), åktie 'aktsia', série 'seeria', kóffert 'kohver', práxis 'praktika'; ka nende sõnade mitmuse vormid säilitavad liitrõhu: pójkar 'poisid', kóffertar 'kohvrid';

4) sõnadel, mille pearõhk on mujal kui esimesel silbil: privát 'isiklik', biblioték 'biblioteek', gratuléra 'õnnitlema', förklára 'seletama', vålsigna 'õnnistama', omkring 'üumber'.

Mõned näited selle kohta, kuidas eesliite lisamine viib pearõhu esimesest silbist kaugemale ja muudab ka muusikalist rõhku:

liitrõhk	-	liitrõhk
<u>tåla</u> 'rääkima'	vrd.	<u>betåla</u> 'maksma'
<u>hålla</u> 'hoidma'		<u>behålla</u> 'säilitama'
<u>sòka</u> 'otsima'		<u>besòka</u> 'küllastama'
<u>fòlja</u> 'järgnema'		<u>förfòlja</u> 'jälitama'
<u>dòdlig</u> 'surelik'		<u>odòdlig</u> 'surematu'

Erandid: emellan 'vahel', emèdan 'sest', ehùru 'kuigi' ja vrd. ka § 27:4. Rõhk kõigub sõnades förùtom - förútom 'välja arvatud', förùtan - förütan 'ilma', tillsåmmans - tillsåmmans 'koos'.

5) Substantiivide mitmuse vormidel, mis on moodustatud metafooniaga (umlaudiga) ja lõpuga -er, vrd.:

ainsuses	<u>bók</u> 'raamat'	-	mitmuses	<u>bócker</u>
	<u>fót</u> 'jalg'	-		<u>fötter</u>
	<u>hånd</u> 'käsi'	-		<u>hånder</u>
	<u>bònde</u> 'talupoeg'	-		<u>bónder</u> jt.

Erandid: son /sõ:n/ 'poeg' - mitm. sõner; lëdamot 'liige' - lëdamõter. Reegli alla ei käi samuti mõned sõnad, millel metafoonia esineb ka ainsuses, näit.: vän /venn/ 'sõber' - mitm. vänner; bön /bõ:n/ 'palve' - bõner.

6) Paljude laensõnade mitmuse vormidel lõpuga -er:

ainsuses	<u>régel</u>	'reegel'	-	mitmuses	<u>réglér</u>
	<u>múskel</u>	'muskel'	-		<u>múskler</u>
	<u>doktor</u>	'doktor'	-		<u>doktorer</u> jt.
	/dõktor/				/dõktú:rær/

Lihtrõhuga on ka sõna péngar 'raha'; rõhk kõigub sõnas sáker - sáker 'asjad'.

7) Lõppartikliga substantiividel, mille vastavatel artiklita vormidel on lihtrõhk; see kehtib nii ainsuses kui ka mitmuses, näit.:

ainsuses:

artiklita	<u>hánd</u>	'käsi'	-	lõppartikliga	<u>hánden</u>
	<u>fáigel</u>	'lind'	-		<u>fáigel</u>
	<u>tál</u>	'kõne'	-		<u>tálet</u>
	<u>vátten</u>	'vesi'	-		<u>váttnet</u>

mitmuses:

artiklita	<u>hándér</u>	'käed'	-	lõppartikliga	<u>hánderna</u>
	<u>fóttér</u>	'jalad'	-		<u>fótterna</u>
	<u>bárn</u>	'lapsed'	-		<u>bárnen</u>
	<u>bón</u>	'pesad'	-		<u>bóna</u>

Kui aga artiklita vormil on lihtrõhk, siis on ka lõppartikliga vormil alati lihtrõhk, näit.: flìcka - flìckan 'tüdruk', fròknar - fròknarna 'preilid'. Seega on üldine reegel: sõna m u u s i k a l i n e r õ h k e i m u u t u l õ p p a r t i k l i l i s a m i s e l.

8) Lihtrõhk on alati verbide preesensivormidel lõpuga -er, vrd.:

infinitiiv kõmma 'tulema' - preesens kõmmer

<u>lèka</u>	'mängima'	-	<u>léker</u>
<u>skriiva</u>	'kirjutama'	-	<u>skriiver</u>
<u>sjünga</u>	'laulma'	-	<u>sjünger</u>

Preesensivormidel lõpuga -ar on aga alati liitrõhk, näit.: täla 'rääkima' - talar.

9) Komparatiivivormidel lõpuga -re: bättre 'parem', större 'suurem', mindre 'väiksem'.

Komparatiivivormidel lõpuga -are on aga alati liitrõhk: vackrare 'ilusam'.

10) Liitrõhk on paljudel adjektiividel sufiksiga -sk, näit.: kémisk 'koomiline', nórdisk /nú:ðisk/ 'põhjamaa, põhjamaaine', éngelsk 'inglise'; kui aga adjektiiv on tuletatud liitrõhuga substantiivist, säilitab ta liitrõhu: stöckholmsk 'stockholmi', vrd. Stöckholm.

11) Mõningatel liitsõnadel, mida kaasaja keeletunnetus võtab liitsõnadena, näit.: trädgård /tré:god/ 'aed', slagsmål /sláksmol/ 'kaklus', verkstad /värksta/ 'töökoda', riksdag /ríksda/ 'riigipäev, parlament', nende hulgas vanad liitsõnad usel 'vilets', állding 'kõik';

nädalapäevade nimetustel: söndag /sónda(g)/ 'pühapäev', måndag /mónda(g)/ 'esmaspäev' jt.;

arvude nimetustel: hundra (vana liitsõna) 'sada', tusen 'tuhat'; rõhk kõigub liitarvudel lõpuga -tio: trètti(o) ehk trétti(o) '30', fyrty(o) /föti(u)/ või /föti(u)/ '40' jt.; aga: liitrõhk on arvsõnal tjugo '20' ja liitarvsõnadel lõpuga -ton: trèttton '13', fjortton /fjù:ton/ jt.;

samuti paljudel liitadverbidel, näit.: därför 'seepärast', värför 'mispärast', fråmåt 'ette, edasi', uppåt 'üles', därefter ehk därefter 'seejärel'.

§ 26. M u u s i k a l i n e l i i t r õ h k (graa-vis) on seega ülejäänud sõnad, mis ei kuulu § 25-s loetletud juhtude alla. Tähtsamad grupid on siin järgmised.

1) Suurem osa kahe- ja enamasilbilisi (mitte laen-) sõnu, millel rõhk asub esimesel silbil, näit.: flicka 'tüd-

ruk', gösse 'poiss', källa 'kutsuma', böja 'käänama, pöörama', gammal 'vana', hemma 'kodus', üte 'väljas', mèdan 'ku-na';

samuti kahe- või enamasilbilised muutevormid (välja arvatud juhud § 25: 5-8): flickan 'tüdruk', flickor, flickorna 'tüdrukud'; källar 'kutsub', källade 'kutsus', kallat 'kutsutud'; böjde 'käänas, pööras'; bunden, bundet 'seotud', värit 'olnud'; gämla 'vanad'; ka sel juhul, kui algvorm on ühesilbiline, näit.: stól 'laud' - stolar, stolarna 'lauad' (aga: stólen! vrd. § 25:7); fést 'pidu' - fester, festerna: stárk 'tugev' - starkare 'tugevam' (vrd. § 25:9), tró 'uskuma' - trödde 'uskus'.

2) Liit- ja tuletussõnad, millel pearõhk asub esimesel silbil (vrd. § 25:11): skölflicka 'koolitüdruk', skölflickor 'koolitüdrukud'; ungdom 'noorus'; ankomst 'saabumine'; välkommen 'tere tulemast' (ka välkömmen);

sealhulgas liitarvsõnad, nagu nitttonhundra 'tuhat üheksasada', ka siis, kui pearõhk pole esimesel silbil, näit.: trethiofyra 'kolmkümmend neli', halvännan 'poolteist'.

3) Sõnades ladina sufiksiga -or (ainult ainsuses!), näit. dóktor /-or/, lèktor: ka siis, kui pearõhk pole esimesel silbil: profèssor, inspèktor, kondítor 'kondiiter';

mitmuse vormides nihkub rõhk nendes sõnades sufiksile ja muutub lihtrõhuks: doktórer /-ú:rər/ 'doktorid'.

4) Naisisikuid tähistavad sõnad sufiksitega -inna, -essa, -anska, -enska, kusjuures pearõhk asub sufiksil: lärarinna 'naisõpetaja', prinsèssa 'printsess', amerikanska 'ameeriklanna', italienska 'itaallanna'.

Märkus. Kolme- ja enamasilbilised substantiivid ja adjektiivid sufiksiga -ska, mis tähistavad keeli, on lihtrõhuga, näit.: (han talar) italienska '(ta räägib) itaalia keelt', kahesilbilised on üldreegli kohaselt liitrõhuga: (han talar) svenska '(ta räägib) rootsi keelt'.

§ 27. Muusikaline rõhk p ä r i s n i m e d e s :

1. Eesnimed.

a) Suurem osa eesnimesid on liitrõhuga, eriti need, mis lõpevad silpidega -er, -ar, -it, -y: Birger, Ivar, Dagmar, Birgit, Jónny: samuti saksa päritoluga nimed Otto, Ládvig, Rickard jt.

b) Liitrõhk on kahesilbilistel eesnimedel, mis lõpevad häälikutega -a, -e, -in: Eva, Tage, Karin. Enamasilbilistel nimedel kõigub rõhk, näit.: Charlotta - Charlotta, Viktoria - Viktoria.

Liitrõhk on veel paljudel sageli esinevatel eesnimedel nagu Gustav, Erik, Olof /ù:lof/, Torsten /tõsten/. Siin võib aga esineda ka liitrõhk.

2. Perekonnanimed.

a) Liitrõhk on kahesilbilistel nimedel lõpuga -son: Hánsson, Nílsson, Jonsson /júnsson/; kolmesilbilistel on aga liitrõhk: Ándersson, Johansson /jù:ansson/.

b) Kahesilbilistel nimedel lõppudega -berg, -blad, -blom /blum/, -borg, /borj/, -bäck, -dal, -fors /foş/, -gren, -ström jt. on tavaliselt liitrõhk, kuid võib olla ka liitrõhk: Stríndberg - Stríndberg, Líndgren - Líndgren: kolmesilbilistel on aga alati liitrõhk: Rúneberg, Líndegren.

3. Kohanimed.

a) Suuremal osal maade nimedel on liitrõhk: Sverige /svárjə/ 'Rootsi', Norge /nórjə/ 'Norra', Dánmark 'Taani', Fínland 'Soome', Eéstland /lühike e-/ 'Eesti', Rýssland 'Venemaa', Týskland 'Saksamaa', Itáalien 'Itaalia', Spánien 'Hispaania', jt. Rõhk kõiguh: Kína ja Kína /çi:na/ 'Hiina', Jápán - Jápán, Ukráina - Ukráina, Ísrael - Ísrael.

Liitrõhk on Rootsi maakonnanimedel, nagu Södermanland, Ångermanland, Bóhuslän, Närke, üksikute eranditega: Skåna, Östergötland, Västerbotten, Härjedalen.

Kolme- ja neljasilbilistel rootsi kohanimedel lõppudega

-berg, -borg, -hamn, -holm, -stad, -sund, -äs jt. on peärčhk viimasel silbil ja liitrčhk: Sundbyberg, Göteborg /jötəbörj/, Drottningholm, Västerås; peärčhk on eelviimasel silbil: Kristianstad /krišansta/. Erandid liitrčhuga: Råsunda, Karlskrona /-krù:na/, Kinnekölle, Norrtälje.

b) Kahesilbilistel rootsi kohanimedel on tavaliselt liitrčhk, näit.: Stöckholm, Malmö. Erandid: Karlstad /ká:lsta/, Hålmstad /-sta/, Borås /buró:ss/, Djursholm /jüşhólm/.

Rčhud siduskčnes

§ 28. Siduskčnes kehtib rootsi keeles r ü t m i l i s u s e printsiip, s.o. rčhuliste ja rčhutute silpide vaheldumine. Rootsiauset siduskčnes včib seega vaadelda kui silpide jada, mille hääldamisel kehtivad omad seadused. See toob endaga kaasa sčnade algsete rčhkude nihkumisi.

On tähtis silmas pidada järgmisi reegleid.

1. Sčnaühendis ja lauses säilitavad oma algse rčhu ainult üksikud (tavaliselt mõtte edasiandmise seisukohalt tähtsamad) sčnad. Ülejäänud sčnades:

a) dünaamiline rčhk nõrgeneb ja toimub nullrčhu ning nõrga kaasrčhu rütmiline vaheldumine olenemata üksikute sčnade piiridest;

b) nõrgenenud silpide häälikud lühenevad;

c) rčhutus asendis kaob kontrast muusikalise liht- ja liitrčhuga sčnade vahel.

Vrd.:

ta³la¹ /tå:la/ 'rääkima' -

ta¹la⁰u³t /talaú:t/ 'välja rääkima';

ho¹te³ll 'hotell' -

ho¹te⁰ll Sve³a¹ 'hotell "Svea" -

ho⁰te¹ll Ku⁰ng Ka³rl 'hotell "Kung Karl"'.

Samuti järgmises lauses:

Svén ska(ll) kasta i väg bollen Sven viskab palli ära'.
/sve³nska⁰ka¹stai⁰ ve:³g bo³lla⁰n/

Kiiremas kõnes võivad rõhuliste silpide kõrvalmitu silpi korruga muutuda täiesti rõhutuks, näit. (C.-C. Elerti järgi):

Det var inte något märkvärdigt i paketet 'pakis ei olnud midagi märkimisväärset'.

/dəvaintənot mə³rkvā:²dit i pake:³tət/

2. Rõhulised sõnad säilitavad lauses üldreeglina oma muusikalise rõhu tüübi: liitrõhuga sõnad on ühetipulised ja liitrõhuga sõnad kahetipulised. Väike muutus seisneb selles, et lause keskel või küsilause lõpul on sõnade lõpus intonatsioon tõusev:

a) liitrõhulistel sõnadel on lause keskel pidevalt tõusev või ühtlane intonatsioon:

handen är varm 'käsi on soe'; vrd. eraldi sõnana:

handen;

b) liitrõhulistel sõnadel võib lause keskel põhiskeemi tõusev-langev-tõusev-langev (vt. § 17) asemel esineda ainult langev-tõusev intonatsioon (kahetipulisus jääb aga põhimõtteliselt püsima), näit.:

alla gossar kan inte simma 'kõik poisid ei oska ujuda';
vrd. eraldi sõnadena: alla, gossar, simma;

c) küsilausest hääldatakse viimane tonaalne silp alati tõusva intonatsiooniga, vrd.:

liitrõhuga sõna: handen 'käsi' - handen? 'käsi?';

liitrõhuga sõna: bunden 'seotud' - bunden? 'seotud?'.

3. Liitrõhuga sõna koos eelneva rõhuta sõnaga võib moodustada sõnaühendi, kus liitrõhk asendub liitrõhuga samal põhimõttel kui eessõna lisamisel sõnale (tåla 'rääkima' - betåla 'maksma', vt. § 26:4), näit.:

gammal 'vana' - för gammal 'liiga vana'
liten 'väike' - för liten 'liiga väike'
måcket 'palju' - för mycket 'liiga palju'
morgon 'hommik' - god morgon 'tere hommikust'
(ka: god morgon)

MORFOLOOGIA JA SÜNTAKS

S u b s t a n t i i v

Grammatiline sugu

§ 29. Rootsi keeles on substantiividel (nimisõnadel) kaks grammatilist sugu: utrum (üldsugu) ja neutrum (kesksugu).

U t r u m (ladina k. uter 'kumbki, mõlemad', s.o. mõlemasse soosse kuuluv) ühendab endas maskuliini, feminiini ja nn. reaali.

Maskuliini (meessugu) ja feminiini (naissugu) eristatakse tänapäeva rootsi keeles ainult nende substantiivide puhul, millel on loomulik sugu. Neid substantiive võib asendada vastavate pronoomenitega, näit.:

pójke 'poiss' - han /hann/ 'tema' (mask.)
flicka 'tüdruk' - hon /hunn/ 'tema' (fem.)

Asjanimedel asendab vanemas rootsi keeles esinevad maskuliini ja feminiini ühine reaal:

fot /fu:t/ 'jalg' (varem mask.) } den 'see' (reaal)
hand /hand/ 'käsi' (varem fem.) }

N e u t r u m ehk kesksugu:

bord /bu:d/ 'laud' - det /de:/ 'see'

§ 30. Utrumi sõnadele on võimalik ette asetada määramata artikkel en või liita sõna lõppu määratud lõppartikkel -(e)n (vrd. §§ 36, 37), näit.:

en hánd - hánd-en, en pójke - pójke-n.

Neutrumi sõnadel on vastavad artiklid ett ja -(e)t:

ett bórd - bórd-et, ett äpple - äpple-t.

On võimatu anda täielikke reegleid substantiivide grammatilise soo kohta ja seepärast on soovitatav sõnad ära õppida koos artikliga; vajaduse korral tuleb sõnaraamatust jälle vaadata.

Mõningad üldreeglid on aga järgmised.

§ 31. U t r u m i d on:

1) isikut märkivad sõnad: student-en 'üliõpilane', människa-n /männišan/ 'inimene', kvinna-n 'naine', männ-en 'mees' (en man);

2) suurem osa loomade nimetustest: häst-en 'hobune', ösnan-n 'eesel', örn-en 'kotkas';

3) puude nimetused: ék-en 'tamm', björk-en 'kask', pöppel-n 'pappel';

4) aastaegade, kuude, nädalapäevade ja pühade nimetused: höst-en 'sügis', tisdag-en 'teisipäev', júl-en 'jõulud';

5) substantiivid sufiksitega -a, -are, -dom, -else, -het, -nad, -ing, -ion, -lek, -skap: blomma-n 'lill', läkare-n 'arst', ungdom-en 'noorus, noorsugu', händelse-n 'juhtum', frihet-en 'vabadus', byggnad-en 'ehitus', tidning-en 'ajaleht', station-en 'jaam', kärlek-en 'armastus', vetenskap-en 'teadus';

erandiks on mõned substantiivid sufiksitega -are, -else ja kollektiivnimetused sufiksiga -skap, näit.: ankare-t 'ankur', fängelse-t 'vangla', mänskap-et 'meeskond', sällskap-et 'seltskond', mästerskap-et 'meistrivõistlused, esivõistlused';

6) Skandinaavia järvede ja jõgede nimed: Mälaren, Vättern, Lågan jt.

§ 32. N e u t r u m i d on:

1) maailmajagude, maade, linnade ja asulate nimed: Euroopa, Asien, Sverige /svärje/ 'Rootsi', Estland, Stöckholm; näit.: det moderna Stöckholm 'moodne Stokholm', det gamla Euroopa 'vana Euroopa';

kohanimed on neutrumis ka siis, kui neil on mitmusekuju, näit.: det vackra Dälarna 'ilus Dalarna';

erand: Sovjéunionen 'Nõukogude Liit', sest sõna union /unjú:n/ on utrum;

2) erandlikult mõned isikut märkivad sõnad: bárn-et 'laps', frúntimr-et 'naisterahvas' (ett frúntimmer), vitt-ne-t 'tunnistaja', sõnad sufiksitega -bud ja -räd: ánda-bud-et 'saadik', státsräd-et 'riiginõunik, minister';

3) mõned loomade nimetused: bí-et 'mesilane', fár-et 'lammas', fól-et 'varss', höns-et 'kana', kid-et /óí:dæt/ 'kitsetall', lámm-et 'lambatall', lejon-et 'lövi', sto-et /stú:et/ 'mära', svín-et 'siga';

4) substantiivid sufiksitega -erí, -döme, -um ja abstraktsed substantiivid sufiksitega -ande, -ende: tryckerí-et 'trükkikoda', ömdöme-t 'otsus, hinnang', álbúm-et 'album', förhállande-t 'suhe', betéende-t 'käitumine';

5) kreeka laensõnad, mille lõpus on -a, nagu schema-t /šé:mat/ 'tunniplaan', dilémma-t 'dilemma', samuti kolm rootsi sõna: hjáarta-t 'süda', öga-t 'silm', öra-t 'kõrv';

6) kirjatähtede nimetused: ett a, á-(e)t 'a'.

§ 33. Grammatiline sugu kõigub paljudes sõnades, näit.: en fínger, fínger-n või ett fínger, fíng-r-et 'sõrm', samuti sõnades näbb 'nokk', blod 'veri', sylt 'keedis' jt., eriti sageli vöörõsõnades, näit.: paraplý-n või paraplý-et 'vihmavari', hektár, margarín.

Mõningatel juhtudel oleneb grammatilisest soost sõna tähendus, näit.:

<u>dámm-en</u>	'pais, tamm'	-	<u>dámm-et</u>	'tolm'
<u>grúnd-en</u>	'põhi, põhjus'	-	<u>grúnd-et</u>	'madalik, kari'
<u>lág-en</u>	'seadus'	-	<u>lág-et</u>	'võistkond'
<u>nót-en</u>	'pähkel'	-	<u>nót-et</u>	'veis'
<u>rós-en</u>	'roos'	-	<u>rós-et</u>	'kiitus'

Liitsõnadel on viimase koostissõna genus, näit.:

<u>sák-en</u>	'asi'	-	<u>lèksak-en</u>	'mänguasi'
<u>räd-et</u>	'nõunik'	-	<u>státsräd-et</u>	'riiginõunik'

§ 34. Maskuliini pronoomenit han kasutatakse sageli ka suuremate loomade kohta (olenemata loomulikust soost):

elefant-en - han, häst-en 'hobune' - han, örn-en 'kotkas' - han. Võib aga kasutada ka pronoomenit den.

Feminiini pronoomenit hon kasutatakse vahel loomade kohta, mille nimetused lõpevad -a'ga: äsn-a-n 'eesel' - hon, rätt-a-n 'rott' - hon, düva-n 'tuvi' - hon, samuti sõnadega sänniska-n 'inimene', klöcka-n 'kell', näit.:

Hur mycket är klöckan? Hon är halv åtta.
'kui palju on kell? (Ta on) pool kaheksa'.

Artikkel ja substantiivi määramata ning määratud vorm

§ 35. Rootsi keeles on järgmised artiklid:

- 1) määramata artikkel (öbestäm d artikel);
- 2) määratud (lõpp)artikkel (bestäm d artikel);
- 3) määratud vaba artikkel (bestäm d fristående artikel).

Substantiivil võib olla määramata vorm (öbestäm d form), millel puudub artikkel, näit.

ainsuses hand 'käsi', bord 'laud';
mitmuses händer 'käed', bord 'lauad';

või määratud vorm (bestäm d form), kui määramata vormile on lisatud määratud lõppartikkel:

ainsuses hánd-en, bórd-et;
mitmuses händer-na, bórd-en.

§ 36. Määramata artikkel on en utrumi ja ett neutrumi sõnadel ainsuses, kuna mitmuses määramata artikkel puudub. Määramata artiklit kasutatakse substantiivi määramatu vormi ees:

en pójke, en flícka, en hand, ett bord.

Määramata artikliga substantiiv tähistab üldiselt mingit varem mainimata isikut või asja, näit.:

det är en pójke 'see on poiss';
här är ett bord 'siin on (üks) laud'.

Märkus. Artiklid en ja ett on rõhuta ja erinevad selle poolest arvsõnadest en, ett 'üks', mis on alati rõhulised.

§ 37. M ä ä r a t u d a r t i k k e l, mida kutsutakse ka postpositiivseks ehk lõppartikliks (slütartikkel), liidetakse substantiivi määramata vormi lõppu:

-en, -n (ainsuse utrum): hánd-en, pójke-n;
-et, -t (ainsuse neutrum): bórd-et, äpple-t;
-na, -a, -en (mitmuses): händer-na, äpplen-a, bórd-en.

Ainsuse määratud artikleid -en, -et kasutatakse siis, kui substantiiv lõpeb konsonandiga (hánd-en, bórd-et); artikleid -n ja -t aga siis, kui substantiiv lõpeb vokaaliga (pójke-n, äpple-t).

Mitmuse määratud artikkel -na liidetakse substantiividele, mille mitmuse vormi lõpp on -(e)r (händer-na), artikkel -a aga substantiividele, mille mitmuse lõpp on -n (äpplen 'õnad' - äpplen-a); artikkel -en lisatakse neutrumi substantiividele, mis ainsuses ja mitmuses on samakujulised (bord 'laud; lauad' - bórd-en 'lauad').

Määratud artiklit kasutatakse üldiselt substantiividega, mis tähistavad mingit varem mainitud või tuntud isikut või asja, näit.:

Det är ett rum. I rúmme t finns det en student.
Studánten hétur Gunnar. 'See on tuba. Toas on üliõpilane. Üliõpilase nimi 'on Gunnar'.

§ 38. M ä ä r a t u d v a b a a r t i k k e l, mida kutsutakse ka adjektiivartikliks, on den utrumi sõnadel ainsuses, det /de:/ neutrumi sõnadel ainsuses, de /di, dom/ mõlema grammatilise soo sõnadel mitmuses. Määratud vaba artikkel on rõhuta.

Määratud vaba artiklit kasutatakse peaausjalikult sel juhul, kui lõppartikliga substantiivile eelneb atributiivne adjektiiv (omadussõnaline täiend), näit.:

- ainsuses: den unga flöckan 'noor tüdruk';
det stora húset 'suur maja';
- mitmuses: de unga flöckorna 'noored tüdrukud';
de stora húsen 'suured majad'.

§ 39. A i n s u s e määratud vormi e r i j u h u d:

1. Utrumi sõnad rōhutute lõppudega -el, -er, -or moodustavad määratud vormi lõppartikliga -n (mitte -en):

- en fågel - fågel-n 'lind';
 en séger - séger-n 'võit';
 en dòktor - dòktor-n 'doktor'.

2. Neutrumi sõnad rōhulise lõppvokaaliga saavad lõppartikli -et, näit.: bí-et 'mesilane', hó-et 'hein'.

3. Võõrsõnadel, mis lõpevad rōhulise vokaaliga, võib olla nii lühem kui ka pikem määratud vorm:

- en idé - idé-n ehk idé-en 'idee';
poesi - poesi-n ehk poesi-en 'poeesia';
 ett kafé - kafé-t ehk kafé-et 'kohvik'.

4. Neutrumid lõppudega -el, -er ja mõlemast soost substantiivid lõpuga -en kaotavad määratud vormi moodustamisel artiklile eelnevas silbis vokaali -e:

- ett exémpel - exémpl-et 'näide';
 ett fínger - fíng-r-et 'sõrm';
 ett técken - téckn-et 'märk';
 en bóttén - béttén-en 'põhi'.

Erandid: papper - papper-et 'paber', síden - síden-et 'siid', bácken - bácken-et 'vaagen; nõgu'; sõnal hímmel 'taevas' võib määratud vorm olla hímmel-en, hímmel-n või híml-en.

5. Lühikese vokaali järel kirjutatakse konsonandid m, n kahekordselt sõnades, nagu:

- en kam - kámm-en 'kamm';
 ett rum - rúmm-et 'tuba, ruum';
 en man - mánn-en 'mees'.

6. Utrumid lõpuga -are kaotavad kõnekeeles lõppartikli ees vokaali -e:

en källare - källar-n 'kelder';
en skomakare - skomakar-n 'kingsepp'.

Sõnal herre 'härra' on määratud kuju herr-n (Herre-n kasutatakse jumala kohta).

7. Ladina lõppudes -eum ja -ium kaob -um- määratud vormis:

ett musé-um - musé-et 'muuseum';
ett laboratóri-um - laboratóri-et 'laboratoorium'.

8. Ladina laensõnadel lõppudega -us ja -um võib määratud vorm olla ilma lõppartiklita:

ett génus /j-/ - génus või génus-et 'geenus, sugu';
ett céntrum - céntrum või céntrum-et 'keskus';
ett fåktum - fåktum või fåktum-et 'fakt'.

Aga alati: en církus - církus-en 'tsirkus', ett álbun álbun-et 'album'.

9. Lõppartiklita määratud vorm on (s.t. määratud vorm langeb kokku määramata vormiga):

a) verbaalsubstantiividel lõpuga -an, näit.: början 'algus', långtan 'igatsus', våntan 'ootus', inbjudan 'kül-lakutse';

b) mõnedel substantiividel lõpuga -n, näit.: (en) ex-åmen 'eksam', fråken 'preili', orden /óðan/ 'orden';

c) kuunimetustel: januåri, februåri jt.

§ 40. M i t m u s e määratud vormi erijuhud:

1. Utrumid lõpuga -are kaotavad -e- artikli -na ees:

lårare 'õpetaja; õpetajad' - lårar-na 'õpetajad';
kållare 'kelder; keldrid' - kållar-na 'keldrid'.

2. Neutrumite rõhuta lõpus -el, -en, -er kaob -e- mit-muse määratud artikli -en ees:

exempel 'näide; näited' - exempl-en 'näited';
tecken 'märk; märgid' - teckn-en 'märgid';
mönster 'muster; mustrid' - mönstr-en 'mustrid'.

Aga: papper 'paber; paberid' - papper-en 'paberid'.

3. VI deklinatsiooni neutrumitel on kõnekeeles mitmuse määratud artikli -en asemel võimalik ka -(e)na:

hus 'maja; majad' - hús-en või hús-ena 'majad';
fönster 'aken; aknad' - fönstr-en või fönster-na 'aknad'.

Vrd. ka: barn 'laps; lapsed' - bárn-en või bárna.

Sõnal huvud 'pea; pead' on mitmuse määratud vorm alati huvud-ena (kõnekeeles lüh. húvena).

4. Ebareeglipärase mitmuse määratud vorm:

män 'mehed' - männ-en;
gäss 'haned' - gäss-en;
möss 'hiired' - möss-en;
ögon 'silmad' - ögon-en;
öron 'kõrvad' - öron-en.

5. Pidulik, vanamoodsas keeles esineb (tavaliselt meesisikuid tähistavatel) substantiividel mitmuse lõpuga -ar või -are määratud vormis lõppartikkel -ne (-na kõrval), näit.:

kungar 'kuningad' - kungar-ne või kungar-na;
pójkar 'poisid' - pójkar-ne või pójkar-na;
lärare 'õpetajad' - lärar-ne või lärar-na.

Artikli kasutamine

§ 41. M ä ä r a m a t a a r t i k l i t kasutatakse peamiselt järgmistel juhtudel (vrd. § 36).

1) Kui mingit isikut või asja mainitakse esimest korda:

Det här är en stól 'see (siin) on tool'.

Det där är ett bórd 'see (seal) on laud'.

2) Oeldistättega, mis tähistab liiki:

Järnet är en metall 'raud on metall'.

Hästen är ett djur 'hobune on loom'.

3) Vahel substantiiviga, millel on üldistav tähendus:

Det är alltför svårt för en nybörjare 'see on liiga raske algaja jaoks'.

Det kan ett barn begripa 'sellest saab lapski aru'.

4) Tavaliselt substantiiviga, millele eelneb sådan 'selline' ja dylük 'selline, säärane': en sådan lärobok 'selline õpik'; ett sådant barn! 'milline laps!' en dylük upplevelse 'säärane elamus'.

5) Mõningates väljendites, nagu: till en del 'osalt', en hel del '(suur) hulk', en halv timme 'pool tundi'; vi var en tjugo personer 'meid oli oma kakskümmend inimest'.

§ 42. M ä ä r a t u d a r t i k l i t (lõppartiklit) kasutatakse järgmistel juhtudel (vrd. § 37).

1) Kui juttu on tuntud või varem mainitud isikust või asjast:

Det gick en pojke och en flicka på gatan. Pojken tycktes vara tio och flickan åtta år. 'Poiss ja tüdruk läksid mööda tänavat. Poiss paistis olevat kümme ja tüdruk kaheksa aastat vana.'

2) Kui juttu on antud juhul ainuvõimalikust asjast:

Stäng dörren, var så god! 'pane uks kinni, palun!'.

3) Kui substantiiv tähistab asja, mis on ainus oma liigis:

Sölen skiner värmt i dag 'päike paistab täna soojalt'.
Jörden är rund 'maakera on ümmargune'.

4) Kui substantiiv tähistab mingit liiki tervikuna, sealhulgas abstraktseid mõisteid üldises tähenduses:

Räven är ett rovdjur 'rebane on röövloom'.

Hönden är en människovän 'koer on inimese sõber'.

Sådan är ungdomen 'selline on noorus'.

Ljuset går förtare än ljúdet 'valgus levib kiiremini kui heli'.

Tiden går 'aeg läheb (möödub)' (aga: Tid är pengar 'aeg on raha').

Han skydde aldrig fåran 'ta ei kartnud kunagi hädaohu'.

5) Sageli Rootsi tänavate, jõgede, järvede, merede nimedes: Sturegatan (tänav), Klarälven (jõgi), Mälaren (järv), ka Östersjön 'Läänemeri'; näit.:

Han bor på Odensgatan /ù:dəns-/ 'ta elab Odensgatanil (Odeni tänavas)'.

6) Tiitlite ja elukutsenimetuste puhul kõnetluses (kui nimi ei järgne):

Kan jag få tåla med professorn? 'kas ma võin teiega rääkida, (härra) professor?'

Magistern /-jī-/ , jag kan inte min läxa i dag 'õpetaja, ma pole tänaseks õppinud'.

Aga: Sitt stilla, pójke! 'istu vaikselt, poiss!' (sõnadel, mis pole tiitlid ega elukutsenimetused, on kõnetluses määramata vorm).

7) Aastaaegade, nädalapäevade ja päevaosade nimetustes üldises tähenduses:

Våren är en härlig årstid 'kevad on tore aastaaeg'.

Om sömrarna bor vi på landet 'suvi elame maal'.

Affärerna är stängda om måndagarna 'äril on kinni esmaspäeviti'.

Vi gick út efter midda(ge)n 'me läksime pärast lõunat välja'.

8) Kui substantiivile eelnevad demonstratiivpronoomenid den (det, de) 'see', den här (det här, de här) 'see (siin)', den där (det där, de där) 'see (seal)', näit.:

Dén saken är klår 'see asi on selge'.

Den här pójken 'see poiss'.

Det där húset 'see maja (seal)'.

De här pójkarna (húsen) 'need poisid (majad)'.

Märkus. Kui pronoomenit den (det, de) tarvitatakse determinatiivselt ja järgneb relatiivlause, on substantiivil määramata vorm:

Dén mán, som står där, är min gamla vän 'see mees, kes seal seisab, on mu vana sõber'. (Vrd. § 94:2b.)

9) Kui substantiivile eelnevad indefiniitsed pronoomenid båda (båge) 'mõlemad', själva 'isegi, iseenesest' ja -dera-lõpulised (någondera 'keegi neist', ingendera 'ei keegi neist', vårdera 'kumbki, igaüks neist' jt.):

Båda pójkarna var ute 'mõlemad poisid olid väljas';
På ingendera sidan 'ei kummalgi pool'.

Samuti väljendis: på denna sidan (av flóden) 'siinpool (jõge)'.

10. Indefiniitsete pronoomenite alla 'kõik' ja de flèsta 'enamjagu' järel on substantiiv määratud vormis, kui tähistatakse piiritletud hulka, ja määramata vormis, kui tähistatakse piiritlemata hulka, näit.:

Alla pójkarna i klässen deltog i tävlingen 'kõik poisid klassis võtsid võistlusest osa'.

Vrd.: Alla medborgare /-borjarar/ har rätt till arbete 'kõigil kodanikel on õigus tööle'.

De flèsta elévorna hade redan gått hem 'suurem osa õpilastest oli juba koju läinud'.

Vrd.: De flèsta människor vét det 'suurem osa inimesi teab seda'.

11) Määratud vormi kasutatakse paljudes väljendites, nagu:

hèla dágen 'terve päev', hálva nátten 'pool ööd',
till námnet 'nimega', till yrket 'ameti poolest',
till útseendet 'välimuselt', tre gånger om året, om
dágen, i veckan, i timmen 'kolm korda aastas, päevas, nädalas, tunnis', förlóra tålmodet 'kannatust kaotama' jt,

§ 43. Määramata vormi ilma artiklita kasutatakse järgmiselt.

1) Mitmuses juhtudel, kui ainsuses kasutatakse määramata artiklit (§ 41), näit.:

Det gick ännader 'möödusid kuud' - vrd. det gick en månad 'möödus kuu'; sådana böcker 'sellised raamatud' - vrd. en sådan bok 'selline raamat'.

2) Pärinimesedes, näit.: Karin, Gunnar, Stockholm, Estland; erandid: Sovjätunionen 'Nõukogude Liit', Föränta staterna 'Ühendriigid', Nederländerna 'Madalmaad', Turkiet /-ki-/ 'Türgi' (vrd. aga 42:5).

3) Abstraktsete substantiivide ja ainenimetuste puhul: välet av yrke 'elukutse valik'; jag föredrar té framför kaffe 'ma eelistan teed kohvile'.

4) Substantiiviga väljendatud öeldistäites, kui see tähistab rahvust, elukutset, vanust, sugulust, sõprust jm.:

Denna man är svensk, est, ryss, finn 'see mees on rootslane, eestlane, venelane, soomlane'.

A. är vètenskapsman, sjöman, studént 'A. on teadlane, meremees, üliõpilane'.

Redan som bärn skrev han dikter 'juba lapsena kirjutata luuletusi'.

Han är kusín till professorn 'ta on professori nõbu'.

Han är vän till min bror 'ta on mu venna sõber'.

Aga: Det är en vän till min bror 'see on mu venna sõber' (§ 41:1).

Han arbetade som sláv på plantágen 'ta töötas orjana (s.t. oli ori) istanduses'. - Aga: Han arbetade som en sláv på plantágen 'ta töötas nagu ori istanduses' (määramata artikliga sõna iseloomustab kedagi teatava omaduse poolest).

Märkus. Kui sõnal on täiend või järgneb täiendlause, lisatakse määramata artikkel. Vrd.:

B. är läkare till yrket 'B. on ameti poolest arst'.

B. är en utmärkt läkare 'B. on suurepärase arst'.

B. blir kanske en läkare, som alla upp-
sattar 'B'st včib saada arst, keda kčik hindavad'.

See reegel ei kehti väljendites: vara god vän, bli god
vän 'hea sõber olema, heaks sõbraks saama', näit.:

Han var god vän till min bror 'ta oli mu venna hea sõber'.

5) Substantiivide puhul, mille ees on genitiiviattribut või possessiivpronoomen:

pójkens bok 'poisi raamat', árets slut 'aasta lõpp',
min vän 'minu sõber', vårt land 'meie maa', hans
föräldrar 'tema vanemad'.

6) Juhul, kui substantiivi ees on mingi muu pronoomen (välja arvatud juhtudel § 42, punktid 8, 9, 10) või numeraal (arvsõna), näit.:

denna flicka 'see tüdruk', detta hus 'see maja';
dessa pójkar 'need poisid';
vilken bók? 'milline raamat?';
varje studént 'iga üliõpilane';
ingen människa 'ei ükski inimene';
några tídningsr 'mõned ajalehed';
vi barn 'meie, lapsed';
fém pójkar 'viis poissi'.

7) Nn. absoluutse superlatiivi järel (§ 75:6b): med
största nöje 'suurima heameelega'.

8) Sõnapaarides ja loetluses:

Far och son arbetade dag och natt 'isa ja poeg töötasid ööl kui päeval'.

Han köpte hått, skór och håndskar 'ta ostis kübara, kingad ja kindad'.

9) Färast mõningaid adjektiive, nagu nåsta 'järgmine',
närmaste 'lähim, järgmine', följande 'järgnev', föregående
'eelnev', övernämnda 'ülalmainitud', samma '(see)sama' jt.,
näit.:

nästa vecka, sömmar, är 'järgmine nädal, suvi, aasta';
följande dag 'järgmine päev';
i samma ögonblick 'samal silmapilgul'

Aga: Jag träffade honom förra veckan 'ma kohtasin teda eelmisel nädalal'; förra året 'eelmine aasta', förra gången 'eelmine kord'.

10) Paljudes väljendites:

a) Det är kväll 'on õhtu'.

Jag har huvudvärk (tandvärk) 'mul on peavalu (hambavalu)'.

Jag har fått brev 'ma sain kirja'.

Han skriver brev till Karin 'ta kirjutab Karinile kirja'.

Han väntar på svär 'ta ootab vastust'.

Han steg av vid fél station 'ta tuli (rongilt) vales jaamas maha'.

Ta plåts! 'võta (võtke) istet!'

Det är på höger (vänstra) sida 'see on paremal (vasakul) pool'.

b) Eriti kehaosade ja riiete nimetustel:

Han har böjd näsa 'tal on kongus ninga'.

Ta paraply mäd dig! 'võta vihamavari kaasa!'

c) Spela fotboll, kort /kut/, piano 'jalgpalli, kaarte, klaverit mängima'.

d) Paljudes ajamäärustes:

Söndag morgon 'pühapäeva hommikul'.

Måndag kväll 'esmaspäeva õhtul'.

Han är född år 1922 'ta on sündinud aastal 1922'.

11) Prepositsiooniväljendites:

a) i dag 'täna', i morgon 'homme', i kväll 'täna õhtul', i natt 'täna öösel', i år 'tänavu';
i norr 'põhjas', i söder 'lõunas';

b) fåra med bil, med buss, med järnväg, med båt
'sõitma autoga, bussiga, rongiga, laevaga' (kõ-

nekeeles ka: äka bil, buss, tåg, båt):

- c) på allvar, på skämt 'tõsiselt, naljaks';
i jämförelse 'võrreldes';
med glädje 'rõõmuga';
till tack, till belöning 'tänuks, tasuks';
till heder, till stråff 'auks, karistuseks';
till exempel 'näiteks';
- d) välja till ördförande 'esimeheks valima';
våra vid liv 'elus olema';
gå på jakt 'jahil käima';
kåsta i fångelse 'vanglasse heitma';
höra i radio 'raadiost kuulma';
bo på hotell 'hotellis elama';
äta på restaurång 'restoranis sööma';
äka på semester 'puhkusele sõitma';
våra på semester 'puhkusel olema'.

Käänded

§ 44. Tänapäeva rootsi keeles on substantiivil ainult kaks käänet:

1) p õ h i k ä ä n e (grundform), milles on ühte sulanud vanemas keeles esinenud nominatiiv, akusatiiv ja daativ:

en flicka või määratud vorm flickan 'tüdruk';
flickor " flickorna 'tüdrukud';

2) g e n i t i i v (génitiiv), mis moodustatakse käändelõpu -s liitmisega põhikäändele:

en flicka-s bok, flickan-s bok 'tüdruku raamat';
dessa flickor-s mor 'nende tüdrukute ema';
flickorna-s föräldrar 'tüdrukute vanemad'.

Märkus. Säilmeid vanadest käänetest võib leida paljudes väljendites ja liitsõnades, näit.:

gå till våga 'toimima, talitama';
våra till sålu 'müügil olema';
gå mån ur huse 'tervikus välja minema';

i ändanom 'vaimus';
 i sä mätto 'sel määräl';
 i frånvaro, i närvaro 'äraolekul, juuresolekul';
gätubelysning 'tänavavalgustus';
läroverk 'keskkool';
männamod 'mehemeel'.

§ 45. Genitiivi moodustamise e r i j u h u d.

1. Kui substantiiv lõpeb sisihäälikuga (-s, -z, -sch, -st, -x, -xt), ei lisata genitiivis käändelõppu -s; kirjas tähistatakse genitiivi sel juhul apostroofiga, näit.:

Paris gator 'Pariisi tänavad'. Tavaliselt aga välditakse selliseid vorme ja võetakse genitiiv sõna määratud vormist või kasutatakse prepositsiooniväljendit, vrd.:

en lax ögon - laxens ögon 'lõhe silmad';
 ett hús ták - tákett på ett hús 'maja katus';
Schwéiz álper - álperna i Schwéiz 'Šveitsi alpid'.

2. Skandinaavia kohanimedes, mis lõpevad vokaaliga (ja kohanimes Kalmar) on alalistes väljendites genitiivi vorm lõputa, näit.:

Bromma flygplats 'Bromma lennuväli';
Såla silvergruva 'Sala hõbedakaevandus';
Kälmar lán 'Kalmari maakond (lään)';
Uppsala universitét 'Upsala ülikool'.

Vrd. ka: Tártu universitét 'Tartu ülikool' - aga: Bológnas universitét 'Bologna ülikool'.

Kui aga pole tegemist alalise väljendiga, tuleb genitiivi vormile lisada -s: Uppsalas äldsta invånare 'Upsala vanim elanik', staden Tártus befolkning 'Tartu linna elanikkond'.

3. Ladina laensõnades kasutatakse vahel ladinapärast genitiivi, näit.:

kollégii beslut 'kolleegiumi otsus';
dekáni förslág 'dekaani ettepanek';
medicíne (lad. medicinae) dõktor 'meditsiinidoktor';
filosoffie licentiát 'filosoofia litsentsiaat' (teaduslik kraad);

(põhivormid: kollégium, dekáanus, medicín, filo-
sofi).

Käänete kasutamine

§ 46. Substantiivi põhikäänet kasutatakse üksi või prepositsioonidega. Peamised kasutusjuhud on järgmised.

1) Lause alusena:

Põjken sjúnger 'poiss laulab'
Blý är en metáll 'tina on metall'.

2) Öeldistäitena:

Han är sjöman 'ta on meremees'.

3) Akusatiivse sihitisena:

Jag ser húset 'ma näen maja'.

4) Datiivse sihitisena:

Mór gav bánnen att dricka 'ema andis lastele juua'.

Kahe sihitise puhul seisab datiivne sihitis enne akusatiivset sihitist:

Fár köpte põjken en bók 'isa ostis pojale raamatu'.
Hon visade flíckorna sin nya klänning 'ta näitas tüdrukutele oma uut kleiti'.

Datiivset sihitist võib väljendada ka prepositsioonide ät, till, för abil; võrreldagu sõnade järjekorda:

Fár köpte en bók ^oät põjken.
Hon visade sin nya klänning für flíckorna.

5) Intransitiivsete verbidega, nagu fättas 'puuduma', hända 'juhtuma', líkna 'sarnanema', lyckas 'õnnestuma', médjela 'teatama', påssa 'sobima', tíllhöra 'kuuluma' jt., näit.:

Vad fattas bárnet? 'mis lapsel puudub?'
Han líknar sin brór 'ta sarnaneb oma vennaga'.
Bóken tíllhör min mór 'raamat kuulub mu emale'.

6) Paljude adjektiividega, nagu bekánt 'tuttav, teada', lydig 'sõnakuulelik', skýldig 'võlgu', tíllgíven 'us-

tav, andunud', trögen 'ustav', värd 'väärt', överbägsen 'üle-
olev, tugevam' jt., näit.:

Är det doktorn bekänt att ... 'kas doktorile on teada,
et ...'.

Han var sin väna trögen 'ta oli ustav oma harjumuse-
le'.

Böken är sitt pris värd 'raamat on oma hinda väärt'.

Han var överbägsen sin motstandare 'ta oli oma vasta-
sest üle'.

Flöckan är lik sin mör = ... lik med sin mör 'tüdruk
on oma ema sarnane'.

7) Partitiivse lisandina hulga tähtistamisel:

ett glas vätten 'klaas vett';

en flaska vín 'pudel veini';

en hop människor 'hulk (trobikond) inimesi';

ett par skör 'paar kingi'.

8) Koha- ja ajamäärusena:

Han bor Sturegatan 16 'ta elab Sturegatan nr. 16'.

Männen arbetade däg och nätt 'mees töötab ööl kui
päeval'.

En däg träffades de igen 'ühel päeval kohtusid nad
jälle'.

§ 47. G e n i t i i v i kasutamine.

1. Substantiivi genitiivis kasutatakse esmajoones
substantiivi atribuudina (täiendina) ja see peab rootsi
keeles seisma põhisõna ees, kusjuures põhisõna on alati
määramata vormis, s.t. ilma artiklita:

flöckans bok, böcker 'tüdruku raamat, raamatud';

flöckornas bok, böcker 'tüdrukute raamat, raamatud'.

2. Erinevalt eesti keelest võib genitiivi üksi kasu-
tada ka öeldistäitena:

Böken är flöckans 'raamat on tüdruku oma'.

Ljäsets hästighet är större än ljúdet 'valguse kii-
rus on suurem kui heli oma'.

3. Genitiiv võib tähistada omamist, tegevuse subjekti või objekti jm., näit.:

studentens föräldrar 'üliõpilase vanemad';
ljudets hastighet 'heli kiirus';
barnens lek 'laste mäng';
barnens uppfostran 'laste kasvatus'.

4. Genitiivi kasutatakse sageli Rootsi kohanimeses sõnade stad 'linn', köping 'alev', söcken 'kihelkond', län 'maakond (lään)' jt. ees:

Stockholms stád (=stáden Stöckholm) 'Stokholmi linn';
Jämtlands län 'Jemtlandi maakond';

vrđ. ka: Kinas folkrepublík 'Hiina Rahvavabariik'.

5. Genitiivi kasutatakse sageli väljendites, mis tähistavad hulka, aega, liiki:

hundratals áskadäre 'sadasiid pealtvaatajaid';
ett tré váningsars hús 'kolmekorruseline maja';
fém minuters väg 'viie minuti tee';
tré veckors semáster 'kolmenädalane puhkus';
vid fýrtio árs álder 'neljakümneaastaselt';
tvá sorters pápper 'kahte sorti paberit';
ett slags lámpa 'teatud liiki lamp';

samuti: ólika slags 'mitmet sorti, liiki', álla slags 'kõiki sorte, kõiksuguseid', mánga slags 'palju sorte, liike'.

6. Koos pärisnimedega ja elukutse nimetustega kasutatakse genitiivi ilma põhisõnata (korter, perekond jt.):

Han bor hos Gustavsons 'ta elab Gustavsoni juures'.

Kárlsons har redan kommit tillbáka 'Karlsonid (Karlsoni perekond) on juba tagasi tulnud'.

Bokhállarens har kalás 'raamatupidaja juures on pidu'.

7. Kui isikut või asja tähistab mitu sõna, lisatakse genitiivi lõpp -s viimasele sõnale (nn. grupigenitiiv):

kungariket Sveriges gränser 'Rootsi kuningriigi piirid';
Alexander den stores ríke 'Aleksander Suure riik';

staden Tartus ìnvånare 'Tartu linna elanikud';
tåndlåkaren Gustav Svénssons adræss 'hambaarst Gustav
Svenssoni aadress';

en del av befolkningens önskningar 'elanikkonna ühe
osa soovid';

rèktor vid läroverket i Uppsalas yttrande 'Upsala
keskkooli direktori avaldus' - kirjakeeles eelistatakse
siiski sellisel juhul: rèktors vid läroverket i Uppsala
yttrande; včib ka väljenduda ilma genitiivivormi kasutama-
ta: dõt av rèktor vid läroverket i Uppsala avgivna ytt-
randet (vrd. punkt 8).

8. Genitiivi vorm asendatakse sageli prepositsiooni-
väljendiga; see tendents on tugevnemas tänapäeva rootsi
keeles, kusjuures kasutatakse peamiselt prepositsioone av,
i, på, till, ka efter, hos jt. Näit.:

vålet av ördförande 'esimehe valimine';
töppen av börget 'mäe tipp';
i början, i slütet av veckan 'nädala algul, lõpus';
gåtorna i staden 'linna tänavad';
priset på boken 'raamatu hind';
namnet på staden 'linna nimi';
författare till boken 'raamatu autor';
dörren till rummet 'toa uks';
ett ord till tack 'tänuõna';
änkan efter professorn 'professori lesk';
härre över situationen 'olukorra peremees'.

Samuti eelistatakse prepositsiooniväljendit juhul, kui
esineb mitu genitiivi vormi järjest;

Sveriges städers ìnvånare 'Rootsi linnade elanikud'
- parem: ìnvånare i Sveriges städer.

Vrd. ka: boken till pojakens brör 'poisi venna raa-
mat'; siin tuleb kahte genitiivivormi järjest igal juhul
vältida.

9. Genitiiv esineb paljudes alalistes sõnaühendites
ja väljendites, näit.:

till sjöss, till håvs /hafs/ 'merel';
 resa till lānds 'reisima maad kaudu';
 gå till bōrds 'lauda istuma';
 gå till sāngs 'voodisse minema, heitma';
 till fōts 'jalgsi';
 vara till hānds 'käepärast olema';
hjärtans glād 'kõigest südamest rõõmus';
utomlands 'välismaal';
 hur dāgs /daks/? 'mis kella ajal?';
 vad slāgs? 'mis sorti?'

Mitmuse ja deklinatsioonitüübid

§ 48. Mitmuse moodustamise järgi jaotatakse rootsi substantiivid kuude deklinatsiooni:

	mitmuse lõpp	artikkel	näited
1. dekl.	-or	-na	<u>flìckor</u> - <u>flìckorna</u>
2. dekl.	-ar	-na	<u>gōssar</u> - <u>gōssarna</u>
3. dekl.	-er	-na	<u>tìder</u> - <u>tìderna</u>
4. dekl.	-r	-na	<u>skór</u> - <u>skórna</u>
5. dekl.	-n	-a	<u>äpplen</u> - <u>äpplena</u>
6. dekl.	--	-en/-na	<u>hús</u> - <u>húsen</u> <u>mān</u> - <u>mānnen</u> <u>lārare</u> - <u>lārarna</u>

Märkus. Vanemas keeles kasutati meessoost substantiivide lõppartiklina -ne, näit.; lārarne 'õpetajad', gōssarne 'poisid'.

§ 49. Substantiivi p õ h i v o r m i d.

Substantiivi deklinatsiooni määramiseks esitatakse tavaliselt kolm põhivormi:

- 1) ainsuse määramata vorm;
- 2) ainsuse määratud vorm (lõppartikliga vorm);
- 3) mitmuse määramata vorm;

näit.: flìcka, flìckan, flìckor 'tüdruk';

lühendatult:

flìck/a, -an, -or 'tüdruk'.

Õppeotstarbel on kasulik nimetada esimest põhivormi koos määramata artikliga ja lisada neljanda põhivormina mitmuse määratud vorm:

en flìcka, flìckan, flìckor, flìckorna 'tüdruk'.

§ 50. 1. d e k l i n a t s i o o n - mitmuse lõpp -or /-ur/, mitmuse lõppartikkel -na:

	määramata vorm	määratud vorm
a)	en <u>flìck/a</u>	<u>flìcka/n</u> (ainsus)
	<u>flìck/or</u>	<u>flìckor/na</u> (mitmus)
b)	en <u>ros /rú:ss/</u>	<u>ròs/en</u> (ainsus)
	<u>ròs/or</u>	<u>ròsor/na</u> (mitmus)

Esimesse deklinatsiooni kuuluvad ainult utrumid:

a) substantiivid, mille ainsuse lõpus on -a, kusjuures -a kaob mitmuse lõpu ees, näit.: flìcka 'tüdruk', kvinna 'naine', människa /männiša/ 'inimene', blomma /blumma/ 'lill', skola /skù:la/ 'kool', penna 'sulepea', tavla 'tahvel', maal, krita 'kriit', klòcka 'kell', fraga 'küsimus', sida 'lehekülg, külg', vecka 'nädal', resa 'reis', flagga 'lipp', krona 'kroon', mössa 'müts', skjörta /su:ta/ 'särk', strumpa 'sukk', näsa /nē:ssa/ 'nina', trappa 'trepp', tunga 'keel', skida /ši:da/ 'suusk';

erandid: históri/a, -en, -er 'ajalugu, lugu', kollég/a, -an, -er 'kolleeg'; neutrumid hjärta 'süda', öga 'silm' ja öra 'kõrv' vt. 5. dekl.;

b) mõned utrumid, mille ainsuse määratud vormi lõpul on -(e)n, näit.: ros /rú:ss/, -en, -or 'roos', våg, -en, -or 'laine', äder (=ädra), -n, ädror '(vere)soon', töffel, -n, töfflor 'tuhvel', svan, -en, -or (ka: -ar) 'luik', vad, -en, -or (ka: -er) 'sääremari'.

Märkus 1. Ainult mitmuses kasutatakse: änor 'esivane-mad' (ainsusevorm ana esineb erialakirjanduses), bännor 'noomitus, laitus', inälvor 'sisikond', mätvaror 'toiduained'.

Märkus 2. Kõnekeeles asendatakse sageli mitmuse lõpp -or /-ur/ lõpuga -er /-är/, näit.: flickor hääldatakse /flickər/.
/flickər/.

Märkus 3. Mitmuse vormid lõpuga -or hääldatakse muusikalise liitrõhuga: blömmor, skölor, tävlor.

§ 51. 2. d e k l i n a t s i o o n - mitmuse lõpp -ar, mitmuse lõppartikkel -na:

määramata vorm

määratud vorm

a) en <u>göss/e</u>	<u>gösse/n</u>	(ainsus)
<u>göss/ar</u>	<u>gössar/na</u>	(mitmus)
b) en <u>dag</u>	<u>däg/en</u>	
<u>däg/ar</u>	<u>dägar/na</u>	
c) en <u>fägel</u>	<u>fägel/n</u>	
<u>fägl/ar</u>	<u>fäglar/na</u>	
d) en <u>bro</u> /brú:/	<u>bró/n</u>	
<u>brò/ar</u>	<u>bròar/na</u>	

Teise deklinatsiooni kuuluvad ainult utrumid:

a) utrumid, mis lõpevad rõhuta -e-ga, kusjuures -e kaob mitmuse lõpu ees, näit.: gösse 'poiss', pójke 'poiss', tänke 'mõte', gubbe 'vanamees', hërre 'härra' (nime ees: herr), ände 'vaim', båge 'kaar, vibu', båcke 'küngas', hjälte 'kangelane', spåde 'labidas', håre 'jänes', åborre 'ahven';

timme ehk tìmma 'tund', mitmus ainult tìmmar;

b) suur hulk ühesilbilisi utrumeid, mis lõpevad konsonandiga, näit.: dag 'päev', stol /stu:l/ 'tool', dörr 'uks', arm 'käsivars, käsi', våg /vɛ:g/ 'tee', vågg /vɛgg/ 'sein', kväll /kvɛll/ 'õhtu', del 'osa', hatt 'kübar', bil 'auto', båt 'paat, laev', buss 'buss', hund 'koer', fisk 'kala', häst /hɛst/ 'hobune', vagn 'vanker, vagun', gård 'õu', sten 'kivi', kniv 'nuga', skog /sku:g/ 'mets', ek 'tamm', gran 'kuusk', tall 'mänd', lek 'mäng', hål 'auk', kropp 'keha', höst 'sügis', vår 'kevad', sång /sɛŋ/ 'voodi', tår 'pisar', eld 'tuli', värld /vä:d/ 'maailm', säck /sɛkk/ 'kott';

nende hulgas paljud rahvusenimetused: svenak 'rootslane', finn 'soomlane', ryss 'venelane', dansk 'taanlane', tysk 'sakslane' aga: est - 3. dekl.;

stall, -en (ka: -et), -ar 'tall';

neutrum fjäll, -et 'tundur, paljasmägi' - luulekeeles mitmus: fjällar;

ka liitsõnad, mille viimane liitosa on siia gruppikulu sõna: spårvagn 'tramm', trädgård 'aed', käppsäck 'kohver' jt.;

samuti substantiivid rõhutute sufiksitega -dom, -ing, -ling, -ning, -ung, näit.: sjukdom 'haigus', aning 'aimdus', utlänning 'välismaalane', våning 'korter, korrus', sègling 'purjetamine', hälsning 'tervitus', tidning 'ajaleht', könung (kung) 'kuningas';

c) utrumid, mille lõpus on, -el, -er, -en, kusjuures -e kaob mitmuse lõpu ees, näit.: fågel 'lind', spègel 'peegel', nýckel 'võti', cykel 'jalgratas', artikel 'artikkel'; him-mel, himmeln (e. himmelen e. himlen), himlar 'taevas';

syster 'õde', séger 'võit', vinter 'talv', teater 'teater', fjäder 'sulg', åker 'põld', tiger 'tiiger', finger (ka neutrum: finger, fingret, vt. 6. dekl.) 'sõrm';

samuti sõnad afton, -en, aftnar 'õhtu', morgon, -en, morgnar /mò:nar/ 'hommik', sòmmar, -(e)n, sòmrrar 'suvi', djävul /jè:vül/, -en, djävlar 'kurat';

kaks sõna umlaudiga mitmuses: moder /mù:där/, -n, mödrar 'ema'; dotter /döttär/, -n, döttrar 'tütar';

d) mõned ühesilbilised utrumid, mis lõpevad vokaaliga: bro /bru:/ 'sild', by 'küla', sky /šy:/ 'pilv, taevas'; sjö /šö:/, sjön /šönn/, sjöar 'järv, meri'; fru 'proua', å 'jõgi', ö 'saar'.

Märkus 1. Ainult mitmuses kasutatakse: föräldrar 'vanemad', tvillingar 'kaksikud', péngrar 'raha' (en peng 'münt').

Märkus 2. Mitmuse vormid rõhuga esimesel silbil ja lõpuga -ar hääldatakse muusikalise liitrõhuga: dägar, fäglar, bröar; aga: péngar lihtrõhuga.

§ 52. 3. d e k l i n a t s i o o n - mitmuse lõpp -er /-är/; mitmuse lõppartikkel -na:

	määramata vorm	määratud vorm
a)	en <u>tíd</u> <u>tíd/er</u>	<u>tíd/en</u> (ainsus) <u>tíder/na</u> (mitmus)
b)	en <u>hánd</u> <u>hánd/er</u>	<u>hánd/en</u> <u>händer/na</u>
c)	en <u>régel</u> <u>régl/er</u>	<u>régel/n</u> <u>régler/na</u>
d)	en <u>studént</u> <u>studént/er</u>	<u>studént/en</u> <u>studénter/na</u>
e)	en <u>dòktor</u> <u>doktór/er</u>	<u>dòktor/n</u> <u>doktórer/na</u>
f)	ett <u>tryckerí</u> <u>tryckerí/er</u>	<u>tryckerí/et</u> <u>tryckeríer/na</u>
g)	ett <u>muséum</u> <u>musé/er</u>	<u>musé/et</u> <u>muséer/na</u>

Kolmandasse deklinatsiooni kuuluvad utrumid ja neutrumid:

a) paljud ühesilbilised utrumid, mis lõpevad konsonandiga, näit.: tíd 'aeg', sak 'asi', klass 'klass', plats 'koht', bild 'pilt', vas 'vaas', rad 'rida', röst 'hääle', gāng 'kord' (gāng, -en, -ar 'käik'), plan 'plaan', katt 'kass', blad 'leht', grad 'kraad', flod 'jõgi', grāns /grānss/ 'piir', sed 'komme, tava', strid 'võitlus', fārg /fārj/ 'värv', māngd 'hulk', park 'park', form 'vorm', fest 'pidu', gäst /jəst/ 'külastaja'; vān, vānnen, vānner 'sõber'; mõned rahvuste nimetused: est /ɛst/ 'eestlane', lett 'lätlane', grek 'kreeklane', tjeck 'tšehh', slav 'slaavlane';

kahe- ja enamasilbilised utrumid sufiksitega -ad, -het, -när, -skap: månad 'kuu', byggnad 'ehitus', hemlighet 'saladus', frihet 'vabadus', nyhet 'uudis', konstnär 'kunstnik', kunskap 'teadmine, oskus', vetenskap 'teadus'. egen-skap 'omadus'; aga: neutrumid sällskap 'seltskond', män-skap 'meeskond' jt. - 6. dekl.

b) järgmised utrumid umlaudiga mitmuses:

hand 'käsi' - händer; land 'maa' - länder; and 'part' - änder; brand 'tulekahju' - bränder; rand 'äär' - ränder; strand 'rand, kallas' - stränder; tand 'hammas' - tänder; natt 'öö' - nätter; stad 'linn' - städer; bokstav '(kirja)täht' - bok-stäver; stäng 'ritv, latt' - stänger; tång 'tangid' - tänger;

son /só:n/ 'poeg' - söner; ledamot /lè:damu:t/ 'liige' - ledamöter; bok /bú:k/ 'raamat' - böcker; fot /fú:t/ 'jalg' - fötter; rot /rú:t/ 'juur' - rötter;

siia gruppi kuuluvad ka: get /jé:t/ 'kits' - gätter, nöt /nö:t/ 'pähkel' - nötter;

c) utrumid - laensõnad, mille lõpus on -el, -er, kusjuures -e- kaob mitmuse lõpu ees, näit.: regel 'reegel', múskel 'muskel', möbel 'mööbel', fórmel 'vormel', fábel 'valm', néger 'neeger';

samuti sägen /sé:gan/ (või sägn /sɛ:gn/), säggen, sägner 'muistend'; neutrum sékel, séklet, sékler (või sékel) 'sajand, aastasada';

d) paljud laensõnad rõhuga viimasel silbil, näit.:

studént 'üliõpilane', kamrát 'seltsimees', lektion /lɛkšú:n/ 'õppetund, loeng', nation /na(t)šú:n/ 'rahvus', station /stašú:n/ 'jaam', famílj 'perekond', kostým 'ülikond', gardín 'kardin', fabrík 'vabrik', metáll 'metall', natúr 'loodus', elév 'õpilane', minút 'minut', sekúnd 'sekund', tele-fon /-fú:n või -fó:n/ 'telefon', turíst 'turist', person /pɛšú:n/ 'isik';

akademí, -(e)n, -er 'akadeemia', idé, -(e)n, -er

'idee', armé, -n, -er 'armee', allé, -n, -er 'puiestee',
statý, -n, -er 'kuju', byrá /bý:ro vči bý:ro/, -n, -er 'bü-
roo; kummut';

ka rahvuste nimetused: spanjor /-jü:r/ 'hispaanlane',
portugis 'portugallane', japan /japá:n/ 'jaapanlane', ger-
mán 'germaanlane', skandináv 'skandinaavlane' jt.;

e) laensõnad rõhutu sufiksiga -or /-or/, millele mit-
muses kandub pearõhk ja mida hääldatakse mitmuses /-ú:r-/
vaadeldagu ka muusikalise rõhu muutumist; näit.: doktor,
-n, doktórer 'doktor'; lëktor, -n, lektórer 'lektor'; motor
/mù:tor/, -n, motorer /mutú:rær/ 'mootor'; professor, -n,
professórer 'professor';

ka: kõnsul, -n, kõnsúler 'konsul';

f) neutrumid sufiksiga -eri /-ærf:/ ja rõhulise lõpp-
vokaaliga, näit.: tryckeri, -et, -er 'trükikoda'; bageri,
-et, -er 'pagaritõökoda, pagariäri'; samuti: konditcri
/-orí:/, -(e)t, -er 'pagariäri, kohvik';

geni /šæní:/, -(e)t, -er (või -n) 'geenius'; partí,
-(e)t, -er 'partei'; kompaní, -(e)t, -er 'kompanii'; kafé,
-(e)t, -er 'kohvik, õllebaar'; relä /-lé:/, -(e)t, -er
'relee';

g) neutrumid - laensõnad ladina sufiksiga -eum ja
-ium, kusjuures -um- kaob määratud vormis (vrd. § 39:7) ja
mitmuse lõpu -er ees: muse/um /müssé:um/, -et, -er 'muuse-
um'; jubilé/um, -et, -er 'juubel'; lycé/um, -et, -er 'lüt-
seum'; laboratóri/um, -et, -er 'laboratoorium'; samuti audi-
tóri/um 'auditoorium', kollégi/um 'kollegium', privilégi/um
'privileeg', gymnási/um /j-/ 'gümnaasium' jt.;

ka mõned utrumid sufiksiga -us kaotavad -us- mitmuse
lõpu -er ees: dekánu/um, dekánu/um, dekáner 'dekaan'; géni/um
/g-/, -en, -er (või géni/e, -n, -r) 'kaitsevaim, vaim';

aga: církus, církusen, církuser 'tsirkus' - 2. dekl.

Märkus 1. Erigrupi moodustavad mõned neutrumid - ai-
nenimetused, mis mitmuses tähistavad aine liike või sorte,

näit.: te, -(e)t, -er 'tee', mitm. 'teesordid'; vin, -et, -er 'vein, veinisordid'; salt, -et, -er 'sool'; garz, -et, -er 'lõng'; lärift, -et, -er 'lina, lõuend'.

Märkus 2. Ainult mitmuses kasutatakse: kläder 'riided, rõivad', grönsaker 'aedvili', ränker 'riukad, intriigid', kalsonger 'aluspüksid', finanser 'finantsid, rahaasjad' (ains. finans 'rahamaailm'), specerier 'maitseained; gastronoomikaubad', viktualier 'toiduained', böter 'rahatrahv', tavaliselt ka frierier 'puhkeag, (kooli)vaheag'.

Märkus 3. Muusikaline rõhk varieerub sõnades mitmuse lõpuga -er. Ühesilbiliste sõnade mitmuses on reegli kohaselt liitrõhk, näit. tid - tider, fest - fester, välja arvatud laensõnad nagu bomb 'pomm' - bömber, nerv 'närv' - nërver, rahvaste nimetused est - éster jt. ja sõnad, mis moodustavad mitmuse umlaudiga (vt. punkt b): hand - händer (erandid: söner, ledamöter). Mitmesilbiliste laensõnade mitmusel on lihtrõhk, näit.: regel - régler, studént - stu-dénter.

§ 53. 4. d e k l i n a t s i o o n - mitmuse lõpp -r, mitmuse lõppartikkel -na:

määramata vorm	määratud vorm
a) en <u>sko</u> /skú:/	<u>skó/n</u> (ainsus)
<u>skó/r</u>	<u>skór/na</u> (mitmus)
b) en <u>händelse</u>	<u>händelse/n</u>
<u>händelse/r</u>	<u>händelser/na</u>

Neljandasse deklinatsiooni kuuluvad:

a) utrumid, mis lõpevad vokaaliga (harva -a): sko /skú:/ 'king', ko /kú:/ 'lehm', klo /klú:/ 'küüs, sõrg', tå 'varvas', mö ja ungmö 'neiu, imb', jungfru 'neiu, neitsi', hustru /hæstrü/ 'abikaasa, naine', bastu /bästü/ 'saun', vällmo /vällmu/ 'moon', vra, -n, -r (ka: -ar) 'nurk, vinkel', fående 'vaenlane', frände 'sugulane, hõim', bonde /bunda/ 'talupoeg';

paar sõna, mis lõpevad -a-ga: lusta 'himu, iharus';
vrd. ka stadgar 'põhikiri, statuut' - mitmusevorm sõnast
stadga 'eeskiri, määrus' (stadgor 'eeskirjad, määrused');

liitsõnad lõppliitega -bo /-bu:/ lantbo 'maaelanik',
stadsbo 'linnaelanik', Malmöbo 'Malmö elanik, malmölane';

b) utrumid ja neutrumid sufiksiga -else ja utrumid su-
fiksitega -arie, -ie: händelse, -n, -r 'juhtum', bakelse.
-n, -r 'kook'; fängelse, -t, -r 'vangla';

bibliotekarie 'bibliotekaar', vikarie 'asetäitja, vi-
kaar', aktie /áktsia/ 'aktsia'.

Märkus. Ühesilbiliste sõnade mitmuses on muusikaline
lihtrõhk, näit.: skó 'king' - mitm. skór(na). Mitmesilbi-
liste rootsi sõnade mitmuses on liitrõhk, laensõnades aga
lihtrõhk, näit.: flende 'vaenlane' - mitm. flender(na);
áktie 'aktsia' - áktier(na). Rõhk muutub järgmiste sõnade
mitmuses: bonde 'talupoeg' - bönder(na); frände 'sugulane,
hõim' - fränder(na) või fränder(na).

§ 54. 5. d e k l i n a t s i o o n - mitmuse lõpp
-n, mitmuse lõppartikkel -a:

määramata vorm	määratud vorm	
a) ett <u>äpple</u>	<u>äpple</u> /t	(ainsus)
<u>äpple</u> /n	<u>äpplen</u> /a	(mitmus)
b) ett <u>bí</u>	<u>bí</u> /(e)t	
<u>bí</u> /n	<u>bín</u> /a	

Viiendasse deklinatsiooni kuuluvad ainult neutrumid,
mis lõpevad vokaaliga:

a) mitmesilbilised neutrumid, mis lõpevad rõhuta vo-
kaaliga, näit.: äpple 'õuna', bälte 'vöö', möte 'kohtumine',
nöje 'mõnu', stýcke 'tükk', ställe 'koht', riike 'riik',
arbete 'töö', frimärke 'postmark', anförande 'kõne, ette-
kanne', árhundrade 'sajand', hjärta 'süda';

foto /fú:tu/ 'foto, ülesvõte', porto /põtu/ '(posti)

saatekulu', kvitto /-u/ 'kviitung', fiasko /-u/ 'fiasko',
piáno /-u/ 'klaver', gummi 'gummi', kólli /-o-/ 'pakk,
koms';

kaks ebareeglipärase mitmusega sõna:

õga, õgat, õgon, õgonen 'silm';

õra, õrat, õron, õronen 'kõrv';

b) ühesilbilised neutrumid; ainsuse määratud artikkel
võib olla -t või -et: bi 'mesilane', bo /bú:/ 'pesa', frö
'seeme', knä 'põlv'.

§ 55. 6. d e k l i n a t s i o o n - mitmus lõputa,
mitmuse lõppartikkel -en või -na:

määramata vorm

määratud vorm

a) ett <u>hús</u>	<u>hús-et</u>	(ainsus)
<u>hūs</u>	<u>hús-en</u>	(mitmus)
b) en <u>man</u> /mánn/	<u>mánn-en</u>	
<u>mán</u> /mínn/	<u>mánn-en</u>	
c) en <u>lärare</u>	<u>lärare/n</u>	
<u>lärare</u>	<u>lärar/na</u>	

Kuuendasse deklinatsiooni kuuluvad neutrumid ja utrumid:

a) neutrumid, mis lõpevad konsonandiga; mitmuse määramata vorm on võrdne ainsuse määramata vormiga, mitmuse lõppartikkel on -en:

hus 'maja', bad 'suplus, kümblus', band 'pael', barn
/ba:n/ 'laps', bord /bu:d/ 'laud', brev 'kiri', fel 'viga',
djur /jü:r/ 'loom', glas /gla:ss/ 'klaas' (aga: glass, -en,
-er 'jäätis'), golv /-o-/ 'põrand', horn /hu:n/ 'sarv', kök
/ö:k/ 'köök', lakan 'lina', liv 'elu', ljud /jü:d/ 'heli;
häälik', ljus /jü:ss/ 'valgus; küünal', namn 'nimi', par
'paar', ord /u:d/ 'sõna', skepp /šɛpp/ 'laev', fartyg 'laev',
skinn /šinn/ 'nahk, karusnahk', slut 'lõpp', språk 'keel',
tak /ta:k/ 'katus', torg /tórj/ 'turg', träd 'puu', år 'aas-
ta', ägg /ɛgg/ 'muna';

rida grammatilisi termineid: kásus 'kääne', génus /g-/ 'sugu', témpus 'aeg, ajavorm', verb, adjektiv jt.;

-m-iga lõppevatel sõnadel kahekordistub m lõppartikli ees: rum, rúmmet, rum, rúmmen 'tuba, ruum'; hem, hémmet, hem, hémmen 'kodu' (vrd. § 39:5);

-er, -el ja -en sõna lõpus - lõppartikli ees kaob -e-: fönster, fönstret, fönster, fönstren 'aken'; númmet, númmet, númmet, númmen 'number'; váder, vádet, váder, vádren või váderna 'ilm'; exémpel, exémpel, exémpel, exémplen 'näide'; técken, técknet, técken, técknen 'märk, tundemärk'; aga: pápper, pápperet, pápper, pápperen või pápperna 'paber' (vrd. § 39:4);

substantiiv finger 'sõrm' käändub tavaliselt finger, fingeret, fingerar, fingerarna (vanemas keeles mitmus: finger, fingeren);

substantiivid nább 'nokk' ja borr 'puur' käänduvad nii 6. kui ka 2. deklinatsiooni järgi;

tavaliselt ainult mitmuses kasutatakse substantiive höns, -et, -, -en 'kana' ja sýskon /-on/, -et, -, -en 'õed-vennad';

erandlikult käänatakse sõna huvud, huvudet 'pea', mitmuses määramata vorm huvud või huvuden, määratud vorm huvudena; kõnekeeles mitmuses määramata vorm huvun või huv-en, määratud vorm huvuna või huvena;

siia gruppi võib lugeda ka mõõõtühikuid - nii neutrumes kui ka utrumes - millel mitmuse määramata vorm on võrdne ainsuse määramata vormiga ja puudub mitmuse määratud vorm, näit.: ett gram /grámm/, grámmet, gram 'gramm'; ett (en) kílo /č- või k-/ 'kilo'; ett ton /tonn/ 'tonn'; ett öre 'öör' (rahaühik); en méter 'meeter'; en líter 'liiter'; en kílo-méter /č- või k-/ 'kilomeeter'.

b) järgmised utrumid, mis moodustavad mitmuse ainult metafoonia (umlaudi) abil; mitmuse lõppartikkel on -en või -na:

en <u>man</u>	'mees'	<u>männ/en</u>	<u>män</u>	<u>männ/en</u>
/mann/			/mɛm/	
en <u>gås</u>	'hani'	<u>gås/en</u>	<u>gäss</u>	<u>gäss/en</u>
/go:ss/			/jɛss/	
en <u>mus</u>	'hiir'	<u>mūs/en</u>	<u>möss</u>	<u>möss/en</u>
en <u>lus</u>	'täi'	<u>lūs/en</u>	<u>löss</u>	<u>löss/en</u>
en <u>fäder</u>	'isa'	<u>fäder/n</u>	<u>fäder</u>	<u>fäder/na</u>
en <u>bröder</u>	'vend'	<u>bröder/n</u>	<u>bröder</u>	<u>bröder/na</u>

c) utrumid - elukutse- ja ametinimetused - lõppudega -are, -ande, -er; mitmuse määramata vorm on võrdne ainsuse määramata vormiga, mitmuse lõppartikkel on -na:

lärare 'õpetaja', läkare 'arst', arbetare 'töoline', bågare 'pagar', domare /dummarə/ 'kohtunik', mästare 'meister', skomakare /skù:-/ 'kingsepp', snickare 'puusepp, tistler' - mitmuse lõppartikli ees kaob -e-: lärarna 'õpetajad';

ka mõned teised substantiivid lõpuga -are: visare 'näitaja, osuti', ståndare 'post, piit';

substantiividel håmmare 'haamer, vasar', kåmmare 'kamber', kållare on võimalikud ka mitmuse vormid håmmar(na), kåmmrar(na), kållrar(na);

isikunimetused lõpuga -ande käänduvad nagu résande résanden, résande, résandena 'reisija'; ordförande /ù:d-/'esimees, eesistuja', håndlande 'kaupleja' jt.;

isikunimetused lõpuga -er nagu musiker /mù:ssikər/, músikern, músiker, músikerna 'muusik'; fysiker /fý:ss-/'füüsik'; mõningad rahvusenimetused nagu bélgier 'belglane', índier 'hindu'.

§ 57. Laensõnade deklinatsioon.

1. Mõnedel inglise laensõnadel on mitmuse lõpuks -s, näit.: en baby /bé:bi/ 'beebi' - mitm. babys; ett trick 'trikk' - tricks, mitm. määratud vorm tricksen; en jumper

/jämpar/ 'džemper' - mitm. jumpers või jumprar(na); en sweater /svétter/ 'sviiter' - sweaters või sweatrar(na).

2. Mõnel ladina vörsõnadel on mitmuses ladina lõpud, näit.:

ett faktum, faktum(et) 'fakt' - mitm. fakta;

ett centrum /sə- või sé-/ , määratud vorm centrum(et) või centret 'tsenter, keskus' - mitm. centrum või centra või centrer;

en examen, määratud vorm samuti examen '(lõpp)eksam' - mitm. examina;

en tentamen, määratud vorm tentamen 'eksam, arvestus' - mitm. tentamina. (Vrd. § 52:g.)

3. Kreeka laensõnad lõpuga -a võivad moodustada mitmuse vormi lõpuga -ta, näit.:

ett tema /té:- või tè:-/, temat 'teema' - mitm. temata; samuti ett schema /šé:- või šè:-/ 'skeem'; ett komma 'koma'; uuemas keeles aga moodustatakse mitmus 5. deklinatsioonijärgi, s.t. lõpuga -n: teman, scheman, komman.

§ 58. Homonüümid - erinevate mitmuse vormidega:

en <u>bank</u>	<u>bänkar</u>	'leetseljakud, pangad (järsud kalkad)'	<u>bänker</u>	'pangad (rahaasutused)'
en <u>bok</u> /bu:k/	<u>bökar</u>	'pöögid'	<u>böcker</u>	'raamatud'
en <u>byrå</u>	<u>byråar</u>	'kummut'	<u>byråer</u>	'bürood'
en <u>gång</u>	<u>gångar</u>	'käigud, teed'	2 <u>gångar</u>	'2 korda'
en <u>mask</u>	<u>måskar</u>	'ussid, tõugud'	<u>måsker</u>	'maskid'
en <u>not</u> /nu:t/	<u>nötar</u>	'noodad'	<u>nöter</u>	'noodid'
en <u>skänk</u> /šɛŋk/	<u>skänkar</u>	'puhvetid'	<u>skänker</u>	'kingitused'
en <u>slav</u>	<u>slåvar</u>	'orjad'	<u>slåver</u>	'slaavlaste'
en <u>vad</u>	<u>vådar</u>	'noodad'	<u>våder</u> või <u>vådor</u>	'sääremarjad'
en <u>vals</u>	<u>vålsar</u>	'valtsid, rullid'	<u>vålser</u>	'valtsid (tantsud)'
en <u>våg</u>	<u>vågar</u>	'kaalud'	<u>vågor</u>	'lained'

§ 59. Ainsuse ja mitmuse erijuhud.

1. Mõningaid sõnu, peamiselt abstraktseid mõisteid ja ainenimetusi kasutatakse rootsi keeles ainult ainsuses, näit.:

hopp, -et 'lootus' (vrd. hopp, -et, mitm. hopp 'hüpe');

skämt /šəmt/, -et 'nali';

tack, -et 'tänu' (aga: túsen tack 'tuhat tänu');

glädje, -n 'rõõm';

mat, -en 'toit, söök'.

(Vrd. § 52, märkus 1.)

Utrumid lõppudega -an ja -sel ei moodusta mitmuse vorme, näit.: (en) början, määratud vorm samuti början 'algus'; samuti önskan 'soov' (mitmuses tuleb kasutada vormi önskningar 'soovid'; hörsel, -n 'kuulmine'.

2. Juhud, kus rootsi keeles kasutatakse sõna ainult ainsuses, eesti keeles aga tavaliselt ainult mitmuses:

sax, -en 'käärid'; hår, -et 'juuks(ed)';

halm, -en 'õled'; ögonhår, -et 'ripsmed';

mässling, -en 'leetrid'; jul, -en 'jõulud';

mästerskap, -et 'esivõistlused'; bröllop, -et 'pulm(ad)'.

Näit.: Hon kände på det mjuka håret 'ta katsus pehmeid juukseid'.

3. Rootsi keeles mitmus - eesti keeles ainsus:

pengar 'raha'; banner 'noomitus, laitus';

böter 'raha-trahv'; inälvor 'sisikond';

sopor /sù:-/ 'praht, prügi'; grönsaker 'aedvili'.

Vrd. ka: av allakräfter 'kõigest jõust'; de här möblerna är sålda 'see mööbel on müüdüd'.

Ainult mitmuses (nagu eesti keeleski) kasutatakse: kläder 'rõivad', bänkläder 'püksid', mätvaror 'toiduained', föräldrar 'vanemad' jt. (vrd. § 50-52 märkused).

§ 60. Kokkuvõtlik ülevaade mitmuse moodustamisest.

U t r u m i d:

- 1) utrumid lõpuga -a saavad mitmuse lõpu -or /-ur/:
en flicka - flera flickor 'palju tüdrukuid';
- 2) teiste vokaalidega lõppevad utrumid moodustavad mitmuse lõpuga -r (välia arvatud utrumid sufiksiga -are või -ande, vt. allpool):
en sko - ett par skor 'paar kingi';
- 3) ülejäänud utrumitest suurem osa moodustab mitmuse lõpuga -ar või -er, laensõnad peamiselt lõpuga -er:
en dag - två dagar 'kaks päeva';
en tid - goda tider 'head ajad';
en student - många studenter 'palju üliõpilasi';
- 4) mõningad utrumid moodustavad mitmuse ainult metafoonia (umlaudi) abil:
en man - många män 'palju mehi';
- 5) utrumitel sufiksiga -are, -er või -ande on mitmuse määramata vorm lõputa:
en lärare - flera lärare 'palju õpetajaid'.

N e u t r u m i d:

- 1) neutrumitel, mis lõpevad konsonandiga, on mitmuse vorm lõputa:
ett hus - flera hus 'palju maju';
- 2) neutrumid, mis lõpevad rõhuta vokaaliga, saavad mitmuse lõpu -n:
ett äpple - tre äpplen 'kolm õuna';
- 3) neutrumid, mis lõpevad rõhulise vokaaliga, moodustavad mitmuse lõpuga -er:
ett partí - många partier 'palju parteisid'.
- 4) neutrumid lõpuga -else saavad mitmuses lõpu -r:
ett fängel^ose - flera fängelser 'palju vanglaid'.

§ 61. Ülevaade tähtsamatest deklinatsioonitüüpidest.

Beegli kohaselt ei muutu sõna muusikaline rõhk lõpp-
artikli lisamisel (§ 26:7), küll aga võib rõhk erineda ain-
suse ja mitmuse vahel:

1. dekl.:	en flicka en rós	flickan rósen	flickor rösor	flickorna rösorna
2. dekl.:	en gösse en dág	gössen dágen	gössar dagar	gössarna dagarna
3. dekl.:	en tíd en hánd en dóktor ett partí	tíden hánden dóktorn	tíder hándér dóktórer	tídena hánderna dóktórerna partíerna
4. dekl.:	en skó en bõnde	skón bõnden	skór bõnder	skórna bõnderna
5. dekl.:	ett äpple ett bí	äppet bí(e)t	äpplen bín	äpplena bína
6. dekl.:	ett hús en mán en fäder en lärare	húset mánnen fädern läraren	hús mán fäder lärare	húsen mánnen fäderna lärarna

A d j e k t i i v (omadussõna)

Adjektiivi vormid

§ 62. Adjektiivil on rootsi keeles kaks vormi: määramata ja määratud vorm. Sellele vastavalt räägitakse adjektiivi määramata (nn. "tugevast") ja määratud ("nõrgast") deklinatsioonist. Deklinatsioon seisneb adjektiivi kongruerumises (ühildumises) substantiiviga arvus ja soos.

Adjektiivi m ä ä r a m a t a v o r m o n :

- 1) ainsuse utrumis ilma lõputa: stor /stu:r/ 'suur';
- 2) ainsuse neutrumis lõpuga -t: stor-t /stu:t/;
- 3) mitmuses (utrum/neutrum) lõpuga -a: stor-a /stù:ra/.

Adjektiivi määramata vorme kasutatakse:

a) atributiivselt (täiendina) substantiivi määramata vormi (lõppartiklita vormi) ees:

en <u>stor</u> stad	-	<u>stòra</u> städer
'suur linn'		'suured linnad'
ett <u>stort</u> hus	-	<u>stòra</u> hus
'suur maja'		'suured majad'

b) predikatiivselt (öeldistäitena), kusjuures ka siin adjektiiv kongruerub substantiiviga arvus ja soos:

stáden är <u>stor</u>	-	städerna är <u>stòra</u>
'linn on suur'		'linnad on suured'
húset är <u>stort</u>	-	húsen är <u>stòra</u>
'maja on suur'		'majad on suured'

Märkus. Siin toodud näidetes on substantiivid lõppartikliga, s.t. määratud vormis, sest eeldatakse, et on tege- mist tuntud või mainitud esemetega; predikatiivne adjektiiv on aga alati määramata vormis, olenemata sellest, kas sub- jektina esinev substantiiv on lõppartikliga või ilma.

§ 63. Adjektiivivi määratud vorm on lõpuga -a: stor-a /stù:ra/. Määratud vormi kasutatakse ainult atributiivselt substantiivi määratud vormi ees koos määratud vaba artikliga den, det, de (§ 38):

den <u>stòra</u> stáden	-	de <u>stòra</u> stáderna
'suur linn'		'suured linnad'
det <u>stòra</u> húset	-	de <u>stòra</u> húsen
'suur maja'		'suured majad'

Adjektiivivi määratud vormi kasutatakse ka adjektiivivi substantiveerimisel, vt. § 76.

Märkus. Vanamoodsas, pidulikus keeles, vahel ka suurema selguse mõttes, kasutatakse meessoost sõnade ees adjektiivivi määratud vormi lõpuga -e, näit.:

Stòre Gud! 'suur jumal!'

Adle vän! 'kallis (õilis) sõber!'

Den unge (ka: unga) mánnen 'noor mees'.

Den stòrste (ka: stòrsta) pójken 'kõige suurem poiss'.

B. B.! (= Báste Brór!) 'kallis sõber!' (sõnasõnalt 'parim vend' - Rootsis tavaline kirja algus kirjavahetuses meessõprade vahel).

§ 64. Adjektiivivi p õ h i v o r m i d.

Adjektiivivi muutelõpud võib kokku võtta järgnevalt:

määramata vorm:	1) ainsuse utrum:	-	(lõputa)
	2) ainsuse neutrum:	- <u>t</u>	
	3) mitmuse utrum	}	- <u>a</u>
	mitmuse neutrum		
määratud vorm:	4) ainsuse utrum	}	- <u>a</u>
	ainsuse neutrum		
	mitmuse utrum		
	mitmuse neutrum		

Et adjektiivivi mitmuse vorm ja määratud vorm kokku langevad (lõpp -a), saame üldse kolm võimalikku adjektiivivi muutevormi: lõputa, lõpuga -t ja lõpuga -a. Neid nimetatakse adjektiivivi p õ h i v o r m i d e k s, näit.:

stor, stort, stora 'suur';

lühendatult:

stor, -t, -a 'suur'.

§ 65. Adjektiivide deklinatsiooni mudelid.

Kokkuvõtlikult võime adjektiivide deklinatsiooni kujutada järgmiste mudelite kujul:

1. Atributiivse adjektiivide + substantiivide deklinatsioon:

UTRUM:	en stor stad	den stòra stáden
	stòra stáder	de stòra stáderna
NEUTRUM:	ett stort hus	det stòra húset
	stòra hus	de stòra húsen

2. Predikatiivse adjektiivide deklinatsioon:

UTRUM:

stáden (en stad) är stor - stáderna är stòra

NEUTRUM:

húset (ett hus) är stort - húsen är stòra

§ 66. Adjektiivide genitiiv.

Atributiivne adjektiiv kongrupeerub substantiivide arvuga ja soos, kuid jääb muutumatuks, kui substantiiv on genitiivis, vrd.:

en stor stad - en stor s t a d s ...
den stòra stáden - den stòra s t á d e n s ...
'suur linn' 'suure linna ...'

Atributiivsel adjektiivil võib olla genitiivi lõpp -s ainult kahel juhul:

1) kui atributiivne adjektiiv seisab substantiivide järel, näit.: Alexánder den stòres sòner 'Aleksander Suure pojad'; genitiivilõpp -s ei kuulu siin aga mitte ainult adjektiivile, vaid kogu sõnaühendile tervikuna (substantiiv + adjektiiv);

2) kui on tegemist substantiivide adjektiividega (§ 76:3): de ungas vän 'noorte sõber'.

Adjektiivide vanade käänete säilmeid leidub mõningates väljendites:

göra upp saken i godo /gù:du/ 'heaga kokku leppima';
i ljusan låga 'lausa tules' (heledas leegis);
bygga på lösan sänd 'lahtisele liivale ehitama';
lyckan står dem djävom bif 'õnn naeratab julgetele'.

Adjektiivide erivormid

Mõnede adjektiivide puhul tuleb silmas pidada järgmisi reegleid.

§ 67. Määratud vorm ja mitmuse vorm lõpuga -a.

1. Adjektiivide rõhuta lõppude -al, -el, -en, -er vokaal kaob määratud vormi lõpu -a (või -e) ees;

<u>gammal</u>	'vana'	-	<u>gämla</u> (<u>gämle</u>)
<u>ädel</u>	'õilis'	-	<u>ädla</u>
<u>trógen</u>	'ustav'	-	<u>trögna</u>
<u>vácker</u>	'ilus'	-	<u>väckra</u>

Näit.:

määramata vorm - en gammal man 'vana mees';

määratud vorm - den gämla (gämle) mannen;

mitmus: gämla män 'vanad mehed';

de gämla mannen.

2. Adjektiividel blå 'sinine' ja grå 'hall' puudub sageli määratud vormis ja mitmuse vormis lõpp -a, näit.:

den blå (või blåa) kjólen 'sinine kleit';

grå (või gråa) kjólar 'hallid kleidid'.

3. Adjektiivil liten 'väike' on määratud vorm ainsuses lilla (lille) ja mitmuses suplettiivne små, näit.:

en liten flicka - den lilla flickan 'väike tüdruk'

små flickor - de små flickorna 'väikesed tüdrukud'

en liten pojke - den lilla (lille) pojken 'väike poiss'

små pojkar - de små pojkarne 'väikesed poisid'

§ 68. Määramata neutrum lõpuga -t.

1. Järgmiste adjektiivide ainsuse neutrumis vokaal lüheneb ja muutelõpp on -tt:

a) adjektiivid, mis lõpevad rõhulise vokaaliga:

<u>fri</u> /fri:/	-	<u>fritt</u> /fritt/	'vaba';
<u>ny</u> /ny:/	-	<u>nytt</u> /nytt/	'uus';
<u>blå</u> /blo:/	-	<u>blått</u> /blott/	'sinine';
<u>grå</u> /gro:/	-	<u>grått</u> /grott/	'hall';
<u>slö</u> /slö:/	-	<u>slött</u> /slött/	'tuim';

b) adjektiivid, mis lõpevad rõhulise vokaaliga + d (d assimileerub):

<u>god</u> /gu:d/	-	<u>gott</u> /gott/	'hea';
<u>glad</u> /gla:d/	-	<u>glatt</u> /glatt/	'rõõmus';
<u>röd</u> /rö:d/	-	<u>rött</u> /rött/	'punane';

c) adjektiivid, mis lõpevad rõhulise vokaaliga + t:

<u>söt</u> /sö:t/	-	<u>sött</u> /sött/	'magus';
<u>het</u> /he:t/	-	<u>hett</u> /hett/	'kuum';
<u>vät</u> /vo:t/	-	<u>vätt</u> /vott/	'märg'.

Märkus. Võõrsõnad rõhuliste lõppudega -at, -et, -ut jäävad neutrumis muutumatuks: privát, konkrét, absolút jt., näit.: en konkrét fråga 'konkreetne küsimus' - ett konkrét fall 'konkreetne juhus'.

2. Adjektiivid, mis lõpevad konsonandiga + t, jäävad neutrumis muutuseta:

svart /svaʔ/ 'must', kort /koʔ/ 'lühike', stolt 'uhke', fast 'kindel', lätt /lett/ 'kerge' jt., näit.:

en svart penna 'must sullepa' - ett svart bord 'must laud'.

3. Adjektiivid, mis lõpevad konsonandiga + d, kaotavad d ainsuse neutrumi lõpu -t ees:

<u>ond</u> /und/	-	<u>ont</u> /unt/	'kuri';
<u>vild</u>	-	<u>vilt</u>	'metsik';
<u>hård</u>	-	<u>hårt</u>	'kõva';

4. Adjektiividel rõhuta lõpuga -en kaob n lõpu -t ees:

mogen /mù:gən/ - moget /mù:gət/ 'küps';
vissen - visset 'närtsinud; vilets'.

Aga: rõhulise lõpuga gemén - gemént 'ühine'.

5. Adjektiividel, mis lõpevad kahekordse n-iga, kaob üks n ainsuse neutrumi lõpu -t ees:

sann - sant 'tõeline';
tunn - tunt 'õhuke, peenike'.

6. Hääldamisel tuleb tähele panna helilise konsonandi muutumist helituks neutrumi lõpu -t ees, näit.:

snabb /-bb/ - snabbt /snapt/ 'kiire';
snygg /-gg/ - snyggt /snykt/ 'kena, korralik';
grov /gru:v/ - grovt /gru:ft/ 'jäme, toores';

vahel koos pika vokaali lühenemisega neutrumis:

hög /hö:g/ - högt /hökt/ 'kõrge'.

7. Järgmistel adjektiividel puudub neutrum:

vred 'vihane', snöd 'tühine, vilets', rädd 'arg, kartlik', fadd 'lääge, maitsetu', flat 'lame, madal', lat 'laisk'.

Puuduvat neutrumit asendab vajaduse korral sünonüümsete sõnade neutrum, näit.:

en vréd människa 'vihane inimene' -
ett vrédgat ansikte 'vihane nägu';

en rädd häre 'arg jänes' -
ett skýggt djúr 'arg loom';

en lát pójke 'laisk poiss' -
ett lättjefullt lív 'laisk elu, jõudeelu'.

Muutumatud adjektiivid

§ 69. Rootsi keeles leidub adjektiive, mis ei muutu (mõned neist langevad kokku adverbidega).

1. Adjektiivid, mis lõpevad vokaalidega -a või -e:

bra 'hea', noga /nù:ga/ 'täpne', extra 'ekstra', eriline,
still 'vaikne', sakta 'tasane', rìnga 'tühine', üdda 'paa-
ritu', enstaka 'üksik', lìka 'sarnane', olika /ù:li:ka/
'mitte sarnane, erinev', ähta 'ehtne', öakta 'mitte ehtne',
olaga /ù:la:ga/ 'ebaseaduslik', öde 'tühi, lage', gýllene
'kuldne, kuld-', gàngse /jêŋsə/ 'üldtarvitatav';

ainult atributiivselt kasutatavad: nära 'lähedane',
sämtida 'samaaegne' (ja teised liitsõnad lõpposaga -tida),
allehanda 'mitmesugused' (ja teised liitsõnad lõpposaga
-handa);

ainult predikatiivselt kasutatav: ense 'ühel nõul'.

Näiteid:

en bra karl 'hea mees' - ett bra svar 'hea vastus';
i en nära framtid 'lähemas tulevikus';
ett üdda tal 'paaritu arv';
en ähta mätta - 'ehtne vaip'.

2. Mitmed konsonantlõpulised adjektiivid: ütrikes 'vä-
lismaa-', inbördes 'omavaheline', fjärran 'kauge', lägom
'paras';

ainult atributiivselt kasutatavad: stäckars 'vaene',
idel 'puha, selge', gammaldags /gämmaldaks/ 'vanamoodne' (ja
teised liitsõnad lõpposaga -dags);

ainult predikatiivselt kasutatavad: sams 'ühel nõul',
släkt 'sugulane', kvitt 'tasa', slut 'lõppenud' jt.

Näiteid:

en ütrikes resa 'välismaareis';
inbördes krig 'kodusõda';
ett fjärran land 'kauge maa';
ett lägom mått 'paras mõõt';
ett stäckars barn 'vaene laps';
av idel ävundsjuka 'puhtast kadedusest';
vi är sams 'me oleme ühel nõul';
vi är kvitt 'me oleme tasa';
de är släkt 'nad on sugulased';
sommaren är slut 'suvi on läbi (lõppenud)'.

Adjektiivivi määramata vormi kasutamine

§ 70. Adjektiivivi määramata vormi kasutatakse nii atributiivselt (täiendina) kui ka predikatiivselt (õeldistäite-na). Lähemad reeglid määramata vormi kasutamiseks on järgmised.

1. Adjektiivivi määramata vorm a t r i b u u d i n a - määratletav substantiiv on samuti määramata vormis:

a) määramata artikli en, ett järel:

en ung pójke 'noor poiss';

ett lìtet bárn 'väike laps';

b) kui ühendi adjektiiv + substantiiv ees puudub määratlev artikkel, arvsõna või pronoomen, näit.:

färsk fisk 'värske kala';

färskt bröd 'värske leib';

Här finns gott vátten 'siin leidub head vett'.

Märkus. Kõnetluses ja pärisnime ees kasutatakse aga adjektiivivi määratud vormi, vt. § 72:6,7.

c) kui adjektiivivile eelnevad interrogatiiv- või indefiniitsed pronoomenid: vilken (vilket, vilket, vilka) 'milline', någon (något, några) 'mõni', ingen (inget, inga) 'ei ükski', mången (mångt, många) 'mitu, palju' all (allt, ålla) 'kõik', varje (ainult ainsuses) 'iga', flera (ainult mitmuses) 'palju(d), mitmed' jt.

Vilken härlig morgon /mõrron/! 'milline ilus hommik';

Vilket tungt öde! 'milline raske saatus!'

någon gammal män 'mõni vana mees';

varje ny studént 'iga uus üliõpilane';

varje nytt år 'iga uus aasta';

allt möjligt 'kõik võimalik';

ka mitmuses on substantiiv määramata vormis:

några gamla män 'mõned vanad mehed';

många unga pójkar 'palju noori poisse';

d) kui adjektiivile eelneb demonstratiivpronoomen sådan (sådant, sådana) 'selline; milline';

En sådan härlig solnedgång! 'Selline (milline) ilus päikeseloojak!';

e) kui adjektiiv seisab määratletava substantiivi järel:

Ett rum, varmt och soligt, att hyra 'soe ja päikese-
paisteline tuba välja üürida'.

2. Adjektiivi määramata vorm ö e l d i s t ä i t e n a ;
subjektina esinev substantiiv võib sel juhul olla nii määrat-
tud kui ka määramata vormis:

a) Stólen (en stol) är röd 'tool on punane'.

Bórdet (ett bord) är rött 'laud on punane'.

Kónsten är lång, lívet är kort 'kunst on igavene, elu
on lühike'.

Bäst att smíða, medan järnet är varmt 'tao rauda, nii
kaua kui tuline'.

b) Rootsi grammatikas loetakse adjektiivi öeldistäiteks
ka mitmesuguste muutust, tundmust ja arvamust väljendatavate
verbide järel, näit.;

Jag blev glad 'ma muutusin rõõmsaks'.

Fågeln blir rädd 'lind hakkab kartma' (muutub kart-
likuks).

Han målade bórdet brúnt och stólarna gúla 'ta värvis
laua pruuniks ja toolid kollaseks'.

Lúften känns káll 'õhk tundub külmana'.

Han kände sig húngrig 'ta tundis end näljasena'.

Mõned verbid seostatakse määramata adjektiiviga - öel-
distäitega prepositsiooni för abil:

Jag tog hans úrsákt för gód 'ma võtsin ta vabanduse
vastu'.

Jag ánsér honom för fullt pálitlig 'ma loen teda
täiesti usaldusväärseks'.

c) Määramata vormi kasutatakse ka nn. predikatiivse at-
ribuudi puhul, mis sarnaneb adverbiga ja mida võib vahel ad-
verbiga asendada, näit.:

Glád och múnter (glátt och múntert) gick han till arbetet 'rõõmsalt ja heas tujus läks ta tööle'.

Han gick bedróvad bört 'ta läks kurvalt minema'.

Han står ensam i världen 'ta seisab üksinda siin maailmas'.

De stod stärka och käckä kvär på sin póst 'nad jäid tugevatena ja vapratena oma (vahi)postile'.

d) Kõnekeeles kasutatakse toitute kohta (üldises tähenduses) ainsuse neutrumit gott /gott/ tähenduses 'hea, maitsev':

Hävregrynsgröt är gött 'kaerahelbepuder on hea (maitsev)'.

Banáner är gött 'banaanid on head (maitsevad hästi)'.

Aga mingi kindla toidu (roa) kohta:

Den här gröten är god /gú:d/ 'see puder on hea (maitseb hästi)'.

Adjektiivivi määratud vormi kasutamine

Adjektiivivi määratud vormi kasutatakse ainult atribuudina (täiendina) või substantiveeritud adjektiivina (§ 76). Määratletav substantiiv võib olla kas määratud või määramata vormis:

§ 71. Adjektiivivi määratud vorm + substantiivi määratud vorm:

1. Üldreegline on nii atributiivne adjektiiv kui ka määratletav substantiiv mõlemad määratud vormis juhul, kui adjektiivile eelnevad määratud vaba artikkel ("adjektiiviartikel") den (det, de) või demonstratiivpronoomenid den här 'see (siin)', den där 'see (seal)';

den	}	<u>stora stáden</u> '(see) suur linn'
den här		
den där		

det }
 det här } höga húset '(see) kõrge maja'
 det där }

de }
 de här } höga húsen '(need) kõrged majad'
 de där }

2. Mõningatel juhtudel on atributiivne adjektiiv ja määratletav substantiiv mõlemad määratud vormis, kuigi puudub määratud vaba artikkel:

a) kui adjektiiv koos substantiiviga moodustab mingi nimetuse, näit.:

Finska vikén 'Soome laht';
Svarta hávet 'Must meri';
Franska revolútiónen 'Prantsuse revolutsioon';
Förenta státerna 'Ühendriigid';
Röda kórset 'Punane Rist';
Trettiáriga kríget 'Kolmekümneaastane sõda';

b) mõningates kindlates väljendites, näit.:

svenska fólkét (spráket) 'rootsi rahvas (keel)';
rëna sanningen 'puhas tõde';
súnda förståndet 'terve mõistus';
i fria lúften 'vabas õhus';
på svarta távlan '(mustal) tahvil';

c) väljendites adjektiividega hëla 'kogu', hálsa 'pool':

hëla (hálsa) dágen, váren, världén, lándét 'kogu (pool) päev(a), kevad(et), maailm(a), maa(d)';

d) adjektiividega, mis tähistavad kohta (pärisnimi jääb muutumatuks):

nórra (södra, östra, västra) dálen 'põhja- (lõuna-, ida-, lääne-) osa';
i södra Éstland 'Lõuna-Eestis';
i mellersta Svérige 'Kesk-Rootsis';
nédre väningen 'alumine korrus';
högra (vänstra) sídan 'parem (vasak) pool';

på (den) vänstra sidan av gatan 'vasakul pool tänavat';

e) pealkirjades:

Ändra kapitlet 'teine peatükk';

"Röda rummet" "'Punane tuba"';

f) kõnekeeles, eriti emotsionaalses kõnes, näit.:

Täck för kärkomna brevet! 'tänan kalli kirja eest!';

§ 72. Adjektiiv m ä ä r a t u d vorm + substantiivi m ä ä r a m a t a vorm:

1. Genitiivi ja possessiivpronoomeni järel:

Karls nya bok 'Karli uus raamat';

hüsets nya ägare 'maja uus omanik';

min fars goda vän 'mu isa hea sõber';

hans (hennes, deras) intressanta brev 'tema (naiss. tema, nende) huvitav kiri';

min (din, var, er) röda penna 'minu (sinu, meie, teie) punane sullepea';

mitt lilla barn 'mu väike laps'.

Erandid: 1) Adjektiiv egen (éget, ägna) 'oma' on genitiivi ja possessiivpronoomeni järel määramata vormis: min egen bok 'mu oma raamat', mitt éget hus 'mu oma maja', mitmuses: våra egna barn 'meie omad lapsed'.

2) Hulka tähistava genitiivi järel seisab adjektiiv määramata vorm: två dagars besvärlig resa 'kahepäevane raske reis'.

2. Personaalpronoomeni järel:

Jag ärma människa! 'ma vaene inimene!';

Du lilla barn 'sa väike laps'.

3. Demonstratiivpronoomenite denna (detta, dessa) 'see' ja samma '(see)sama' järel:

denna goda människa 'see hea inimene';

detta stora hus 'see suur maja';

dessa goda människor 'need head inimesed';

dessa stora hus 'need suured majad';

samma gàmla kostým 'sama vana ülikond';
samma långe väg 'seesama pikk tee',

4. Determinatiivselts kasutatud pronoomeni den (det. de)
'see' järel (s.t. kui järgneb relatiivlause):

Den unga flicka, som du ser där borta '(see) noor tüdruk, keda sa seal näed'.

Vrd.: Den unga flickan kommer hit 'noor tüdruk tuleb siia' (§ 71:1).

5. Relatiivpronoomeni järel:

Han är en människa, vars göda smak man kan lita på 'ta on inimene, kelle head maitset võib usaldada'.

6. Kõnetluses ja hüüdluses:

Snälla mamma, får jag gå på bio? 'pai ema, kas ma võin kinno minna?

Kära barn! 'kallis laps!'

Gamle vän! 'vana sõber!'

7. Pärinime ees:

lilla Maria 'väike Maria';

Tjocka Margaréta 'Paks Margareeta';

gamle Fritz 'vana Frits'.

§ 73. Kokkuvõtlik ülevaade: määratlussõna + adjektiiv
+ substantiiv (vrd. § 98).

Määratlussõnad võime jaotada kolme gruppi:

- I - määratud vaba artikkel den (det, de);
demonstratiivpronoomenid den här, den där;
- II - määramata artikkel en (ett);
interrogatiivpronoomenid vad (för), vilken, hurudan;
indefiniitsed pronoomenid: någon, ingen, mången, all, varje, flera jt.;
demonstratiivpronoomen sådan;
- III - genitiivvormid: Karls, stadens jt.;
possessiivpronoomenid: min, din, hans, sin jt.;

personaalpronoomenid: ja, du jt.
 demonstratiivpronoomenid: denna ja samma;
 determinatiivpronoomenid: den (det, de);
 relatiivpronoomenid: vilken ja vars.

I grupi määratlussõnade järel on nii adjektiiv kui ka substantiiv määratud vormis;

II grupi määratlussõnade järel on nii adjektiiv kui ka substantiiv määramata vormis;

III grupi määratlussõnade järel on adjektiiv määratud, substantiiv aga määramata vormis.

Kui tähistada määratud vormi plussiga (+) ja määramata vormi miinusega (-), saame alljärgneva koondtabeli sõnajärjendi määratlussõna + adjektiiv + substantiiv tarvitamise kohta:

Määratlussõna	Adjektiiv	Substantiiv
I grupp	+	+
II grupp	-	-
III grupp	+	-

Adjektiivi komparatsioon (võrdlemine)

§ 74. Adjektiivil on kolm võrret: positiiv (algvõrre), komparatiiv (keskvõrre) ja superlatiiv (ülivõrre).

1. Suurem osa rootsi adjektiive moodustab komparatiivi sufiksi -are ja superlatiivi sufiksi -ast abil, mis lisatakse adjektiivi algvõrdele. Niimetatud sufiksitega komparatiivi ja superlatiivi hääldatakse muusikalise liitrõhuga (graaviseaga), kui sõnarõhk on esimesel silbil:

<u>varm</u> 'soe'	<u>varmare</u> 'soojem'	<u>varmast</u> 'kõige soojem'
<u>stark</u> 'tugev'	<u>stärkare</u>	<u>stärkast</u>
<u>ny</u> 'uus'	<u>nyare</u>	<u>nyast</u>

Märkus 1. Kui adjektiivi algvõrde lõpus on -el, -en või -er, langeb neis e välja:

<u>ädel</u>	'õilis'	<u>ädlare</u>	'õilsam'	<u>ädlast</u>	'õilsaim'
<u>trögen</u>	'ustav'	<u>trögnare</u>		<u>trögnast</u>	
<u>vacker</u>	'ilus'	<u>väckrare</u>		<u>väckrast</u>	

Märkus 2. Kui adjektiiv lõpeb a-ga, on sufiksids -re ja -st; saadud vormid on liitrõhuga:

<u>ringa</u>	'vähene'	<u>ringare</u>	<u>ringast</u>
<u>sakta</u>	'tasane'	<u>saktare</u>	<u>saktast</u>

2. Mõned substantiivid moodustavad komparatiivi sufiksiga -re ja superlatiivi sufiksiga -st, kusjuures võib esineda metafoonia (umlaut) (o > ö, u > y, ä > ä). Komparatiivi vorme sufiksiga -re hääldatakse alati muusikalise liitrõhuga (erandid vt. ülal punkt 1, märkus 2). Näit.:

<u>grov</u> /gru:v/	'jäme'	<u>grövre</u>	'jämedam'	<u>grövst</u>	'jämedaim'
<u>stor</u>	'suur'	<u>större</u>		<u>störst</u>	
<u>ung</u>	'noor'	<u>yngre</u>		<u>yngst</u>	
<u>tung</u>	'raske	<u>týngre</u>		<u>tyngst</u>	
<u>lång</u>	'pikk'	<u>långre</u>		<u>långst</u>	
<u>trång</u>	'kitsas'	<u>trångre</u>		<u>trångst</u>	
<u>låg</u>	'madal'	<u>låg're</u>		<u>låg'st</u>	
<u>hög</u>	'kõrge'	<u>högre</u>		<u>högst</u>	
<u>få</u>	'vähesed'	<u>fårre</u>	'vähem'		(puudub)
<u>små</u>	'väike(sed)'	<u>smårre</u>	'väiksem'		(puudub)

3. Järgmisi adjektiive kompareeritakse ebareeglipäraselt:

<u>god</u>	'hea'	<u>bättre</u>	'parem'	<u>bäst</u>	'parim
<u>bra</u>	'hea'	"	"	"	"
<u>dålig</u>	'halb'	<u>sämre</u>		<u>sämst</u>	
<u>ond</u> /und/	'paha; halb'	<u>vårre</u>		<u>vårst</u>	
<u>gammal</u>	'vana'	<u>äldre</u>		<u>äldst</u>	
<u>liten</u>	'väike'	<u>mindre</u>		<u>minst</u>	
<u>nära</u>	'lähedane'	<u>närmare</u>		<u>närmast</u>	
<u>mycken</u>	'palju; rohke'	<u>mera</u> /mè:ra/		<u>mest</u> /mè:st/	(§ 97)
<u>mangen</u> (manga)	'palju(d)'	<u>flera</u> /fle:ra/		<u>flest</u> /fle:st/	(§ 97)

Märkus. Reeglipäraselt kompareerimisel saavad mõned ülaltoodud adjektiividest teise tähenduse:

<u>god</u>	-	<u>godare</u>	-	<u>godast</u>	'maitsev'
<u>dälig</u>	-	<u>däligare</u>	-	<u>däligast</u>	'ebamoraalne'
<u>ond</u>	-	<u>ondare</u>	-	<u>ondast</u>	'vihane'

4. Adjektiive lõppudega -ad, -e või -isk (samuti partitiive - vt. § 77:2 ja § 78:3) kompareeritakse abisõnade mera /mè:ra/ 'enam' ja mest /mest/ 'kõige enam' abil, näit.:

<u>godhjärtad</u>	'heasüdamlik'	<u>mera godhjärtad</u>	<u>mest godhjärtad</u>
<u>öde</u>	'tühi, paljas'	<u>mera öde</u>	<u>mest öde</u>
<u>praktisk</u>	'praktiline'	<u>mera praktisk</u>	<u>mest praktisk</u>

Näit.: Någonting mera kómiskt har jag aldrig sett 'midagi koomilisemat pole ma kunagi näinud'.

5. Mõnedel (peamiselt kohta tähistatavatel) adjektiividel puudub positiiv (algvõrre) ja nad esinevad ainult komparatiivis ja superlatiivis. Niisugustel sõnadel võib positiivi vasteks olla adverb ja nende superlatiivi kasutatakse nii adjektiivina kui ka adverbina. Näit.:

<u>fram</u>	'ees, ette'	<u>främre</u>	'eespoolne'	<u>främst</u>	'kõige eespoolsem; kõigepealt'
<u>in</u>	'sisse'	<u>inre</u>	'seespoolsem'	<u>innerst</u>	'kõige seespoolsem; sisesemiselt'
<u>ut</u>	'välja'	<u>yttre</u>	'väline'	<u>ytterst</u>	'äärmine; äärmiselt'
<u>under</u>	'all'	<u>undre</u>	'allolev'	<u>underst</u>	'kõige alumine'
<u>ned</u>	'alla'	<u>nédre</u>	'alumine'	<u>néderst</u>	'kõige alumine'
<u>ovan</u>	'õ:van/ 'üleval'	<u>övre</u>	'ülemine'	<u>överst</u>	'kõige ülemine'

§ 75. Komparatiivi ja superlatiivi kasutamisest.

1. K o m p a r a t i i v i s adjektiiv ei muutu, s.t. ta jääb samaks määramata /määratud vormis, utrumis/ neutrumis ja ainsuses/mitmuses. Näit.:

Määramata vorm:

en vackrare flicka 'ilusam tüdruk'
ett vackrare barn 'ilusam laps'
vackrare flickor (barn) 'ilusamad, tüdru-
kud (lapsed)'

Määratud vorm:

den vackrare flickan 'ilusam tüdruk'
det vackrare barnet 'ilusam laps'
de vackrare flickorna (barnen) 'ilusamad tüd-
rukud (laps-
sed)'

Märkus. Komparatiivivorm võib esineda genitiivis vaid juhul, kui ta on substantiveeritud (§ 76:3) või kui ta seisab atribuudina substantiivi järel, näit.:

Sten Sture den äldres styrelse 'Vanema Sten Sture valitsus'.

2. Millegagi võrdlemisel kasutatakse komparatiivi järel sidesõna än 'kui', aga positiivi järel sidesõna som 'kui':

a) Han är äldre än jag 'ta on vanem kui mina (minust vanem)'.

Ljúset är förtare än ljúdet 'valgus on helist kiirem'.

b) Han är lika gammal som jag 'ta on sama vana kui mina'.

Han är inte så lång som jag 'ta ei ole nii pikk kui mina'.

3. **S u p e r l a t i i v i s** võib adjektiivil olla määramata (lühike) või määratud (pikk) vorm.

Määramata vorm, mida saab kasutada ainult predikatiivselt (öeldistäitena), on lõputa ning jääb muutumatuks utrumis/neutrumis ja ainsuses/mitmuses:

Han är äldst 'ta on kõige vanem'.

Detta hus är störst 'see maja on suurim'.

Dessa blommor /blümmur/ är väckrast 'need lilled on kõige ilusamad'.

Vrd. punkt 7.

4. Superlatiivi määratud vormi kasutatakse nagu tavalist atributiivset adjektiivivi (vt. § 63) harilikult koos vaba määratud artikliga ("adjektiiviar tikliga") den (det, de). Superlatiivi määratud vormi lõpp on -e (kui sufiks on -ast) või -a (kui sufiks on -st):

stärkast - den stärkast-e 'tugevaim'

äldst - den äldst-a 'vanim' (meessoost sõnade ainsuses

ka: den äldst-e)

Näit.:

den värmaste sommaren 'kõige soojem suvi';

det väckraste barnet 'ilusaim laps';

de källaste nätterna 'külhimad ööd';

den yngsta flickan 'noorim tüdruk';

det äldsta barnet 'vanim laps';

de bästa eleverna 'parimad õpilased'.

5. Superlatiivi määratud vormi ees puudub vaba määratud artikkel mõningates väljendites, vanasõnades, kõnetlustes jm., näit.:

i främsta rummet 'esmajoones';

till största delen 'suuremalt jaolt';

i bästa (värsta) fall 'parimal (halvimal) juhul';

efter bästa förmåga 'nii hästi kui võimalik' (parima oskuse järgi);

med värmaste hälsningar 'parimate (kõige soojemate) ter vitustega;

med största nöje 'suurima heameelega';

jag vet det ur bästa källa 'ma tean seda parimast allikast';

I lugnaste vatten går de största fiskarna 'vaga vesi, sügav põhi' (kõige vaiksemas vees liiguvad suurimad kalad);

Bäste Bror! 'kallis sõber!' ("parim vend!" - kirja algus meessõprade vahel);

Käraste vännen min! 'mu kallim sõber!'.

6. Niihästi komparatiivi kui superlatiivi včib kasutada "absoluutses" tähenduses, s.t. ilma otsese včrdlusetä:

- a) en större pënningsumma 'suurem rahasumma' (= včrdlemisi suur);
ett mindre sällskap 'väiksem seltskond' (včrdlemisi väike);
utan större missöden 'ilma suuremate viperusteta';
I går kväll tog jag mig en långre promenád 'eile õhtul tegin pikema jalutuskäigu';
I morse mötte jag en yngre däm och en äldre herre 'täna hommikul kohtasin üht nooremat daami ja vanemat härrat'.

b) Absoluutse superlatiivi puhul tuleb silmas pidada, et määratletav substantiiv on tavaliselt määramata vormis:

Jag hýser de allvarligaste färhågor (pro: färhågorna) 'mul on kõige tõsisemad kartused ...'.

De värmaste hälsningar till din familj 'parimaid (kõige soojemaid) tervitusi su perekonnale'.

Med den största hemlighetsfullhet 'suurima saladuskatte all'.

Den mest förbittrade strid uppstod 'algas kibedaim včitlus'.

7. Superlatiivi predikatiivsel kasutamisel včib esineda määramata vorm ja ka määratud vorm.

a) Määramata vormi včib kasutada erinevate esemete vči nähtuste včrdlemisel, näit.:

Anna är äldst bland bärnen 'Anna on laste seas kõige vanem' -

ja ka siis, kui mingit eset včrreldakse iseendaga eri kohtades vči eri aegadel, näit.:

Här är sjön /önn/ djupast 'siin on järv kõige sügavam'.

Viimasel juhul lisatakse sageli sidesčna som 'kui, nagu':

Nu är rösorna (som) vackrast 'praegu on roosid kõige ilusamad'.

När nöden är (som) störst, är hjälpen (som) närmast 'kus häda kõige suurem, seal abi kõige lähedam'.

b) Superlatiivi määratud vormi võib kasutada ainult sel juhul, kui võrreldakse erinevaid esemeid või nähtusi, näit.:

Det här trädet är det högsta i skögen 'see puu on (selles) metsas kõige kõrgem'.

Hunden är den klokaste av hundsjuren 'koer on kõige targem koduloom'.

Märkus. Superlatiivi määratud vorm on obligatoorne, kui järgneb relatiivlause:

Dessa blömmor är de vackraste, jag har sett 'need lilled on kõige ilusamad, mis ma olen näinud'.

8. Erinevalt eesti keelest kasutatakse rootsi keeles superlatiivi ka juhul, kui on tegemist ainult kahe võrdlusobjektiga, näit.:

Vem är äldst av de båda bröderna? 'kumb neist kahest vennast on vanem?'.

Den längsta av de två systerarna är den äldsta; hon är också den vackraste 'pikem nendest kahest õest on vanem; ta on ka ilusam'.

Substantiveeritud adjektiiv

§ 76. Substantiveeritud adjektiivi kasutatakse niimääratud kui ka määramata vormis:

1. M ä ä r a t u d vormi lõpp on nagu tavalisel adjektiivilgi -a (meessoost sõnade ainsuses -e) ja seda kasutatakse koos vaba määratud artikliga den (det, de):

den visa (vise) 'tark';

det bästa du kan göra ... 'kõige parem, mida sa teha saad ...';

det nya i denna skildring 'uus selles kirjelduses';

det minsta du kan begära ... 'kõige vähem, mida sa võid nõuda';

de rika och de fattiga 'rikkad ja vaesed';

i det längsta 'nii kaua kui võimalik';

Den kloke har långa öron och kort tunga 'targal on pikad kõrvad ja lühike keel'.

2. M ä ä r a m a t a vormis kasutatud substantiveeritud adjektiiv võib olla:

a) ainsuses koos määramata artikliga en, ett, mitmuses ilma artiklita:

En düm kan fråga mycket, som en vís ej kan svåra
'rumal võib küsida palju, millele tark
ei oska vastata'.

Pójkarna lekte indiåner och vita 'poisid mängisid indiaanlasi ja valgeid'.

b) ainsuse neutrumis ilma artiklita:

Blått är hans ålsklingsfårg 'sinine on ta lemmikvärv'.
Låna ej gott med ont /unt/! 'åra vasta heale halvaga!'

3. Substantiveeritud adjektiivid võivad moodustada genitiivivormi lõpuga -s:

den gamles lilla stuga 'vanakese väike onn';

den starkastes rätt 'tugevama õigus';

de ungas glådje 'noorte rõõm';

Fålj de åldres råd 'järgi vanemate (inimeste) nõuan-
deid'.

4. Mõned substantiveerunud adjektiivid on lähenenud niivõrd substantiivile, et neid võib kasutada lõppartikliga;

lillen (lillan) är sjúk 'väike poiss (väike tüdruk)
on haige';

kårasten 'kallim' (mehe kohta);

kårestan 'kallim' (naise kohta);

ållra kårestan min 'mu kõige kallim'.

5. Täielikult substantiveerunud on mõningad adjektiividest tuletatud rahvuste nimetused, näit.:

en svensk, -en, -ar 'rootslane' - vrd. en svensk
pójke 'rootsi poiss'.

Samuti: dansk 'taanlane', tysk 'sakslane'.

6. Täielikult substantiveerunud on keelte nimetused:

Lårobok i svenska 'rootsi keele õpik' - vrd. svenska
spraket 'rootsi keel'.

Svenskan är ett vackert språk 'rootsi keel on ilus keel'.

Hans svenska är utmärkt 'tema rootsi keel on suurepärane'.

Svenskans språkmelodi 'rootsi keele meloodia'.

Samuti: finska 'soome keel', estniska 'eesti keel', ryska 'vene keel', danska 'taani keel', norska 'norra keel', tyska 'saksa keel', engelska 'inglise keel', franska 'prantsuse keel', italiëniska 'itaalia keel' jt. (Rõhu kohta vt. § 27:4 märkus.)

Adjektiivselt kasutatud partitsiip

I partitsiipi (preesensi partitsiipi) ja II partitsiipi (perfekti partitsiipi) kasutatakse sageli adjektiivi tähenduses - nii atributiivselt (täiendina) kui ka predikatiivselt (öeldistäitena).

§ 77. 1. I partitsiip (preesensi partitsiip) (sufiks -ande või -ende, vt. § 124) adjektiivi tähenduses jääb muutumatuks määramata/määratud vormis, utrumis/neutrumis ja ainsuses/mitmuses:

a) atributiivselt:

en älskande moder 'armastav ema';
ett sövande barn 'magav laps';
den uppgående sólen 'tõusev päike';
det lående ansiktet 'naerev nägu';
de növarande lärarna 'praegused õpetajad';

b) predikatiivselt:

kölden är bitande 'külm on näpistav';
det här var förtjúsande 'see oli kütkestav'.

2. I partitsiipi adjektiivi tähenduses saab sageli kompareerida, kuid ainult abisõnade mèra, mest abil (vrd. § 74:4):

Den där filmen var mèra spännande 'see film oli põnevam'.

Den mest spännande tiden 'kõige põnevam aeg'.

§ 78. 1. II partitsiip (perfekti partitsiip) adjektiivivi tähenduses võib olla määramata või määratud vormis ja muutub ka utrumis/neutrumis ja ainsuses/mitmuses. Ainsuse määramata vormi sufiks on utrumis -ad, -d/-t, -dd ja -en, neutrumis vastavalt -at, -t, -tt ja -et; mitmuses ja määratud vormis lisandub lõpp -e või -a (vt. lähemalt § 125).

a) atributiivselt:

en stängd dörr 'suletud uks' (määramata vorm);
ett stängt fönster 'suletud aken' " "
den stängda dörren 'suletud uks' (määratud vorm);
det stängda fönstret 'suletud aken' " "
stängda dörrar 'suletud ukсед' (mitm. määramatu vorm);
de stängda dörrarna " " (mitm. määratud vorm);

b) predikatiivselt:

dörren är stängd 'uks on suletud';
fönstret är stängt 'aken on suletud';
dörrarna är stängda 'ukсед on suletud'.

2. Adjektiivise II partitsiibi määramata ja määratud vormi koos määratlussõnaga kasutatakse samade reeglite kohaselt kui tavalist adjektiivivi (vrd. § 73), näit.:

Vilken stängd dörr? 'milline suletud uks?';
den här stängda dörren 'see suletud uks';
denna stängda dörr 'see suletud uks';
detta stängda fönster 'see suletud aken';
vårt stängda fönster 'meie suletud aken';
de där stängda dörrarna 'need suletud ukсед'.

3. II partitsiipi adjektiivivi tähenduses võib kompareerida abisõnade mära, mest abil (vrd. § 74:4):

Han är mära älskad än du 'ta on enam armastatud kui sina'.

Det mést besökta kaféet 'kõige enam külastatud kohvik'.

Märkus. Täielikult adjektiveerunud partitsiipe kompareeritakse tavaliselt sufiksiga -are ja -ast abil (vrd. § 74:1), näit.:

ansedd - anseddare - anseddast 'austatud, auväärt'
bestämd - bestämdare - bestämdast 'kindel'
erfaren - erfarnare - erfarnast 'kogenud'
lärd - lärdare - lärdast 'õpetatud, haritud'

Näit.: En av stádens anseddaste (= mést ansedda)
människor 'linna üks austatumaid inimesi'.

Adjektiiv rektsioon

§ 79. Adjektiiv (ja adjektiivselt kasutatud partitiivi) määratlevad sageli substantiiv või pronoomen üksi või koos prepositsiooniga:

1. Substantiiv põhikäandes (§ 44:1) või pronoomen objektiivis (§ 86) seisavad tavaliselt otseselt adjektiiv (või partitiivi) ees:

Han är sin lärare tillgiven 'ta on kiindunud oma õpetajasse'.

Han är mig bevägen 'ta on mulle (minu vastu) heatahtlik'.

Det är mig likgiltigt 'see on mulle ükskõik'.

Du är dig lik 'sa jääd iseendaks' (sa oled iseendaga sarnane).

Det hände mig öveta 'see juhtus ilma minu teadmeta'.

Aga:

Han är lik mig 'ta on minu moodi'.

Han är lik sin fár 'ta on oma isa moodi'.

Jag är kvitt min sjukdom 'ma olen oma haigusest lahti'.

2. Kõige sagedamini määratlevad adjektiiv (ja partitiivi) substantiiv või pronoomen koos prepositsiooniga;

blék av förskräckelse 'hirmust (ehmatusest) kahvatu';

nyttig (skadlig) för hälsan 'kasulik (kahjulik) tervisele';

viktig för mig 'mulle tähtis';

duglig för állt 'kõigeeks kõlbulik';

Han är rädd för hunden 'ta kardab koera'.

Var rädd om din hälsa! 'hoolitse oma tervise eest!'.
 Sjun /šönn/ är rik (fattig) på fisk 'järv on kalari-
 kas (-vaene)'.
 Han är ävundsjuk (svärtsjuk) på mig 'ta on minu peale
 kade (armukade)'.
 Jag är säker på det 'ma olen selles kindel'.
 Han var trött av arbetet 'ta oli tööst väsinud'.
 Han var trött på arbetet 'ta oli tööst tüdinud'.
 Hon är liten till växten 'ta on kasvult väike'.
 Vi är beredda till allt 'me oleme kõigeks valmis'.
 Jag var gläd över presénten 'ma olin rõõmus kingituse
 üle'.
 Jag är bekymrad över din hälsa 'ma tunnen su tervise
 üle muret'.
 Jag är förvånad över ditt tålomod 'ma imestan su kan-
 natlikkust'.
 Han är gód (e)mót mig 'ta on mu vastu hea'.
 Jag är ván vid det 'ma olen sellega harjunud'.
Märkus. Adjektiivivi võib määratleda ka kõrvallause:
 Jag är inte medveten om, att ... 'ma pole selles tead-
 lik, et ... (ma ei
 tea, et ...)'.

N u m e r a a l (arvsõna)

Põhiarvud

§ 80. Põhiarvud on rootsi keeles järgmised:

0	<u>noll</u> /noll/	30	<u>tretti(o)</u> /trètti(u)/
1	<u>en</u> /ɛnn/, ett	40	<u>fyrti(o)</u> /fõti(u)/
2	<u>två</u>	50	<u>femti(o)</u>
3	<u>tre</u>	60	<u>sexti(o)</u>
4	<u>fyra</u>	70	<u>sjutti(o)</u> /šatti(u)/
5	<u>fem</u> /fɛmm/	80	<u>åtti(o)</u>
6	<u>sex</u>	90	<u>nitti(o)</u>
7	<u>sju</u> /šü:/	100	(ett) <u>hundra</u>
8	<u>åtta</u>	101	<u>hundraén</u> , <u>hundraétt</u>
9	<u>nio</u> /ni:u/ või /ni:ə/	102	<u>hundra två</u>
10	<u>tio</u> /ti:u/ või /ti:ə/	200	<u>tvåhundra</u>
11	<u>elva</u>	300	<u>trehundra</u>
12	<u>tolv</u> /tolv/	448	<u>fyrhundrafyrti(o)åtta</u>
13	<u>tretton</u> /-ton/	705	<u>sjühundrafém</u>
14	<u>fjorton</u> /fju:ton/	1000	(ett) <u>tusen</u> /tú:ssən/
15	<u>femton</u>	1001	(ett) <u>tusenén</u> , <u>tusenétt</u>
16	<u>sexton</u>	2000	<u>två tusen</u>
17	<u>sjutton</u> /šatton/	1968	<u>étt tusen sexti(o)åtta</u>
18	<u>arton</u> /à:ton/ või <u>aderton</u>	1968	<u>nitttonhundra sexti(o)- åtta</u> (aastaarvuna)
19	<u>nittton</u>	7539	<u>sjú tusen fémhundra tret- ti(o)nío</u>
20	<u>tjugo</u> /čü:gu/ või /čü:gə/	100.000	(ett) <u>hundra tusen</u>
21	<u>tjugoén</u> , <u>tjugoétt</u>	1.000.000	(en) <u>miljon</u> /miljú:n/
22	<u>tjugotvå</u>	2.000.000	<u>två miljóner</u>
23	<u>tjugotré</u>	1 miljard	(en) <u>miljárd</u>

Märkus. Põhiarvud alla 100 kirjutatakse kokku; hundra ja tusen včib kokku vči lahku kirjutada; miljón ja miljárd kirjutatakse lahku.

Mõningaid arve kirjutatakse ja hääldatakse mitut moodi, näit.: tjugo '20' /čú:gu/, /čú:ga/ või tjugu /čú:gü/; miljón või milliún, miljárd või milliárd; kümmelisi tretti '30', fyrty '40' jne. hääldatakse ja ka kirjutatakse sageli tretti, fyrty jne., kusjuures neid võib hääldada niihästi muusikalise liit- kui lihtrõhuga, vrd. § 26:11.

(En) miljón ja (en) miljárd on substantiivid ja mitmuses lõpuga -er: tre miljóner, två miljárder;

ka (ett) hundra ja (ett) tusen on substantiivid, kuid ei muutu mitmuses: två hundra, tre tusen; tuleb silmas pida, et hundra ja tusen hääldatakse muusikalise lihtrõhuga (akuudiga), vrd. § 26:11.

§ 81. Põhiarvude kasutamisest:

1. Põhiarvud on muutumatud peale en 'üks', mille vasteks neutrumis on ett. En ja ett on seega sarnased määrata artiklile, viimane on aga rõhutu (vrd. § 36).

Põhiarvu en saab kasutada ka adjektiivina määratud vormis lõpuga -a või -e (viimane lõpp esineb meessoost sõnade puhul), tavaliselt vastandades seda sõnale andra 'teine', näit.:

Den èna är séx ar, den andra är åtta 'üks on kuus aastat vana, teine kaheksa'.

Min èna hánd 'mu üks käsi';

mitt èna öga 'mu üks silm;

å èna sidan, å andra sidan 'ühelt poolt - teiselt poolt'.

2. en või ett?

a) Põhiarvu ett kasutatakse iseseisvalt, s.t. ilma järgneva substantiivita, näit. arvude üleslugemisel: ett, två, tre, fyra ... 'üks, kaks, kolm, neli ...', ka liit- arvude koostisosana: tjugoett, tjugotvå ... '21, 22 ...', tretti(o)ett '31', fyrty(o)ett '41' jne.

ett kasutatakse ka arvutamisel, kellaegade ja aastaarvude puhul:

ett och ett är två 'üks ja üks on kaks';
en gång ett är ett 'üks kord üks on üks';
klockan är ett 'kell on üks';
år nittonhundrasexti(o)ett '1961. aasta'.

b) Põhiarvud en või ett olenevalt järgneva substantiivi soost:
om én och en hålv timme 'pooleteist tunni pärast';
för ett och ett hålv är sedan 'pooleteist aasta eest'.

c) Liitarvsõnade osana kasutatakse aga sageli en olenemata järgneva substantiivi (soost) näit.:

tretti(o)én hus 'kolmkümmendüks maja' (vrd. ett hus 'üks maja'); siiski on alati -ett, kui järgneb är 'aasta':
tjugoett är gammal 'kakskümmendüks aastat vana'.

d) Ka liitsõnades kasutatakse vahel en neutrumi ees, näit.:
en énrumslägenhet 'ühetoaline korter' (vrd. ett rum 'tuba').

Aga: en ettöring 'üheööriline' (raha) (ett öre 'üks öör'), en ettöring 'üheaastane laps' (ett är 'aasta').

e) Järgnevad substantiivid-arvsõnad on neutrumid:
ett par 'paar' (ett) hundra 'sada'
ett tjög /čo:g/ '20 tükki' (ett) túsen 'tuhat'
ett dússin 'tosin'

Näit.: ett par veckor 'paar nädalat'; ett tjög ägg '20 muna'; ett dússin goda äpplen 'tosin häid õunu'.

3. Arvsõna två 'kaks' asemel kasutatakse mõningates väljendites vanemaid vorme tu ja tvenne (tre 'kolm' asemel vahel ka trenne):

ett, tu, tre! 'üks, kaks, kolm!' (näit. käskluses);
på tú man hand 'kahekesi; nelja silma all';
gå itú (i tu) 'katki minema, pooleks minema';
giva sjú för tú 'kuhjaga kotte tasuma' (andma seitse kahe eest);

tvenne gånger (två gånger) 'kaks korda';
trenne gånger (tré gånger) 'kolm korda'.

4. Iseseisval kasutamisel včivad arvsčnad moodustada genitiivi lčpuga -s:

de tios råd 'kümne nčukogu';

de adertons förbünd 'kaheksateistkümne liit';

Det är inte éns fél, att två tråta 'pole ühe süü, kui kaks on riius'.

5. Liite -tal abil moodustatakse:

a) aastakümned ja sajandid, vt. § 85:2.

b) umbkaudsed arvud:

ett tötotal 'kümne ümber';

ett húndratal 'saja ümber';

näit.: ett tötotal gåster 'umbes kümme külalist';

c) arvsčnad liitega -tals tähistavad umbkaudset suurt hulka:

húndratals (túsentals) mánniskor 'sadasid (tuhandeid) inimesi'.

6. Esimesest kaheteistkümnest pčhiarvust (ja liitarvudest, mis lčpevad liidetega 1-9) saab moodustada substantiive lčpuga -a, mis káanduavad I deklinatsioonile järgi:

en ett/a, -an, -or 'üks; üheline';

en två/a, -an, -or 'kaks; kaheline';

samuti: tréa '3', fýra '4', fémma '5', sèxa '6', sjúa '7',
átta '8', nåa '9', tåa '10', elva '11', tölva '12';
tjúgoætta '21', tretti(o)fémma '35' jne.

Kasutatakse ka: en nölla 'null; nulline'.

Neid sčnu tarvitatakse kaardimängus jms., rahatáhtede, trammide, busside, rongide kohta jne., näit.:

Kan du låna mig en fémma? 'kas sa včid mulle viielise (viiekroonise, -rublase jm.) laenata?'.

Ta(g) tvåan! 'včta tramm (buss) nr. kaks'.

Sjútti(o)fémman är försénad '(rong) nr. 75 on hilinenud'.

Jag bor i tretti(o)fýran 'ma elan (majas) nr. 34'.

Han kom (som) trëa 'ta tuli kolmandaks (kolmandale kohale)'.
Han går i fýran 'ta käib neljandas (klassis)'.

7. Liidete -dubbel ja -faldig abil moodustatakse liit-sõnad, mis tähistavad korduvat tegevust:

tvådubbel, -t või tvåfaldig, -t 'kahekordne';
trëdubbel, -t või trëfaldig, -t 'kolmekordne'.

Näit.: ett fýr(a)faldigt hurrá 'neljakordne hurraa' (mis on Rootsis tavaline kolmekordse hurraa asemel).

Märkus, 'ühekordse' tähistamiseks ei saa kasutada sõna enfaldig, mis tähendab 'kohtlane, rumal', vaid tuleb võtta sõna enkel 'lihtne; ühekordne'.

8. Pandagu tähele järgmisi kasutusviise, mis erinevad eesti keelest:

Han är två gånger så stor som jag =

Han är dúbbelt så stor som jag 'ta on minust kaks korda suurem'.

Den är hälften så dyr 'see on kaks korda odavam (poole odavam)'.

Ställ er upp två och två 'seadke end kahekaupa ritta'.

9. 'Mõlemad' on rootsi keeles båda või bägge, iseseisvalt ka båda två, bägge två; neid saab kasutada ka genitiivis:

enligt bådas (bägges) vär önskan 'meie mõlema soovi kohaselt';

genitiivis ka: båda tvås (bägge tvås) önskan 'mõlema soov'.

(Vrd. § 97:4.)

10. Põhiarvud arvutamisel:

2 + 3 = 5 två plus /pluss/ tre är fem -
või: två och tre är fem;

7 - 1 = 6 sju minus ett är sex -
või: ett från sju är sex;

3 x 4 = 12 tre gånger fyra är tolv;

6 : 2 = 3 sex delat (dividérat) med två är tre -
või: sex genom två är tre.

Vördsusmärki (=) võib lugeda mitut moodi: är 'on', är
lika med 'on võrdne', gör 'teeb (välja)', blir 'jääb'.

Järgarvud

§ 82. Järgarvudest moodustatakse esimesed kaks suple-
tiivselt (eritüveliselt); 3., 4., 5., 6., 8., 11. ja 12.
ebareeglipäraselt vastavast põhiarvust; 7., 9., 10., 13. ja
kõik järgnevad järgarvud reeglipäraselt vastavast põhiar-
vust sufiksi -de või -nde lisamisega. Liitarvudes saab ai-
nult viimane arv järgarvu sufiksi.

1. <u>första</u> (<u>förste</u> meessoost sõnade eel) - lühend:	<u>1:sta</u>
2. <u>andra</u> (<u>andre</u> " " ") - "	<u>2:dra</u>
3. <u>tredje</u> - lühend:	<u>3:dje</u>
4. <u>fjärde</u>	<u>4:de</u>
5. <u>femte</u>	<u>5:te</u>
6. <u>sjätte</u> /šitta/	<u>6:te</u>
7. <u>sjunde</u>	<u>7:de</u>
8. <u>åttonde</u>	<u>8:de</u>
9. <u>nionde</u>	<u>9:de</u>
10. <u>tionde</u>	<u>10:de</u>
11. <u>elfte</u>	<u>11:te</u>
12. <u>tolfte</u>	<u>12:te</u>
13. <u>trettonde</u>	<u>13:de</u>
14. <u>fjortonde</u> /fju:-/	<u>14:de</u>
15. <u>femtonde</u>	<u>15:de</u>
16. <u>sextonde</u>	<u>16:de</u>
17. <u>sjutttonde</u>	<u>17:de</u>
18. <u>artonde</u> (<u>adertonde</u>)	<u>18:de</u>
19. <u>nitttonde</u>	<u>19:de</u>
20. <u>tjugonde</u>	<u>20:de</u>
21. <u>tjugoförst/a</u> (-e)	<u>21:sta</u>
22. <u>tjugoandra</u>	<u>22:dra</u>
23. <u>tjugotredje</u>	<u>23:dje</u>
30. <u>trettionde</u>	<u>30:de</u>
40. <u>fyr tionde</u> /fö-/	<u>40:de</u>
50. <u>femtionde</u>	<u>50:de</u>
60. <u>sextionde</u>	<u>60:de</u>
70. <u>sjuttionde</u>	<u>70:de</u>
80. <u>åttionde</u>	<u>80:de</u>
90. <u>nittionde</u>	<u>90:de</u>
100. <u>(ett)hundra</u>	<u>100:de</u>
101. <u>(ett)hundraförsta</u>	<u>101:sta</u>
1000. <u>(ett)tusende</u>	<u>1000:de</u>
1001. <u>(ett)tusenförsta</u>	<u>1001:sta</u>
1475. <u>étt tusen fyrahundra sjuttiofémte</u>	<u>1475:te</u>

§ 83. Järgarvude kasutamisest.

1. Järgarve käsitletakse määratud vormis olevate ad-
jektiividena ja seepärast peab nende ees tavaliselt olema
määratud vaba artikkel den (den, de), näit.:

den första (tredje, tjugofemte) august '1. (3., 25.)
august';

för det första, för det andra, för det tredje jne.
'esiteks, teiseks, kolmandaks jne.'

Märkus. Vaba määratud artikkel jäetakse ära mõningates
väljendites:

(för) första gången 'esimest korda';

första lektionen 'esimene õppetund';

första kärleken 'esimene armastus';

ett andra klässens hotell 'teise klassi hotell';

Ta första tag och kom ut till oss 'võta esimene rong
ja sõida meie juurde';

i första hand 'esmajoones'.

2. Järgarvud ei muutu, välja arvatud den första 'esi-
mene' ja den andra 'teine', mis meessoost sõnade ees asen-
datakse sageli vormidega den förste ja den andre:

Gustav II (den andre) Adolf 'Gustav II Adolf'.

Märkus. Määramata vorm först esineb ka predikatiivselt
(öeldistäitena) või adverbina tähenduses:

Han kom först 'ta tuli esimesena'.

Gå du först 'mine sina esimesena'.

Jag hörde det först i går 'ma kuulsin seda alles ei-
le'.

Jag går först till posten och sedan till arbetet 'ma
lähen esiteks (algul) post-
kontorisse ja siis tööle'.

3. Järgarvud võivad moodustada genitiivi lõpuga -s:

Karl XII:s (den tolfte) död 'Karl XII surm'.

Erik XIV:s (den fjortonde) regering 'Erik XIV valit-
sus'.

4. Järgarvudest moodustatakse järgmised liitsõnad (vrd. § 97:6):

varánnan, vartánnat 'iga teine';
var tredje, vart tredje 'iga kolmas' jne.

Näit.: varánnan människa 'iga teine inimene';
vartánnat år 'iga teine aasta, iga kahe aasta 'järel';
vart tredje år 'iga kolmas aasta';
var femte minut 'iga viies minut'.

5. Erinevalt eesti keelest ei kasutata rootsi keeles järgarve aasta-arvudest, lehekülgedest, paragrahvidest jne., vaid asetatakse vastav põhiarv substantiivi järele:

år 1968 '1968. aasta';
sida(n) 35 '35. lehekülg';
kapitel 12 '12. peatükk';
band 2 '2. köide';
paragraf 23 '23. paragrahv'.

Murdarvud

§ 84. Murdarvud moodustatakse üldreegli kohaselt järgarvudest liite -del lisamisega, välja arvatud 1/2.

1. Murdarvude nimetaja koosneb järgarvust ja liitest -del, mis käändub nagu substantiiv del 'osa':

1/3 en tredjedel
1/4 en fjärdedel
2/3 två tredjedelar
5/6 fem sjättedelar
3/7 tre sjundedelar

Aga:

1/2 en halv, en hälft; 3/2 tre halv - substantiivina;
1/2 en halv, ett halvt, määratud vorm halva - adjektiivina;

- 1 $1/2$ én och en hålv, étt och ett hålv -
 vöi: halvännan, halvännat;
 2 $1/2$ två och en hålv, två och ett hålv -
 vöi: halvtredje.

Näit.: en halv liter 'pool liitrit';
ett halvt bröd 'pool leiba';
hälva priset 'pool hinda';
en och en halv månad 'poolteist kuud';
en och en halv minut (minüter) 'poolteist mi-
 nutit'.

2. Liitmurdarvude nimetajas väljendatakse '1' ja '2'
 põhiarvude abil:

- $1/21$ en tjuugoëndel (seega: -en- pro: -föirsta-);
 $1/32$ en trettitvåendel (-tvåen- pro: -andra-).

3. Kui järgarvu lõpus on -de, jäetakse see murdarvus
 harilikult välja (välja arvatud $1/4$ en fjärdedel ja $1/7$ en
sjündedel):

- $1/8$ en åttöndel (åttöndedel)
 $1/20$ en tjuögöndel (tjuögöndedel)
 $1/100$ en hündradel (hündradedel)
 $1/1000$ en tusedel (tusededel)

4. $1/4$ en fjärdedel asemel kasutatakse sageli en kvart,
 samuti: $3/4$ tre kvart. Koos järgneva mõõtühikuga:

en kvart timme = en kvarts timme 'veerand tundi';
en kvarts mil 'veerand miili' (rootsi miil on 10 km);
en kvarts liter 'veerand liitrit'.

5. Mõõtühiku ees kasutatakse murdarve üldreegli koha-
 selt genitiivis või põhikäändes koos prepositsiooniga av:

en femtedels mil 'viieendik miili';
tre och tre fjärdedels kilo /kì:lu vöi çì:lu/ 'kolm ja
 kolmveerand kilo';
tre fjärdedels år = tre fjärdedelar av året 'kolm
 neljandikku aastat';
en femtedel av vinsten 'viieendik võidust';
en fjärdedel av ärvet 'neljandik pärandusest'.

6. Kümneidikarve väljendatakse suuliselt sageli murdarvude abil:

2,08 tvä (hela) och ätta hundradelar (= tvä komma noll ätta);

0,07 noll hela och sju hundradelar (= noll komma noll sju);

0,1 % en tiondels procént (= noll komma en procént = noll hela en).

Arvsönad aastaarvudes, kuupäevades ja kellaegades

§ 85. Erinevalt eesti keelest moodustatakse rootsi keeles aastaarvud sadade abil, kusjuures kasutatakse ainult pöhiarve (vrd. § 83:5):

1100 - elva hundra

1632 - sèxton hundra tretti(o)tvä

1802 - ärton hundra tvä

Vöib ütelda: han är född 1945 'ta on sündinud 1945.a.'

= han är född i 1945;

= han är född är 1945.

Näit.: är 1066 (tíohundrasextioséx = étiusenséxtioséx)
erövrades England 'aastal 1066 vallutati Inglismaa'.

Han dog 1901 (níttonhundraétt) 'ta suri 1901.a.'.

2. Liite -tal abil moodustatakse aastakümned ja sajandid, näit.:

på tretti(o)talet (30-talet) 'kolmekümneid aastail';

sèxtonhundralet (1600-talet) '17. sajand'

(seda vöib väljendada ka: sjüttonde århundradet), näit.:

Vi léver på níttonhundralet (på 1900-talet) = Vi léver under tjugonde århundradet (20-de århundradet) 'me elame kahekümneid sajandil'.

Han levde på sjüttonhundralet (på 1700-talet) 'ta elas 18. sajandil'.

3. Kuupäevi väljendatakse järgarvudega koos vaba mää-

ratud artikliga; järgarvu järel ei kirjutata punkti, kui järgnev kuunimetus on sõnadega välja kirjutatud (ka lühendatult):

Han är född den 23 augusti 1922 'ta on sündinud 23. augustil 1922'.

Tállinn den 9 novéمبر 1967 'Tallinn(as), 9. novembril 1967'.

Han anlände den 17 okt. 'ta saabus 17. okt.'.

Lühemaid järgarve võib sõnadega välja kirjutada:

Han anlände den tredje januári 'ta saabus 3. jaanuaril'.

Det är den andra mars i dag 'täna on 2. märts'.

Kuude märkimiseks rootsi keeles rooma numbraid ei tarvita; kasutatakse ainult araabia numbraid punktiga, näit.:

d. (den) 3. 4. 1968 (loe: den tredje i fjärde 1968 = den tredje april 1968) 'kolmandal aprillil 1968';

Tartu, måndagen den 27.6. (den tjugosjunde i sjätte) 'Tartus, esmaspäeval 27. VI (27. 06)'.

4. Kellaaegu väljendatakse põhiarvudega:

Vad är klockan? 'mis kell on?'

Hur mycket är klockan? 'kui palju kell on?'

Klockan är ett 'kell on üks';

halv två 'pool kaks';

tio (minúter) över tre 'kümme minutit üle kolme';

(en) kvárt över fyra 'veerand viis'

(en) kvárt i fyra 'kolmveerand neli' (veerand enne nelja);

fém (minúter) i fém 'viie minuti pärast viis'.

Klockan tólv på dagen (på natten) 'kell kaksteist päeval (öösel)'.

På sláget tre = precis (klockan) tre 'täpselt kell kolm'.

Kl. 21.43 (= klockan tjugóett och fyrty(o)tré).

P r o n o o m e n (asesõna)

Personaalpronoomen (isikuline asesõna)

§ 86. Substantiivist erinevalt on personaalpronoomenil põhikäände (§ 44) asemel kaks käänat: nominatiiv ja objektiiv (objekti kääne); seega kokku kolm käänat:

1. nominatiiv;
2. objektiiv;
3. genitiiv.

Objektiivi kasutatakse akusatiivse ja datiiivse sihitisena ja prepositsionaalsetes ühendites. Esimesel ja teisel isikul puudub genitiiv. Selle asemel esineb vastav possessiivpronoomen (omastav asesõna).

	<u>Nominatiiv</u>	<u>Objektiiv</u>	<u>Genitiiv</u>
<u>Ainsus:</u> 1. isik	<u>ja</u>	<u>mig</u>	(<u>min</u>)
2. "	<u>du</u>	<u>dig</u>	(<u>din</u>)
3. " mask.	<u>han</u>	<u>honom</u>	<u>hans</u>
fem.	<u>hon</u>	<u>honne</u>	<u>hennes</u>
utr.	<u>den</u>	<u>den</u>	<u>dess</u>
neutr.	<u>det</u>	<u>det</u>	<u>dess</u>
<u>Mitmus:</u> 1. isik	<u>vi</u>	<u>oss</u>	(<u>vår</u>)
2. "	<u>ni</u>	<u>er, éder</u>	(<u>er, éder</u>)
3. "	<u>de</u>	<u>dem</u>	<u>déras</u>

Hääldamine:

ja rõhutatult /ja:(g)/, muidu /ja/

du " /dū:/ " /dū/

mig, dig /mei, dɛi/

han /hann/, hans /hanss/, honom /honom/

hon /hunn/

den /dɛnn/

det rõhutatult /de:/, muidu /dɛ, dɔ/

de /di:, di/, kõnekeeles /domm/

dem /dɛmm/, kõnekeeles /domm/

§ 87. Personaalpronoomeni kasutamisest.

1. Maskuliini han 'tema' ja feminiini hon 'tema' kasutatakse vastavalt meessoost ja naissoost isikute, vahel ka loomade ja esemete kohta, vt. § 34.

Pronoomeneid den, det 'see' kasutatakse vastavalt utrumi ja neutrumi sõnade kohta:

Var är böken? - Den ligger på bordet.

'kus on raamat?' - 'see lebab laual'

Var är bläckhornet /blækku:nöt/? - Det står på bordet.

'kus on tindipott?' - 'see seisab laual'

2. K õ n e t a m i s e l tarvitatakse du 'sina' sugulaste, lähemate sõprade ja tuttavate seltskonnas; omavaheline sinatamine on Rootsis väga tavaline ka töökaaslaste hulgas.

Pronoomenit ni 'teie' võib kasutada ühe või mitme isiku poole pöördudes. Ühe isiku poole pöördudes ei peeta pronoomenit ni teatud juhtudel eriti viisakaks, näit. oma ülemust või vanemaid inimesi kõnetades. Selle asemel pöörduetakse nagu kolmanda isiku poole ja kasutatakse kas tiitlit nimega või ilma (viimasel juhul on tiitel tavaliselt määratud vormis) või herr 'härra', fru /frü/ 'proua', fröken 'preili'; 'seltsimehe' vaste on rootsi keeles kamrát. Näit.:

Har professorn tid om måndag? '(Hr.) professor, kas teil on esmaspäeval aega?'

Vill fru Andersson dricka en kopp té? 'Kas proua Andersson soovib tass teed juua?'

Har kamrát Pettersson varit i Moskva? 'Kas te olete olnud Moskvast, sm. Pettersson?'

Kolmandas isikus kõnetatakse Rootsis sageli ka vana-
maid sugulasi:

Vill faster Elsa hjälpa mig? 'Kas sa aitaksid mind, tädi Elsa?'

Har fårfar fått tidningen? 'Kas sa said ajalehe, vana-
naisa?'

Vad vill får hä? 'Mis sa soovid, isa?'

Formaalses kirjastiilis tarvitatakse tiitlit ainult pealkirjas, kuna tekstis esineb Ni 'Teie' ja Eder, (Er) 'Teie (oma), Teid, Teile', kirjutatud suure algustähega.

3. Vanemas keeles kasutati - ja praegugi kasutatakse vanamoodsas, pidulikus kõnes ja mõningates dialektides - ni asemel I (alati suure tähega), kusjuures verbi lõpp on -(e)n: näit.: I tron 'teie usute'; I trodden 'teie uskuste'.

4. Personaalpronoomenit objektiivis kasutatakse:

a) akusatiivobjektina:

Jag älskar dig 'ma armastan sind'.

Har du sétt honom? 'kas sa oled teda näinud'.

Vi kanner dem ìnte 'me ei tunne neid'.

b) daativobjektina:

Gé mig böken! 'anna mulle raamat!'.

Det förbjúder jag dig 'ma keelan sulle seda (teha)'.

Han berättade oss en rølig história 'ta jutustas meile naljaka loo'.

c) koos prepositsiooniga:

Jag vill tåla med dig 'ma tahan sinuga rääkida'.

Han är kär i henne 'ta on temasse armunud'.

Vi väntar på er 'me ootame teid'.

Märkus 1. Ühendis prepositsioon + pronoomen on prepositsioon rēhuline, pronoomen aga rēhutu:

till honom 'temale', méd mig 'minuga', éfter oss 'pärast meid'.

Märkus 2. Teatud konstruktsioonides võib pronoomen seista lause algul ja prepositsioon lause lõpul:

Det har jag ìnte tänkt på 'sellele ma pole mõtelnud'.

5. Daativobjekti rēhutamisel võib seda asendada prepositsionaalse ühendiga; pandagu tähele sõnajärjestust:

Han gáv mig en bók = Han gáv böken åt mig 'ta andis raamatu minule'.

Han visade mig en bók = Han visade bóken för mig 'ta näitas raamatut minule'.

Han sände mig en bók = Han sände bóken till mig 'ta saatis raamatu minule'.

Prepositsiooni åt kasutatakse tavaliselt koos verbidega: giva (ge) 'andma' ja skänka /šänka/ 'kinkima';

för - koos verbidega: berätta 'jutustama', ömtala (tala om) 'jutustama', förklara 'seletama', visa 'näitama', annala 'teatama';

till - koos verbidega: sända 'saatma', skicka 'saatma', skriva 'kirjutama', säga 'ütleva', sälja 'müüma'.

6. Personaalpronoomen g e n i t i i v i s (hans, hennes, dess, deras) jääb muutumatuks olenemata järgneva substantiivi soost, arvust ja käändest:

hans vän 'tema sõber' (vrd. en vän 'sõber');

hans rum 'tema tuba' (vrd. ett rum 'tuba');

hans vänner 'tema sõbrad';

hans fars bok 'tema isa raamat'.

Personaalpronoomeni genitiivivorm tähistab tänapäeval ainult omamist, s.t. ta esineb possessiivpronoomeni funktsioonis (vrd. § 91).

Genitiivi võib kasutada ka predikatiivselt (öeldistäitena):

Bóken är hans (vči: bóken tillhör honom) 'raamat on tema oma' ('raamat kuulub temale').

§ 88. Neutrumi det 'see' esineb rootsi keeles paljudes konstruktsioonides, kus eesti keeles asesõna 'see' tavaliselt ei kasutata:

1. Pronoomen det impersonaalse (umbisikulise) subjektina:

a) impersonaalsete verbide koostisosana (vt. § 132), näit:

det regnar 'sajab (vihma)'; det snöar 'sajab lund';

b) det + muud verbid:

Det ringer i telefonen (või: telefonen ringer) 'telefon heliseb'.

I alla fönster lyste det 'kõik aknad olid valgustatud'.

Det svindlar för mina ögon 'mul läheb silmade ees kirjuks'.

Mende hulgas paljud igapäevased väljendid, näit.:

Hur går det? 'kuidas läheb?'.

Hur står det tlll? 'kuidas käsi käib'.

Hur kommer det sig, att ... 'millest see tuleb, et ...'.

Det räcker 'küllalt, aitab'.

c) det impersonaalse passiivi konstruktsioonis (vrd. § 128:5):

Det dansades hela kvällen 'tantsiti kogu õhtu'.

I går dansades det 'eile tantsiti'.

Det bestämdes, att alla skulle gå dit 'otsutati, et kõik pidid sinna minema'.

2. Pronoomen det subjekti korrelaadina (det kui formaalne subjekt):

Det var en gång en kung 'oli kord kuningas'.

Det har varit någon här och sökt er 'keegi oli siin ja otsis teid'.

Jag vet, att det inte kommer någon 'ma tean, et mitte keegi ei tule'.

Det stód tre studónter vid kröken (G. Fröding) 'kolm tudengit seisid käänakul'.

Märkus. Pronoomen det jääb ära, kui tegelik subjekt asetseb lauses enne predikaati:

Det stód tre studónter ... = Tre studónter stód ... 'kolm tudengit seisid ...'.

3. Konstruktsioonis det finns 'leidub':

Det finns alltid en útväg 'alati leidub väljapääs'.

Det finns över en miljón böcker i vårt biblioték 'meie raamatukogus on üle miljoni raamatu'.

Det fanns andra möjligheter också 'leidus ka teisi võimalusi'.

Det har alltid funnits människor, som ... 'alati on leidunud inimesi, kes ...'.

4. Konstruksioonis det är 'on (olemas)':

a) det är + substantiiv:

Det är frédag i dag 'täna on reede'.

Det var torsdag /tú:sdag/ i går 'eile oli neljapäev'.

I dag är det den 10 novémber 'täna on 10. november'.

I dag är det min födelsedag 'täna on mu sünnipäev'.

b) det är + adjektiiv või adverb:

Det är kállt i dag 'täna on külm'.

Är det vármt úte? 'kas väljas on soe?'.

Det var brá, att du kóm 'hea, et sa tulid'.

Det var ont /únt/ om bránsle 'küttest oli puudus'.

Det är inte svárt att tala svenska 'rootsi keelt rääkida pole raske'.

Märkus. Väljendites, mis näitavad kõneleja suhtumist asjasse, eelistatakse minevikuvormi det var oleviku tähenduses, näit.:

Det var ròligt, att han är bättre 'tore, et tal (tervis) on parem'.

Det var tråkigt, att du inte kan komma 'kahju, et sa ei saa tulla'.

Det var sýnd, att du inte kan stanna längre 'kahju, et sa ei saa kauemaks jääda'.

5. Pronoomen det võib viidata mitmesugustele lause liikmetele ja tervetele lausetele; det esineb tavaliselt (akusatiivobjektina või öeldistäitena) koos abiverbidega ja verbidega nagu tro /tru:/ 'arvama', veta 'teadma', fråga 'küsima', tala om 'jutustama', höppas 'lootma', göra 'tegemea' jt., kui muu objekt või öeldistäide puudub, näit.:

Är han hemma? - Já, jag tror det.

'Kas ta on kodus?' - 'Jah, ma arvan küll'.

Var bór han? - Det vét jag inte.

'Kus ta elab?' - (Seda) ma ei tea'.

Varför frägar du det? 'miks sa seda küsid?'

Vem tälade óm det för dig? 'kes sulle sellest jutus-
tas?'

Kómmer han i mörgon? - Jag hoppas det.

'Kas ta tuleb homme?' - 'Ma loodan'.

Jag är mycket trótt. - Det är jag ócksá.

'Ma olen väga väsinud' - 'Mina ka (samuti)'.

Hán tycker óm att resa, men det gör jag inte.

'Ta armastab reisida, kuid mina mitte'.

6. Pronoomen det esineb rootsi keelele iseloomulikes lühivastustes.

a) Konstruktsioon: det är det (inte):

Är det díń bók? - Já, det är det. /já:, də é: də/

Nej, det är det inte /nei, də é:

də intə/

'Kas see on sinu raamat?' - 'On küll'. - 'Ei ole'.

Var du länge där? - Néj, det vár jag inte.

'Kas sa olid seal kaua?' - 'Ei olnud'.

b) Teiste abiverbide puhul korratakse lühivastuses abiverbi:

Har du några tändstickor? - Néj, det hár jag inte.

'Kas sul tikke on?' - 'Jah, on küll'.

Vill du följa méđ? - Já, det vll jag.

'Kas tahad kaasa tulla?' - 'Tahan küll'.

Kan du göra det? - Néj, det kán jag inte.

'Kas saad seda teha?' - 'Ei saa'.

c) Ülejäanud verbide puhul kasutatakse lühivastuses verbi göra 'tegema':

Tálar ni svenska? - Já, det gör jag.

Néj, det gör jag inte.

'Kas te räägite rootsi keelt?' - 'Jah, räägin küll'.

'Ei räägi'.

Säg du mig ìnte? - Néi, det gjörde jag inte.

'Kas sa ei näinud mind?' - 'Ei näinud'.

Skríver du till mig? - Já, det ska jag göra.

'Kas sa mulle kirjutad?' - 'Jah, kirjutan küll'.

7. Pronoomen det emfaatilises konstruktsioonis.

Mingi sčna eriliseks rčhutamiseks kasutatakse rootsi keeles sageli det är 'see on', det var 'see oli', millele včib lisanduda relatiivpronoomen som 'kes, mis'. Eesti keeles piisab tavaliselt vastava sčna rčhutamisest vči sčna-järjestuse muutmisest.

Det är dú, som har gjört det 'seda oled sina teinud'.

Det var hán, som kom 't e m a tuli'.

Det är därför, som jag ìnte kan göra det 's e e p ä - r a s t ma ei saa seda teha'.

Är det här, du bor? 'kas sa s i i n elad?'.

Det är óss, han talar om 'ta räägib m e i s t'.

Refleksiivpronoomen (enesekohane asesčna) ja
retsiprookne pronoomen (vastastikune asesčna)

§ 89. 1. Erinevalt eesti keele asesčnast 'end, ennast' viitab rootsi refleksiivpronoomen sig /sæi/ ainult 3. isikus olevale subjektile ainsuses vči mitmuses:

Han tvättar sig 'ta peseb ennast'.

De tvättar sig 'nad pesevad ennast'.

Ülejäänud isikute puhul tuleb kasutada vastavat personaalpronoomenit objektiivis, seega kogu paradigma on järgmine:

jag tvättar mig 'ma pesen ennast'

du tvättar dig 'sa pesed ennast'

han tvättar sig 'ta peseb ennast'

(hon, den, det)

vi tvättar oss 'me peseme ennast'
ni tvättar er 'te pesete ennast'
de tvättar sig 'nad pesevad ennast'

Näiteid refleksiivpronoomeni ja seda asendava personaalpronoomeni kasutamise kohta:

Jag lär mig svenska 'ma õpin rootsi keelt'.

Vi måste öva oss i att tala svenska 'me peame harjutama rootsi keelt'.

Han kände sig hungrig 'ta tundis end näljasena'.

Barnet har gjort sig illa 'laps on endale haiget teinud'.

Studenten förbereder sig till examina 'üliõpilane valmistub eksamiteks'.

Sätt dig! 'istu!'

Sätt er! 'istuge!'

Jag satte mig i soffan 'ma istusin sohvale'.

Vänd dig inte om! 'ära end pööra!'

Äkta dig! 'hoia end! (ole ettevaatlik)'.

Tå er en kopp té! 'võtke endale tass teed!'

Tuleb teha vahet refleksiiv- ja personaalpronoomeni vahel 3. isikus:

Han såg sig i spägeln 'ta nägi end peeglis'.

Vrd.: Han såg honom i spägeln 'ta nägi teda peeglis'.

2. Refleksiivpronoomenit sig kasutatakse ka umbisikulistest konstruksioonides, kui subjektiks on indefiniitne pronoomen või mõeldav subjekt 3. isikus:

Man måste försvåra sig 'peab end kaitsma'.

Det är ens plikt att försvåra sig 'igaühe kohus on end kaitsta'.

Vrd.: Man måste försvåra honom (personaalpronoomen) 'teda peab kaitsma'.

3. Refleksiivpronoomenit ja personaalpronoomenit enesekohases tähenduses kasutatakse sageli prepositsioonifühendites, näit.:

Han tittade från sig 'ta vaatas enda ette'.

De såg en bil bakom sig 'nad nägid üht autot enda taga'.

Skall jag ta paraply méd mig? 'kas ma võtan vihmavarju (endaga) kaasa?'.

Pandagu tähele järgmisi väljendeid prepositsiooniga på:

Jag har inga pengar på mig 'mul pole raha kaasas'.

Har du någon klöcka på dig? 'kas sul on kell kaasas?'

Har ni cigaretter på er? 'kas teil on sigarete (kaasa)?'

Jag klär på mig 'ma panen end riidesse'.

Han har hätten och röcken på sig 'tal on kübar peas ja mantel seljas'.

Hon satte på sig gläsögonen 'ta pani endale prillid ette'.

4. Mõningates väljendites kasutatakse refleksiivpronoomeni tugevdamiseks pronoomenit själv 'ise', näit.:

Hon var alltid sig själv 'ta jäi alati iseendaks'.

Förlåt mig, jag är inte mig själv i dag 'vabandage, ma olen täna endast väljas'.

Det säger sig självt att ... 'on iseenesestmõistetav, et ...'.

§ 90. 1. Refleksiivpronoomenile on lähedane retsiprookne pronoomen (vastastikune asesõna) varandra 'teineteist, üksteist', mis tähistab mitut isikut. Ta ei või olla lauses subjektiks. Näit.:

När äterser vi varandra? 'millal me näeme jälle teineteist (üksteist)?'

De älskar varandra 'nad armastavad teineteist'.

Syskonen liknar varandra 'õed-vennad on üksteisele sarnased'.

2. Retsiprookne pronoomen esineb ka genitiivis:

De tryckte varandras händer 'nad surusid teineteise kätt'.

De lånar varandras böcker 'nad laenavad teineteiselt (üksteiselt) raamatuid'.

3. Sageli kasutatakse retsiprookset pronoomenit koos prepositsioonidega:

Sjú dagar efter varandra 'seitse päeva järjest'.

De bodde långt från varandra 'nad elasid teineteisest (üksteisest) kaugel'.

"Lycka till," säde de till varandra. "Õnn kaasa", soovisid nad teineteisele (üksteisele)'.

4. Retsiprookset tähendust saab vahel edasi anda ka depoonensverbiga (vrd. § 130:2):

Vi träffade varandra på gatan - Vi träffades på gatan 'me kohtusime tänaval'.

Pójkarna slår varandra - Pójkarna slåss 'poisid löövad üksteist - kaklevad'.

Possessiivpronoomen ja refleksiivne possessiivpronoomen

(omastav ja enesekohane omastav asesõna)

§ 91. 1. Possessiivpronoomen väljendab omamist ja ühildub substantiiviga arvus ja soos. 3. isikul puudub tavaline (s.t. mitterefleksiivne) possessiivpronoomen ja selle asemel tarvitatakse vastava personaalpronoomeni genitiivivormi (vrd. § 87:6):

(jag)	-	<u>min</u>	<u>mitt</u>	<u>mina</u>	'minu'
(du)	-	<u>din</u>	<u>ditt</u>	<u>dina</u>	'sinu'
(han)	-		h a n s		'tema' (mask.)
(hon)	-		h e n n e s		'tema' (fem.)
(den)	-		d e s s		'selle' (utr.)
(det)	-		d e s s		'selle' (neutr.)
(vi)	-	<u>vår</u>	<u>vårt</u>	<u>våra</u>	'meie'
(ni)	-	<u>er</u>	<u>ert</u>	<u>era</u>	'teie'
(de)	-		d e r a s		'nende'

Näit.:

min bok 'minu raamat' (min, sest en bok)

mitt barn 'minu laps' (mitt, sest ett barn)

mina böcker 'minu raamatud'

mina barn 'minu lapsed'

Han skakade min hand 'ta raputas mu kätt'. Är ert rum stort? 'kas te tuba on suur?' Vårt brev var långt 'meie kiri oli pikk'.

Märkus, Mitmuse 2. isikus tarvitatakse pidulikumas keeles pikemaid vorme éder, édert, èdra, kirjades suure algustähega, näit.: Edert brev 'Teie kiri'. Mõningate tiitlite ees tarvitatakse vorme Eders või Ers, näit.:

Ers majestät 'Teie majesteet'.

2. Possessiivpronoomenit saab rootsi keeles tarvitada juhtudel, kui eesti keeles tuleb lisada 'oma':

a) predikatiivselt (öeldistaitena):

Den här boken är min 'see raamat on minu oma'.

Det här bérdet är mitt 'see laud on minu oma'.

De här böckerna är mina 'need raamatud on minu omad'.

b) substantiivi ärajätmisel:

Min bil är äldre än din, och déras är äldre än min 'minu auto on vanem kui sinu oma ja nende oma on vanem kui minu oma'.

Ért rum är större än mitt 'teie tuba on suurem kui minu oma'.

Det är inte vårt, det är déras 'see pole meie, vaid nende oma'.

Jag har gjort mitt 'ma olen teinud oma (osa)'.

3. Possessiivpronoomenit tarvitatakse vahel halvustavas või ka naljatilevas tähenduses, näit.:

Din ödåga! 'sa saamatu!'

Era dñmbommar! 'teie rumalad!'

Din lyckliga ost /ust/! 'sa õnneseen!'

4. Possessiivpronoomeni juurde kuulub sageli tugevdav égen, éget, egna /è:gna/ 'oma':

min égen hatt 'mu oma kübar';

mitt éget barn 'mu oma laps';

mina ègna barn 'mu omad lapsed'.

5. Possessiivpronoomen asendatakse teatud juhtudel ühendiga prepositsioon + personaalpronoomen objektiivis. Näit.:

En vän till mig 'üks mu sõber'; vrd.: en av mina vänner 'üks mu sõpru'.

Det är en släkting till oss 'see on (üks) meie sugulane'.

Barnet sitter i knäet på honom, 'laps istub tal süles'.

Hösten stöckade sig i halsen på honom 'hää! jäi tal kurku kinni'.

§ 92. 1. R e f l e k s i i v n e possessiivpronoomen (enesekohane omastav asesõna) sin, sitt, sina '(tema) oma' viitab, erinevalt eesti pronoomenist 'oma', a i n u l t 3. isikule ainsuses ja mitmuses. Ülejäänud isikutest tarvitatakse enesekohases tähenduses tavalisi possessiivpronoomeneid; kogu paradigma on seega järgmine:

jag	läser	<u>min</u>	bok	'ma loen <u>oma</u> raamatut'
du	"	<u>din</u>	"	'sa loed <u>oma</u> raamatut'
han, hon	"	<u>sin</u>	"	'ta loeb <u>oma</u> raamatut'
(den, det)				
vi	"	<u>vår</u>	"	'me loeme <u>oma</u> raamatut'
ni	"	<u>er</u>	"	'te loete <u>oma</u> raamatut'
de	"	<u>sin</u>	"	'nad loevad <u>oma</u> raamatut'

Näit.:

Ta(g) méd dig dina böcker! 'võta oma raamatud kaasa!'

Glöm inte era skrivböcker! 'ärge unustage oma vihikuid!'

2. Refleksiivne possessiivpronoomen sin (sitt, sina) viitab tavaliselt lause subjektile 3. isikus:

Han såg sin far på gatan 'ta nägi oma isa tänaval' - vrd. han såg hans far på gatan 'ta nägi tema isa tänaval' (siin hans ei viita lause subjektile).

Mannen (han) tog sin hätt och gick 'mees (tema) võttis oma kübara ja läks'.

Flöckan (hon) stód och tálade med sin fár 'Tüdruk (tema) seisis ja rääkis oma isaga'.

De har ònte sett sina föräldrar på flëra år 'nad pole oma vanemaid palju aastaid näinud'.

Ka juhul, kui subjektiks on indefiniitne pronoomen (umbmäärane asesõna) man:

Man bör göra sin plikt 'tuleb täita oma kohust'.

Man skall hålla sitt ord 'tuleb oma sõna pidada'.

3. Mõningates väljendites ei viita sin (sitt, sina) lause subjektile (alusele), vaid mõnele muule sõnale:

a) lause objektile (kaudsihitisele), kui on vaja vältida kahemõttelisust:

Gé honom sin bók 'anna talle tema raamat', - Vrd.: Gé honom hans bók - võib mõista: 'anna talle tema (kellegi kolmanda isiku) raamat'.

Vi måste lämna dem åt sitt öde 'me peame neid jätma (nende oma) saatuse hooleks'.

b) lühendatud võrdlevas kõrvallauses, et vältida kahemõttelisust:

Hon är yngre än sin syster 'ta on noorem kui ta õde'.
- Vrd.: Hon är yngre än hennes syster 'ta on noorem kui ta (kellegi kolmanda isiku) õde'.

Han är bättre än sitt rykte 'ta on parem kui ta kuuludus (kuuldus ta kohta)'

c) alati ühenduses sõnaga var 'iga':

Lägg var sák på sin plats 'pane iga asi oma kohale'.

De sprang var sin väg 'nad jooksid igaüks oma teed'.

Vi gáv honom var sin slánt 'igaüks meist andis talle rahatüki'.

Han gáv oss var sin slánt 'ta andis meile igaühele rahatüki'.

3. Pronoomenit sin (sitt, sina) tarvitatakse ka paljudes väljendites, nagu:

Det kòstar på sin höjd 50 rúbl 'see maksab kõige rohkem 50 rubla'.

Det kan ma få se på sina håll 'seda včib siin ja seal näha'.

På sín tid ånsågs det fint att ... 'omal ajal loeti peeneks, et ...'.

Mčnes väljendis esineb vana käänevorm sínom:

Du ska få veta det i sínom tid 'küll sa seda omal (čigel) ajal teada saad'.

4. Possessiivpronoomeni ja refleksiivse possessiivpronoomeni mitmuse vorme koos vaba määrava artikliga kasutatakse selleks, et tähistada perekonnaliikmeid tervikuna, näit.:

Alla de mina har rest bort 'kčik minu omad on ära sčitnud'.

Hålsa de dina! 'tervita omasid!' (oma perekonda).

En av de våra 'üks meie omadest'.

Man måste tänka på de sina 'peab mčtlema omade peale'.

Ka genitiivis:

Man måste tänka på de sinas bästa 'peab mčtlema omade käekåigu peale'.

Märkus. Ei kasutata: de era.

Demonstratiivpronoomen (näitav asesčna)

§ 93. Demonstratiivpronoomenid on: den 'see', den här 'see (siin)', samma 'sama', sådan 'selline', dylig 'sel-line', slik 'säärane', likadan 'samasugune'. Demonstratiivpronoomenitel on kolm pčhivormi: utrum, neutrum ja mitmus; vahel ka eri vorm meessoajaaks (lčpuga -e). Demonstratiivpronoomeneid včib kasutada nii adjektiivselt kui ka substantiivselt (iseseisvalt).

1. den /dɛnn/, det /de:/, de /de:/, domm /'see' erinevad personaalpronoomeni 3. isiku vormidest sellega, et nad on rčhulised.

a) Adjektiivsel tarvitamisel jäävad need pronoomed

nid muutumatuks; neile järgnev substantiiv on määratud vormis (lõppartikliga):

Dén bóken är intressánt 'see raamat on huvitav'.

Dét sváret týcker jag óm 'see vastus meeldib mulle'.

Dé böckerna kan du behålla 'need raamatud võid endale jätta'.

Väljendites:

på dét sättet 'sel viisil';

vid dét laget 'praegu, selleks ajaks'.

Nu talar vi inte mer om dén sáken 'sellest asjast me enam ei räägi'.

b) Substantiivsel kasutamisel käändub den (det, de) nagu personaalpronoomen (vt. § 86):

Dém týcker jag mést om 'need meeldivad mulle kõige enam'.

Jag har läst dén bóken och jag týcker mycket om dess innehåll 'ma lugesin seda raamatut ja mulle meeldib selle sisu'.

2. Demonstratiivpronoomeneid den här (det här, de här) 'see (siin)' ja den där (det där, de där) 'see (seal)' kasutatakse tavaliselt kõnekeeles.

a) Adjektiivsel kasutamisel on neile järgnev substantiiv määratud vormis:

Den här tåvlan är vackrare än den där 'see maal on ilusam kui see seal'.

Tá inte de där äpplena, de här är bättre 'ära võta neid õunu (seal), need siin on paremad'.

Väljendis: på det här sättet 'sel viisil, sel moel'

b) Erinevalt demonstratiivpronoomenist den (det, de), vt. ülal, ei käändu den här (där) substantiivsel kasutamisel:

Jag týcker inte om de här (mitte: dem här) 'need mulle ei meeldi'.

De här får du behålla 'need võid sa endale jätta'.

3. Demonstratiivpronoomeneid denna (denne), detta 'see', dessa 'need' kasutatakse kirjakeeles, kõnekeeles asendatakse nad ühenditega den (det, de) här või den (det, de) där (vt. ülal).

a) Adjektiivsel kasutamisel on järgnev substantiiv määramata vormis:

denna bók 'see raamat' (vrd. den här boken);

detta hús 'see maja' (det här húset);

dessa bárn 'need lapsed' (de här bánnen).

b) Substantiivsel kasutamisel võib denna (denne) esineda ka genitiivis:

den 7 (sjunde) dennes = den 7 i denna månad '7. selle kuu päeval (skp.)'.

Märkus. Meessoost isikute kohta tarvitatakse sageli denne: Vem är denne män? 'kes see mees on?'

Han ville träffa direktören, men denne var borta 'ta tahtis direktoriga kokku saada, kuid seda polnud kohal'.

4. Demonstratiivpronoomeni ainsuse neutrumivorme tarvitatakse niihästi ainsuse kui mitmuse kohta näitavas (deiktilises) tähenduses.

Vad är det här? 'mis see on?'

Vad är det här för människor? 'mis inimesed need on?'

Det är en klocka 'see on kell'.

Är det dina barn? 'kas need on sinu lapsed?'

Det är min far 'see on mu isa'.

Det är (var) lustiga människor 'need on (olid) lõbusad inimesed'.

Det här är min sön 'see on mu poeg'.

Det här är mina syster 'need on mu õed'.

Detta är min mor 'see on mu ema'.

Detta är mina bröder 'need on mu vennad'.

5. Pronoomenit detta 'see' kasutatakse ka a) tagasi viitavalt (anafooriliselt) terve lause või lauseosa kohta ja b) etteviitavalt. Näit.:

a) Fienderna försökte erövra ländet, men detta misslyckades 'vaenlased püüdsid maad vallutada, kuid see ebaõnnestus'.

Han har lämnat sin anställning och detta utan att säga ett ord till någon 'ta lahkus töölt ilma kellelegi ütlemata'.

b) Våd som har skått är endast detta: ... 'see, mis juhtus, on ainult see (järgmine): ...'.

Pronoomenit detta kasutatakse ka ühendis:

före detta (lühendatult f. d.) 'endine', näit.: f. d. lektor Karlsson 'end. lektor Karlsson'.

6. Pronoomenid densamma (densamme - mask.), detsamma 'seesama', desamma 'needsamad' kasutatakse tavaliselt ainult substantiivselt (iseseisvalt), kuna samma (samme) 'sama' esineb ainult adjektiivselt artiklita substantiivi ees. Näit.:

a) Han är alltid densamme 'ta on alati seesama'.

Väljendites:

i detsamma 'kohe, samal silmapilgul';

det gör detsamma 'see on ükskõik';

Gott nytt år! - Täck, detsamma 'Head uut aastat!

- Tänan, soovin sama'.

b) Vi kan ju gå samma väg 'me võime ju sama teed minna'.

Det är samme man, jag såg i går 'see on sama mees, keda ma eile nägin'.

De gick i samma klass 'nad käisid samas klassis'.

I samma ögonblick hände det 'samal silmapilgul juhtus see'.

Samma regler gäller även i detta fall 'samad reeglid kehtivad ka sel juhul'.

Väljendites:

med samma (med detsamma) 'kohe';

det är såk samma 'see on ükskõik'.

7. Pronoomenid sådan (sådant, sådana) (kõnekeeles sageli lühendatult sån, sånt, såna) ja dylik (dyliskt, dylika)

tähendavad mõlemad 'selline, säärane' ning neid tarvitatakse nii adjektiivselt kui ka substantiivselt, tavaliselt koos eelneva määramata artikliga en, ett.

a) Adjektiivselt:

En sådan vän som du 'selline sõber nagu sina'.

Sådan herre, sådan dräng 'nii nagu isand, nõnda ka sulane'.

Sånt (sådant) är livet 'nii on elu'.

En dylik upplevelse hade han aldrig förr haft 'sellist elamust polnud tal varem kunagi olnud'.

Sageli esineb sådan hüüdlausestes tähenduses 'milline';

(En sådan väcker dag! 'milline ilus päev!')

Ett sådant möd! 'milline julgus!'

Sådana idéer! 'millised ideed!'

b) Substantiivselt:

En sådan som du kan inte känna till säken 'selline nagu sina seda niikuinii ei tea'.

Sådant händer 'seda juhtub'.

Något sådant hade jag inte väntat 'midagi säärast polnud ma oodanud'.

Något dylikt har jag aldrig hört 'midagi säärast (selletaolist) pole ma kunagi kuulnud'.

Sådana ord som 'här', 'där', 'nu' o. d. (= och dylika) kallas adverb 'selliseid sõnu nagu 'siin', 'seal', 'nüüd' jms. nimetatakse määr sõnadeks'.

o. d. = o. dyl. = och dylikt (och dylika) 'ja muud sellesarnast (jms.)';

e. d. = eller dylikt 'või muud sellesarnast (vms.)'.

8. Mõningates väljendites esinevad vanemad vormid slik (elikt, slika) 'selline, säärane' ja så 'selline':

Ett slikt illdåd 'säärane kuritegu'.

Jag inlåter mig icke med en slik 'ma ei tee säärase (inimesega) tegemist'.

I så måtto har han rätt 'selles suhtes on tal õigus'.
På så sätt (või: på dét sättet) 'sel viisil'.

9. Demonstratiivpronoomenite hulka loetakse ka likadan
(likadant, likadana) 'samasugune; ühesugune':

Tvillingarna hade likadana kläder 'kaksikutel olid
ühesugused riided'.

Han är likadan trots allt 'ta on kõigele vaatamata
(ikka) samasugune'.

Determinatiivpronoomen (määrav asesõna)

§ 94. Kui demonstratiivpronoomen viitab järgnevale re-
latiivlausele, infinitiivile või prepositsiooniühendile, siis
nimetatakse teda rootsi keele grammatikas determinatiivpro-
noomeniks. Determinatiivpronoomenid esinevad niihästi adjek-
tiivselt kui substantiivselt (iseseisvalt).

1. Determinatiivselt võib kasutada kõiki demonstratiiv-
pronoomeneid, peale substantiivse dénne.

a) Kui järgneb relatiivlause:

Känner du den där mannen, som står där? 'kas sa tun-
seda meest, kes seal seisab?'

Det där du sade i går var alltså sånt 'see, mis sa
eile ütlesid, oli seega õige'.

Dét du säger är inte sånt 'see, mis sa ütled, pole
õige'.

Dén som tiger han samtycker 'see, kes vaikib, on nõus'
(vaikimine tähendab nõusolekut).

Jag tycker synd om dém, som lätt blir sjösjuk 'mul on
kahju neist, kes jäävad kergesti merehaigeks'.

Ett hjärtligt tack till alla dém, som hyllat mig på min
50-årsdag 'südamlik tänu kõigile (neile), kes mind mu 50.
sünnipäeval õnnitlesid'.

Bland dém, som gratulerade honom, var hans chef 'nende
hulgas, kes teda õnnitlesid, oli ta šeff'.

b) Järgneb infinitiiv:

Jag har den äran att gratuléra 'mul on au õnne soovi-da'.

Han upplevde den glädjen att få återse sina föräldrar 'talle sai osaks rõõm oma vanemaid jälle näha'.

c) Järgneb prepositsiooniühend:

Den bästa stadsdelen är dén omkring tórgét 'parim lin-naosa on see, mis asub turu ümber'.

Bland kavájerna var dé med tré knapparna populärast 'kuubedest olid kolmenõõbilised kõige populaarsemad'.

2. Determinatiivpronoomen den (det, de) erineb samaku-julisest demonstratiivpronoomenist sellega, et:

a) substantiivsel kasutamisel on utrumi genitiiv dens (mitte dess, nagu demonstratiivpronoomenil, vt. § 93: 1b), näit.:

Det är déns fel, som inte kom 'see on selle süü, kes ei tulnud'.

Det är déns skýldighet, som lånar en bók, att återlämna den 'see, kes laenab raamatu, on kohustatud selle ka taga-si andma'.

Mitmuse genitiiv on déras nagu demonstratiivpronoomeni-lgi:

Du skýlle ha sétt déras ånsikten, som såg på 'sa olek-sid pidanud nende någusid någema, kes pealt vaatasid'.

b) Adjektiivselt kasutatud determinatiivpronoomenile järgnev substantiiv on m ä ä r a m a t a vormis, kui järgneb relatiivlause, mille abil tahetakse substantiivi-ga tähistatavat eset lähemalt piiritleda, s.o. eraldada teistest samasugustest. Sel juhul öeldakse, et relatiiv-lause on vajalik ehk vältimatu. Näit.:

Dén bok, som du frågade efter, finns inte i bibliotéket 'seda raamatut, mida sa küsisid, ei leidu raamatukogus'.

Vém var den mán, (som) du tålade med? 'kes oli see mees, kellega sa rääkisid?'

Jag gör det på dét villkor, att du hjälper oss 'ma teen seda (sel) tingimusel, et sa meid aita'.

Dét träd, som vi fällde, var en tall 'see puu, mille me maha võtsime, oli mänd'.

Dé tidskrifter, som mamma hade köpt honom, hade han redan läst 'neid ajakirju, mis ema talle ostis, oli ta juuba lugenud'.

Determinatiivpronoomenile järgnev adjektiiv on aga määratud vormis (vrd. § 72:4):

Det gamla hus, som ligger vid sjön, skall rivas 'see vana maja, mis seisab järve kaldal, lammutatakse'.

Märkus. Kui relatiivlause annab ainult lisaselgitust juba varem piiritletud mõiste kohta, nimetatakse seda "vabaks" relatiivlauseks; eelnev substantiiv on sel juhul määratud vormis:

a) ilma determinatiivpronoomenita den (det, de), kui substantiivile ei eelne adjektiivi (või partitsiipi):

Han förärgade sig över lärmet, som störde hans nättro 'ta pahandas lärmi üle, mis segas ta öörahu'.

b) koos determinatiivpronoomeniga, kui substantiivile eelneb adjektiiv (partitsiip):

I de förvirrade uniönsstriderna, som räsade under femtonhundraalet, förstördes många städer ... 'segastes uniõonisõdades, mis möllasid 16. sajandil, hävitati palju linnu ...'.

Kõnekeeles ei tehta ranget vahet vajalike ja vabade relatiivlause vahel ja tarvitatakse sageli substantiivi määratud vormi ka vajalike relatiivlause puhul, näit.:

Båtarna (dé båtar), som ligger i hämmen, är sègelklara 'laevad, mis seisavad sadamas, on sõiduvalmis'.

Interrogatiivpronoomen (küsiiv asesõna)

§ 95. Interrogatiivpronoomenid on:

a) ainult substantiivselt kasutatavad:

vem 'kes', genitiiv vems 'kelle';

b) niihästi substantiivselt kui ka adjektiivselt kasutatavad:

vad 'mis' (muutumatu);

vad för (en, ett, ena) 'mis, missugune';

vilken (vilket, vilka) 'kes, mis, milline'; genitiiv lõpuga -s;

vilkendera (vilketdera, vilkadera) 'kumb'; genitiiv lõpuga -s;

hürudan (hürudant, hürudana) 'missugune, milline' (kõnekeeles ka hürdan, -t, -a)

Substantiivselt kasutatavad interrogatiivpronoomenid esinevad subjekti, objekti ja öeldistäite funktsioonis; genitiiv on olemas ainult pronoomenitel vem, vilken ja vilkendera.

Näiteid ja reegleid tarvitamise kohta:

1. Vem är det? 'kes see on?'

Vem mötte du på gatan? 'keda sa kohtasid tänaval?'

Vem tillhör den här böken? 'kellele kuulub see raamat?'

Vems tår är det nu? 'kelle (järje)kord nüüd on?'

Vems böcker är det där? 'kelle raamatud need seal on?'

Vems är den där böken? 'kelle oma on see raamat (seal)?'

Märkus. Mitmuses tarvitatakse sageli vilka tähenduses 'kes':

Vem (või: vilka) av er såg mig? 'kes teist nägi mind?'

Vem (või: vilka) av er kan svåra? 'kes teist saab vastata?'

Vilka är borta i dag? 'kes täna puudub (puudevad)?'

2. Vad är det? 'mis see on?'

Vad hände då? 'mis siis juhtus?'

Vad heter han? 'mis ta nimi on?'

Vad betyder det? 'mis see tähendab?'

Vad sade /sá:/ du? 'mis sa ütlesid?'

Ka adjektiivselt:

Vad nytta har du av det här? 'mis kasu sul sellest on on?'

Vad nytt? 'mis uudist?'

3. Vad för en bok läser du? 'mis raamatut sa loed?'

Vad för ett djur är det här? (= Vad är det här för ett djur?) 'mis loom see on?'

Vad för människor är de? 'mis inimesed nad on?'

Vad är du för en? 'mis (kes) sina niisugune oled?'

Vad är det för dag i dag? 'mis päev täna on?'

Vad är det för någonting? 'mis (asi) see on?'

Vad sade /sá:/ du för något? 'mis (asja) sa ütlesid?'

Vad för något? (kõnekeeles) 'mis? kuidas?' (ka: Hur?

'kuidas?'; Hur sá? 'mida sa ütlesid (te ütlesite)?';

Va falls? 'kuidas, palun?'; Förlåt! 'vabandage!'; või:

Förlåt. jag hörde inte! 'vabandage, ma ei kuulnud'.

Vad för slag? 'mida? mis asja?'

Vad för slags bläck önskar ni? 'mis sorti tinti te soovite?'

Vad för slags folk är det? (= Vad är det för slags folk?) 'mis laadi rahvas (inimesed) need on?'

4. Vilken bok menar du? 'missugust raamatut sa mõtled?'

Vilket tag tänker du tá? 'millist rongi sa mõtled võtta?' (millise rongiga sa mõtled sõita?)

Vilka ordböcker behöver du? 'milliseid sõnaraamatuid sa vajad?'

Vilken är nästa hällplats? 'mis on järgmine peatus?'

Tähenduses 'kes?' (vrd. ülal punkt 1 märkus):

Vilka är dina bästa vänner? 'kes on sinu parimad sõbrad?'

Vilkas barn kommer? 'kelle lapsed tulevad?'

Tähenduses 'kes (neist)?'

Vilkan (kõnekeeles: vém) av er har gjort det? 'kes teist tegi seda?'

Tähenduses 'kumb?':

Här är två hundar. Vilken är din? 'siin on kaks koera, milline (kumb) neist on sinu oma?'

Tähenduses 'mitmes?':

Vilken lektion är det här? 'mitmes (õppe)tund see on?'

Märkus. Adjektiivselt tarvitatud vilken ei saa genitiivi lõppu -s: Vilken flickas hått? 'millise tüdruku kübar?'

5. Pronoomeni vilkendera 'milline neist' järel on substantiiv määratud vormis:

Vilkendera håtten (= vilkendera av håttarna) tycker du om? 'milline nendest kübaratest sulle meeldib?'

Vilketdera tåget råser du méd? 'millisega nendest rongidest sa sõidad?'

Vilkendera tycker ni bäst om? 'milline nendest teile kõige rohkem meeldib?'

6. Hür(u)dan var pjäsen /pjé:ssen/? 'kuidas oli näidend?'

Hür(u)dan hått hade hon? 'milline kübar tal oli?'

Hür(u)dant var vädret i förra veckan? 'kuidas ilm oli eelmisel nädalal?'

Hür(u)dant väder har vi i dag? 'milline ilm on meil täna?'

7. Interrogatiivpronoomeniga algavas küsilause esineb rootsi kõnekeeles sageli emfaatiline (rõhuline) det är ('see on'), millele võib järgneda som ('kes, mis'), vrd. § 88:7. Näit.:

Vem knäcker? - Vem är det som knäcker? 'kes (see on, kes) koputab?'

Vad vill du há? - Vad är det du vill há? 'mis sa tahad saada?'

Vem vár det du hälsade på? 'keda sa tervitasid?'
(kes see oli, keda sa tervitasid?)

8. Interrogatiivpronoomeni juurde kuuluv prepositsioon asetatakse tavaliselt lause lõppu:

Om vem talar ni? - Vem talar ni om? 'kellest te räägite?'

Vem har jag den äran att tala med? 'kellega on mul au kõnelda?'

Vad tänker du på? 'millele sa mõtled?'

Vad berór det på? 'millest see oleneb?'

Vad handlar den om? 'millest on seal juttu?'

Vad är det frågan om? 'milles seisneb asi?'

Adjektiivsel tarvitamisel seisab aga prepositsioon tavaliselt interrogatiivpronoomeni ees:

Med vad rätt åklagar ni honom? 'mis õigusega te teda süüdistate?'

Av vad skäl säger du så? 'mis põhjusel sa nii ütled?'

I vad mån gäller detta mig? 'mil määral puutub see minusse?'

I vilket land föddes han? 'mis maal ta sündis?'

9. Interrogatiivpronoomile, mis on kaudse küsilause subjektiks, lisandub pronoomen som (vrd. § 96:7):

a) Se éfter, vem som ringde 'vaata järele, kes helistas'.

Aga: Jag undrar, vem det är 'ma imestan (tahaksin teada), kes see on' (siin on vem üeldistäide)

b) Jag vét inte, vád som hände 'ma ei tea, mis juhtus'.

Aga: Jag vét inte, vád (lause objekt) jag skulle göra
'ma ei tea, mida ma peaksin tegema'.

c) Kan du säga, vilken färg som passar mig bäst? 'kas
sa vöid ütelda, milline värv mulle
kõige paremini sobib?'

Aga: Kan du säga, vilken färg (lause objekt) jag borde
välja? 'kas sa vöid ütelda, millise värvi ma peak-
sin valima?'

10. Interrogatiivpronoomeneid tarvitatakse ka hüüdlau-
setes, näit.:

Ack, vád det är skönt! 'ah, mis ilus!'

Vád det är skönt här! 'kui ilus siin on!'

Vád för en stor karl! 'milline suur mees!'

Vilken härlig morgon! 'milline tore hommik!'

Vilket tungt öde! 'milline raske saatus!'

Vilka vackra blommor! 'millised ilusad lilled!'

(Vrd. § 93:7a)

Relatiivpronoomen (siduv asesõna)

a) ainult substantiivselt kasutatavad:

som 'kes, mis', vars 'kelle, mille', vád 'mis';

b) nihästi substantiivselt kui ka adjektiivselt kasu-
tatav vilken (vilket, vilka) 'kes, mis, milline', genitiiv
lõpuga -s.

Näiteid ja reegleid tarvitamise kohta:

1. som on kõige tavalisem relatiivpronoomen, seda tar-
vitatakse nii ainsuses kui ka mitmuses kõigi geenuste kohta
nominatiivi ja objektiivi funktsioonis (vt. § 86):

a) Ménnen, som står där ... 'mees, kes seisab seal...'

Mánnen, som går där ... 'mehe, kes seal lähevad...'

Trádet, som ni ser därbörta 'puu, mida te seal
näete ...'

b) Sageli pärast pronoomeneid:

Jág, som är din vän ... 'mina, kes (ma) olen su sõber ...'

Ní, som känner mig ... 'teie, kes (te) tunnete mind ...'

Du är dén, som känner mig bäst 'sina oled see, kes mind kõige paremini tunneb'

Dét, som du kan göra i dag, skall du inte uppskjuta till i morgon '(see,) mida sa võid täna teha, ära lükka edasi homse peale'.

Ingen, som én gång har sétt det, kan någonsin glömma det 'see, kes seda on üks kord näinud, ei unusta seda kunagi'.

Han bor i samma hús som jág 'ta elab samas majas, kus minagi'.

Märkus. Krinevalt eesti keelest ei tarvitata rootsi keeles interrogatiivpronoomenit vem 'kes' relatiivpronoomeni funktsioonis; vem säilib aga kaudses küsimuses, vt. § 95: 9.

2. Pronoomenil som puudub genitiiv, seda asendab vars 'kelle, mille', mitmuses vilkas 'kelle(de), mille(de)':

Han är en män, vars örd man inte glömmér 'ta on mees, kelle sõnu ei unustata'.

Dessa män är flygare, vilkas mód hänför alla 'need mehed on lendurid, kelle julgus vaimustab kõiki'.

Kõnekeeles välditakse pronoomeneid vars ja vilken ning tarvitatakse teisi konstruktsioone, näit.:

Man kan inte köpa en bok, som man har glömt bort titeln på (= ... en bok, vars titel man har glömt bort) 'ei saa osta raamatut, mille pealkiri on ununenud'.

3. Pronoomen vad 'mis, mida' on muutumatu ja esineb ainult kahel juhul:

a) pärast korrelaati allt 'kõik', kusjuures vad võib ka välja jääda:

Det är allt, vad jag vet om sáken 'see on kõik, mis ma asjast tean'.

Allt (vad) han gör lyckas 'kõik, mis ta teeb, õnnestub (hästi)'.

b) tähenduses 'see, mis':

Vad du gör, gör snart 'see, mida sa teed, tee kiiresti (varsti)'.

Jag hörde inte, vad han så(de) 'me ei kuulnud (seda), mis ta ütles'.

Han säger, vad han tänker 'ta ütleb, mis ta mõtleb'.

4. Pronoomenit vilken tarvitatakse vähe, tavalisem on som (vt. ülal punkt 1). Kirjakeeles esineb vilken nn. vabades relatiivlausetes, s.o. siis, kui relatiivlause ei piiritle täpsemalt korrelaati, vaid viib lihtsalt jutustust edasi (vrd. § 94:2 märkus), näit.:

Det antas, att någon övan arbetare handskats översamt med en granát, vilken därvid exploderat 'arvatakse, et keegi vilumatu tööline käsitses granaati ettevõttamatult, mis sealjuures lõhkes'.

Pronoomen vilken on aga vajalik järgmistel juhtudel.

a) Kui korrelaadiks on terve lause, esineb neutr. vilket:

Han har äntligen vunnit en fast anställning, vilket (= något som) gläder mig 'ta on lõpuks leidnud endale kindla töökohta, mis mind rõõmustab'.

b) Adjektiivsel tarvitamisel ühenduses substantiivi või adjektiiviga, näit.:

Jag har fått Strindbergs Röda rummet, vilken intressanta bok jag länge har önskat mig 'ma sain Strindbergi "Punase toa", millist huvitavat raamatut ma endale ammu igatsesin'.

5. Prepositsioon võib seista ainult pronoomenite vilken ja vars ees, teistel juhtudel seisab prepositsioon lause lõpus:

Männen, med vilken vi tälade (= vilken vi tälade med) 'mees, kellega me rääkisime'.

Den män, i vars hús jag bor 'see mees, kelle majas ma elan'.

Aga: Vém var den män, som du tälade med? 'kes oli see mees, kellega sa rääkisid?'

Den sák, som du tälade om ... 'see asi, millest sa rääkisid ...'

Den sjukdom, som han plágades av 'haigus, mille käes ta vaevles'.

Vi tittar éfter i en tídning, så får vi se, vad vi har att välja på 'me vaatame järele ajalehest, siis näeme, mida meil valida on'.

Állt, vad vi förr glátt oss át, var nu bórta 'kõik, mis meid enne rõõmustas, oli nüüd kadunud'.

Märkus. Prepositsioon võib relatiivlauset otse sisse juhatada, sel juhul võib prepositsioon seista relatiivpronoomeni ees:

Tánk på vad du gör 'mõtle sellele, mis sa teed'.

Efter vád jag har hört kómmer han snart hém 'nagu ma kuulnud olen, tuleb ta varsti koju'.

6. Kui relatiivpronoomen on objektiks, võib ta välja jääda, näit.:

a) Han är den trévlígaste människa, (som) jag känner 'ta on kõige toredam inimene, keda ma tunnen'.

Han kan inte kópa alla böcker, han skulle vilja hé 'ta ei saa osta kõiki raamatuid, mida tal oleks tarvis'.

Det är det mínsta, ni kan göra 'see on ainuke, mida te võite teha'.

Dét (som) du ságer, är inte sánt 'see, mis sa ütled, pole õige'.

b) Relatiivpronoomen jääb välja juhul, kui prepositsioon seisab lause lõpus (vrd. ülal punkt 5):

Vém var dén, (som) du tälade med 'kes oli see mees, kellega sa rääkisid?'

Här är bóken, (som) du tälade om 'siin on raamat, millest sa rääkisid'.

c) Relatiivpronoomen jääb tavaliselt välja emfaatilises konstruktsioonis ühendiga det är (vt. § 88:7), kui relatiivpronoomen oleks objektiks. Kui korreelaadiks on personaalpronoomen, seisab see objektiivis (§ 85). Näit.:

Vem är det, jag talar med '(kes see on), kellega ma räägin?'

Det är dig, han är önd på 'ta on s i n u peale pahane'.

Det är öss, han talar om 'ta räägib m e i s t '.

Det var honom, jag fann där 'ma leidsin t e m a sealt'.

Ka väljendites nagu:

Det är här jag bör 'ma elan s i i n '.

Det är där ni stiger av 's e a l te väljute'.

Aga: Relatiivpronoomen ei või välja jääda, kui see on subjektiks:

Det är du, som har gjort det 's i n a oled seda teinud'.

7. Kui vad 'mis' ja vilken 'kes, mis, milline' on kõrvallause subjektiks, peab neile tingimata lisanduma pronoomen som (vrd. § 95:9);

Jag vet inte, vad som är rätt 'ma ei tea, mis on õige'.

Aga: Han gjorde, vad han kunde 'ta tegi, mis ta võis' (siin on vad objektiks).

Telsi näiteid:

Han kunde inte förklara, vad som hade hänt 'ta ei suutnud seletada, mis oli juhtunud'.

Det var allt, (vad) som inträffade 'see oli kõik, mis juhtus'.

Jag måste tala om för dig, vilken ötur som jag har haft 'ma pean sulle jutustama, milline ebaõnn mind tabas'.

Märkus. Mõningates väljendites võib som välja jääda, kuigi relatiivpronoomen on subjektiks; sel juhul aga muudetakse kõrvallause sõnajärjestust:

Jag vét inte, vad rätt är (= vad som är rätt) 'ma ei tea, mis on õige'.

8. Vanemas keeles ja praegugi luulekeeles tarvitatakse relatiivpronoomenina den (det, de) ja den där (rõhuga den peal), näit.:

Åskurs söner, som böja knä för gudar, dém jag föraktar (E. Tegnér) 'Askuri pojad, kes põlvitavad jumalate ees, keda ma põlgan'.

Dén där icke är mót oss, han är méd oss 'see, kes pole meie vastu, on meiega'.

9. Eri grupi moodustavad nn. üldised relatiivpronoomenid, mis moodustatakse än või helst lisamisega:

Vad du än gör, kom inte för sént till tåget 'mis sa ka ei tee, ära rongile hiljaks jää'.

Vilken väg ni än far ... 'millist teed te ka ei sõidaks ...'.

Han hade ständig framgång, vad helst han tóg sig för 'tal oli pidevalt edu, mida ta ka poleks ette võtnud'.

Kui relatiivpronoomen on kõrvallause subjektiks, esineb (vem, vad, vilken) som helst, som:

De sålde sina varor till vém som helst som ville köpa dem 'nad müüsid oma kaupu kõigile, kes aga ainult tahteid neid osta'.

Indefiniitne pronoomen (umbmäärane asesõna)

§ 97. Indefiniitsed pronoomenid on:

a) ainult substantiivselt kasutatavad:

allting 'kõik';

någonting 'midagi';

ingenting 'ei midagi';

man (umbmäärane subjekt, vastab tavaliselt eesti umbisikulistele lõppudele - takse, -(d)akse, ja -ti, -di);

en 'keegi, üks';

var och en, vart och ett 'igaüks';
envár 'igaüks';
varénda en, varénda ett 'igaüks, viimane kui üks';

b) ainult adjektiivselt kasutatavad:

var, vart 'iga';
värje 'iga';
varénda, varténda 'iga, viimane kui üks';

c) niihästi substantiivselt kui ka adjektiivselt kasutatavad:

all, allt, älla 'kõik';
báda, bágge 'mõlemad';
énnan, ánnat, ántra 'teine, muu';
nágon, nágot, nágra 'mõni';
sömlig, sömligt (= somt), sömliga 'mõni';
íngen, íntet (kõnekeeles: íngot), ínga 'ei keegi, ei ükski';
varánnan, vartánnat 'iga teine';
nágondera, nágotdera 'emb-kumb, keegi neist';
éndera, éttdera 'emb-kumb, üks neist';
íngendera, íntetdera 'ei kumbki, ei keegi neist';
vándera, vartdera 'kumbki, igaüks neist';
sjálv, sjálvt, sjálva 'ise';
mýcken, mýcket, mýckna 'palju';
mángen, mánget, mángra 'mitu, palju';
lítet, fúga 'vähe';
fá 'väheseid, vähe'.

Indefiniitsete pronoomenite hulka loetakse rootsi keele grammatikas erisuguseid määratlussõnu, mis vormi poolest võivad olla muutumatud pronoomenid või käänduvad ja osalt isegi kompareeruvad adjektiivid, mõned on sisuliselt lähedased numeraalidele (arvsõnadele). Neil on kõigil oma iseärasused, mistõttu on põhjust nende kasutamise võimalusi eraldi vaadelda:

1. Pronoomenit man kasutatakse ainult umbmäärase subjekti funktsioonis, näit.:

Man b ygger ett h us 'ehitatakse maja'.

Man byggde ett h us 'ehitati maja'.

Man k an vad man vill 'inimene saab, kui ta tahab'.

S a f ar man inte b ara sig  at 'nii ei tohi käituda'.

Det g ar lättare om man  r tv a 'l heeb kergemini, kui ollakse kahekesi'.

Puuduvaid k  andevorme asendab pronoomen en:

Man kan  ldrig v eta, vad som kan hända  n 'ei või kunagi teada, mis kellelegagi võib juhtuda'.

 ns tid räcker inte till  llt 'inimesel) ei jätku k oigeaks aega'.

Märkus. Kõnekeeles tarvitatakse pronoomeni man t ehensuses ka de 'nemad', folk 'rahvas' jms. Näit.:

De s ager (folk s ager), att han  r mycket sn al 'r aggi-takse, et ta on väga ihnus'.

Pronoomeni man puhul arvab kõneleja tavaliselt iseenast ka sinna hulka.

2. Adjektiivsed var, varje, var nda tähendavad 'iga- ( ks)' ja esinevad ainult ainsuses:

V ar (varje) d ag 'iga päev'.

V art (varje)  r 'iga(1) aasta(1)'.

Var tionde min t 'iga kümnes min t'.

Det har regnat var nda d ag den här v ekkan 'iga päev sel nädalal on vihma sadanud'.

Pronoomenil var võib esineda genitiivivorm:

Det är i v ar (või: v ars) mans m n 'see on iga mehe suus' (s.t. kõik r aggiivad sellest).

Substantiivselt tarvitatakse env ar, var och en, var nda en t ehensuses 'iga ks':

Env ar f ar sv ara för sig 'iga ks peab ise enda eest vastutama'.

Det här borde var och en v eta 'seda peaks iga ks teadma'.

De har gått var nda  n 'nad on k oik (viimane kui  ks) läinud'.

Genitiivis:

Det är vårs och 4na änsak 'see on igafühe oma asi'.

Märkus. Pronoomeneid var sin, var sitt, mitm. var sina tarvitatakse järgmist laadi väljendites:

Det fick vár sin ný (või: nya) bók 'nad said igafüks uue raamatu'.

Bärnen fick vár sitt rött (või: röda) äpple 'lapsed said igafüks punase õuna'.

Vi sätt på vár sin (mitte: var var) stól 'me istusime igafüks oma toolil'.

3. Pronoomeni all ja allting 'iga, kõik':

All början är svår 'iga algus on raske'.

Täck för allt beevär 'aitäh kõige vaeva eest'.

Allt eller intet 'kõik või mitte midagi'.

Det är lcke guld allt som glömmar 'kõik pole kuld, mis hiilgab'.

Alla goda ting är tré 'kõiki häid asju on kolm'.

En för alla och alla för en 'üks kõigi eest ja kõik ühe eest'.

Allting har sin tid 'igal asjal on oma aeg'.

Sätta allting på spel 'kõik mängu panema'.

Genitiivis:

Allas krig mot alla 'kõigi sõda kõigi vastu'.

Väljendites:

i alla fall 'igal juhul';

utan all tvékmn 'iima kõhklemata'.

Tack så mycket! - För all del. 'Palju tänu! - Palun väga'.

När allt kommer omkring 'lõppude lõpuks';

allt som allt 'kokkuvõttes';

av allt att döma 'kõigi järgi otsustades'.

Vanade käändevormidega mõningates väljendites:

Det är ej allom givet 'see pole kõigile antud';

i allo 'igas asjas, igas suhtes'.

Substantiiv pronoomeni alla järel võib olla määratud või määratus vormis, vt. § 42:10.

4. Pronoomid båda ja bågge 'mõlemad':

Båda två (bågge två) var ense 'mõlemad olid ühel nõul'.

De båda (bågge) bröderna 'mõlemad vennad'.

Vilken av de båda? 'kumb neist kahest?'

Det går bra på bågge sätten 'mõlemat moodi kõlbab'.

Båda (bågge) delarna 'mõlemaid; mõlemat sorti'.

Genitiivis:

Enligt bådas (bågges) mening 'mõlemate arvates'.

Det är bådas vår önskan 'see on meie mõlema soov'.

Märkus. Kui båda (bågge) seisab koos adjektiiviga, tuleb lisada määratud vaba artikkel de ette või taha; substantiiv on määratud vormis:

De båda (või: båda de) unga männen är konstnärer 'mõlemad noored mehed on kunstnikud'.

Kui adjektiiv puudub, võib ka vaba määratud artikkel puududa; substantiiv on määratud vormis:

(De) båda barnen 'mõlemad lapsed'.

Substantiiv on määramata vormis, kui båda kõrval esineb mõni teine määratlussõna, mis nõuab substantiivi määramata vormi, näit.:

Mina båda (või: båda mina) syster 'mu mõlemad õed'.

Samuti üksikutes väljendites nagu:

En väg med diken på båda sidor 'maantee, millel on mõlemal pool kraavid'.

5. Pronoomen ännan 'teine, muu' käändub nagu tavaline adjektiiv: määramata vormid on ännan ja ännat, määratud vorm ja mitmus ändra. Genitiiv esineb ainult substantiivselt tarvitatud vormidel ännan ja ändra. Näit.:

Jag skall göra det en ännan gång 'ma teen seda mõni teine kord'.

Det var en ännan sak 'see on teine asi' (see muudab asja).

Det får ordnas på ännat sätt 'seda tuleb teistmoodi korraldada'.

På andra sidan vägen 'teisel pool teed'.

Det vill med andra ord säga 'teiste sõnadega'.

Andra tider, andra sèder 'teised ajad, teised kombed'.

Dén som gráver en gróp åt andra faller ofta själv däri
'kes teisele auku kaevab, langeb (sageli) ise sisse'.

Genitiivis:

Han brfr sig ìnte om någon annans mènìng 'ta ei hooli
kellegi teise arvamusest'.

Man skall ìnte lägga sig i andras affärer 'ei maksa
end teiste (inimeste) asjadesse segada'.

Väljendites:

Bland annat 'muuseas'.

Vi tälade om ett och annat 'me rääkisime ühte-teist'.

Jag künde inte annat än skrätta 'ma ei saanud teisiti
kui naerda'.

Vastandades en - annan:

En dricker öl, en annan föredrar vatten 'üks joob
õlut, teine eelistab vett'.

På ett eller annat sätt 'ühel vçi teisel viisil'.

A òna sidan - a àndra sidan 'ühelt poolt - teiselt
poolt'.

Både det òna och det àndra 'nii üht kui teist'.

Den òna dâgen òr den àndra lîk 'üks pæev on teise
sarnane'.

Han stännade én eller annan vècka 'ta jäi (sîia, sin-
na) üheks vçi kaheks nâdalaks'.

Av én eller annan ànledning 'ühel vçi teisel põhju-
sel'.

6. Pronomenit varánnan, varánnan, vartánnat 'iga
teine' (vrd. § 83:4):

Han är lèdig varánnan dâg 'ta on (töölt) vaba ülepäe-
viti'.

Vartánnat år 'iga teine aasta'.

Vrd.: var tredje dâg 'iga kolmas pæev';

vart fjärde år 'iga neljas aasta'.

7. Någon, något, några ja någonting 'möni, keegi'
(kõnekeeles: nånting) 'midagi':

Kom tillbåka någon annan dag 'tule möni teine päev tagasi'.

Han talade svenska med någon brytning 'ta rääkis rootsi keelt teatava aktsendiga'.

Har någon varit här? 'kas keegi (möni) on siin olnud?'

Någon av pójkarna 'keegi poistest'.

Några av mina vänner 'mõned mu sõpradest'.

Något är bättre än intet 'midagi on parem kui mitte midagi'.

Det måste ha hänt honom något 'tal on arvatavasti midagi juhtunud'.

Genitiivis:

Det här måste vara någons fél 'see peab olema kellegi viga'.

Någonting (või: något) har hänt 'midagi on juhtunud'.

Här saknas någonting 'siin puudub midagi'.

Gé mig någonting annat 'anna (andke) mulle midagi muud'.

Märkus. Teatavates väljendites jääb någon eesti keelde tõlkimata:

Har du någon brér? 'Kas sul on vend?'

Nej, jag har inte några syskon (= jag har inga syskon) 'ei mul pole õdesid-vendi'.

Jag skulle vilja låna en penna. Har du någon? 'ma tahaksin laenata sulle, kas sul on?'

Har du (någon) klöcka på dig? 'kas sul on kell kaasas?'

Har du några pengar? 'kas sul on (natuke) raha?'

Några pengar hade han inte 'raha tal polnud'.

Våd för något? 'mida (sa ütlesid)?'

Vad är han för något? 'mis ta on?' (mis amet tal on?)

Vad är dét för något? 'mis (asi) see on?'

8. Sömlig, sömligt (somt), sömliga tähendab umbes sama, mis någon 'mõni', kuid tarvitatakse ainsuses ainult ainenimetuste ja abstraktsete substantiivide puhul; mitmuses sömliga 'mõned, mõningad' juurde mõeldakse tavaliselt 'mitte teised'. Näit.:

Sömlig frukt måste kastas 'mõned puuviljad tuli ära visata'.

Sömligt arbete undviker han 'mõnest tööst ta hoidub eemale'.

Han är så pedantisk i sömligt 'ta on mõnes asjas nii pedantne'.

Sömliga sakt, andra stod 'mõned istusid, teised seisid'.

Väljendis: i sömliga fall 'mõningatel juhtudel'.

9. Pronoomenid ingen, intet (kõnekeeles: inget), inga 'ei keegi, ei ükski, ei miski' ja ingenting 'ei midagi':

Där fanns ingen människa 'seal polnud ühtki inimest'.

Jag har ingen lust till det 'mul pole selleks mingit isu'.

Har ingen ringt till mig, medan jag var ute? 'ega keegi pole mulle helistanud, kui väljas olin?'

Ingen var hemma 'kedagi polnud kodus'.

Ingen är profet i sitt fädernesland 'ükski pole prohvet oma kodumaal'.

Inget svar behövdes 'polnud mingit vastust tarvis'.

På intet sätt 'ei mingil moel'.

Inga nyheter är goda nyheter 'ei mingeid uudiseid tähendab häid uudiseid'.

Det är ingenting att skratta åt 'siin pole midagi naerda'.

Någonting är bättre än ingenting (= Något är bättre än intet) 'midagi on parem kui mitte midagi'.

Jag har ingenting annat att bjuda på 'mul pole midagi muud pakkuda'.

Det blev ingenting av med resan 'reisist ei tulnud midagi välja'.

Ingenting nytt under solen 'pole midagi uut päikese all'.

Märkus. Kõnekeeles asendatakse ingen sageli ühendiga inte nägon, eriti kui inte kuulub nii predikaadi kui ka nägon juurde, näit.:

Vét ingen (= inte nägon) áv er, vár han ár? 'ega teist keegi ei tea, kus ta on?'

Han sá(de) att han hade inga pëngar (= att han inte hade några pëngar) 'ta ütles, et tal pole raha'.

Samuti asendatakse ingenting sageli ühendiga inte någonting:

Har du ingenting glömt (= Har du inte glömt någon-ting?) 'ega sa pole midagi unustanud?'

10. -dera-lõpulised:

Någondera (èndera) bròdern = Någondera (èndera) av bròderna 'embkumb (keegi) vendadest',

Någotdera (èttdera) bårnet 'keegi lastest'.

Vi väntar honom èndera dågen 'me ootame teda lähemal tel päevadel'.

Någondera måste ha ságt det 'keegi neist ütles seda'.

Èttdera av de båda lánderna 'üks neist kahest maast'.

De fick vårdera sin åndel 'nad said igaüks oma osa'.

I vårtdera fället 'kummalgi juhul'.

Ingendera vågade låta på den åndra 'ükski neist ei julgenud teist usaldada'.

Genitiiv lõpuga -s:

Vårderas lön är 200 rúbel 'igaühe (neist) palk on 200 rubla'.

11. Sjålv, sjålvt, sjålva 'ise':

Han sjålv har (= han har sjålv) skrìvit brévet 'ta is kirjutas kirja'.

Pójken har skrìvit brévet sjålv 'poiss kirjutas kirja ise (ilma abita)'.

Vi gjorde det sjålva 'me tegime selle ise'.

Föråldrarna var öroliga, men bårnet sjålvt tog sáken lågnt 'vanemad olid rahutud, kuid laps ise võttis asja rahuga'.

Det skäddar bara honom själv och ingen annan 'see kahjustab ainult teda ennast ja ei kedagi teist'.

Resultáten talar för sig själva 'resultaadid räägivad ise enda eest'.

Detta säger sig självt 'see on iseenesestmõistetav'.

Hon ville vara för sig själv en stund 'ta tahtis olla üks hetk omaette'.

Jag tänkte för mig själv ... 'ma mõtlesin endamisi...'

Märkus. Etteasetatult tähendab själva 'iseenesest' või 'isegi', näit.:

Själva tanken är inte ny 'mõte pole iseenesest uus'.

Själva (või: självaste) kungen kunde inte ha det bättre 'isegi kuningal ei saaks parem olla'.

Väljendis: i själva verket 'tegelikult'.

12. Mycken ja mången tähendavad mõlemad 'palju'. Viimast tarvitatakse loendatavate esemete puhul.

Mycken käändub nagu adjektiiv: utrum mycken, neutrum mycket /mykka/, määratud vorm myckna:

mången, neutrum månget, mitmus många.

Näiteid:

Med mycken möda 'suure vaevaga'.

Hans myckna besvär 'tema suur vaev'.

All den myckna snön 'kõik see suur hulk lund'.

Det myckna stillasittandet 'palju kohalistumist'.

Mången gång 'palju kordi; nii mõnigi kord'.

Månget kärt besök 'nii mõnigi kallis külustus'.

Mången (või: många) tror, att ... 'nii mõnigi arvab (paljud arvavad), et ...'

Många människor 'palju inimesi, paljud inimesed'.

Många äldre personer 'paljud vanemad isikud'.

Sa många huvuden, så många sinnen 'kui palju päid, nii palju tahtmisi'.

13. Mycken ja mången 'palju' juurde kuuluvad komparatiivi vormid mer(a) ainsuses ja fler(a) mitmuses:

mer(a) smör 'rohkem võid';

fler(a) smörgåsar 'rohkem võilaibu';

fler än två 'rohkem kui kaks'.

Lühend: m. fl. (= med flera) 'jm. (ja muud), jt. (ja teised)'.

Ainult mitmuses tarvitataivate substantiividega (vt. § 59:3) seisab mer(a):

mér pengar 'rohkem raha';

mér grönsaker 'rohkem aedvilja'.

14. Pronoomenit fler(a) tarvitatakse ka tähenduses 'palju' (vastandava tähendusvarjundiga: "mitte nii vähe", "rohkem kui kaks" jne.):

Jag har sett det flera gånger 'ma olen seda palju kordi (korduvalt) näinud'.

Staden har flera vackra parker 'linnas on mitmed ilusad pargid'.

Vi var flera stycken där 'meid oli seal mitu tükki'.

Resan blir billig om man är fler(a) i sällskap 'reis tuleb odav, kui ollakse mitmekesi (palju, rohkem) grupis'.

15. Superlatiivivorm de flesta 'enamjagu, suurem osa':

de flesta av oss 'suurem osa meist';

de allra flesta tror, att ... '(kõige) suurem osa arvab, et ...'

Genitiivis: enligt de flestas mening 'suurema osa arvamuse järgi'.

Han fick de flesta rösterna (või: han fick flést röster) 'ta sai suurema osa häältest (häälteenamuse)'.

Järgnev substantiiv võib olla määratud või määramata vormis, vt. § 42.10.

16. Ainenimetustega ja abstraktsete substantiividega tarvitatakse tavaliselt mycket /mýkkə/ 'palju' ja litet /lì:tə/, föga 'vähe' muutumatul kujul, näit.:

mýcket snö 'palju lund';

lìtet snö 'vähe lund';

mýcket vatten 'palju vett';

littet (või: fõga) vätten 'vãhe vett' (littet rõhuta-
tud);

vrđ.: littet vätten 'natuke vett' (littet rõhuta);

mÿcket sõrger och bekÿmmer 'palju kurbust ja muret';

mÿcket folk 'palju rahvast'.

Kõnekeeles ka: Det var mÿcket bilar på tórget 'välja-
kul oli palju autosid'.

mÿcket adverbina tähenduses 'vãga' vt. § 139.

17. Mitmus pronoomenist littet 'vãhe' on fã:

Fã människor 'vãhe inimesi (vãhesed inimesed)'.

Dessa fã ord mã förklãra allt 'need vãhesed sõnad
peavad kõike seletama'.

Tãg går med fã minúters mellanrum 'rõngid lähivad iga
mõne minuti tagant'.

Vãljendis: i fã ord 'mõne sõnaga'.

Komparatiiv pronoomenist fã on fãrre 'vãhem':

Ju fãrre människor, desto bãttre 'mida vãhem inimesi,
seda parem'.

Kokkuvõtlik ülevaade: pronoomen + substantiiv

§ 98. 1. Adjektiivselt kasutatavad pronoomenid võime jaotada kolme gruppi:

I - demonstratiivpronoomenid den, den här ja den där;
indefiniitsed pronoomenid båda, själva ja -dera-
löpulised;

II - indefiniitsed pronoomenid alla ja de flesta;

III - kõik ülejäänud pronoomenid.

I grupi pronoomenite järel on substantiiv m ä ä r a -
t u d vormis (vrd. § 42:8,9; § 93:1,2; § 97:4,10,11);

II grupi pronoomenite järel on substantiiv m ä ä r a -
t u d vormis, kui see on piiritletud, ja m ä ä r a m a -
t a vormis, kui see on piiritlemata (§ 42:10 ja § 97:3,
15);

III grupi pronoomenite järel on substantiiv m ä ä r a -
m a t a vormis (§ 43:5,6).

2. Indefiniitsed pronoomenid båda (bägge) ja alla al-
lutatakse teistele pronoomenitele ja substantiivi vorm mää-
ratakse teiste pronoomenite järgi, näit.:

a) båda systerarna;

Aga: mina båda systerar = båda mina systrar;

b) alla pojkar i klassen;

Aga: alla mina pojkar;

alla dessa pojkar.

3. Pronoomen annan käitub nagu tavaline adjektiiv, mil-
lel võib olla määratud ja määramata vorm; substantiivi vorm
määratakse reeglite järgi § 70 - 73.

4. Sõnajärgendi pronoomen + adjektiiv + substantiiv
kohta vt. ülevaade § 73.

V e r b

Verbi vormid

§ 99. 1. Rootsi verbil on:

a) kolm moodust (kõneviisi):

indikatiiv (kindel kõneviis);
konjunktiiv (seotud kõneviis);
imperatiiv (käskiv kõneviis).

Konjunktiiv vi asendab kõnekeeles tavaliselt konditsio-
naal (tingiv kõneviis).

b) kolm nominaalvormi:

infinitiiv (tegevusnimi);
partitsiip (kesksõna);
supinum:

c) kaks verbigeenust (tegumoodi):

aktiiv:

paseiiv:

d) kaks lihtaega:

preesens (olevik);
imperfekt (lihtminevik);

kolm lihtaega:

perfekt (täisminevik);
pluskvamperfekt (enneminevik);
futuurum (tulevik).

2. Kõnekeeles ja uuemal ajal ka kirjakeeles on rootsi verbil igas ajavormis ainult üks vorm kõigi isikute kohta nii ainsuses kui mitmuses, näit. verbist tala 'rääkima':

preesens: jag, du, han, hon, den } talar
vi, ni, de }
'mina räägin, sina räägid jne.'

imperfekt: jag, du, han, hon, den } talade
vi, ni, de }
'mina rääkisin, sina rääkisid jne.'

3. Vanemas kirjakeeles ja praegugi pidulikumas keeles kasutatakse ainsuses ja mitmuses eri vorme:

a) preesensis langeb mitmuse vorm kokku infinitiiviga, näit.: vi, ni, de tala 'meie räägime, teie räägite, nemad räägivad; välja arvatud verb 'olema': jag, du, han är 'mina olen, sina ... jne.'; vi, ni, de äro 'meie oleme, teie ... jne.';

b) tugevate verbide imperfektis on mitmusevormi lõpp -o /-u/, kusjuures tüvevokaal võib muutuda:

jag skrev 'ma kirjutasin' - vi skrevo 'me kirjutasime';
jag var 'ma olin' - vi voru 'me olime'
(vrd. § 111:1).

Vanamoelises ja vanemas pidulikumas keeles kasutatakse ka eri vormi lõpuga -en koos pronoomeniga I (vrd. § 87:3):
I talen 'teie räägite'.

Verbi konjugatsioon

§ 100. 1. Rootsi keeles on neli konjugatsiooni (pöördkonda): kolme esimesse kuuluvad nn. n ö r g a d verbid, mis moodustavad imperfekti erilise lõpu abil, ja neljandas- se nn. t u g e v a d verbid, millel puudub imperfektis lõpp ja selle asemel esineb tüvevokaali muutus (ablaut). Peale selle on olemas segakonjugatsioon ja grupp ebareeglipäraseid verbe.

2. Verbi konjugeerimiseks aktiivis on vaja teada nelja p ö h i v o r m i:

infinitiiv;

preesens;

imperfekt;

supinm.

Verbi vormide moodustamisel on vaja teada verbi t ü v e, mille saame, kui eraldame infinitiivil sufiksi -a (näit.: tal-a 'rääkima', köp-a 'ostma', skriv-a 'kirjutama'). III konjugatsiooni verbidel puudub infinitiivil su-

fiks -a ja tüvi on seega võrdne infinitiiviga (näht.: tro 'arvama', sy 'õmblema'). Vrd. § 121:2a.

Põhivormide lõpud lisatakse verbi tüvele. Preesensi, imperfekti ja supinumi lõpud on eri konjugatsioonidel järgnevad:

I konjugatsioon:	<u>-ar</u>	<u>-ade</u>	<u>-at</u>
II konjugatsioon:	(<u>-er</u>)	<u>-de/-te</u>	<u>-t</u>
III konjugatsioon:	<u>-r</u>	<u>-dde</u>	<u>-tt</u>
IV konjugatsioon:	(<u>-er</u>)	lõputa	<u>-it</u>

Futuurum moodustatakse abiverbi skõla 'saama' (§ 105:4) ja infinitiivi abil, mineviku liitajad perfekt ja pluskvamperfekt abiverbi ha(va) 'omama' (§ 107:6) ja supinumi abil.

3. Näide verbi tala 'rääkima' konjugeerimisest aktiivi ajavormides:

Preesens:	jag <u>talar</u>	'ma räägin'
	du "	'sa räägid'
	han, hon "	'ta räägib'
	vi "	'me räägime'
	ni "	'te räägite'
	de "	'nad räägivad'

Imperfekt:	jag <u>talade</u>	'ma rääkisin'
	(du, nan etc. ")	

Perfekt:	jag <u>har talat</u>	'ma olen rääkinud'
	(du, han etc. ")	

Pluskvamperfekt:	jag <u>hade talat</u>	'ma olin rääkinud'
	(du, han etc. ")	

Futuurum:	jag <u>skall tala</u>	'ma räägin (tulevikus)'
	(du, han etc. ")	

§ 101. I k o n j u g a t s i o o n .

infinitiiv	preesens	imperfekt	supinum
<u>täl-a</u>	'rääkima' <u>täl-ar</u>	<u>täl-ade</u>	<u>täl-at</u>

I konjugatsiooni kuulub suurem osa rootsi verbe. Näit.:
källa 'kutsuma', röpa 'hüüdma', fråga 'küsima', svära 'vas-
tama', börja 'algama', sluta 'lõpetama', öppna 'avamata',
träffa 'kohtama', täcka 'tänama', spela 'mängima', vakna
'ärkama', vänta 'ootama', önska 'soovima', visa 'näitama',
prata 'rääkima', vestlema, kasta 'viskama', kösta 'maksma',
titta 'vaatama', bilda 'moodustama', grunda 'asutama', låna
'laenama', räkna 'arvutama', arvestama, tvätta 'pesema',
stanna 'seisma jääma', älska 'armastama', sköja 'naljatama',
arbeta 'töötama', studera 'õppima', uurima, berätta 'jutus-
tama', skända (sig) 'kiirustama'.

§ 102. II k o n j u g a t s i o o n .

a)	<u>ring-a</u>	'helistama'	<u>ring-er</u>	<u>ring-de</u>	<u>ring-t</u>
b)	<u>köp-a</u>	'ostma'	<u>köp-er</u>	<u>köp-te</u>	<u>köp-t</u>
c)	<u>hör-a</u>	'kuulma'	<u>hör</u>	<u>hör-de</u>	<u>hör-t</u>

II konjugatsiooni kuuluvad verbid moodustavad imper-
fekti lõpuga -de, kui verbi tüvi lõpeb helilise konsonandi-
ga, ja lõpuga -te, kui tüve lõpus on helitu konsonant (k,p,
t,s).

Verbid, mille tüvi lõpeb häälikuga -r- (mõnel juhul ka
-l-), moodustavad preesensi paljast tüvest ilma lõputa -er.

II a k o n j u g a t s i o o n i kuuluvad näit.:
böja 'käänama', keerama, följa 'järgima', ställa 'asetama',
hänga 'rippuma', riputama, stänga 'sulgema', duga 'kõlbama',
bygga 'ehitama';

II b k o n j u g a t s i o o n i kuuluvad näit.:
resa 'reisima', läsa 'lugema', röka 'suitsetama', läka 'män-
gima', söka 'otsima', besöka 'külastama', försöka 'proovima',
väcka 'äratama', trycka 'trükkima', suruma, åka 'sõitma',
týcka 'arvama';

II c k o n j u g a t s i o o n i kuuluvad näit.:
lära 'õpetama', hyra 'üürima', köra 'sõitma', röra 'liiguta-
ma', störa 'segama', begära 'nõudma' jt. ning järgmised ver-

bid tüvelõpuga -l-: mala 'jahvatama', gala 'kirema', tala 'taluma, kannatama'.

Märkused.

1. Kui verbi tüve lõpus on -m- või -n-, kirjutatakse imperfektis ja supiinumis ainult üks m või n, näit.:

<u>glõmm-a</u>	'unustama'	<u>glõmm-er</u>	<u>glõm-de</u>	<u>glõm-t</u>
<u>känn-a</u>	'tundma'	<u>känn-er</u>	<u>kän-de</u>	<u>kän-t</u>

2. Kui tüve lõpus on -d- või -t- eelneva vokaaliga, toimub imperfektis ja supiinumis vokaali lühenemine; supiinumis d + t annab -tt-, näit.:

<u>lyd-a</u>	'sõna kuulma'	<u>lyd-er</u>	<u>lyd-de</u>	<u>lyt-t</u>
/y:/		/y:/	/y/	/y/
<u>mõt-a</u>		<u>mõt-er</u>	<u>mõt-te</u>	<u>mõt-t</u>
/õ:/		/õ:/	/õ/	/õ/

Samuti pöörduvad leda 'juhatama', betõda 'tähendama', trõda 'astuma', byta 'vahetama', mõta 'mõõtma', stõta 'lük-kama' jt.

3. Kui tüve lõpus on -d- või -t- eelneva konsonandiga, siis sulab imperfekti ja supiinumi lõpp nendega kokku:

<u>sänd-a</u>	'saatma'	<u>sänd-er</u>	<u>sände</u>	<u>sänt</u>
<u>mist-a</u>	'kaotama'	<u>mist-er</u>	<u>miste</u>	<u>mist</u>

Samuti: hända 'juhtuma', tända 'süütama', vända 'pöö-rama', enlända 'saabuma'; lyfta 'tõstma', võlta 'ümber aja-ma', kummutama', gifta sig 'abielluma' jt.

4. Mõningad verbid, mille tüvi lõpeb n-ga, moodustavad imperfekti ja supiinumi lõppudega -te ja -t-:

<u>krõn-a</u>	'kroonima'	<u>krõn-er</u>	<u>krõn-te</u>	<u>krõn-t</u>
---------------	------------	----------------	----------------	---------------

Samuti: bryna 'pruunistama', rõna 'saama, leidma, tund-ma' (näit.: rõna forstõelse 'arusaamist leidma', rõna glädje 'rõõmu tundma'), synas 'tunduma' (depoonens, vt. § 129), begynna (begyn-te, begynt) 'algama'.

5. Peaaegu kõigil II konjugatsioonil verbidel on tüvevokaaliks eesvokaal (e, i, y, õ, ö - vt § 1). Erandid:

befalla 'kaskima', gnaga 'narima', rada 'nou andma', tala 'taluma'.

§ 103. III k o n j u g a t s i o o n.

<u>tro</u>	'uskuma'	<u>tro-r</u>	<u>tro-dde</u>	<u>tro-tt</u>
/tru:/		/tru:r/	/trudda/	/trutt/

III konjugatsioon kuulub väike grupp verbe, mille tüvi lõpeb vokaaliga. Infinitiivi sufiks puudub. Need on peamiselt ühesilbilised verbid: bo /bu:/ 'elama, asuma', ro /ru:/ 'aerutama', glo /glu:/ 'jõllitama', gro /gru:/ 'idanema, tärkama', sy 'õmblema', fly 'põgenema', bry 'vaevama, tülitama', gry 'koitma, valgenema', sky 'kartma, pelgama', spy 'sõllitama', mä 'end tundma' (Hur mär du? 'Kuidas end tunnend? Kuidas läheb?'), nä 'jõudma, saavutama', sä 'külvama', flä 'nülgima', klä 'küünistama, kriimustama', spä 'enustama'

ning seda tüüpi verbidest tuletatud mitmesilbilised verbid nagu: avaky 'vastikust tundma, vihkama', förmä 'suutma, jaksama', ätträ 'igatsema', värsko /-sku/ 'hoiatama'.

§ 104. IV k o n j u g a t s i o o n.

IV ehk "tugeva" konjugatsioon verbid moodustavad imperfekti ilma erilise lõputa ainult tüvevokaali muutuse (ablaudi) abil; supinumi lõpp on alati -it, kusjuures ka siin võib esineda tüvevokaali muutus.

Tüvevokaali muutuse järgi võib IV konjugatsioon verbid jaotada järgmistesse rühmadesse (vanemas kirjakeeles tarvitatud imperfekti mitmuse erivormid lõpuga -o on toodud imperfekti ainsusevormide järel):

1) i - e - i

<u>hita</u>	'hammustama'	biter	bet, bēto	bitit
<u>bli(va)</u>	'jääma'	blí(ve)r	blev, blēvo	blivit
<u>drive</u>	'ajama'	driver	drev, drēvo	drivit
<u>glida</u>	'libisema'	glider	gled, glēdo	glidit
<u>gnida</u>	'hõõruma'	gnider	gned, gnēdo	gnidit

<u>gripa</u>	'haarama'	griper	grop, grèpo	gripit
<u>kliva</u>	'ronima'	kliver	klev, klèvo	klivit
<u>knipa</u>	'pigistama'	kniper	knep, knèpo	knipit
<u>kvida</u>	'vinguma'	kvider	kved, kvèdo	kvidit
<u>lida</u>	'kannatama'	lider	led, lèdo	ludit
<u>niga</u>	'kniksu tegema'	niger	neg, nègo	nigit
<u>pipa</u>	'piuksuma'	piper	pep, pèpo	pipit
<u>rida</u>	'ratsutama'	rider	red, rèdo	ridit
<u>riva</u>	'rebima'	river	rev, rèvo	rivit
<u>skina</u>	'paistma'	skiner	aken, skèno	skinit
<u>skrida</u>	'sammuma, libisema'	skrider	skred, skrèdo	skridit
<u>skrika</u>	'karjuma'	skriker	skrek, skrèko	skrikit
<u>skriva</u>	'kirjutama'	skriver	skrev, skrèvo	skrivit
<u>slita</u>	'rebima'	sliter	slet, slèto	slitit
<u>smita</u>	'ära hiilima'	smiter	smet, smèto	smitit
<u>svida</u>	'valutama'	svider	sved, svèdo	svidit
<u>svika</u>	'petma'	sviker	svek, svèko	svikit
<u>vika</u>	'käänama'	viker	vek, vèko	vikit
<u>vina</u>	'vinguma'	viner	ven, vèno	vinit
<u>vrida</u>	'väänama'	vrider	vred, vrèdo	vridit

Erijuhud: giva (ge) 'andma' - vt. § 107:6;
sprida 'levitama',
strida 'võitlema' - vt. § 107:4;
ligga 'lamama',
tiga 'vaikima' - vt. § 105:2.

2. i - a - u

<u>binda</u>	'siduma'	binder	band, bündo	bündit
<u>brinna</u>	'põlema'	brinner	brann, brunno	brunnit
<u>brista</u>	'murduma'	brister	brast, brüsto	brüstit
<u>dricka</u>	'jooma'	dricker	drack, drücko	drückit
<u>finna</u>	'leidma'	finner	fann, funno	funnit
<u>förnümma</u>	'teada saama'	förnimmer	förnäm, förnümno	förnümmit
<u>försvinna</u>	'kaduma'	försvinner	försvänn, försvünno	försvännit

<u>hinna</u>	'jõudma'	hinner	hann, hünno	hünnit
<u>rinna</u>	'jooksma'	rinner	rann, rünno	rünnit
<u>sitta</u>	'istuma'	sitter	satt, sütto	eüttit
<u>slinke</u>	'lotendama'	slinker	slank, slünko	elünkit
<u>slippa</u>	'pääsema'	slipper	slapp, slüppo	slüppit
<u>spinna</u>	'ketrama'	spinner	spann, spünno	spünnit
<u>spricka</u>	'lõhkema'	spricker	sprack, sprücko	sprückit
<u>springa</u>	'jooksma'	springer	sprang, sprüngo	sprüngit
<u>sticka</u>	'pistma'	sticker	stack, stücko	stückit

(vrd. § 107:5)

<u>stinga</u>	'pistma'	stinger	stang, stüngo	etüngit
<u>svinna</u>	'kaduma'	svinner	svann, svünno	svünnit
<u>vinna</u>	'võitma'	vinner	vann, vünno	vünnit

Erijuhud: simma 'ujuma' ja
tvinga 'sundima' - vt. § 107:3.

3) ä - a - u

<u>bära</u>	'kandma'	bär	bar, büro	bürit
<u>skära</u>	'lõikama'	skär	skar, sküro	skürit
<u>stjåla</u>	'varastama'	stjål	stal, stülo	stülit

Erijuhud: skålva 'väriseama',
våra 'kasvama' - vt. § 107:4;
svåra 'vanduma' - vt. § 107:6;
smålta 'sulama;
sulatama',
svålta 'nålgima;
nåljutama' - vt. § 107:5.

4) y - ö - u

<u>bryta</u>	'murdma'	bryter	bröt, bröto	brütit
<u>drypa</u>	'tilkuma'	dryper	dröp, dröpo	drüpit
<u>flyga</u>	'lendama'	flyger	flög, flögo	flügit
<u>flöta</u>	'voolama'	flöter	flöt, flöto	flütit
<u>frösa</u>	'külmuma'	fryser	frös, fröso	früsit
<u>knöta</u>	'sõlmima'	knöter	knöt, knöto	knütit
<u>kröpa</u>	'roomama'	kröper	kröp, kröpo	krüpit

<u>ryta</u>	'kiljuma'	ryter	röt, röto	rutit
<u>skryta</u>	'hooplema'	skryter	skröt, skröto	skrütit
<u>smäga</u>	'hiilima'	smägar	smög, smögo	smugit
<u>snäta</u>	'nuuskama'	snäter	snöt, snöto	snütit
<u>stryka</u>	'maha 'kriip- sutama'	stryker	strök, ströko	strukit
<u>tryta</u>	'puuduma'	tryter	tröt, tröto	trütit

Erijuhud:	<u>däka</u>	'sukelduma',		
	<u>klyva</u>	'löhestuma',		
	<u>näpa</u>	'pigistama',		
	<u>näsa</u>	'aevastama',		
	<u>räka</u>	'suitsema'		
	<u>räsa</u>	'väriseema'		
			- vt. § 107:4.	

5. u - ö - u

<u>bjüda</u>	'pakkuma'	bjüder	bjöd, bjödo	bjütit
<u>gjüta</u>	'valama'	gjüter	göt, göto	gjütit
<u>hügga</u>	'raiuma'	hügger	hög, höggo	hüggit
<u>ljüda</u>	'kölama'	ljüder	ljöd, ljödo	ljütit
<u>ljüta</u>	'kaotama, kannatama'	ljüter	ljöt, ljöto	ljütit
<u>njüta</u>	'nautima'	njüter	njöt, njöto	njütit
<u>sjüda</u>	'keetma'	sjüder	sjöd, sjödo	sjütit
<u>sjünga</u>	'laulma'	sjünger	sjöng, sjöngo	sjüngit
<u>sjünka</u>	'vajuma'	sjünker	sjönk, sjönko	sjünkit
<u>skjüta</u>	'laskma, lökkama'	skjüter	sköt, sköto	skjütit
<u>slüta</u>	'sulgema, järel dama'	slüter	slöt, slöto	slütit

(vrd. § 107:5)

<u>süga</u>	'imema'	süger	sög, sögo	sugit
<u>süpa</u>	'jooma, nap- sitama'	süper	söp, söpo	süpit
<u>tjüta</u>	'ulguma'	tjüter	tjöt, tjöto	tjütit

6) a - o - a

<u>dra(ga)</u>	'tömbama'	drä(ge)r	drog, drogo	dragit
<u>fära</u>	'sčitma'	far	for, föro	farit
<u>ta(ga)</u>	'vötma'	tä(ge)r	tog, togo	tagit

Erijuhud: begráva 'matma'
gála 'kirema' - vt. § 107:4;
vára 'olema; keetma' - vt. § 107:5.

7) a (á) - õ - a (ä)

<u>fälla</u>	'kukkuma'	fäller	föll, föllo	fällit
<u>hälla</u>	'hoidma'	häller	höll, höllo	hällit

8) ä - ä - ä

<u>gräta</u>	'nutma'	gräter	grät, gräto	grätit
<u>läta</u>	'laskma'	läter	lät, läto	lätit

9) ä - a (ä) - ä

<u>kväda</u>	'luuletama, laulma	kväder	kvad, (kvädo)	kvädit
<u>äta</u>	'sööma'	äter	ät, äto	ätit

10) kõigis vormides o /o/ või /o:/

<u>komma</u>	/-o-/ 'tulema'	kémmer	kom, kõmmo	kõmmit
<u>sõva</u>	/-o:-/ 'magama'	sóver	sov, sõvo	sõvit

Konjugatsioonid erijuhud

§ 105. S e g a k o n j u g a t s i o o n .

Mõned verbid konjugeeruvad erinevate konjugatsioonide järgi:

1. Kombinatsioon I ja II konjugatsioonist:

<u>heta</u>	'nimetatama'	héter	hette	hëtat
<u>leva</u>	'elama'	léver	lövde	lëvat

(ka: levt)

2. I ja IV konjugatsioon:

<u>lõgga</u>	'lamama'	lõgger	låg, lõgo	lëgat
<u>tõga</u>	'vaikima'	tõger	teg, tõgo	tëgat

3. III ja IV konjugatsioon:

<u>be(dja)</u>	'paluma'	ber	bad, bādo	bett
<u>dō</u>	'surema'	dör	dog, dōgo	dött
			/-u:-/	
<u>fā</u>	'saama; tohtima'	fār	fick, fīngo	fätt
<u>gā</u>	'minema, käima'	gār	gick, gīngo	gätt
			/j-/	
<u>le</u>	'naeratama'	ler	log, lõgo	lett
			/-u:-/	
<u>se</u>	'nägema'	ser	såg, sāgo	sett
<u>slā</u>	'lõõma'	slār	slog, slōgo	slagit
<u>stā</u>	'seisma'	stār	stod, stōdo	stätt
			/-u:-/	

4. Segakonjugatsiooni kuuluvad ka nn. preteeritopreesensid, mille praegune preesensivorm on vana lõputa minevikuvorm:

<u>kunne</u>	'võima'	kan	kūnde	kūnnat
<u>skōla</u>	'saama'	ska(11)	skülle	skōlat

(abiverb - vrd. § 100:2)

<u>vēta</u>	'teadma'	vet	vīsste	vētāt
<u>vīlja</u>	'tahtma'	vill	vīlle	vēlat

Märkus. Verb bevīlja 'lubama' käändub I konj. järgi.

5. Abiverb vāra 'olema' moodustab preesensi suplettiivselt (eritüveliselt):

<u>vāra</u>	'olema'	ār, āro	var, voro	vārit
			/vū:ru/	

(vrd. § 108:2)

§ 106. II konjugatsioon tüvevokaali muutusega.

Tüvevokaal muutub (nn. "ümberpöördud umlaut") mõnede II konjugatsiooni verbide imperfektis ja supinumis:

1. ä - a (ā), kusjuures tüvelõpuline -j- kaob imperfektis ja supinumis:

<u>dväljas</u>	'viibima'	dvälj(e)s	dvaldes	dvalts
(depoonens - vt. § 129)				
<u>välja</u>	'valima'	väljer	valde /-ä:-/	valt /-a:-/
<u>vänja</u>	'harjutama'	vänjer	vande /-ä:-/	vant /-a:-/
(vänja sig vid ngt 'millegagi harjuma')				
<u>svälja</u>	'neelama'	sväljer	svalde /ä:/	svalt /a:/
			vöi: sväljde	vöi: sväljt
<u>tämja</u>	'taltsutama'	tämjer	tamde /ä:/	tamt /a:/
			vöi: tämde /ɛ:/	tämt /ɛ:/
<u>sälja</u>	'müüma'	säljer	sälde /ò/	sält /o/

-j- kaob ka preesensis järgmistel verbidel:

<u>glädja</u>	'rõõmustama'	gläder	glädde	glatt
<u>städja</u>	'palkama'	städ(j)er	städde	statt

2. ö - o; -j- kaob imperfektis ja supinumis:

<u>dölja</u>	'varjama'	döljer	dolde /-ò:-/	dolt /-o:-/
<u>smörja</u>	'määrima'	smörjer	smorde /-ù:-/	smort /-u:-/

3. ö - o; -j- puudub üldse:

<u>böra</u>	'pidama'	bör	borde /-ù:-/	bort /-u:-/
<u>göra</u>	'tegema'	gör	gjorde / /-ju:-/	gjort /-ju:-/
<u>töras</u>	'julgema'	törs	tordes /-ù:-/	torts /-u:-/

(depoonens - vt. § 129)

4. ä - a; -j- puudub:

<u>sätta</u>	'asetama'	sätter	satte	satt
--------------	-----------	--------	-------	------

5. ä - a: imperfektis kaob tüvelõpuline -g(g)-:

<u>lätta</u>	'panema, asetama'	lätter	la(de)	lagt /lakt/
<u>sätta</u>	'üttelema'	sätter	sa(de)	sagt /sakt/
	/stia/	/sfiar/		

§ 107. Paralleelvormidega verbid.

1. Mõningad I konjugatsiooni verbid võivad moodustada paralleelvorme imperfektis ja supinumis II konjugatsiooni lõppudega -te ja -t; viimased esinevad peamiselt kõne- ja ka luulekeeles. Näit.:

<u>tåla</u>	'rääkima'	tålar	tålade tålte	tålat tålt
<u>måna</u>	'arvama'	månar	månade mente /-è:-/	månat ment /-e:-/

Samuti järgmised verbid:

<u>betåla</u>	'maksma'	<u>spåla</u>	'mängima';
<u>fõrèna</u>	'ühendama'	<u>låna</u>	'laenama'
<u>måna</u>	'manitsema'	<u>skõna</u>	'säästma, hoidma'
<u>betjåna</u>	'teenindama';	<u>tjåna</u>	'teenima';
<u>koka</u>	/-ù:-/ 'keetma'	<u>õka</u>	'suurendama. suurenema';
<u>rova</u>	/-ù:-/ 'hüüdma'	<u>skåpa</u>	'loomma';
<u>tjåsa</u>	'võluma, veetlema'	<u>visa</u>	'näitama'.

Verbil bringe on paralleelvormid tüvevokaali muutusega imperfektis ja supinumis:

<u>bringa</u>	'tooma, viima'	bringar	bringade bragte	bringat bragt /brakt/
---------------	----------------	---------	--------------------	--------------------------

2. Üksikutel II konjugatsiooni verbidel on paralleelvormid preesensis ja imperfektis I konjugatsiooni lõppudega -ar, -ade:

<u>fåsta</u>	'kinnitama'	fåster	fåste	fåst
		fåstar	fåstade	

Samuti: gnåga 'närirama', lyfta 'tõstma', mista 'kaotama', rista (rysta) 'raputama, üles kloppima' (vrd. all punkt 5), språtta 'lõhki lõikama; lahti harutama'.

3. Järgmistel I konjugatsiooni verbidel on imperfektis ja supinumis harvemini tarvitatavad IV konjugatsiooni vormid:

<u>süüa</u>	'ujuma'	süümar	süümade sam, süümo	süümat süümit
<u>tvünga</u>	'sundima'	tvüngar	tvüngade tvüng, tvüngo	tvüngat tvüngit

4. Järgmistel II konjugatsiooni verbidel on imperfektis ja supinumis vanemad ja tänapäeval harvemini tarvitatavad paralleelvormid IV konjugatsiooni järgi:

<u>begráva</u>	'matma'	begráver	begrávde begróv, -o	begrávt (begrávit)
<u>dýka</u>	'sukelduma'	dýker	(dýkte) dök, döko	dykt -
<u>gála</u>	'kirema; kukkuma'	gal gáler	gálde gol, gölo	galt gálit
<u>klýva</u>	'lõhkuma'	klýver	klývde klöv, klövo	klývt klüvit
<u>nýpa</u>	'pigistama'	nýper	nýpte nöp, nöpo	nypt núpit (nypit)
<u>nýsa</u>	'nuuskama'	nýser	nýste nös, nöso	nyst núsit (nysit)
<u>rýka</u>	'suitsema'	rýker	rýkte rök, röko	rykt rúkit (rykit)
<u>rýsa</u>	'värisema'	rýser	rýste rös, röso	ryst rýsit
<u>skälva</u>	'värisema'	skälver	skälvde skalv, skalvo	skälvt -
<u>sprída</u>	'levitama'	spríder	sprídde spred, sprédo	spritt sprídit
<u>strída</u>	'võitlema'	stríder	strídde stred, strédo	stritt strídit
<u>växa</u>	'kasvama'	växer	växte -, vüxo	växt vüxit

Järgmistel verbidel on IV konjugateiooni paralleelvormid vananenud, kuid neid võib kohata vanemas kirjakeeles:

<u>dräpa</u>	'tapma'	dräper	dräpte drap, dräpo	dräpt dräpit
<u>hjalpa</u>	'aitama'	hjalper	hjalpte halp, hulpo	hjalpt hulpit
<u>hava</u>	'tõstma'	haver	hävde hov, hövo	hävt hävit
<u>löpa</u>	'jooksma'	löper	löpte lopp, lupo	löpt løpit

5. Mõnedel verbidel kaasnevad paralleelvormidega eri tähendused:

<u>yra</u>	I konj.:	yrar	yrade	yrat	'sonima'
	II "	: yr	yrde	yrt	'tuiskama'
<u>sluta</u>	I "	: slutar	slütade	slutat	'lõppema, lõpetama'
	IV "	: slüter	slöt, -o	slütit	'sulgema'
<u>stloka</u>	I "	: stickar	stickade	stickat	'kuduma'
	IV "	: sticker	stack, stücko	stückit	'pistma, torkama'
<u>vara</u>	I "	: varar	varade	varat	'kestma'
	IV "	: är, äro	var, vöro	varit	'olema'
<u>smälta</u>	II "	: smälter	smälte	smält	'sulama, sulatama'
	IV "	: smälter	smalt, smulto	smültit	'sulama'
<u>svälta</u>	II "	: svälter	svälte	svält	'näljutama'
			või: svalt		
	IV "	: svälter	svalt, svulto	svültit	'nälgima'

6. Verbid lühemate ja pikemate vormidega; lühemaid vorme eelistatakse kõnekeeles ja uuemas kirjakeeles:

<u>bèdja</u>	'paluma'	béder	bad, bado	bett
<u>be</u>	"	ber	"	"
<u>blìiva</u>	'jääma'	(blíver)	blev, blèvo	blìivit
<u>bli</u>	"	blir	"	"

<u>drága</u>	'vedama'	(dráger)	drog, drògo	dràgit
<u>dra</u>	"	drar	"	"
<u>gìva</u>	'andma'	gìver	gav, gávo	gìvit
<u>ge</u>	"	ger	"	gett
<u>hava</u>	'omama'	(háver)	hade /hàdda/	haft
	(§ 108:1)			
<u>ha</u>	'omama'	har	"	"
<u>kláda</u>	'riietama'	kláder	kládde	klätt
<u>klä</u>	"	klär	"	"
<u>svärja</u>	'vanduma'	svärjer	svor, svùro	svùrit
<u>svära</u>	"	svär	"	"
<u>tàga</u>	'võtma'	(táger)	tog, tògo	tàgit
<u>ta</u>	"	tar	"	"

Abiverbid

§ 108. Rootsi keeles on kolme liiki abiverbe.

1) T e m p o r a a l s e d abiverbid:

håva (ha) - preesens har, imperfekt hade /hådde/, supinum haft (vrd. § 107:6) - moodustab koos supinumiga perfekti ja pluskvamperfekti, näit.:

jag har tålat 'ma olen rääkinud';

vi har tålat (vi ha tålat - § 110:1) 'me oleme rääkinud';

jag (vi) hade tålat 'ma olin (me olime) rääkinud';

skola /skù:la/ - prees. skall (või: ska), imperf. skulle, supinum skòlat - moodustab koos infinitiiviga futuurumi ja konditsionaali (§§ 115:2b; 119):

jag ska(ll) tåla 'ma räägin' (tulevikus);

jag skulle tåla 'ma räägiksin';

ja koos II infinitiiviga II futuurumi ja II konditsionaali (§§ 114:2, 119):

jag ska(ll) ha tålat 'ma olen rääkinud' (tulevikus);

jag skulle ha tålat 'ma oleksin rääkinud'.

2) P a s s i i v i abiverbid:

bliva (bli) 'saama' - prees. blir, imperf. blev (mitm. blèvo), supinum blìvit - moodustab koos perfekti partitsiibiga passiivi (§ 127), näit.:

húset blir býggt 'maja ehitatakse' (saab ehitatud);

vårda (vananenud) 'saama, olema' - prees. vårder, imperf. vart (mitm. vordo /vù:du/), supinum puudub; näit. (kõnekeeles): Han vart förvånad 'ta imestus'.

våra 'olema' - prees. är /ɛ:/ või /ä:r/ (mitm. åro /ä:ru/), imperf. var (mitm. voro /vù:ru/, supinum vàrit - moodustab koos perfekti partitsiibiga passiivi (statiivi) ja intransitiivsete verbidega ka mineviku liitajad (§§ 125:5, 127):

Húset är býggt 'maja on ehitatud'.

Våren är kömmen 'kevad on tulnud'.

Abiverb vära esineb ka koopulana: Han är sjuk
'ta on haige'.

3) M o d a a l v e r b i d, mida tarvitatakse koos põhiverbi infinitiiviga (ilma infinitiivmärgita att):
böra. få, kunna, låta, må, mände, måste, sköla, tör, vilja
- vt. § 109.

Märkus 1. Abiverbid võivad esineda ka iseseisvate verbidena, kuid siis on neil teine tähendus; ha(va) 'oma-ma', bli(va) 'jääma, muutuma', vära 'olema, viibima', få '(kätte) saama', kunna 'oskama', låta 'kuulduma, kõlama' jne. Näit.:

Jag har två systerar 'mul on kaks õde'.

Bliv, där du är 'jää sinna, kus sa oled'.

Vad får du för det? 'mis sa selle eest saad?'

Vad får vi till middag? 'mis meil on lõunaks?'

De kan ingenting 'nad ei oska (suuda) mitte midagi'.

Det lät som ett pistölskott 'see kõlas nagu püstolipauk'.

Märkus 2. Lühivastuses korratakse abiverbi, näit.:

Har han kommit hem? 'kas ta on koju tulnud?'

— Ja, det här han 'jah, on küll'.

— Nej, det här han inte 'ei ole'.

Vill du ta en promenád med mig? 'kas sa tahad minuga jalutama tulla? — Ja, det vill jag gärna 'jah, heameelega'. (Vrd. § 88:6.)

§ 109. Modaalverbide kasutamisest.

1) böra 'pidama' - preesens bör, imperfekt borde
/bù:ða/, supinum bort /buʔ/ - tähistab:

a) kohustust:

Man bör göra sin plikt 'tuleb oma kohust täita'.

Du borde gå dit 'sa peaksid sinna minema'.

b) oletust:

Han bör vara ganska trött 'ta peaks päris väsinud olema'.

2) få 'saama, võima, tohtima' - får, fick (mitm. fingo), fätt - tähistab:

a) luba, tohtimist või sundi:

Får man röka här? 'kas siin tohib (võib) suitsetada?'
Så får du inte göra 'sa ei tohi nii teha'.

Jag fick vänte i en timme 'ma pidin tund aega ootama'.

b) võimalust või juhuslikkust:

Har du fätt sova ordéntligt i nátt? 'kas sa said täna öösel korralikult magada?'

Dén som léver får sé 'kes elab, see näeb'.

Vi får väl sé hur det kan bli 'eks näe, kuidas olukord kujuneb'.

Jag fick vèta det genom min brór 'ma sain sellest kuulda venna kaudu'.

c) viisakuulausetes:

Får jag störa dig ett ögonblick 'kas võib sind (hetkeks) tülitada?'

Får det vara en cigarétt? 'kas võib teile pakkuda sigaretti?'

Får jag be om räkningen? 'palun arve'.

Jag får täcka sa mycket 'ma tänan väga'.

Vi får härmed meddela ... 'käesolevaga teatame ...'

3) kunna 'võima, saama' - kan, kunde, kunnat - tähistab:

a) võimalikkust, tõenäosust:

Jag kan inte kömma i morgon 'ma ei saa homme tulla'.

Från tornet /túr:næt/ kunde vi se långt 'tornist võisime kaugele nähe'.

Berättelsen kan vara sann 'jutustus võib tõeline olla'.

b) võimet, oskust:

Kan du inte få upp dörren? 'kas sa ei saa ust lahti?'

Pöjken kunde tala engelska 'poiss oskas inglise keelt rääkida'.

Kan ni tåla svenska? 'kas te oskate rootsi keelt rääkida?'

c) oletust:

Bóken kan vål kòsta omkring tio krònor 'raamat võib maksta umbes kümme krooni'.

Vår kan han ha blivit åv? 'kuhu ta võis kaduda?'

4) låta 'laskma' - låter, låt (mitm. låto), låtit - tähistab:

a) 'lubama, laskma':

Låt mig hjålpa dig! 'las ma aitan sind!'

b) käsku:

Kungen låt kålla till sig ministrarna 'kuningas laskis ministrid enda juurde kutsuda'.

c) koos refleksiivpronoomeniga:

Han låt inte òvertala sig 'ta ei lasknud end veenda'.
Det låter tånka sig 'see on mõeldav'.

d) imperatiivis (vrd. § 120:2):

Låt oss stånna en stund 'jääme hetkeks seisma'.

e) väljendites nagu:

Låt bli att gåra det! 'jätta järele!'

Låt mig bli! 'jätta mind rahule!'

Låt så vara 'las olla'.

5) lår - esineb ainult preesensis ja tähistab võimalikkust (umbes sama, mis tör, torde, vt. allpool), mida eesti keeles väljendatakse tavaliselt kaudse kõneviisi abil:

Han lår vara sjuk 'ta olevat haige'.

Det lår gå en bra film dår 'seal jooksvat hea film'.

Såken lår (= tör või torde) förhålla sig så 'asi olevat nii, asi on vist nii',

6) må - ainult preesens må ja imperfekt mätte:

a) kirjeldavas konjunktiivis (§ 115:3); vastab eesti käskiva kõneviisi tunnustele -gu (-ku):

Det må våra härmed hur som helst 'olgu sellega, kuidas on'.

Já, må han lèva uti hundra år! 'ta elagu sada aastat!' (tervituslaulu sõnad).

b) tähenduses 'võima, pidama':

Du må tró vi hade rõlìgt 'usu (sa võid uskuda), meil oli tore (lõbus)'.

Jag må (måste) såga att ... 'ma pean ütlems, et ...'

Du måtte ha dåligt minne 'sul peab küll halb mälu olema'.

7) månde 'võiks' ainult preesensis:

Vad månde detta betýda? 'mida see võiks tähendada?'

8) måste 'peab, pidi': preesensis ja imperfektis ühine vorm måste, supinum måst (infinitiiv ainult dialektaalselt måsta; tavaliselt asendatakse ühendiga våra tvungen 'sunnitud olema') tähistab:

a) sundi:

Han måste gåra det 'ta peab seda tegema'.

Han måste (= var tvungen att) gåra det 'ta pidi seda tegema'.

Jag måste gå hém nu 'ma pean nüüd kogu minema'.

Jag har måst tåla offéntlìgt 'mul on tulnud avalikult esineda (kõnega)'.

Elliptiliselt, välja jäetud põhiverbiga:

Vi måste till stén i morgon 'me peame homme linna minema'.

b) tõenäosust, võimalikkust:

Han måste ha varit sjúk när han skrev brévet 'ta pidi haige olema, kui ta selle kirja kirjutas'.

9) skola /skù:la/ 'saama, pidama' - skall (ska), skulle, skölat - (temporaalse abiverbina futuurumi moodustamisel vrd. § 108:1) tähistab:

a) kavatsust, lubadust:

Jag skall aldrig mera göra så 'ma ei tee enam kunagi nii'.

Jag ska aluta röka 'ma jätan suitsetamise maha'.

Ska(11) ské, kaptén! 'saab tehtud, kapten!' (sõjaväes).

Elliptiliselt, ilma põhiverbita:

Jag ska med bussen 'ma sõidan bussiga'.

Jag ska in till stán i mörgon 'ma lähen homme linna'.

b) käsku, ettepanekut:

Du skall göra så! 'sa pead nii tegema!'

En man skall stå vit sitt ord 'mees peab oma sõna pidama'.

Vad skulle han göra där? 'mida ta pidi seal tegema?'

c) võimalikkust (vrd. lär, tör), mida saab väljendada eesti kaudse kõneviisi abil:

Han skall (= lär) vara rik 'ta olevat rikas'.

Det ska vara en brá film 'see olevat hea film'.

d) mitmesugustes viisakuslausetes:

Ska(11) det vara ett glás vín? 'kas soovite klaas veini?'

Ska(11) det vara lite mera té? 'kas soovite veel teed?'

Skulle det småka med en kopp kaffe? 'kas teile meeldiks üks tass kohvi?'

Jag skulle råda dig att ... 'ma soovitaksin sulle ...'

10) tör - ainult preesens tör ja imperfekt torde /tù:də/ (infinitiiv puudub) - tähistab:

a) võimalikkust:

Han tör (või: torde) vara här när som helst 'ta peaks iga silmapilk siia saabuma'.

Han torde vara den främste experten på sitt område 'ta peaks olema suurim asjatundja oma erialal'.

b) viisakuslausetes:

Ni torde ursäkta, men ... 'te vabandate, aga ...'

Läsaren torde obaervéra att ... 'lugeja peaks märkama, et ...'

11) vilja 'tahtma, saama' - vill, ville, vèlat - tähistab:

a) soovi, tahtmist:

Han vill ha ett gläs vatten 'ta tahab klaas vett saada'.

Elliptiliselt:

Vad vill ni? 'mida te tahate (soovite)?'

Om du vill kan du gå dit 'kui sa tahad, võid sa sinna minna'.

Han får allt vad han vill 'ta saab kõik, mida ta tahab'.

b) käsku või viisakat ettepanekut:

Vill du genast stänga av rådion! 'pane kohe raadio kinni!'

Vill ni läsa vidare? 'lugege (palun) edasi'.

c) viisakuslausetes:

Skulle ni vilja ta av er hätten? 'kas te võtaksite kübera peast'.

Skulle ni vilja hjälpa mig? 'kas te võiksite (tähaksite) mind aidata.'

Jag skulle gärna vilja göra det 'ma teeksin seda heameelega'.

d) väljendites:

Vad vill det här säga? 'mida see peaks tähendama?'

Som du vill (= gärna för mig) 'nagu soovid' (minugi poolest)'

Kösta vad det kösta vill 'maksu, mis maksab'.

Om det vill sig väl 'kui kõik läheb hästi'.

Indikatiivi ajavormid

Verbi konjugatsioonitüüpide juures, vt, §§ 101-107, on kirjeldatud ka ajavormide erijuhte. Alljärgnevalt on toodud aktiivi ajavormid ja nende tarvitamine, passiivi kohta vt. §§ 127-128.

§ 110. P r e e s e n s.

1. Preesens moodustatakse lõppudega -ar, -er, -r, mis lisatakse verbi tüvele (mille saame, kui eraldame infinitiivi lõpu -a; III konjugatsioon on infinitiiv võrdne tüvega).

I konjugatsioon:	<u>-ar</u>	-	<u>täl-ar</u>	'räägin, räägid, jne.'
II	"	<u>-er</u>	-	<u>ring-er</u> 'helistan'
III	"	<u>-r</u>	-	<u>tró-r</u> 'arvan, usun'
IV	"	<u>-er</u>	-	<u>skriv-er</u> 'kirjutan'

Vanemas ja pidulikumas kirjakeeles tarvitatakse mitmuse isikute kohta eri vorme, mis on võrdsed infinitiiviga vrd.:

jag tálar 'ma räägin' - aga: vi tála 'me räägime',
samuti ni tála 'teie räägite', de tála 'nemad räägivad';

jag skríver 'ma kirjutan' - vi skríva 'me kirjutame';

jag gár 'ma lähen' - vi gá 'me läheme';

jag kan 'ma võin' - vi kúnna 'me võime';

jag har 'mul on' - vi ha(va) 'meil on';

jag blir 'ma jään' - vi bli(va) 'me jääme';

jag ska(11) 'ma saan, pean' - vi skola /skù:la/ 'me saame, peame'.

Abiverb vára 'olema' moodustab preesensi suplettiivselt:

jag är /ε:/, /ä:r/ 'ma olen' - vi äro /ä:ru/ 'me oleme'.

2. Preesens väljendab:

a) seda, mis juhtub käesoleval ajal või mis toimub alati, näit.:

Jag síttér vid mitt skrívbord och skríver 'ma istun oma kirjutuslaua taga ja kirjutan'.

Föreläsningarna börjar klockan åtta om morgnarna 'loengud algavad kell 8 hommikul'.

Jörden gär rúnt omkring sólen 'Maa keerleb ümber Päikese'.

b) tulevikku, kui aeg on mainitud või mõeldud, eriti liikumist tähistavate verbide ja verbi bli(va) 'saama, muutama' puhul:

Han kõmmer i mörgon 'ta tuleb homme'.

Täget gär om en kvärt 'rong läheb veerand tunni pärast'.

Det blir mörkt om en liten stund 'hetke pärast läheb (ilm) pimedaks'.

c) minevikku, et teha kujutlust elavamaks ("ajalooline minevik"):

Men kan du tänka dig vad som hände i gär: bäst vi sitter med våra kaffekoppar, så knäckar det på dörren, och in träder - Gustav ... 'kuid mõtle ometi, mis eile juhtus: meie istume parajasti oma kohvitasside taga, siis koputatakse uksele ja sisse astub - Gustav ...'.

§ 111. I m p e r f e k t .

1. Imperfekt moodustatakse lõppudega (sufiksitega) -ade, -de/-te, -dde või ilma lõputa, kuid tüvevokaali muutusega:

I konjugatsioon:	<u>-ade</u>	-	<u>täl-ade</u>	'rääkisin. rääkisid, jne.'
II	"	<u>-de/-te</u>	-	<u>räng-de</u> 'helistasin' <u>läs-te</u> 'lugesin'
III	"	<u>-dde</u>	-	<u>trö-dde</u> 'arvasin, uskusin'
IV	"	(lõputa)	-	<u>skrev</u> 'kirjutasin'

IV ("tugeva") konjugatsiooni verbid moodustavad vane-
mas ja pidulikumas kirjakeeles eri mitmuse vormid lõpuga
-o /-u/, vahel koos tüvevokaali muutusega (vt. IV konju-
gatsiooni verbide nimistut § 104). Mõned näited:

jag var 'ma olin' - vi voro /vù:ru/ 'me olime';
jag gick 'me läksin' - vi gingo 'me läksime';
jag fick 'ma sain' - vi fingo 'me saime';
jag tog 'ma võtsin' - vi togo 'me võtsime';

jag for 'ma sõitsin' - vi föro 'me sõitsime';
 jag gav 'ma andsin' - vi gävo 'me andsime';
 jag blev 'ma jäin' - vi blëvo 'me jäime'.

Märkus. Lohakamas kõnekeeles jäetakse I konjugatsiooni verbide imperfektis sageli ära lõpp -de, näit.:

Han vänta (= väntade) nästan varje dag på mej och jag gilla (= gillade) det inte 'ta ootas mind peagu iga päev ja see ei meeldinud mulle' (M. Weiss, Jänken, Stockholm 1967, lk. 5).

2. Imperfekt väljendab:

a) tegevust minevikus, mis pole olevikuga seoses või mille seost olevikuga ei rõhutata; imperfekti tarvitatakse koos minevikku väljendavate sõnadega, nagu i går 'eile', l mörse 'täna hommikul', förra året 'eelmisel aastal', för en vecka sedan (sen) 'nädala eest' jne., jutustavas stilis või mingi nähtuse kirjeldamisel, mis kunagi minevikus oli tavaline; näit.:

Han var inte hemma i går 'ta ei olnud eile kodus'.

Jag såg honom för fyra år sedan 'ma nägin teda neli aastat tagasi'.

Det var länge, sedan jag såg dig 'see oli ammu, kui ma sind viimati nägin'.

Svenskarnas vikingafärder gick mest i österväg 'rootslaste viikingisõidud suundusid enamasti itta'.

b) olevikku emotsionaalse värvinguga lausetes ja hüüdlausetes, näit.:

Det var brå, att du kommer 'hea, et sa tuled'.

Det var tråkigt, att du inte kan komma 'kahju, et sa ei saa tulla'.

Det var roligt att få träffa er 'tore teid kohata'.

Det var snällt av dig att ringa 'tore (see on sinust kena), et sa helistasid'.

Det där var vackra tavlor! 'need on alles ilusad pildid!'

Det var synd! 'kahju!'

Det var brå! 'hästi (teatud)!'

Det fattades bära! 'see veel puudus!'

Det var en annan sak! 'see on teine asi!' (see muudab asja).

Märkus. Sünniaja nimetamisel tarvitatakse imperfekti surnud isikute, kuid preesensit elavate isikute kohta, näit.:

August Strindberg föddes 1849 i Stockholm 'August Strindberg sündis 1849.a. Stokholmis'.

När är du (ni) född? 'millal sa oled (te olete) sündinud?'

Jag är född i 1962 'ma olen sündinud 1962.a.'

Han är född den 12 mars 1950 'ta on sündinud 12. märtsil 1950.a.'.

§ 112. P e r f e k t .

1. Perfekt moodustatakse abiverbi ha(va) preesensi ja põhiverbi supiinumi abil; supiinumi lõpud (sufiks) on -at, -t, -tt, -it:

I	konjugatsioon:	<u>har täl-at</u>	'olen (oled jne.) rääkinud'
II	"	<u>har ring-t</u>	'olen helistanud'
III	"	<u>har tró-tt</u>	'olen arvanud, uskunud'
IV	"	<u>har skrív-it</u>	'olen kirjutanud'

Vanemas ja pidulikumas kirjakeeles on mitmuse isikute puhul abiverb mitmuses, supiinum aga jääb muutumatuks, näit.:

jag har tälät - vi ha(va) tälät
'ma olen rääkinud' 'me oleme rääkinud'

2. Perfekti tarvitatakse siis, kui tahetakse väljendada eelnevust olevikule või mingit muud seost olevikuga. See võib väljenduda mitmel erineval viisil.

a) Tegevus algas minevikus, kuid kestab kuni kõnemeni või toimub olevikus edasi; eesti keeles tarvitatakse sellistel juhtudel täisminevikku ja vahel ka olevikku:

Hur länge har ni värit här? 'kui kaua te olete siin olnud?'

Jag har (redan) värit här en månad 'ma olen siin (juba) kuu aega olnud' (ma olen siin juba kuu aega).

Jag har bétt här i tré år 'ma olen siin kolm aastat elanud'.

Vi har läst svenska i tre månader 'me oleme rootsi keelt kolm kuud õppinud'.

Jag har väntat på dig en hålv timme 'ma olen sind pool tundi oodanud' (ma ootan sind juba pool tundi).

Har ni väntat länge på mig? 'kas te olete mind kaua oodanud?' (kas te juba ammu ootate mind?).

Märkus. Prepositsioonifühendiga sedan + a j a m ö ö t esineb preesens:

Jag hor här sedan tre år 'ma elan siin (juba) kolm aastat'.

b) Tegevus toimub täielikult minevikus (s.t. on kõnemomendiks lõpetatud), kuid lauses esinev ajamäärus hõlmab ka kõnemomenti; eesti keeles on siin tavaliselt lihtminevik:

Jag har värit där i år 'ma olin seal tänavu'.

Vär har du värit hela det här året 'kus sa olid (oled olnud) kogu käesoleva aasta?'

Presidénten H. har i dåg på morgonen åvlidit 'president H. suri täna hommikul'.

Åga: Presidénten H. åvled (imperfekt) i går morse 'president H. suri eile hommikul' (vrd. § 111:2a).

c) Tegevus toimub täielikult minevikus, kuid selle tagajärjed säilitavad aktuaalsuse olevikus, s.t. on mingil moel seotud olevikuga:

rootsi keeles perfekt - eesti keeles lihtminevik:

Har ni sövit gött i nätt? 'kas te täna öösel hästi magasite?' (kuigi aeg minevikus on määratletud, vrd. § 111:2a, mõeldakse siin tegevuse tagajärgi olevikus, näit. enesetunnet).

Vem har uppfunnit telefonen? 'kes leiutas telefoni?'
Vem har lärt dig det? 'kes sulle seda õpetas?'
Var har du köpt den här boken? 'kust sa selle raamatu ostsid?'

rootsi keeles perfekt - eesti keeles täisminevik:

Har ni sett den nya filmen? 'kas te olete seda uut filmi näinud?'

Nej, det har vi inte hunnit med 'ei, me pole veel jõudnud'.

Aga: Vi såg (imperfekt) den i går (§ 111:2a) 'me nägime seda eile'.

Perfekti tarvitatakse ka adverbidega någonsin 'kunagi' ja aldrig 'ei kunagi, ialgi'; eesti keeles on täisminevik:

Har ni någonsin sett något sådant förut? 'kas te olete kunagi varem midagi sellist näinud?'

Jag har aldrig varit där 'ma pole seal kunagi olnud'.

d) Tegevus minevikus vastandatakse formaalselt tegevusele olevikus (kui pealauses on preesens, siis eelnevat tegevust väljendavas kõrvallauses on perfekt, eesti keeles aga tavaliselt lihtminevik):

Sedan han har kömt hit, har man ingen rö 'pärast seda kui ta siia tuli, pole meil kellelgi rahu'.

Sedan jag har börjat läsa (= lära mig) svenska, lyssnar jag gärna på svensk musik 'pärast seda, kui ma hakkasin rootsi keelt õppima, kuulan ma heameelega ka rootsi muusikat'.

e) Perfekti tarvitatakse ka siis, kui tahetakse väljendada tulevikus lõpetatavat tegevust (II futuurumi asemel, vt. § 114:2); eesti keeles on täisminevik:

När jag har läst boken, skall du få den 'kui ma olen raamatu läbi lugenud, võid sa ta saada'.

Jag har nog slutat, när du är färdig 'ma olen kindlasti (selleks ajaks) lõpetanud, kui sa valmis saad'.

Om ett par månader har du glömt bort det 'paari kuu pärast oled sa selle juba ära unustanud'.

3. Rootsi kirjakeelele (mitte kõnekeelele) on iseloomulik perfekti (ja pluskvamperfekti, vt. § 113:3) abiverbi ärajätmine kõrvallauses, näit.:

Här skickar jag dig en liten bok, som jag (har) skrivit i sommar 'siin saadan ma sulle ühe väikese raamatu, mille ma kirjutasin suvel'.

Här du (har) läst den, kan du gärna tala om, vad du tycker om den 'kui sa oled selle lähi lugenud, võid sa mulle öelda, mis sa sellest arvad'.

113. Pluskvamperfekt.

1. Pluskvamperfekt moodustatakse abiverbi ha(va) imperfekti ja supinumi abil:

I	konjugatsioon:	<u>hade tal-at</u>	'olin (olid jne.) rääkinud'
II	"	<u>hade ring-t</u>	'olin helistanud'
III	"	<u>hade trö-tt</u>	'olin arvanud, uskunud'
IV	"	<u>hade skriv-it</u>	'olin kirjutanud'

2. Pluskvamperfekt väljendab:

a) tegevust, mis eelneb teatud momendile minevikus; eesti keeles - enneminevik:

Han hade gått redan klockan tre 'ta oli juba kell kolm ära läinud'.

b) tegevust, mis eelneb teisele tegevusele minevikus, mida väljendatakse imperfektiga; eesti keeles väljendatakse sageli mõlemaid tegevusi lihtminevikuga:

Han hade varit i Danmark, innan han kom till Tyskland 'ta oli (olnud) Taanis, enne kui ta tuli Saksamaale'.

Efter att jag hade fått ditt brev, ringde jag upp min vän 'pärast seda, kui ma olin saanud (sain) su kirja, helistasin ma oma sõbrale'.

Kriget hade varit slút länge, då detta hände 'sõda oli ammu lõppenud, kui see juhtus'.

Detta inträffade, sedan han hade kommit 'see juhtus pärast seda, kui ta tuli'.

3. Pluskvamperfektis (nagu perfektiski, vrd. § 112:3) jäetakse kirjakeeles sageli abiverb ära:

Sedan jag (hade) slutat skolan, begäv jag mig till universitétet 'kui ma olin kooli lõpetanud, läksin ma ülikooli'.

§ 114. F u t u u r u m.

Formaalselt on rootsi keeles võimalik eristada nelja liiki futuurumit, mis moodustuvad abiverbi skòla ja infinitiivi abil: preesens abiverbist skòla + I või II infinitiiv ning imperfekt abiverbist skòla + I või II infinitiiv.

Seega:

I futuurum: ska(11) tàla 'räägin, räägid jne.'
(tulevikus)

II futuurum: ska(11) ha tàlat 'olen rääkinud'
(tulevikus)

III futuurum: skulle tàla 'pidin rääkima'

IV futuurum: skulle ha tàlat 'pidin rääkinud olema'

Vanemas ja pidulikumas kirjakeeles on I ja II futuurumi mitmuse isikute puhul tarvitusel abiverbi skòla preesensi mitmus, näit.:

jag ska(11) tàla - vi skola tàla
'ma räägin' 'me räägime' (tulevikus)

jag ska(11) ha tàlat - vi skola ha tàlat
'olen rääkinud' 'oleme rääkinud' (tulevikus)

1. I f u t u u r u m tähistab tegevust tulevikus, kuid sellel on tavaliselt modaalne kõrvaltähendus (väljendab kavatsust, lubadust, soovi jne., vrd. skòla modaalverbina - § 109:9):

Jag aka(11) rësa i mörgon till Stöckholm 'ma sõidan homme Stokholmi' (mul on kavatsus).

Du ska(11) få pëngarna i mörgon 'sa saad homme raha kätte' (ma luban).

Jag hõppas du ska lÿckas 'ma loodan, et sul asi õnnestub' (ma väljendan soovi).

Märkus. Tulevikku puhtal kujul, s.t. (enam-vähem) ilma modaalse kõrvaltähendusega, väljendab rootsi keeles ühend kõmma att + infinitiiv I:

Jag kõmmer att rësa i mõrgon till Stöckholm 'ma sõidan homme Stokholmi'.

Jag trór det kõmmer att bli régn 'ma arvan, et tuleb vihma'.

Tulevikku väljendatakse sageli ka preesensi abil (vrd. § 110:2b):

Jag rëser i mõrgon till Stöckholm 'ma sõidan homme Stokholmi'.

2. II f u t u u r u m (futurum exactum), mis esineb harva, väljendab lõpetatud tegevust tulevikus, näit.:

Om ett par månader ska(11) du ha glömt bört det 'paari kuu pärast oled selle ära unustanud'.

II futuurum asendatakse tavaliselt perfektiga (vrd. § 112:2e):

Om ett par månader har du glömt bört det 'paari kuu pärast oled selle ära unustanud'.

3. III f u t u u r u m (futurum praeteriti) väljendab "möödunud tulevikku", s.o. tegevust, mis oli eelseisev mingil ajalõigul minevikus, näit.:

Han visste att han skulle behöva hjälp 'ta teadis, et tal läheb abi vaja'.

Vi skulle just sätta oss till börds då han kóm 'me pidime just lauda istuma, kui ta tuli'.

III futuurum esineb alati kaudses kõnes, kui saatelause on minevikuline ja vastavas otseses kõnes väljendatakse tegevust tulevikus, näit.:

Han sá(de), att han skulle rësa till Stöckholm 'ta ütles, et ta sõidab Stokholmi'.

Vrd.: Han sá(de): "Jag skall rësa (kommer att rësa, rëser) till Stöckholm." 'Ta ütles: "Ma sõidan Stokholmi."

III futuurum langeb vormilt kokku I konditsionaaliga, mille tähendus on aga erinev, vt. §§ 115:2b ja 119.

4. IV futuurum, mis esineb harva, väljendab tegevust, mis oli eelseisev ning pidi lõpetatama mingil ajalõigul minevikus, näit.:

Han skulle ha àvrest redan i gár, men det gjørde han ònte 'ta oleks pidanud juba eile ära sõitma ("ära sõitnud olema"), kuid ta ei sõitnud'.

IV futuurum võib esineda kaudses kõnes, kui saatelause on minevikuline ja otseses kõnes seisaks II futuurum, näit.:

Han sá(de), att om ett par månader han skulle ha glómt bört det 'ta ütles, et paari kuu pärast on ta selle juba ära unustanud' (vrd. ülal punkt 2).

IV futuurum langeb vormilt kokku II konditsionaaliga, vt. §§ 115:2b ja 119.

Konjunktiiv

§ 115. Tänapäeva rootsi keeles on kaht liiki konjunktiive: liht- ja liitkonjunktiivid.

1. Lihtkonjunktiivid väljendavad ainult olevikku või tulevikku.

a) P r e e s e n s i k o n j u n k t i i v vastab eesti käskiva kõneviisi tunnustele -gu/-ku ja moodustatakse infinitiivi tüvest sufiksi -e lisamisega, näit.:

<u>lèv-a</u>	'elama'	- konjunktiiv I:	<u>lèv-e</u>	'elagu';
<u>läs-a</u>	'lugema'	- "	<u>läs-e</u>	'lugegu'.

Erandid:

<u>gå</u>	'minema'	- <u>gånge</u>	'mingu';
<u>stå</u>	'seisma'	- <u>stånde</u>	'seisku'.

b) Imperfekt i konjunkt i i v väljendab tänapäeval ainult olevikku või tulevikku ja vastab eesti tingiva kõneviisi olevikule või (kaudses kõnes) kaudse kõneviisi olevikule (tuleksin; tulevat). Imperfekt i konjunkt i i v moodustamisel tuleb silmas pidada järgmist.

"Nõrga" (I, II ja III) konjugatsiooni verbidel on imperfekt i konjunkt i i v võrdne indikatiivi imperfektiga, näit.:

(om) jag tälade '(kui) ma räägiksin';

(om) vi ringde '(kui) me helistaksime'.

"Tugeva" (IV) konjugatsiooni verbidest moodustatakse imperfekt i konjunkt i i v sufiksi -e lisamisega indikatiivi imperfekt i mitmuse vormi tüvele, näit.:

vi blöv-o 'me jääme' - blöv-e 'jääksin, jääksid jne.';

vi řing-o 'me saime' - řing-e 'saaksin, saaksid jne.';

vi vör-o 'me olime' - vör-e 'oleksin, oleksid jne.'.

2. Liitkonjunkt i i v id (analüütilised vormid).

a) Pluskvamperfekt i konjunkt i i v langeb vormilt kokku indikatiivi pluskvamperfektiga (hade + supiinum) ja väljendab minevikku üldiselt, s.t. mitte ainult enneminevikku, näit.:

jag hade gjört det, om ... 'ma oleksin seda teinud, kui ...'

b) skulle - konjunkt i i v ehk konditsionaal, mis moodustatakse abiverbi sköla imperfekt i konjunkt i i v (skulle) ja põhiverbi infinitiivi abil; skulle-konjunkt i i v il ehk konditsionaalil on kaks vormi:

skulle + I infinitiiv ehk I konditsionaal, mis väljendab olevikku või tulevikku:

jag skulle gä, om ... 'ma läheksin, kui ...';

skulle + II infinitiiv ehk II konditsionaal, mis väljendab minevikku:

jag skulle ha gätt, om ... 'ma oleksin läinud, kui ...'.

skulle-konjunkt i i v id (I ja II konditsionaal) langevad vormilt kokku vastavalt III ja IV futuurumiga, vt. § 114:3 ja 4.

3. Liitkonjunktiivide hulka võib lugeda ka modaalverbide mā ja mätte ühendid infinitiiviga, mis väljendavad soovi:

a) mā - k o n j u n k t i i v: abiverb (modaalverb) mā + I infinitiiv väljendab umbes sama, mis preesensi konjunktiiv; mā vastab eesti käskiva kõneviisi tunnustele -gu/-ku või sõnale las:

Mā han lèva 'ta elagu, las ta elab'.

Mā du lyckas i ditt företag 'õnnestugu sul su ettevõtte'.

Det mā vara hänt 'juhtugu; olgu peale'.

Harva esineb mā + II infinitiiv, mis väljendab minevikku:

Mā han ha läst 'las ta olla lugenud'.

b) mätte - k o n j u n k t i i v: abiverb (modaalverb) mätte + I infinitiiv vastab tavaliselt eesti tingivale kõneviisi olevikule + 'ometi' ('tuleks ta ometi' jne.):

Mätte jag bli frisk! 'saaksin ma ometi terveks!'

Mätte det gå dig väl! 'peaks sul (ometi) hästi minema!'

Mätte det vara sant! 'peaks see (ometi) tõsi olema!'

Harvemini esineb mätte + II infinitiiv, mis väljendab minevikku:

Mätte ingen olycka ha träffat honom! 'peaks tal mitte mingi õnnetus juhtunud olema!'

Konjunktiivi tarvitamisest

§ 116. P r e e s e n s i k o n j u n k t i i v väljendab soovi või ettepanekut ja esineb tänapäeval ainult teatud väljendites, näit.:

Han lève! või: Lève han! 'ta elagu!'

Man lägg märke till detta 'pandagu seda tähele'.

Rädd sig dén som kån 'päästku end, kes saab'.

Vare därmed hur som helst 'olgu sellega, kuidas tahes'.

Konjunktiiv I esineb sagedamini kiriku- ja seadusekeeles, näit.:

Den som har öron att höra, han höre "kellel on kõr- vad, see kuulgu".

Frid väre med öder! "rahu olgu teiega!"

Det stande honom frött ... "ta võib ..." (kohtukeeles).

Märkus. Preesensi konjunktiiv esineb tavaliselt ainult 3. isikus, harva kohtab ainsuse 2. isiku vorme:

Du blive vår förbild! "saagu sa meile eeskujuks!"

2. isik asendatakse tavaliselt imperatiiviga või må-konjunktiiviga (§ 115:3).

§ 117. Imperfekti konjunktiiv tähistab ainult olevikku või tulevikku ja seda tarvitatakse:

1) ebareaalsetes tingimuslausetes (tingimus on võimatu või ebakindel), näit.:

Om jag finge resa på landet, blève jag glád "kui ma saaksin (võiksin) maale sõita, oleksin ma rõõmus".

Du handlade inte ännorlunda, om du vöre i hans ställe "sa ei käituks teisiti, kui sa oleksid tema asemel".

Tingimust võib väljendada ka adverbialiga:

Utän dig vöre jag förlórad "ilma sinuta oleksin ma kadunud".

Pealauses asendatakse imperfekti konjunktiiv sageli skulle-konjunktiiviga (konditsionaaliga), vt. § 119:1.

2) võrdluslausetes konjunktsiooniga som om "(nii) nagu":

Jag minns det så väl, som om det vöre i dág "ma mäletan seda nii hästi, nagu oleks see (olnud) eile".

Han går, som om han vöre berúsad "ta käib, nagu oleks ta purjus".

3) ebareaalsetes või emfaatilistes soovlausetes:

Áck, om jag vöre úng igón! "ah, oleksin ma jälle noor!"

Ó, att jag blève frísk! 'oh, kui ma saaksin terveks!'
Áck, om jag kunde spèla fiol /fiú:l/ 'ah, kui oskak-
sin viiulit mängida!'

Áck, om det snárt bleve ís! 'ah, kui varsti tuleks
jääh!'

4) vahel sihitislausetes, mis väljendavad soovi:

Jag ònskar att det àldrig bleve hóst 'ma soovin, et
sügist ei tulekski!'

5) mõningates viisakuuslausetes:

Ville ni kanake hjálpa mig? 'kas te tahaksite võik-
site) mind aidata?'

Kunde du vísa mig vägen? 'kas sa võiksid mulle teed
näidata?'

Imperfekti konjunktiiv asendatakse siin sageli skulle-
konjunktiiviga (konditsionaaliga), vt. § 119.

6) Imperfekti konjunktiiv võib kirjakeeles esineda vahel
kaudses kõnes ja vastab siis eesti kaudsele kõneviisile,
näit.:

Han sa(de), att här vore fråga om någonting helt annat
'ta ütles, et küsimus seisvat hoopis milleski muus!'

7) Kõnekeeles ja uuemas kirjakeeles esineb imperfekti
konjunktiiv harva, peamiselt ainult verbist våra 'olema':
vore /vù:rə/ 'oleksin, oleksid jne.' Imperfekti konjunktiiv
funktsioonis tarvitatakse kõnekeeles tavalist indikaatiivi
imperfekti (mis "nõrkade", s.o. I, II ja III konjugatsiooni
verbide puhul niikuinii langeb kokku konjunktiiviga),
näit.:

Om jag fick (= fänge), så for (= före) jag med samma
'kui ma saaksin (võiksin), sõidaksin ma kohe!'

Jag vore glåd, om jag låg (= läge) i min égen säng 'ma
oleksin rõõmus, kui ma lamaksin omaenda voodis!'

Jag ònskar, att det àldrig blev (= bleve) hóst 'ma
soovin, et kunagi ei tuleks sügist!'

Áck, om sòmmanen àldrig tog (= toge) slút 'ah, peaks
suvi fildse mitte lõppema!'

§ 118. Pluskvamperfekti konjunktiiv esineb:

1) tavaliselt samades tingimustes, kus imperfekti konjunktiiv, kuid väljendab minevikku (kuna aga imperfekti konjunktiiv väljendab olevikku või tulevikku, vrd. § 117):

Hade du varit (= om du hade varit) här i går, hade ölykan inte inträffat 'oleksid sa eile siin olnud, poleks õnnetust juhtunud'.

Man var så glad, som om han hade vunnit första priset 'ta oli nii rõõmus, nagu oleks ta esimese auhinna võitnud'.

Åk, om sommaren aldrig hade tagit slút! 'ah, poleks (ometi) suvi kunagi lõppenud!'

Pealauses võib pluskvamperfekti konjunktiivi asendada II konditsionaal, vt. § 119.

2) sageli koos adverbiga så när 'peaaegu (et)':

Jag hade så när kömmat för sént 'ma oleksin peaaegu hiljaks jäänud'.

Det hade jag så när glömt 'ma oleksin selle peaaegu unustanud'.

3) Pluskvamperfekti konjunktiiv moodustatakse sageli modaalverbidest, millele järgneb I infinitiiv, näit.:

Jag hade gärna velat resa till Helsingfors i somras 'ma oleksin meeleldi tahtnud möödunud suvel Helsingisse sõita'.

Det hade man kunnat vänta av dig 'seda oleks võinud sinust oodata'.

Selliseid konstruktsioone on sageli võimalik asendada paralleelkonstruktsiooniga: modaalverbi imperfekti konjunktiiv (mis vormilt langeb kokku indikatiiviga) + II infinitiiv, näit.:

Han hade velat gå = han vulle ha gått 'ta oleks tahtnud minna'.

Han hade kunnat hitta vägen själv = han kunde ha hittat vägen själv 'ta oleks võinud teed ise leida'.

Det hade vi bort /buṭ/ tänka på = det borde /budə/ vi ha tänkt på 'ma oleksime pidanud sellele mõtlema'.

4) Plusvamberfekti konjunktiiv abiverb hade jäetakse vahel kõrvallauses välja (nagu indikatiivi pluskvamberfekti puhul, vrd. § 113:3):

Om jag (hade) haft mēra tīd, s^o hade jag försökt att göra det bättre 'kui mul oleks olnud rohkem aega, oleksin katsunud seda paremini teha'.

Jag hade fått stanna längre, om jag (hade) velat 'ma oleksin võinud kauemaks jääda, kui ma oleksin tahtnud'.

§ 119. S k u l l e - k o n j u n k t i i v ehk k o n d i t s i o n a a l on tänapäeva rootsi keele kõige levinum konjunktiiv liik:

skulle + I infinitiiv (I konditsionaal) väljendab olevikku või tulevikku ja võib asendada imperfekti konjunktiiv:

jag skulle vara glád ... (= jag vöre glád ...) 'ma oleksin rõõmus'

skulle + II infinitiiv (II konditsionaal) väljendab minevikku ja võib asendada pluskvamberfekti konjunktiiv:

jag skulle ha varit glád ... (= jag hade varit glád...) 'ma oleksin olnud rõõmus'

skulle-konjunktiiv (konditsionaali) tarvitatakse väga mitut laadi lausetes:

1) ebareealse tingimuslause (konditsionaallause) juurde kuuluvas pealauses imperfekti ja pluskvamberfekti konjunktiiv asemel; kõrvallauses väljendatud tingimus on võimatu või ebakindel, näit.:

Om jag hade tīd, s^o skulle jag gå dít (= s^o ginge jag dít) 'kui mul oleks aega, siis ma läheksin sinna'.

Hade jag haft tīd, s^o skulle jag ha gått dít (= s^o hade jag gätt dít) 'kui mul oleks olnud aega, oleksin ma sinna läinud'.

Kõnekeeles esineb kõrvallauses sageli tavaline indikatiiv, vt. § 117:7.

Märkus. skulle võib esineda ka tingimuslauses (s.t. kõrvallauses, nimelt siis, kui tingimus ei tarvitse olla ebakindel või võimatu; skulle esineb siin modaalverbina tähenduses 'peaksin, peaksid, peaks jne.':

Jag vét inte, vad som skulle hända, om han skulle försöka 'ma ei tea, mis juhtuks, kui ta prooviks (seda teha)' (kui ta peaks proovima seda teha).

Om han skulle komma på besök, så säg, att jag är tillbaka om en timme 'kui ta peaks külla tulema, siis ütle, et ma olen tunni aja pärast tagasi'.

Om det skulle börja regna, så ta in sakerna 'kui peaks vihma sadama hakkama, too asjad sisse'.

2) mitmesugustes määrus- ja sihitislausetes (ka kaudses kõnes):

Det ser út, som om det skulle bli regn 'paistab, nagu tuleks vihma'.

Han öppför sig, som om han skulle vara hère i húset 'ta käitub, nagu oleks ta peremees majas'.

Mödern önskade, att pojken skulle komma gänast 'ema soovis, et poiss tuleks kohe'.

Man uppsköt prövningen, så att han skulle få tid att förbereda sig 'arvestus (eksam) lükati edasi, et tal jääks aega ettevalmistuseks'.

Hon befälde, att han gänast skulle komma 'ta käskis, et ta kohe tuleks'.

3) viisakuslauses ja tagasihoidlikus soovlauses, tavaliselt modaalverbidega kunna 'võima' ja vilja 'tahtma':

Jag skulle vilja ha några vükort 'ma tahaksin saada (osta) mõned postkaardid'.

Skulle ni vilja hjälpa mig? 'kas te tahaksite (võiksite) mind aidata?'

Skulle du kunna (või: vilja) visa mig vägen? 'kas sa võiksid mulle teed näidata?'

Jag skulle (gärna) vilja resa till Stöckholm 'ma ta-
haksin (meeleldi) sõita Stokholmi'.

4) emotsionaalsetes lausetes:

Skulle detta vara möjligt? 'kas see võib võimalik ol-
la?'

Hur skulle jag ha kunnat drömma om en sådan kärlek?
'ma poleks võinud unistadagi sellisest suurest armastusest!'

5) Abiverb ha jäetakse vahel välja ühendis skulle +
II infinitiiv (II konditsionaal), näit.:

Vem skulle (ha) trótt det? 'kes oleks võinud seda ar-
vata!'

Jag skulle gärna (ha) velat resa till Stöckholm i som-
ras 'ma oleksin meeleldi tahtnud sõita Stokholmi eelmisel
suvel'.

Imperatiiv

(käskiv kõneviis)

§ 120. Imperatiivi moodustamisest ja tarvitamisest.

1. Rootsi uuemas kirjakeeles on ainult üks imperatiivi-
vorm: 2. pööre, mis on ainsuses ja mitmuses ühesugune. See
vorm on I ja III konjugatsioonil verbidel võrdne infinitiiviga,
ülejääänud verbidel aga infinitiivi tüvega (s.t. infi-
nitiiv ilma lõputa -a):

- I tala 'rääkima' : tala! 'räägi! rääkige!'
II ring-a 'helistama' : ring! 'helista! helistage!'
III tró 'arvama', 'uskuma' : tró 'arva! arvake!'
IV skriv-a 'kirjutama' : skriv! 'kirjuta! kirjutage!'

Imperatiiv väljendab käsku, õhutust või palvet, näit.:

Tala högre! 'räägi (rääkige) kõvemini!'

Vanta ett ögonblick! 'oota (oodake) üks silmapilk!'

Hälsa honom! 'tervita (tervitage) teda!'

Öppna dörren! 'ava (avage) uks!'

Stäng fönstret! 'sulge (sulgege) aken!'

Säg /sɛi/, att jag är upptagen 'tulle (tutelge), et ma olen kinni'.

Sätt dig! 'istu!' Sätt er! 'istuge!'

Sitt nér! 'istu (istuge) (maha)!'

Glöm inte ett ... 'ära unusta (ärge unustage), et ...'

Gör det själv! 'tee (tehke) seda ise!'

Gé mig en penna! 'anna (andke) mulle sullepead!'

Tá(g) pláts! 'võta (võtke) istet!'

Kom hit! 'tule (tulge) siia!'

Gå bört! 'mine (minge) ära!'

Förlåt! 'vabandal vabandage!'

Söv gött! 'maga (magage) hästi!'

Var så gód! 'ole (olge) nii hea' (palun)

Var så vänlig (või: snäll) och gör det 'ole (olge) nii lahke ja tee (tehke) seda'.

Märkus. Subjekt võib esineda koos imperatiiviga vastandamise või sõbraliku õhutuse korral, näit.:

Gå du till höger, så går jag till vänster 'mine sina paremale, siis mina lähen vasakule'.

Försök ni. det går nog 'tehke aga proovi, küll läheb'.

2. Mitmuse 1. isikus kasutatakse ühendit lät oss ('lase meid') + infinitiiv, näit.:

lät oss ga hém! 'lähme koju!'

lät oss börja! 'alakem!' (algama!)

Vanemas kirjakeeles esineb mitmuse 1. isikus sufiks

-om:

Sjüngom! 'laulgem!'

lätom oss fröjdas! 'rõõmustagem!'

3. Vananenud on mitmuse 2. isiku vorm sufiksiga -en; seda võib kohata veel kirikukeeles, näit.:

Söken, sa skolen I finna! 'otsige ja te leiate!'

Vananenud on samuti vorm sufiksiga -er:

Täger och äter! 'võtke ja sööge!'

4. 3. isikus asendab imperatiivi preesensi konjunktiiv (§ 116):

(Han) lève! '(ta) elagu!'

5. Sageli hoidutakse otsesest käskivast kõnест ja kasutatakse selle asemel pehmemdavaid väljendeid, näit. skulle-konjunktiivi, mā-konjunktiivi, modaalverbide ühendeid jm. (§§ 115:3, 119:3):

Skulle ni vilja hjälpa mig? 'kas te võiksite mind aidata?' (vrd.: hjälp mig! 'aita (aidake) mind!')

Vill du vara så god och hjälpa mig! 'kas sa oleksid nii lahke ja aitaksid mind!'

Han må gå! 'ta võib minna, ta mingu'

Får jag bé om räkningen! 'palun arve!'

Väikeste laste poole pöördudes tarvitatakse sageli infinitiivi imperatiivi asemel:

Bara sé, men inte röra! 'ainult vaadata, mitte puurtuda!'
Inte gräta! 'ära nuta!' (mitte nutta).

Infinitiiv

§ 121. Infinitiivi liigid ja moodustamine.

1. Rootsi keeles on kolm infinitiivi:

I i n f i n i t i i v (preesensi infinitiiv):

(att) tala 'rääkima'

(att) skriva 'kirjutama'

II i n f i n i t i i v (perfekti infinitiiv):

(att) ha(va) tålat 'rääkinud olema'

(att) ha(va) skrivit 'kirjutanud olema'

III i n f i n i t i i v (futuurumi infinitiiv), mis esineb harva:

skola tåla = komma att tåla 'rääkima' (tulevikus)

I ja II infinitiivile eelneb tavaliselt infinitiivi märk att, (vt. allpool, § 122:1).

Kolm infinitiivi on olemas ka passiivis, vt. § 127.

2. I infinitiivi moodustamisest:

a) I, II ja IV konjugatsioonide verbidel on infinitiivi lõpp (sufiks) -a, III konjugatsioonide verbide infinitiiv on lõputa ning samane verbi tüvega, mis lõpeb mingi rõhulise vokaaliga, näit.:

I konjugatsioon:	<u>tal-a</u>	'rääkima'	
II	"	<u>ring-a</u>	'helistama'
III	"	<u>tró</u>	'arvama, uskuma'
IV	"	<u>skriv-a</u>	'kirjutama'

b) I infinitiiv on võrdne verbi tüvega ka mõningatel ühesilbilistel segakonjugatsioonide verbidel (§ 105) ja mõningate verbide lühematel paralleelvormidel (§ 107:6) ning nende tuletistel, näit.:

<u>se</u>	'nägema'	<u>be</u>	'paluma'
<u>dö</u>	'surema'	<u>ge</u>	'andma'
<u>slä</u>	'lööma'	<u>ütge</u>	'välja andma'
<u>dra</u>	'vedama, tõmbama'	<u>mèdege</u>	'mööma' jt.

c) Leidub verbe, mille tüvi lõpeb vokaaliga, kuid mis siiski moodustavad infinitiivi lõpuga (sufiksiga) -a; need verbid kuuluvad kõik I konjugatsioonile, tähtsamad neist on:

<u>dla</u>	'imema'	<u>ròa</u>	'lõbustama'
<u>fria</u>	'vabastama; abielu- ettepanekut tegema'	<u>òroa</u>	'rahutuks tegema'
<u>befria</u>	'vabastama'	<u>slòa</u>	'laisklema'
<u>förnÿa</u>	'uuendama'	<u>snòa</u>	'lund sadama'
<u>krÿa</u> på sig	'tervenema'	<u>skria</u>	'kisendama'
		<u>tòa</u>	'sulama'

d) Mõnedel modailverbidel puudub infinitiiv: lär, tör, må, måste - vt. § 109.

3. II infinitiiv moodustatakse abiverbi ha(va) ja supiiniumi abil ja II infinitiiv esineb peamiselt ühendites, millel on modaalne tähendus:

Hon skall ha vèrit en stór skönhet 'ta olevat olnud suur iludus'.

Hi maste ha fätt fél númer 'te olete ilmselt saanud vale numbri' (telefonis).

Koos prepositsiooniga éfter väljendab infinitiiv II eelnenud tegevust:

Efter att ha spélat ténis tóg vi en dúsch 'pärast seda, kui olime tennist mänginud, võtsime dušši'.

II infinitiiv esineb ka modaalverbidega pluskvamperfekti paralleelvormides:

Jag kunde ha varit uppe hela natten (= jag hade kunnat vara uppe hela natten) (vrd. § 118:3).

4. III infinitiiv moodustatakse abiverbi sköla ('saa-ma') või sagedamini kömma att ('tulema') ja I infinitiivi abil; see väljendab tegevust tulevikus, näit.:

Tävlingen tros kömma att äga rum i morgon 'arvatakse, et võistlus toimub homme'.

§ 122. Infinitiivi partikkel att.

Suuremal osal juhtudel eelneb infinitiivile partikkel att, mida kõnekeeles hääldatakse sageli /o/ (seega samuti nagu och 'ja'). Tuleb aga silmas pidada, et kui att on konjunktsiooni funktsioonis ja tähendab 'et', siis võib teda hääldada ainult /att/, näit.: Han sade, att .../att/ 'ta ütles, et ...'

Infinitiivimärgi att ja infinitiivi vahel võib seista adverbiaal, näit.:

Följande sidor avser att i största korthet ge några upplysningar om staden 'järgmistel lehekülgedel kavatsetakse anda lühidalt (i största korthet) mõningaid teateid linna kohta'.

Infinitiivile eelneb att, kui infinitiivi tarvitatakse:

1) s u b s t a n t i i v i atribuudina:

Konsten att skriva är gammal 'kirjutamise kunst on vana'.

Har du tid att göra det? 'kas sul on aega seda teha?'

Jag har ingen lust att arbeta 'mul pole lusti tööta-da'.

Hän att hyra 'tuba välja üürida'.

2) a d j e k t i i v i ja a d v e r b i laiendina:

Filmen är värd att se 'film on väärt, et seda vaadata'.

Din håndstil är rätt svår att läsa 'sinu käekirja on raske lugeda'.

Er fråga är omöjlig att besvara 'teie küsimusele on võimatu vastata'.

Hon var nära att gråta 'ta pidi peaaegu nutma hakkama' (tal oli nutt kurgus).

3) p r e d i k a t i i v i n a (öeldistäitena) verbidega vära 'olema', ha(va) 'omama', bli(va) 'jääma', få 'saama', finnas 'leiduma' jt.:

Han är inte att leka med 'temaga ei saa mängida'.

Jag har måcket att tänka på 'mul on palju (asju), mille peale mõelda'.

Det är ingenting att skratta åt 'siin pole millegi üle naerda'.

Här finns det måcket att göra 'siin on (leidub) palju teha'.

Jag har ett brév att skriva 'mul on vaja üks kiri kirjutada'.

4) v e r b i objektina või määrusena:

Han lovade att komma 'ta lubas tulla'.

Fortsätt att skriva 'jätkä(ke) kirjutamist'.

Vi lä(de) oss att vila 'me heitsime puhkama'.

Kui infinitiiv väljendab eesmärki, seisab sageli infinitiivi partikkel prepositsiooniga för (vrd. allpool punkt 5):

Han reste till Itálien för att studera musik 'ra sõitis Itaaliasse, et õppida muusikat'.

Han spráng för att inte komma för sént 'ta jooksis, et mitte hilineda'.

5) p r e p o s i t s i o o n i järel:

Hon har svårt för att lära sig språk 'tal on raske keeli õppida'.

Är du röd av att åka skidor? 'kas sulle meeldib suusatada?'

Professorn nöjde sig med att ställa några enkla frågor 'professor piirdus mõnede lihtsate küsimuste esitamisega'.

Han gjorde det utan att tänka 'ta tegi seda ilma järele mõtlemata'.

Jag övar mig varje dag i att sätta 'ma harjutan iga päev majumist'.

Genom att bromsa fick vi bilen att ståna 'pidurdamisega saime auto seisma'.

Efter att ha ätit middag gick hon upp på sitt rum 'kui ta oli lõunat söönud, läks ta üles oma tuppa'.

6) tavaliselt ka s u b j e k t i n a:

Att föla är mänskligt 'eksimine on inimlik'.

Att våra eller icke våra, det är frågan 'olla või mitte olla, see on küsimus'.

Vahel ka ilma infinitiivipartiklita, eriti vanemates väljendites ja vanasõnades, näit.:

Tala är silver, tiga är guld 'rääkimine on hõbe, vaikimine kuld'.

Bättre fråga än vilse fara 'parem küsida, kui eksida'.

Sageli seisab infinitiiv subjektina predikaadi järel, kusjuures lause algab korrelaadiga det (§ 88:2). Sel juhul ei või infinitiivi partikkel ära jääda:

Det är röligt att studera språk 'keeli õppida (uurida) on tore'.

Det var mycket behagligare att flyga än att fara 'lennata oli palju mõnusam kui sõita'.

7) mõningates väljendites, nagu:

Av händstilen att döma är brevskrivaren en äldre man 'kääkirja järgi otsustades on kirja kirjutaja vanem mees'.

Av ällt att döma har det hänt en ölycka 'kõige järgi otsustades on juhtunud õnnetus'.

Till att börja med bör det sägas att ... 'kõigepealt tuleks ütelda, et ...'

Sanningen att säga ... 'tõtt ööda ...'

§ 123. Infinitiiv i l m a partiklita:

1) m o d a a l v e r b i d e g a sköla 'saama, pidama' (ka temporaalse abiverbina futuurumi ja skulle-vormide moodustamisel), böra 'pidama', få 'saama, võima', kunna 'võima', läta 'laskma; lubama', lär ja tör (kaudse kõneviisi väljendamiseks), må 'võima, pidama', månde 'võiks', måste 'peab, pidi', vilja 'tahtma' (vrd. § 109).

Erandina lisatakse infinitiivile att, kui få tarvita-takse tähenduses 'saavutama, sundima, panema', näit.:

Han fick mig att skratta 'ta pani mu naerma'.

2) v e r b i d e g a bruka 'tavatsema', plåga 'ta-vatsema', synas 'paistma', tyckas 'paistma, tunduma';

tavaliselt verbidega behöva 'tarvitsema', börja 'al-gama, alustama', hoppas 'lootma', nödgas 'sunnitud olema', råka 'juhtuma, sattuma', tånka 'mõtlemata, kavatsema', våga 'julgema', önska 'soovima';

ja sageli verbidega begynna 'algama', beslåta 'otsus-tama', förmå 'sundima, saavutama', försöka 'proovima, kat-suma', förtjäna 'teenima, väärt olema', glömma 'unustama', hinna 'jõudma', löva 'lubama', lyckas 'õnnestuma', lära 'õpe-tama', lära sig 'õppima', slippa 'pääsema', sluta 'lõpeta-ma', söka 'proovima, katsuma', vågra 'keelduma', åmna 'ka-vatsema'.

Mõningaid näiteid:

Når brukar du åta middag? 'millal sa tavatsed lõuna-tada?' (millal sa tavaliselt lõunatad?)

Det plågar ofta gå så 'see juhtub tihti nii'.

Hon tycks ha glömt alltså alltsammans 'ta paistab kõik unus-tanud olevat'.

Du behöver inte svåra om du inte vill 'sa ei tarvitse vastata, kui sa ei taha'.

Han har börjat översätta en roman 'ta on hakanud tõlkima üht romaani'.

Jag tänkte (ännade) just gå út 'ma mõtlesin (kavatse- sin) just välja minna'.

Han har slutat röka 'ta on suitsetamise maha jätnud'.

Det har slutat (att) regna 'vihm on üle jäänud'.

Du kan försöka (att) läsa en svensk bok 'sa võid kat- suda lugeda üht rootsi raamatut'.

Märkus. Kui nendel verbidel on isikuline objekt, on infinitiivi ees att:

Han lovade honom att komma 'ta lubas talle, et ta tuleb'.

Det lyckades mig att ta mig fram 'mul õnnestus edasi pääseda'.

3) konstruktsioonides o b j e k t i n f i n i t i i v i g a (vrd. ladina k. "accusativus cum infinitivo") ja s u b j e k t i n f i n i t i i v i g a ("nominativus cum infinitivo") verbidega nagu se 'nägema', höra 'kuulma', anse 'arvama, pidama (millekski)', känna 'tundma', mäna 'arvama', be(d)ja 'paluma', lätsas(s) 'teesklema', säga 'ütle- ma', påstå 'väitma', försäkra 'kinnitama', tycka 'arvama', tro 'arvama, uskuma', veta 'teadma, arvama':

a) objekt infinitiiviga; rootsi infinitiivile vastab eesti keeles infinitiivi seesütlev kääne (-mas), verbikaud- ne kõneviis (-vat) või kõrvallause, näit.:

Jag såg honom komma 'ma nägin teda tulemas'.

Vi hörde henne sjunga 'ma kuulsime teda laulmas'.

Hon kände sitt hjärta klappa 'ta tundis oma südant kloppivat'.

Jag trörde honom vara klökare 'ma arvasin ta olevat targema'.

Gör alltid det, som du vet vara rätt 'tee alati seda, mida sa arvad õige olevat'.

b) objektiks on sageli refleksiivpronoomen; eesti keeles on sel juhul kaudne kõneviis (-vat) või kõrvallause:

Jag trór mig ha rätt 'ma arvan endal õiguse olevat'.

Han trõdde sig vara ensam 'ta arvas end olevat ükski'.

Hon lõtsade sig inte fõrstå 'ta tegi, nagu ei saaks ta aru'.

Han påstod sig ha tåppat kõrkortet 'ta ütles end olevat juhiloa kaotanud'.

c) subjekt infinitiiviga (passiivi konstruktsioonis); eesti keeles sama, mis ülal punkt a:

Sképpet sågs sjunka 'laeva nähti vajumas (vajuvat)'.

(Vrd. Jag såg sképpet sjunka 'ma nägin laeva vajuvat' - objekt infinitiiviga.)

Mõtet våntas pågå ett par dågar 'arvatakse (oodatakse), et kokkutulek kestab paar päeva'.

Mårkus. Eesti infinitiiv verbi 'jääma' järel (jääb seisma, istuma jne.) antakse rootsi keeles edasi I partitsiibi abil (vrd. § 125:26):

Han fõrblév stående (= han stód kvår) 'ta jäi seisma'.

Partitsiip

(kesksõna)

§ 124. I p a r t i t s i i p (preesensi partitsiip).

1. I partitsiip (preesensi partitsiip) moodustatakse infinitiivi tüvest sufiksi -ande abil, kui infinitiiv lõpeb a-ga, ja -ende abil, kui infinitiiv lõpeb mõne muu vokaaliga:

<u>tål-a</u> :	I partitsiip	<u>tål-ande</u>	'rääkiv; rääkides'
<u>skriv-a</u> :	"	<u>skriv-ande</u>	'kirjutav, kirjutades'
<u>tró</u> :	"	<u>tró-ende</u>	'uskuv; uskudes'
<u>stå</u> :	"	<u>stå-ende</u>	'seisev; seistes'

Märkus. Verbid lähemate paralleelvormidega, nagu bli(va) 'jääma', ta(ga) 'võtma', be(dja) 'paluma' jt. (vt. § 107:6) moodustavad I partitsiibi pikemast vormist:

<u>bliv-ande</u>	'jääv; jäädes'
<u>täg-ande</u>	'võttev; võttes'
<u>bèdj-ande</u>	'paluv; paludes'

2. I partitsiip on muutumatu ja teda tarvitatakse peaaesjalikult adjektiivina tähenduses a t r i b u u d i n a (täiendina) või p r e d i k a t i i v i n a (öeldistäitena), vrd. § 77.

En <u>älskande</u> moder	'armastav ema'.
Ett <u>brännande</u> ljús	'põlev tuli'.
Lüften var <u>tryckande</u>	'õhk oli lämmatav'.

I partitsiibi laiendid seisavad partitsiibi ees:

Med främsträckt háls och av iver darrande vingar grip-
er tálgoxen bítet. (S. Lagerlöf) 'õieliaetud kaelaga ja äre-
vusest värisevate tiibadega haarab rasvatihane mesilase'.

3. I partitsiip võib esineda ka v e r b i l a i e n d i n a, näit.:

Hon svárade skráttande 'ta vastas naerdes'.

Kriti tuleb tähele panna I partitsiibi tarvitamist ver-
bide kómma 'tulema', bli(va) ja förbli(va) 'jääma', ha(va)
'omama', finna 'leidma', se 'nägema' järel:

a) kómma + I partitsiip: eesti keeles des-tegevusnimi:

Han kom ridande (språngande, ákande) 'ta tuli ratsuda-
des (joostes, sõites).

Pöjken kómmer inrusande 'poiss tuleb tormates sisse'.

En liten flúcka kom sjungande nedför tráppan 'väike
tõdruk tuli lauldes trepist alla'.

Rahvakeeles tarvitatakse vahel vorme lõpuga -s:

Han kom ákandes (språngandes) 'ta tuli sõites (joos-
tes)'.

b) bli(va) või förblif(va) + I partitsiip; eesti keeles ma-tegevusnimi:

Han föll och blev liggande på golvet 'ta kukkus ja jäi põrandale lamama'.

Där blev han stående 'seal jäi ta seisma'.

Hon blev (förblév) sittande (= hon satt kvar) 'ta jäi istuma' (toolile).

c) ha(va), finna või se + I partitsiip; eesti keeles mas-tegevusnimi või tavaline lause:

Han hade tavlan hängande på väggen 'tal rippus pilt seinal'.

Jag fann det liggande på bordet 'ma leidsin selle lau-
alt' (laual lamamas).

Jag såg honom sittande till häst 'ma nägin teda hobu-
se seljas istumas'.

Verbiga se tarvitatakse aga sagedamini ühendit infini-
tiiviga, vt. § 123:3a.

4. Mõningaid partitsiipe tarvitatakse prepositsiooni funktsioonis, näit.:

İakttagelser beträffande väderleken 'vaatlused ilma kohta'.

Ängående denna sāk är mēningarna delade 'selle asja suhtes on arvamused lahkuminevad'.

Vidkommande denna ängelägenhet 'selle asja suhtes' (mis sellesse puutub).

Jag såg ingen undantagandes ett barn 'ma ei näinud kedagi peale ühe lapse (välja arvatud üks laps)'.

5. I partitsiip võib esineda s u b s t a n t i v e e r u n u d kujul, kusjuures mitmust tähistatakse määratud vaba artikli (adjektiivartikli) de abil:

en talande 'kõneleja' (määramata vorm);

den talande 'kõneleja' (määratud vorm);

de talande 'kõnelejad';

en av de närvarande 'üks juuresolijaist'.

Mõned partitsiibid on täielikult substantiiveerunud ja käänduvad VI deklinatsiooni järgi (vt. § 55c):

en resande 'reisija' - resande-n
(tvä) resande 'reisijad' - resande-na

Mõlemat liiki substantiiveerunud partitsiibid moodustavad genitiivi lõpuga -s, näit.:

En döendes sista örd 'suriija viimased sõnad'.
De promenérandes skuggor 'jalutajate varjud'.

6. I partitsiip langeb vormilt kokku verbaalsubstantiividega, mis moodustatakse sufiksrite -ande ja -ende abil; seda liiki verbaalsubstantiivid on ainsuse neutrumid (mitmusevormid puuduvad):

(ett) läsande 'lugemine';
(ett) språngande 'jooksmine'.

Det lideliga resandet tröttar '(see) alaline reisimine väsitab'.

Han tycker öm att resa för resandets skull 'tal meeldib reisida reisimise (enese) pärast'.

7. I partitsiip esineb paljudes väljendites, näit.:

på resande föt 'reisides, reisi ajal';
i tälände stönd 'just nüüd' (kui ma räägin);
för närvarande 'praegusel silmapilgul';
gå i väntande dagar 'last ootama (lähemal ajal);
vara hävande 'rase olema';
gå hävande med en idé 'mingi küpse ideega ringi käima';
den språngande punkten 'oluline, kõige tähtsam'.

§ 125. I I p a r t i t s i i p (perfekti partitsiip).

1. II partitsiip (perfekti partitsiip) muutub nagu tavaline adjektiiv, s.t. tal on kolm põhivormi: 1) ainsuse utrum, 2) ainsuse neutrum ja 3) mitmusevorm, mis on ühtlasi ainsuse määratud vorm. II partitsiibi sufiksud on järgmised:

I konjug.:	-ad	-at	-ade	
II	"	-d	-t	-da (kui tüvi lõpeb helil. <i>kons.</i>)
	"	-t	-t	-ta (" " " helitu ")
III	"	-dd	-tt	-dda
IV	"	-en	-et	-na

Näit.:

I	<u>käll-a</u>	'kutsuma'	:	<u>käll-ad</u>	<u>käll-at</u>	<u>käll-ade</u>
II	<u>stäng-a</u>	'sulgema'	:	<u>stäng-d</u>	<u>stäng-t</u>	<u>stäng-da</u>
	<u>köp-a</u>	'ostma'	:	<u>köp-t</u>	<u>köp-t</u>	<u>köp-ta</u>
III	<u>tro /trú:/</u>	'uskuma'	:	<u>tro-dd</u>	<u>tro-tt</u>	<u>trò-dda</u>
IV	<u>skriv-a</u>	'kirjutama'	:	<u>skriv-en</u>	<u>skriv-et</u>	<u>skriv-na</u>

Rootsi II partitsiip vastab olenevalt kasutusviisist eesti tud- või nud-partitsiibile: mõnel juhul tuleb teda tõlkida eesti keelde teiste sõnade abil.

II partitsiip transitiivsetest verbidest väljendab passiivi, intransitiivsetest verbidest aga aktiivi:

en plünderad stád 'rüüstatud linn';

en börtsprungen hünd 'ärajoosnud koer'.

Märkus. II partitsiipi ei saa moodustada mõnedest intransitiivsetest verbidest nagu vära 'olema', lèva 'elama', lìgga 'lamama', sòva /-o:-/ 'magama', sìtta 'istuma', vaka 'valvama', lyssna 'kuulama', tvìvla 'kahtlema'; mõningatel juhtudel on II partitsiip võimalik selliste verbide liitvormidest, kus sõna saab teise tähenduse, näit.: förlégað 'seiskunud', ùtvakad 'väsinud, magamata', försütten 'kaotsiläänud' (vt. allpool punkt 4).

2. II partitsiipi tarvitatakse peamiselt adjektiivivi tähenduses a t r i b u u d i n a või p r e d i k a - t i i v i n a, vrd. § 78.

Näiteid:

Det tälade språket är lättare än det skrivna 'kõnekeel ("kõneldud keel") on kergem kui kirjakeel ("kirjutatud keel")'.

Bakom stängda dörrar 'suletud üste taga'.

Röknig är här förbjöden 'suitsetamine on siin keelatud'.

Är den här platsen upptagen? 'kas see koht on kinni?'

Numret är upptaget '(telefoni)number on kinni'.

Väskorna är ställda i tambúren 'reisipaunad on asetatud esikusse'.

3. Rootsi grammatikas peetakse II partitsiipi predikaatiiviks ka juhtudel, kui see esineb mõne iseseisva verbi l a i e n d i n a, näit.:

Du ser trött och utarbetad ut 'sa näed väsinud ja (tööst) kurnatud välja'.

Hon låg avsvimnad på gélvet 'ta lamas minestunult põrandal'.

Kõnekeeles esineb sageli konstruktsioon få 'saama' + II partitsiip, mida tuleb eesti keelde tõlkida igakord erineval viisil, näit.:

Jag fick min klöcka lågad 'ma sain oma kella lasta ära parandada' (sõna-sõnalt: ma sain oma kella ära parandatud).

Han fick sin önskan uppfylld 'ta soov läks täide'.

Jag fick ingenting gjört 'ma ei saanud midagi tehtud'.

Han fick sina kläder förstörda 'riided läksid tal katki'.

Uuemale rootsi keelele on iseloomulikud ka järgmised konstruktsioonid (E. Wellanderi järgi):

Tiden för programmen önskas ändrad (= Man önskar få ändra tiden för programmen) 'eeskavade aega soovitakse muuta'.

Man önskade sáken debatterad i prässen 'asja sooviti arutada ajakirjanduses'.

Vi änsåg ämnet slutbehandlat 'me lugesime küsimuse (teema) lõpetatuks'.

Man fann försláget förhástat 'ettepanek loeti järelemõtlematuks (liiga rutuliseks)'.

Samuti lauselühendites nagu:

Priset är 2.000 kronor, allt inräknat 'hind on 2.000 krooni, kõik kaasaarvatud'.

4. Osa II partitsiipe moodustavad nn. adjektiivsete partitsiipide rühma. Siia kuuluvad:

a) partitsiibid, millel on teine tähendus võrreldes vastava verbi tähendusega, näit.:

en bildad persón 'haritud isik' - vrd. bilda 'kujundama, moodustama';

en förtjänt män 'teenetega mees' - förtjäna 'teenima';

en förlégað vara 'seiskunud kaup' - lígga 'lamama';

b) liitvormid, mida muidu pole võimalik moodustada vastavast verbist:

maläten 'koitanud, koi söödud' - vrd. mal 'koi' ja äta 'sööma'; ka piltlikus tähenduses: han ser ganska maläten 'ta näeb võrdlemisi vilets välja';

en välkänd persón '(hästi)tuntud isik' - väl 'hästi', känna 'tundma' (puudub aga verb 'välkänna');

ett nybildat ord 'uus sõna (uuslooming)';

de sölbelysta álperna 'päikesepaistelised Alpid';

c) eitusvormid eelsilbiga o- /u:/:

Brévet är ödaterat 'kiri on dateerimata'.

En öppfostrad /-fustrad/ män 'kasvatamatu mees'.

Jag har en ögås öplockad méð dig 'mul on sinuga kana kitkuda' (sõna-sõnalt: hani kitkumata).

5. Intransitiivsetest verbidest võib II partitsiibi ja abiverbi vara abil moodustada liitaeegu, mis tähistavad lõpetatud tegevust; nende tähendus on lähedane supiinumi abil moodustatud liitaegadele, vt. § 126:4. Näit.:

Han är rést till Itálien 'ta on (ära) sõitnud Itaaliasse'.

Vären är kommen 'kevad on tulnud (kätte jõudnud)'.

II partitsiibi ja abiverbide blíva ja vara abil moodustatakse ka rootsi keele passiiv, vt. § 127.

6. II partitsiip esineb s u b s t a n t i v e e r u n u l t ja võib sel juhul moodustada genitiivi vormi lõpuga -s:

min älskade 'mu armsaim';
den älskades näm 'armastatud nimi';
de fällnas minne 'langenute mälestus';
undertecknads adress är ... 'allakirjutanu aadress on ...'

7. II partitsiip esineb paljudes väljendites, näit.:

Välkommen 'tere tulemast'.

Såken är avgjord 'asi on otsustatud'.

Det är lättare sågt än gjört 'kerge ütelda, raske teha'.

Rättare sågt ... 'õigemini öeldud'.

Ingen nämnd och ingen glömd 'kedagi nimetamata ja kedagi unustamata' (näiteks kirja lõpus ühistele tuttavatele tervitusi saates).

s.k. (= så kallad) 'nn. (niinimetatud)'.

Supinum

§ 126. 1. Supinum esineb ainult liitaegade moodustamisel koos abiverbiga ha(va). Supinum on välja kujunenud II partitsiibi neutrumi vormist ja ta on muutumatu. Eesti keele vasteks on nud-partitsiip.

Supinummi sufiks on eri konjugatsioonide järgi: -at, -t, -tt ja -it.

I konj.:	<u>täl-at</u>	'rääkinud', <u>fråg-at</u>	'küsinud'
II "	<u>ring-t</u>	'helistanud', <u>köp-t</u>	'ostnud'
III "	<u>tro-tt</u>	'uskunud', <u>sy-tt</u>	'õmmelnud'
IV "	<u>skriv-it</u>	'kirjutanud', <u>kömm-it</u>	'tulnud'

Näit. liitaegades:

Jag har redan köpt biljetterna 'ma olen juba piletid ostnud' (perfekt).

Tåget hade gått, när jag kóm till stationen 'rong oli läinud, kui ma jaama jõudsin' (pluskvamperfekt).

Jag skulle ha kõmmit 'ma oleksin tulnud' (II kondit-
sionaal).

2. Supiinumile lisandub -s järgmistel juhtudel:

a) passiivis (§ 127):

Böken har översatts av honom 'raamat on tema tõlgi-
tud'.

b) deponensverbides (§ 129):

Vi hade höppats få sé dig 'me lootsume (olime lootnud)
sind näha'.

c) impersonallsetes konstruksioonides (§ 132):

Här har dänsats hela nåtten 'siin tantsiti (on tant-
situd) terve öö'.

3. Abiverb ha(va) jäetakse sageli kirjakeeles ära su-
piinumi ees kõrvallauses; supiinum moodustab üksi predikaa-
di ja alles kontekstist ilmneb, kas predikaat väljendab per-
fekti või pluskvamperfekti:

Sedan han (hade) blivit pensionerad, bösatte han sig i
Närva 'pärasest seda, kui ta pensionile läks, asus ta elama
Narva'.

Om jag (hade) haft mera tid, sa skulle jag ha försökt
att göra det bättre 'kui mul oleks olnud rohkem aega, siis
oleksin katsunud seda paremini teha'.

Vrd. §§ 112:3, 113:3, 118:4.

4. Nii supiinum kui ka II partitsiip (liitaegades, vt.
§ 125:5) väljendavad lõpetatud tegevust. Erinevus nende va-
hel seisneb selles, et II partitsiip juhib rohkem tähelepa-
nu tegevuse resultaadile (näitab tavaliselt, et tegevuse re-
sultaat on alles, kuna aga supiinum jätab selle küsimuse
lahtiseks), vrd.:

Han har kõmmit (supiinum) 'ta tuli (on tulnud)'.

Han är kommen (II partitsiip) 'ta tuli (ja on praegu
siin)'.

Jag har rivit sänder (supiinum) min rök 'ma tõmbasin
oma kuue katki'.

Min rök är sönderriven (II partitsiip) 'mu kuub on katki'.

Pandagu tähele sõnajärjestust abiverbi ha(va) järel:

Han hade skrivit (supinum) ett brev 'ta oli kirjutanud ühe kirja'.

Han hade brevet skrivet (II partitsiip) 'tal oli kiri valmis kirjutatud'.

Passiiv

§ 127. Passiivi moodustamine.

Passiiv moodustatakse rootsi keeles kolmel viisil:

1) lõpuga -s (s-passiiv):

affären stäng(e)s 'kauplus suletakse';

húset málas 'värvitakse maja';

2) abiverbi bli(va) + II partitsiip abil (bli-passiiv):

affären blir stängd 'kauplus suletakse (saab suletud)';

húset blir málat 'värvitakse maja (saab värvitud)';

3) abiverbi vara + II partitsiip abil (vara-passiiv):

affären är stängd 'kauplus on suletud';

húset är málat 'maja on värvitud'.

s-passiivi nimetatakse ka sünteetiliseks passiiviks, bli- ja vara-passiivi analüütiliseks või perifrastiliseks (ümberütlevaks) passiiviks. vara-passiivi võib vaadelda ka nominaalse predikaadina.

s-passiivi ja bli-passiivi saab tavaliselt tõlkida eesti keelde umbisikulise tegumoe abil.

1) s - p a s s i i v i s lisatakse sufiks -s preesensile, imperfektile, supinumile ja infinitiivile. Seejuures langeb preesensis lõpp -r välja; II ja IV konjugatsioonil, mille aktiivi preesensi lõpp on -er, langeb passiivis sageli välja ka -e. Näiteks s-passiiv verbidest:

I konjug.	<u>öppna</u>	'avama'
II "	<u>stänga</u>	'sulgema'

preesens:	<u>öppna-s</u>	<u>stäng-(e)s</u>
imperfekt:	<u>öppnade-s</u>	<u>stängde-s</u>
perfekt:	<u>har öppnat-s</u>	<u>har stängt-s</u>
pluskvamperf.:	<u>hade öppnat-s</u>	<u>hade stängt-s</u>
futuuum:	<u>skall öppna-s</u>	<u>skall stänga-s</u>
supinum:	<u>öppnat-s</u>	<u>stängt-s</u>
infinitiiv:	<u>(att) öppna-s</u>	<u>(att) stänga-s</u>

Passiivis esineb ka II infinitiiv:

(att) ha(va) öppnat-s (att) ha(va) stängt-s

mille abil saab moodustada II futuuumi ja II konditsionaali:

skall ha(va) öppnat-s skall ha(va) stängt-s
skulle ha(va) öppnat-s skulle ha(va) stängt-a

Harva esineb III infinitiiv (futuuumi infinitiiv):

(att) skola öppna-s (att) skola stänga-s

s-passiiv ei muutu soos ega arvus:

dörren öppnas 'uks avatakse';

fönstret öppnas 'aken avatakse';

dörrarna (fönstren) öppnas 'uksed (aknad) avatakse'.

2) b l i - p a s s i i v i s muutub abiverb bli(va)

ajas:

preesens:	<u>blir öppnad</u>	<u>blir stängd</u>
imperfekt:	<u>blev öppnad</u>	<u>blev stängd</u>
perfekt:	<u>har blivit öppnad</u>	<u>har blivit stängd</u>
pluskvamperf.:	<u>hade blivit öppnad</u>	<u>hade blivit stängd</u>
futuuum:	<u>skall bli(va) öppnad</u>	<u>skall bli(va) stängd</u>
infinitiiv:	<u>(att) bli(va) öppnad</u>	<u>(att) bli(va) stängd</u>

On võimalik moodustada ka II ja III infinitiiv:

(att) ha blivit öppnad (att) ha blivit stängd
(att) skola bli(va) öppnad (att) skola bli(va) stängd

ja II futuuum ning II konditsionaal:

skall ha(va) blivit öppnad skall ha(va) blivit stängd
skulle ha(va) blivit öppnad skulle ha(va) blivit stängd

Nagu näha, ei muutu II partitsiip küll ajas, kuid ta kongruueerub subjektiga soos ja arvus:

dörren blir stängd 'uks suletakse';
fönstret blir stängt 'aken suletakse';
dörrarna (fönstren) blir stängda 'uksed (aknad) suletakse'.

Märkus. Abiverbi bli(va) tähenduses kasutati vanemas keeles ka abiverbi varda perifrastilise passiivi moodustamisel; praegu esineb see vorm ainult murdeliselt ja mõnes kõnekeele väljendis, nagu:

Han vart förvänad (= blev förvänad) 'ta imestus'.

Peale selle kasutatakse vahel preesensivormi ametlikus (pidulikus) keeles:

Härmed varder kungjort /känn-jut/ att ... 'sellega antakse teada, et ...'

3) v a r a - p a s s i i v moodustatakse samal põhimõttel kui bli-passiiv; abiverb vara muutub ajas ja II partitsiip kongruueerub subjektiga soos ning arvus:

preesens: dörren är stängd 'uks on suletud';
fönstret är stängt 'aken on suletud';
dörrarna är stängda 'uksed on suletud';

imperfekt: dörren var stängd 'uks oli suletud';
fönstret var stängt 'aken oli suletud';
dörrarna var stängda 'uksed olid suletud' jne.

4) Rootsi keeles on võimalik moodustada kõiki kolme liiki passiivi ka siis, kui lauses on nimetatud tegija (agens). Need konstruktsioonid esinevad aga harva ja tavaliselt eelistatakse neil juhtudel aktiivi.

Tegijat väljendatakse passiivis prepositsiooni av kaasabil, näit.:

aktiiv	passiiv
Pójken <u>málar</u> báten	Báten <u>málas</u> av pójken
'poiss värvib paati'	'(paat värvitakse poisipoolt)'
	Báten <u>blir málad</u> av pójken
	'(paat värvitakse poisi poolt)'

	Båten <u>är</u> <u>målad</u> av pojken 'paat on poisi värvitud'
Fienden <u>intog</u> staden 'vaenlane vallutas linna'	Staden <u>intogs</u> av fienden 'linn vallutati vaenlase poolt'
	Staden <u>blev intagen</u> av fienden 'linn vallutati vaenlase poolt'
	Staden <u>var intagen</u> av fienden 'linn oli vaenlase poolt vallutatud'

Kui tegijat väljendab personaalpronoomen, siis peab see prepositsiooni av järel olema objekti käändes, s.t. av mig, av dig jne. (§ 86). Näit.:

aktiiv:	<u>De dróg úpp</u> gardínerna 'nad tõstsid kardinat üles'
passiiv:	Gardínerna <u>drógs úpp</u> av dem '(kardinat tõsteti nende poolt üles)'
aktiiv:	Hon <u>har</u> redan <u>tvättat</u> skjörtan 'ta on juba särgi ära pesnud'
passiiv:	Skjörtan <u>har</u> redan <u>tvättats</u> av henne '(särg on juba tema poolt ära pestud)'

Märkus. Kui aktiivis väljendatakse tegijat impersonaalse pronoomeniga man, siis kaob see passiivis; konstruktsioonid on oma tähenduselt võrdsed, näit.:

aktiiv:	man <u>stängde</u> dörren 'uks suleti';
passiiv:	dörren <u>stängdes</u> 'uks suleti'.

§ 128. Passiivi kasutamine.

1. Rootsi keele kolme passiivi abil saab vajaduse korral eristada tähendusnüansse: s-passiiv tähistab seda, mis on just teoksil, bli-passiiv rõhutab olukorra muutumist, kuna aga vara-passiiv väljendab lõpetatud tegevust ja seega muutumatu olukorda. Kõige selgemalt tuleb see vahe esile preesensis, näit.:

s-passiiv: húset býgg(e)s 'ehitatakse maja';
bli-passiiv: húset blir býggt 'maja saab ehitatud';
vara-passiiv: húset är býggt 'maja on (valmis) ehitatud'.

Lähemad reeglid eri passiivide kasutamise kohta vt. allpool.

2. s - p a s s i i v i ja b l i - p a s s i i v i kasutamisest.

a) Imperfektis, perfektis ja pluskvamperfektis kasutatakse mõlemaid vorme ilma tähendusvaheta (kõnekeeles eelistatakse bli-passiivi), näit.:

Kläderna sýddes för hánd 'riided õmmeldi käsitsi'.

(= blev sýdda)

Brévet har lästs úpp 'kiri on ette loetud'.

(= har blivit úpläst)

En gráv hade grävts i trädgården 'üks kraav oli aeda kaevatud'.

b) Preesensis on s-passiivil tavaliselt oleviku, bli-passiivil aga tuleviku tähendus, vrd.:

Hon älskas 'teda armastatakse'.

Hon blir älskad (= hon kómmér att bli älskad) 'teda hakatakse armastama'.

bli-passiiv võib (olenedes kontekstist) väljendada ka olevikku, eriti üldkehtivat fakti; sel juhul on bli-passiiv võrdne s-passiiviga, näit.:

Sáden blir lätt skádad av fróst.

Sáden skádas lätt av fróst 'vili saab kergesti külmast rikutud'.

c) Konstruktsioon skall + s-passiiv tähistab soovi või käsku, skall + bli-passiiv väljendab lubadust, kinnitust:

Brévet skall skickas till Moskvé 'kiri tuleb saata Moskvasse'.

Han skall bli väl möttagen 'ta võetakse hästi vastu' (me võtame, nad võtavad ta hästi vastu).

d) Modaalverbid mäste, bör, torde + s-passiiv väljendavad soovi või vajadust, kuna aga samad modaalverbid bli-passiiviga väljendavad võimalikkust:

Biljettterna mäste hämtas klockan tolv 'piletid peab kell 12 ära tooma'.

Témat bör inlämnas på måndag 'kirjand tuleb esitada esmaspäevaks'.

Recensiooner torde ävsändas till undertecknad 'retsensioonid tuleb saata allakirjutanule'.

Vrd.:

Tjuven mäste förr eller senare bli upptäckt 'varas peaks varem või hiljem selguma'.

Brévet torde bli ävsänt om en vecka 'kiri peaks nädala aja pärast ära saadetama'.

3. v a r a - p a s s i i v i kasutamisel on tähtis vahet teha nn. kursiivsete ja terminatiivsete verbide vahel.

Kursiivsed verbid (förtgångsverb) väljendavad kestvat tegevust või olukorda, näit.: älska 'armastama', frukta 'kartma', leva 'elama', söva 'magama'.

Terminatiivsed verbid (övergångsverb) väljendavad üleminekut uude seisundisse või resuldaadile jõudmist: börja 'algama', sluta 'lõpetama', tända 'süütama', glömma 'unustama' jne.

a) Kursiivsetest verbidest on vara-passiiv ja s-passiiv võrdse tähendusega:

Hon är älskad av alla = Hon älskas av alla
'ta on kõigi poolt armastatud'.

Han var fruktad av undersåtarna = Han fruktades av undersåtarna 'ta oli alamate poolt kardetud' (alamad kartsid teda).

b) terminatiivsetest verbidest moodustatud vara-passiiv väljendab lõpetatud tegevust (näitab valmis resultaati), näit.:

Såden är förstörd av torkan 'vli on rikutud pōua poolt'.

Siin vastab vara-passiivi preesensile aktiivi perfekt:

Torkan har förstört såden 'pōud on rikkunud vilja'.

Vrd. s-passiivi preesens:

Såden förstörs av torkan 'vili rikutakse pōua poolt',
millele vastab aktiivi preesens:

Torkan förstör såden 'pōud rikub vilja'.

4. s - p a s s i i v i i n f i n i t i i v esineb sageli

a) verbide se 'nägema' ja hōra 'kuulma' järel lauselihendites, mis asendavad täielikku lauset predikaadiga passiivis, näit.:

Jag såg denna pjäs uppföras på teatern 'ma nägin seda näidendit esitavat teatris'.

Vrd.: Jag såg, att denna pjäs uppfördes på teatern.

Vi hörde tålas om henne 'me kuulsime temast räägitavat'.

Vrd.: Vi hörde, att det tålades om henne.

Det har jag äldrig hört tålas om 'sellest pole ma kunagi kuulnud räägitavat'.

Vrd. Jag har äldrig hört, att det har tålats om det.

b) s-passiivi infinitiiv võib esineda ka verbiga låta 'laskma, lubama', eriti kui sellele järgneb otseselt pronoonen sig 'ennast', näit.:

Han arbetade vidare utan att låta sig stōras (= utan att låta stōra sig) 'ta töötas edasi, ilma et ta oleks lasknud end segada'.

Han lät sig föras bort av strömmen 'ta laskis end voolust edasi kanda'.

Det låter sig göras (= det låter göra sig) 'seda on võimalik teha' - vastavas eitavas väljendis on aga tavaliselt aktiivi infinitiiv:

Det låter sig inte göra 'seda pole võimalik teha'.

5. Rootsi keelele on iseloomulik **i m p e r s o n a a l n e p a s s i i v** pronoomeniga det; see vastab eesti umbisikulisele tegumoele.

a) Impersonaalne passiiv võib väljendada põhitegevust:

Det dansades hela kvällen 'tantsiti terve õhtu'.

Rfter middagen spelades det kört /kut/ 'pärast lõunat mängiti kaarte'.

b) Impersonaalne passiiv sissejuhatavas pealauses:

Det påstås att han har gift sig 'väldetakee, et ta olevat abiellunud'.

Det säges att han är rik 'räägitakse, et ta olevat rikas'.

c) Sageli esineb konstruktsioon sägas 'öeldakse', påstås 'väldetakse', änas 'arvatakse, loetakse' jms. + aktiivi infinitiiv (punktis b toodud konstruktsiooni lühendatud variant); siin puudub pronoomen det:

Han säges ha gift sig 'ta öeldakse olevat abiellunud'.

Han änas vara mycket begåvad 'teda loetakse väga andekaks'.

Han tröddes komma 'arvati, et ta tuleb'.

Depoonensverbid

§ 129. Rootsi keeles leidub hulk verbe, millel on g-passiivi vorm, aktiivi tähendus. Selliseid verbe nimetatakse depoonensiteks ehk depoonensverbideks. Suurem osa depoonenseid kuulub I ja II konjugatsiooni.

Depoonensite konjugeerimisel tuleb silmas pidada järgmist.

1) Ajavormide, infinitiivi ja supiinumi moodustamisel säilib kõikjal lõpp -g, näit. verbidest hoppas (I konjug.) 'lootma', trivas (II) 'end hästi tundma', bräs (III) 'sarnanema', finnas (IV) 'leiduma':

preesens: (jag)	<u>höppas</u> , <u>trivs</u> , <u>bräs</u> , <u>finns</u> (finnes)
imperfekt:	<u>höppades</u> , <u>trivdes</u> , <u>bräddes</u> , <u>fanns</u>
perfekt:	<u>har</u> <u>höppats</u> , <u>trivts</u> , <u>brätts</u> , <u>funnits</u>
pluskvam- perfekt:	<u>hade</u> <u>höppats</u> , <u>trivts</u> , <u>brätts</u> , <u>funnits</u>
futuuum:	<u>skall</u> <u>höppas</u> , <u>trivas</u> , <u>bräs</u> , <u>finnas</u>
infinitiiv:	<u>höppas</u> , <u>trivas</u> , <u>bräs</u> , <u>finnas</u>
supinum:	<u>höppats</u> , <u>trivts</u> , <u>brätts</u> , <u>funnits</u>

Märkus. II, III ja IV konjugatsioonid depoonensitel on preesens eelistatav lühike lõpp -s, mis teda võimaldab eraldada passiivist lõpuga -es, näit. verbis rivas 'küünistama' (vrd. riva 'riivima'):

Kätten rivs 'kass küünistab'.

Potätisen rives 'kartuleid riivitakse'.

Tuleb ka vahet teha järgmiste vormide vahel:

Pöjkarna släss /sloss/ 'poisid kaklevad'.

Gräset släs /slo:ss/ 'rohtu niidetakse'.

2) Ainult üksikud depoonensid moodustavad I partitsiibi ja sealjuures ilma lõputa -s, näit.:

äldras 'vananema' - en äldrande man 'vananev mees'.

Lõpp -s säilib verbil minnas ('mäletama, meelde tule-tama'), näit.: minnandes sitt löfte 'tuletades meelde oma lubadust', ja mõnes väljendis, nagu: vara till finnandes 'leiduma, kohal olema', höppandes på bättre tider 'lootes paremaid aegu'.

3) II partitsiip esineb samuti harva, kusjuures alati ilma lõputa -s, näit.:

lyckas 'õnnestuma' - en lyckad fést 'õnnestunud pidu';

äldras 'vananema' - ett äldrat ansikte 'vananenud nägu';

vredgas 'vihastuma' - ett vredgat svar 'vihane vastus';

inandas 'sisse hingama' - den inandade lüften 'sissehin-gatud õhk'.

4) Depoonensitest ei saa moodustada passiivi.

5) Mõnest deponensist on võimalik imperatiiv:

Àndas djúpt! 'hinga(ke) sügavalt!'

6) Peaaegu kõik deponensid on intransitiivsed verbid; transitiivsed on ainult minnas 'mäletama' ja ävundas 'kadestama'; peale selle võib otsese sihitisega kasutada ka verbi ändas 'hingama': ändas frisk lúft 'värsket õhku hingama'.

§ 130. Depoonensid võib jaotada kolme rühma.

1) T a v a l i s e d d e p o o n e n s i d , tähtsamad neist on järgmised:

I konjug.: ändas 'hingama', ävundas 'kadestama', bröttas 'maadlema', dågas 'koitma', fåttas 'puuduma', fèlas 'puuduma', fårðas 'reisima, matkama', höppas 'lootma', håmnas 'kätte maksuma', låtas 'laisklema', lyckas 'õnnestuma', låtsas 'teesklema', nålkas 'lähenema', svèttas 'higistama', vístas 'viibima, asuma', våsnas 'lärmama', åldras 'vananema;

II konjug.: blýgas 'häbenema', idas 'viitsima, vaevaks võtma', minnas 'mäletama, meelde tuletama', nöjas 'rahul olema, leppima', sýnas 'paistma, näha olema', råðas 'kartma', trívas 'end hästi tundma', týckas 'näima, paistma', tóras 'julgema', vámjas 'pööritust tundma, vastikust tundma';

III konjugatsiooni kuuluvad brås 'sarnanema', leds (lèdas) 'igavust tundma';

IV konjug.: finnas 'leiduma'.

Näiteid kasutamise kohta:

Jag höppas att lyckas i mitt företag 'ma loodan, et mu ettevõtmine õnnestub'.

Det gick såmre än man håde höppats '(asi) läks halve-mini, kui loodeti'.

På dörren fèlades håndtaget 'uksel puudus link'.

Han vístades pa lándet 'ta viibis maal'.

Jag liddes inte svåra på hans d^omma frågor 'ma ei võtnud vaevaks vastata ta rumalatele küsimustele'.

Jag trivs mycket brå här 'ma tunnen end siin väga hästi, mulle meeldib siin väga'.

Jag minns inte vad han så(de) 'ma ei mäleta, mis ta ütles'.

Han mindas inte vår han hade lagt n^yckeln 'ta ei mäletanud, kuhu ta oli võtme pannud'.

Vem brås pojken på? 'kellesse on poiss läinud? kellega poiss sarnaneb?'

Märkas. Mõned deponensid esinevad nii isikulistes kui ka umbisikulistes konstruktsioonides, näit.:

Det fattas några kronor i händra 'paar krooni puudub sajust'.

Är du sjuk eller vad fattas dig? 'oled sa haige või mis sul puudub (mis sul viiga on)?'

Han tycks vara försånad 'ta paistab olevat hilinenud'.

Det tycks mig att ... 'mulle tundub, et ...'

Om inte månen fånns (fånnes), skulle det inte finnas något tidvatten 'kui poleks olemas kuud, siis poleks ka tõusu ja mõna'.

Han läckades rädda henne (= det läckades honom att rädda henne) 'tal õnnestus ta päästa'.

Försöket läckades (för honom) 'katse õnnestus (tal)'.

2) R e t s i p r o o k s e d (vastastikused) d e p o o n e n s i d, mis vastavad verbi aktiivi vormile + varändra 'üksteist, teineteist', näit.:

träffas = träffa varändra 'kohtuma'.

I konjug.: anas 'kokku leppima', mötas 'kohtuma', råk^oas 'kohtuma', träffas 'kohtuma', retas 'kiuslema', samlas 'kogunema', skingras 'hajuma, laiali minema', skillas 'lahku minema';

II konjug.: förlikas 'ära leppima';

ebareeglipärased verbid ses 'üksteist nägema' ja slås 'kaklema'.

Näiteid:

Deras blickar möttes 'nende pilgud kohtusid'.

De hade gjort upp att mötas utanför universitetet 'nad olid kokku leppinud, et nad kohtuvad ülikooli ees'.

De träffades av en slump 'nad kohtusid juhuslikult'.

Vi har röligt när vi råkas 'meil on tore olla, kui me kohtume (koos oleme)'.

Vi har inte setts på länge 'me pole teineteist (üks-teist) ammu näinud'.

Vi sés igen! 'nägemiseni!' (me näeme üks-teist jälle).

Mötas och skiljas är livets gång 'kohtuda ja lahku minna on elu kõik'.

De skildes som vänner 'nad lahkusid sõpradena'.

3) A b s o l u u t s e d d e p o o n e n s i d
vastavad transitiivsele verbile, mille objekt on mõeldav
(kuid mitte välja öeldud):

I konjug.: narras 'narrima';

II " : brännas 'põletama', nypas 'näpistama';

IV " : bitas 'hannustama', rivas 'küünistama',
stickas 'torkama' jt.

Näiteid:

Du narras väl inte? 'ega sa ei narri (mind)? (ega sa ei luiska?)

Nässlan bränns 'nõges kõrvetab'.

Kåttan rivs 'kass küünistab'.

Hunden biter 'koer hammustab'.

Nyp inte! 'ära näpista (mind)!'

Refleksiivne (enesekohane) verb

§ 131. Refleksiivseteks nimetatakse verbe, mida saab kasutada koos refleksiivpronoomeniga (vt. § 89). Neid võib jaotada kahte rühma:

1) a l a l i s e d refleksiivsed verbid, mis esinevad ainult koos refleksiivpronoomeniga, näit.: förälska sig

'armuma', förivra sig 'ägestuma', missata(ga) sig 'eksima', befinna sig 'asuma, asetsema';

2) j u h u s l i k u d refleksiivsed verbid, näit.: tvätta sig 'end pesema' (vrd. tvätta 'pesema'), räka sig 'habet ajama', förbereda sig 'ette valmistuma', känna sig 'end tundma', glädja sig 'rõõmustuma'; nende hulgas refleksiivsed liitverbid, nagu: klä på sig 'iietuma', tä(ga) äv sig '(seljast, peast) ära võtma' jt.

Mõnedel refleksiivsetel verbidel on olemas samatähenduslikud paralleelvormid - deponensid:

läta sig = lätas 'laisklema';
samla sig = samlas 'kogunema';
ängsla sig = ängslas 'muretsema; hirmul olema'.

Üksikutest refleksiivsetest verbidest saab moodustada II partitsiipi, kusjuures refleksiivpronoomen langeb ära:

Hon var fördjupad i sin román 'ta oli süvenenud oma romaani' (vrd. fördjupa sig 'süvenema').

Han är upp över öronen förälskad i henne 'ta on kõrvuni temasse armunud' (vrd. förälska sig 'armuma').

Näiteid refleksiivsete verbide kasutamise kohta:

Om jag inte missar mig, befinner han sig nu i Stockholm 'kui ma ei eksi, asub ta praegu Stokholmis'.

Han lär sig svenska 'ta õpib rootsi keelt'.

Vi måste öva oss i att tala svenska 'me peame harjutama rootsi keele kõnet'.

Jag gläder mig mycket (ät) att få träffa er 'me rõõmustan väga kohtumise üle teiega'.

Tillåt mig att presentera mig 'lubage mul ennast (teile) tutvustada'.

Jag förbereder mig till examina 'ma valmistun eksamiteks ette'.

Skrynda dig! 'kiirusta!' Skrynda er! 'kiirustage!'

Vi måste skrynda oss till stationen 'me peame kiirustama jaama'.

Akta dig! 'hoia end! ole ettevaatlik!'
Kännan du dig bättre? 'kas tunned end paremini?'

Liitverbidega:

Jag klär på mig 'ma riietun'.
Hon sätte på sig hätten 'ta pani kübara pähe'.
Ta áv dig röcken! 'võta mantel maha!'.
Han tóg på sig gläsögonen 'ta pani prillid ette'.
Han tár áv sig gläsögonen 'ta võtab prillid ära'.
Vi slóg oss néd i skuggan 'me istusime varju'.
Vad ska vi tá oss till nu? 'mis me nüüd peale hakka-

Samuti väljendites:

Hur kómmer det sig, att han inte gör några frámsteg?
'millest see tuleb, et ta ei tee edusamme?'

Det kómmer sig áv, att han är lát 'see tuleb sellest,
et ta on laisk'.

Pandagu tähele verbide paare:

sätta sig 'istuma' (kuhu?) - sitta 'istuma' (kus?);
lägg sig 'pikali heitma' - ligga 'lamama'.

Jag sätter mig på en bänk 'ma istun pingile'. - Vrd.:

Jag sitter på en bänk 'ma istun pingil'.

Sätt dig! 'istu!' - Sätt er! 'istuge!'

Impersonaalne (umbisikuline) verb

§ 132. Rootsi keeles leidub verbe, mida saab kasutada ainult umbisikuliselt; formaalse subjektina esineb pronoomen det, mis jääb eesti keelde tõlkimata. Sellised verbid väljendavad peamiselt ilmastikunähtusi:

det regnar 'sajab' (vihma)', det snöar 'sajab lund',
det blåser 'puhub, on tuuline', det störmar 'tormab, on torm',
det mörknar 'läheb pimedaks', det ljusnar 'valgeb' jt.

Näit.:

I går regnade det 'eile sadas vihma'.

Har det frusit i nått? 'kas tänna öösel külmetas?'

Ka teisi verbe saab kasutada umbisikuliselt (§ 88:1b), näit.:

Det knäckar på dörren 'uksele koputatakse'.

Umbisikuliselt kasutatakse sageli depoonenseid (§ 130):
det finns 'leidub, on olemas', det tycks 'tundub, näib' jt.;

Impersonaalse passiivi konstruktsioone (§ 128:5):

Det har talats mycket om denna sák 'sellest asjast on palju räägitud'.

Det dänsades till långt på nåtten 'tantsiti hilja ööni'.

Mönel juhul võib pronoomen det ka puududa, näit.:

Här har dänsats hela nåtten 'siin tantsiti terve öö'.

Umbisikulisi konstruktsioone saab moodustada ka pronoomeniga man (§ 97:1).

Liitverb

§ 133. Liitverbid koosnevad põhiverbist ja liitosisest. Liitosisteks võivad olla:

a) prepositsioonid või adverbid: an-, av-, in- jt., näit.:

ankomma 'saabuma' (an- + komma 'tulema');

åvskilja 'eraldama' (av- + skilja 'lahutama');

inträda 'sisse astuma' (in- + träda 'astuma').

Prepositsioon või adverb eesliitena on tavaliselt oma algse tähenduse kaotanud, näit.:

inträffa 'toimuma, juhtuma' (vrd. adverb in 'sisse').

b) adjektiivid või substantiivid, näit.:

rödmåla 'punaseks värvima' (röd 'punane' + måla 'värvi-
ma');

hushålla 'maja pidama, majapidamist juhtima'
(hus 'maja' + hålla 'hoidma, pidama').

Liitverbe konjugeeritakse samuti nagu vastavaid põhi-
verbe ilma liitosiseta:

bistä 'abistama, toetama' - imperf. bistod - perf.
har bistätt:

vrđ. stá 'seisma' - stod - har stätt;

ävbröta 'katkestama' - ävbröt - har ävbrutit, vrđ.
bryta 'murdma' - bröt - har brutit.

Liitverbid jaotatakse kahte suurde rühma:

1) püsivad ehk lahutamatud liitverbid, milles liitosisest
ei saa üheski muitevormis põhiverbist eraldada;

2) vabad ehk lahutatavad liitverbid.

§ 134. P ü s i v a d (lahutamatud) l i i t v e r -
b i d on:

1) liitverbid järgmiste prefiksitena: be-, ent-, er-,
före-, gen-, miss-, o-, sam-, um-, und-, van-, veder-, ä-,
näit.:

betála 'maksma', entlédiga 'vallandama', erkänna
'tunnustama', härstamma 'pärinema, põlvnema', misstänka
'kahtlustama', ogilla 'pahaks panema, laitma', umgås 'suht-
lema', undkomma 'pääsema', vanställa 'moonutama', veder-
gälla 'tasuma; kätte tasuma', askáda 'vaatlema'.

Lahutamatul liituvad tavaliselt ka prefiksides: an-, bi-
ja för-, näit.:

ánklaga 'süüdistama', bifalla 'nõustuma', förklára
'seletama';

nende prefiksitena võib vahel esineda ka vaba (lahuta-
tav) liitverb, näit.:

Det gar inte án 'see ei lähe, see ei kõlba'.

Dra(g) för gardínen! 'tõmba kardín ette!'

Om krafterna stár bí 'kui jõudu jätkub'.

Märkus. Prefiksides be-, ent- ja för- on alati rõhuta
ja vastavad verbid on muusikalise lihtrõnuga:

bevísá 'tõestama', entlédiga 'vallandama', förstá
'aru saama, mõistma';

aga: förbereda 'ette valmistama', förutse 'ette nägema' jt. kahekordsed liitverbid, vt. allpool punkt 4.

2) liitverbid, mille liitosiseks on adjektiiv või substantiiv, näit.:

godkänna 'heaks kiitma', rådfråga 'nõu küsima', lyckönaka 'õnne soovima', skrinlägga 'kiristu panema'; piltlikult: 'kalevi alla panema', hemsöka 'karistama, nuhtlema';

3) mõned liitverbid, mille liitosiseks on prepositsioon või adverb, nagu:

frambringa 'esitama, esile tooma', förebygga 'takistama, ära hoidma', genomskåda 'läbi nägema', inverka 'mõjustama', undersöka 'uurima', undervisa 'õpetama', utmana 'välja kutsuma', uppoffra 'ohverdama', övertala 'keelitama, auku pähe rääkima', översätta 'tõlkima';

4) kahekordsed liitverbid, mis koosnevad prepositsioonist või adverbist + prefiksiga liitverb, näit.:

inbegripa 'kaasa arvama', förbereda 'ette valmistama', överbevisa 'veenma', förbise 'kahe silma vahele jätma';

Üksikud kahekordsed liitverbid võivad esineda ka eesosisest lahus, nagu: ärbetala 'ära maksma', inbetala 'sisse maksma', utbetala 'välja maksma':

inbetalade = betälade in 'maksis sisse'.

§ 135. V a b a d (lahutatavad) l i i t v e r b i d.

1. Vabade liitverbide liitosiseks on tavaliselt kas prepositsioon või adverb:

av-, om-, på-, åt-, med-, till-, efter-, genom-, under-, över- ;

in-, ut-, upp-, ned-, fram-, före-, dit-, hit-, undan-, äter-, igen-, ihop- jt.

Vabad liitverbid võib jaotada kolme alagruppi:

a) alati lahus olevate osadega (välja arvatud II partitsiip, vt. allpool punkt 2 c) liitverbid, näit.: ta(ga) slutt 'otsa saama, lõppema', tycka om 'lugu pidama, armastama', resa bört 'ära sõitma';

b) verbid, mis võivad ilma tähendusvaheta esineda nii lahutamata kui ka lahutatud kujul:

médfólja = fólja méd 'kaasa tulema või minema; kaasne-
ma';

framlägga = lægga frám 'esitama';

igénkänna = känna igén 'ära tundma';

börtkasta = kasta bört 'ära viskama';

understryka = stryka únder 'alla kriipsutama'.

Vanemas kirjakeeles ja ametlikus stiilis kasutatakse lahutamata liitverbi:

Tidningen útkommer én gång i vèckan 'ajaleht ilmub üks kord nädalas'.

Kõnekeeles ja vabamas kirjakeeles eelistatakse aga lahusolevate osadega liitverbe:

Tidningen kommer út én gång i vèckan 'ajaleht ilmub üks kord nädalas'.

Teisi näiteid:

Hon ìnlämnade (= lämnade in) sin ävskedsansökan 'ta esitas oma lahkumisavalduse'.

De fråmkom (= kom frám) med ett förslåg 'nad tegid ühe ettepaneku'.

Skräddaren fåstsy (= sy fást) knäppen 'rätsep õmbleb nööbi kinni'.

Han åvtog (= tog áv) háttén 'ta võttis mütsi peast'.

c) liitverbid, mis esinevad kahel kujul, kuid teatava tähendusvahega; lahusolevate osadega variandil on tavaliselt konkreetsem tähendus, vrd.:

Han åvbröt samtalet 'ta katkestas kõneluse'.

Han bröt áv káppen 'ta murdis kepi katki'.

Selliste liitverbide tähendusvahede kohta alati kindlat reeglit anda ei saa ning vajaduse korral tuleb sõnaraamatu poole pöörduda. Mõned näited:

Det ångår dig ìnte 'see ei puutu sinusse'.

Det går án 'see läheb küll, see kõlbab'.

Han påstår det 'ta väidab seda'.

Vad står på? 'mis siin toimub?'

Man bör avhålla sig från rökning 'peab hoiduma suitsetamisest'.

Han håller mycket av henne 'ta hoiab (armastab) teda väga'.

2. Vabade (lahutatavate) liitverbide kasutamisel tuleb silmas pidada järgmisi reegleid.

a) Vabadel liitverbidel on rõhk alati liitosisel, näit.:

ävbryta = bryta av 'katkestama; katki murdma'.

Vabu liitverbe tuleb lahus hoida verbidest, mida määrab prepositsioon; liitverbi liitosis on rõhuline, prepositsioon on aga tavaliselt rõhutu (välja arvatud pronoomeni ees):

Han sätte på rädion 'ta pani radio käima'.

Han sätte sig på stölen 'ta istus toolile'.

Eriti tuleb lahus hoida sageli esinevat liitverbi tåla om '(ära) rääkima, jutustama' liitverbist tåla + prepositsioon om, näit.:

Kan du inte tåla om för mig vad som trycker dig? 'kas sa ei või mulle (ära) rääkida, mis sind rõhub?'

Hon tålar alltid väl om sina kollegor 'ta rääkib alati head oma kolleegide kohta'.

b) Lahusolev liitosis asub alati verbi järel, näit.: kåsta bort 'ära viskama' - preesens: kåstar bort - imperfekt: kåstade bort - supinum: kåstat bort jne., ainult II partitsiibi puhul on liitosis verbiga seotud, vt. allpool punkt d.

Kui predikaadile järgneb objekt, asub liitosis tavaliselt objekti ees, näit.:

Månnen trödde, att hon skulle ge upp å n d a n på flåcken 'mees arvas, et ta heidab kohe hinge'.

Han tog emot d e t ur hennes händer 'ta võttis selle tema käest vastu'.

Ka refleksiivsete liitverbide liitosis eelneb tavaliselt refleksiivpronoomenile:

Hon spráng in i sitt rúm för att klä(da) om sig 'ta jooksis oma tuppa, et ümber riietuda'.

c) Liitverbi I partitsiip kirjutatakse atributiivses kasutuses alati liitosisega kokku, näit.:

i nédstigande léd 'laskuvas joones';
dågarnas ävtagande längd 'päevade kahanev pikkus'.

Lauselühendis on aga liitosis põhiverbist tavaliselt lahus:

Stigande néd för bérget 'mäest laskudes'.

Tågande av håtten, stég jag át sídan 'võttes mütsi peast, astusin ma kõrvale'.

d) Liitverbi II partitsiip kirjutatakse alati liitosisega kokku - ka siis, kui teised vormid on lahutatavad, näit.:

Han är hèmmkommen 'ta on koju tulnud' - infinitiiv:
hèmmkomma või komma hém - presens: hèmmkommer või kommer hém jne.

En òmtyckt bok 'meeldiv (armastatud) raamat' - vrd.:
Han týcker om den här bóken 'talle meeldib see raamat'.

Bílen är instállid i garáget 'auto on pandud garaazi'.
- Vrd.: Han har stállt in bílen i garáget 'ta pani (on pannud) auto garaazi'.

A d v e r b (määrsõna)

Rootsi keele adverbe kasutatakse nagu eesti keeleski teiste sõnade või terve lause laiendina. Rootsi keele adverbid võib jagada kahte rühma: 1) adjektiividest tuletatud adverbid, 2) iseseisvad adverbid. Viimaste hulka kuuluvad ka nn. pronominaalsed (asesõnalised) adverbid. Adverbid ei muutu soos ega käändes, kuid mõningaid neist saab kompareerida.

Adjektiividest tuletatud adverbid

§ 136. 1. Paljud adverbid tuletatakse adjektiividest sufiksi -t abil; sellised adverbid langevad seega väliselt kokku adjektiivide neutrumi vormiga. Näit.:

Han tälade med hög och tydlig röst 'ta rääkis kõva ja selge häälega' (hög ja tydlig - adjektiivid).

Han tälade högt och tydligt 'ta rääkis kõvasti ja selgelt' (högt ja tydligt - adverbid).

2. Adjektiividest sufiksiga -lig saab moodustada adverbe:

a) sufiksiga -en: verkligen 'tõesti', möjligen 'võib-olla, juhuslikult', slutligen 'lõpuks', hjärtligen 'südamlikult', nyligen 'hiljuti' jt.;

mõnel selle rühma adverbil võib sufiksi -en kõrval esineda ka sufiks -t, näit.: plötsligen = plötsligt 'järsku, äkki';

b) sufiksiga -vis, mis lisatakse adjektiivi neutrumi vormile: möjligtvis 'võib-olla, juhuslikult', naturligtvis 'loomulikult'.

Näiteid:

Har ni möjligen sétt min hátt? 'kas te olete võib-olla (juhuslikult) mu kübarat näinud?'

Har ni möjligtvis en gårdagstidning kvár? 'ega teil juhuslikult pole järel eilset ajalehte?'

Han är vissnerligen äldre än jag, men han ser mycket yngre út 'ta on küll minust vanem, aga ta näeb palju noorem välja'.

Iseseisvad adverbid

§ 137. A e g a tähistavad adverbid; tähtsamad neist on järgmised:

<u>alltid</u> 'alati'	<u>när</u> 'millal'
<u>äldrig</u> '(ei) ialgi'	<u>nu</u> 'nüüd'
<u>ibland</u> 'vahel'	<u>då</u> 'siis'
<u>sällan</u> 'harva'	<u>ännu</u> 'veel'
<u>ofta</u> 'sageli'	<u>förr</u> 'enne'
<u>då</u> och <u>dä</u> 'vahetevahel'	<u>förut</u> / <u>förrut</u> , <u>förd</u> :t/ 'varem'
<u>någonsin</u> (<u>nänsin</u>) 'kunagi'	<u>efteråt</u> 'hiljem'
<u>redan</u> 'juba'	<u>därefter</u> 'seejärel'
<u>genast</u> 'kohe'	<u>till sist</u> 'lõpuks'
<u>strax</u> 'kohe'	<u>sist</u> (<u>senast</u>) 'viimati'
<u>sedan</u> (<u>sen</u>) 'siis, seejärel'	<u>alltjämt</u> 'järjest'
<u>äter</u> 'jälle'	<u>fortfarande</u> 'ikka, järjest'
<u>igén</u> 'jälle'	<u>hittills</u> 'seni'
<u>länge</u> 'kaua'	<u>först</u> 'alles'
<u>längesedan</u> (<u>-sen</u>) 'ammu tagasi'	<u>först och främst</u> 'kõigepealt'
<u>nyligen</u> 'hiljuti'	
<u>nyss</u> 'hiljuti'	
<u>snart</u> 'varsti'	

Näiteid:

Bättre sént än äldrig 'parem hilja kui mitte kunagi'.

Det varade ganska länge 'see kestis üsna kaua'.

Det var längesedan jag såg honom 'see oli ammu tagasi, kui ma teda nägin'.

Täck för senast (sist) 'tänan eelmise korra eest'.

När jag senast såg honom, var han nyförlovad 'kui ma teda viimati nägin, oli ta just (hiljuti) kihlunud'.

Först ville han inte 'algul ta ei tahtnud'.

Först och främst vill jag båda 'kõigepealt tahan ma vanni võtta'.

Först i går fick jag veta det 'alles eile sain ma seda teada'.

Han kom älltjämt med samma klågan 'ta tuli ikka (jär-
jest) sama kaebusega'.

Han stod förtfarande kvår 'ta seisis ikka samal kohal'.
Förtfarande inget svår? 'ikka veel pole vastust?'

Adverbi aldrig '(ei) ialgi' kasutatakse vahel emfaati-
liselt, näit.:

Det menar du aldrig! 'kas tčesti?'

Han må vara aldrig så rik 'olgu ta nii rikas kui tahas'.

Aega tähistavad ka paljud prepositsiooniühendid, vt.
§ 146.

§ 138. K o h t a tähistavad adverbid.

1) Samatüvelised adverbid, mis vastavad küsimustele
'kus? kuhu? kust?'

v a r? 'kus?'	v a r t? 'kuhu?'	varifrån? 'kust?'
<u>här</u> 'siin'	<u>hit</u> 'siia'	<u>härifrån</u> 'siit'
<u>där</u> 'seal'	<u>dit</u> 'sinna'	<u>därifrån</u> 'sealt'
<u>uppe</u> 'üleval'	<u>upp</u> 'üles'	<u>uppifrån</u> 'ülevalt'
<u>ner</u> 'all'	<u>ner (ned)</u> 'alla'	<u>nerifrån</u> 'alt'
		(<u>nedifrån</u>)
<u>inne</u> 'sees'	<u>in</u> 'sisse'	<u>inifrån</u> 'seest'
<u>ute</u> 'väljas'	<u>ut</u> 'välja'	<u>utifrån</u> 'väljast'
<u>hemma</u> 'kodus'	<u>hem</u> 'koju'	<u>hemifrån</u> 'kodunt'
<u>borta</u> 'mujal'	<u>bort</u> 'mujale, ära'	<u>bortifrån</u> 'mujalt'
<u>främme</u> 'ees'	<u>fram</u> 'ette'	<u>främifrån</u> 'eest (poolt)'

Kom hit! 'tule (tulge) siia!'

Gå inte dit! 'ära sinna mine (ärge sinna minge)!'

Sitt ner! 'istuu (istuge)!'

Borta brå men hemma bäst 'vččrsil on hea, kuid kodus
on kõige parem' (rootsi vanasčna).

Gå hem och lägg dig! 'mine koju magama!'

Främifrån sett tér sig húset vålhålllet 'eestpoolt vaa-
dates näeb maja korralik välja'.

Det är kållt ute 'väljas on külm'

Stig in! 'astu (astuge) sisse!'

Han gick in i húset 'ta láks majja (sisse)'.

Han går in på en restauráng 'ta astubrestorani (sisse)'.

2) Mõned adverbid võivad rootsi keeles tähistada kohalolekut ja vahel ka suunda:

inomlands 'kodumaal(e)', utomlands 'välismaal(e)',
någonstans 'kuskil(e)', ingenstans 'ei kuskil', överallt
'igal pool', nära 'lähedal', fjärran 'kaugel', långt 'kaugel(e)', långt borta 'kaugel' jt., näit.:

Han réser utomlands 'ta sõidab välismaale'.

Han vístas utomlands 'ta viibib välismaal'.

Hur långt skall du gå? 'kui kaugele sa lähed?'

Han var långt borta 'ta oli kaugel'.

Han stod långt därifrån 'ta seisis sealt kaugel'.

Samuti: till höger 'paremal(e)', till vänster 'vasakul(e)'.

3) Osa adverbe tähistavad ainult suunda, s.t. vastavad küsimusele 'kuhu?'; neid moodustatakse lõppude -åt ja -ut abil, näit.:

framåt 'ettepoole', utåt 'väljapoole', bortåt 'eemale, poole', hemåt 'kodu poole';

norrut 'põhja poole', söderut 'lõuna poole', våsterut 'lääne poole', österut 'ida poole';

bakåt, bakut ja baklänges tähendavad 'tagasi, tagurpidi', kuna tillbaka tähendab 'tagasi', näit.:

Han böjde sig bakåt 'ta painutas end tagasi'.

Det går bakut (baklänges) för honom 'tema asjad lähuvad tagurpidi'.

Jag är snart tillbaka 'ma olen varsti tagasi'.

Han gick öroligt fram och tillbaka på gólfvet 'ta käis põrandal rahutult edasi-tagasi'.

Edasi-tagasi-pileti kohta: túr och retúr, näit.:

Stöckholm-Götebörg túr och retúr 'Stokholm-Göteborg edasi-tagasi (-pilet)'.

Märkus. Erinevalt eesti keelest tuleb rootsi keeles kasutada kohta (mitte suunda) näitavaid adverbe järgmiste verbidega:

lätta 'panema, asetama', ställa 'panema, asetama',
sätta 'asetama', hänga 'riputama', lämna 'jätma', stanna
'u jääma', bli(va) 'jääma', glömma 'unustama; näit.:

Ställ stólen där! 'pane tool sinna!'

Sätt dig här! 'istu siia!'

Lägg bóken här! 'pane raamat siia!'

Vár har du hängt min hátt 'kuhu sa mu mütsi riputasid?'

Stanna här! 'jää siia!'

Lämna bóken kvar på bérdet 'jätä raamat lauale'.

Jag glömde péngarna hemma 'ma unustasin raha koju'.

Várför blév (stännade) du inte här? 'miks sa siia ei jää-
nud?'

§ 139. V i i s i ja m ä ä r a väljendavad ad-
verbid, mis vastavad küsimustele 'kuidas?', 'mil määral?'
jms.:

<u>hur(u)</u>	'kuidas'	<u>särdeles</u>	'eriti'
<u>bra</u>	'hästi'	<u>tyvärr</u>	'kahjuks'
<u>väl</u>	'hästi'	<u>förrésten</u>	'muidu'
<u>illa</u>	'halvasti'	<u>rént áv</u>	'lihtsalt'
<u>sä</u>	'ni'	<u>átminstone</u>	'vähemalt'
<u>gärna</u>	'meeleldi'	<u>även</u>	'ka, samuti'
<u>nägorlunda</u>	'kuidagi'	<u>ocksä</u>	'ka'
<u>ännorlunda</u>	'teistmoodi'	<u>nog</u>	'küll, küllalt'
<u>ännars</u>	'muidu'	<u>lägom</u>	'parajalt'
<u>nöga</u>	'täpselt'	<u>nästan</u>	'peaaegu'
<u>mýcket</u>	'palju; väga'	<u>närapä</u>	'peasegu'
<u>lite(t)</u>	'vähe'	<u>bära</u>	'ainult'
<u>föga</u>	'vähe'	<u>blott</u>	'ainult'
<u>ganska</u>	'üsna, kaunis'	<u>endast</u>	'ainult'
<u>rätt</u>	'päris'	<u>just</u>	'just'
<u>tämligen</u>	'vördlemisi'	<u>precís</u>	'täpselt'
<u>alldeles</u>	'täiesti'	<u>alltför</u>	'liiga'
<u>knappt</u>	'vaevalt'	<u>för</u>	'liiga'
<u>tillräckligt</u>	'küllalt'	<u>ungefär</u>	'umbes'
<u>ännu</u>	'veel'	<u>förstås</u>	/föstöss/ 'muidugi'

Näiteid:

Han rēste mycket i utlandet 'ta reisis palju välismaal'.

Hon kan laga māt mycket brā 'ta oskab väga hästi süüa teha'.

Täck sā mycket 'palju tänu, tänan väga'.

Kom lite(t) närmare! 'tule natuke lähemale!'

Vill du låna mig lite(t) pēngar 'kas sa võid mulle vähe raha laenata?'

Det vīsste han förstās inte 'seda ta muidugi ei teadnud'.

Märkus. Adverbe ocksā ja även 'ka' kasutatakse ainult jaatavas lauses, kuna eitavas lauses tuleb kasutada inte hēller (hēller inte) 'ka mitte', näit.:

Han har ocksā varit i Stöckholm 'ta on ka Stokholmis olnud'.

Han har inte hēller varit i Stöckholm 'ta pole ka Stokholmis olnud'.

Mõningatel juhtudel kasutatakse 'ka' tähenduses prepositsiooni med, näit.:

Går du mēd hēm? 'kas sa lähed ka koju?'

Det tŷcker jag mēd 'seda arvan ka mina'.

'Veel' tähenduses kasutatakse teatavates väljendites ännu kõrval ka än ja till, näit.:

Han har inte kōmmit än 'ta pole veel tulnud'.

Än finns det hōpp 'veel on lootust'.

En gång till 'veel ükskord'.

Skall det vara en kopp kaffe till? 'kas võib veel pakuda tass kohvi?'

§ 140. Adverbid, mis väljendavad ja a t u s t ,
e i t u s t või k a h t l u s t :

<u>ja</u>	'jah'	<u>tvärtōm</u> (<u>tvärtom</u>)	'vastupidi'
<u>jahā</u>	'jah, nii'	<u>minsānn</u>	'tõepoolest'
<u>jo</u>	'jah, küll'	<u>i alla fāll</u>	'igal juhul'
<u>nej</u>	'ei'	<u>kānske</u>	'võib-olla'

<u>inte</u>	'mitte'	<u>kanhända</u>	'võib-olla'
<u>icke</u>	'mitte'	<u>knäppast</u>	'vaevalt'
<u>ej</u>	'mitte'	<u>för all del</u>	'palun väga'
<u>alls inte.</u>	<u>inte alls</u>	<u>jaså (jåså)</u>	'ah nii'
	sugugi'		
<u>ingalunda</u>	'ei kuidagi'		
<u>inte ens</u>	'isegi mitte'		

Näiteid:

Täck så mycket! 'tänan väga' - För all del! 'palun väga!'
 Det förhåller sig precis tvärtom 'asi on täpselt vastupidi'.

Det är minsånn inte sa lätt 'see pole tõepoolest nii kerge'.

Märkus. Sõna ja kasutatakse rootsi keeles vastusena jaatavale küsimusele, kuna jo /ju:/ on vastuseks eitava küsimuse korral, näit.:

Vill du ha ett äpple? - Jå, tack.
 'kas sa soovid õuna? - jah, tänan'

Vill du inte ha ett äpple? - Jå, tack.
 'ega sa ei taha õuna? - tahan küll'

Peale selle kasutatakse sõna jo kõnekeeles sissejuhatava sõnana, näit.:

Vad är det där? 'mis asi see on?' - Jå, det är en datamaskin 'ah see? see on raal (elektronarvuti)'.

§ 141. P r o n o m i n a a l s e d (asesõnalised)
 a d v e r b i d.

Mõned adverbid võivad esineda pronoomeni (asesõna) funktsioonis ja neid nimetatakse vastavate pronoomenite järgi demonstratiivseteks, relatiivseteks, interrogatiivseteks või indefiniitseteks adverbideks.

1) Demonstratiivsed adverbid on: här 'siin', där 'seal', hit 'siia', dit 'sinna', så 'nii', nu 'nüüd'; neljast esimesest võib moodustada liitadverbid prepositsiooni lisamisega, näit.: härmed 'sellega', härigenom 'selle läbi', därvid 'sealjuures', hitåt 'siiapoole' jne.;

2) Relatiivsed adverbid võivad olla: där 'kus', dít 'kuhu', var 'kus', vart 'kuhu', dä 'kui', samuti liitadverbid, nagu: värefter 'mille järel', värover 'mille üle' jne., näit.:

En stén visar plátzen där han stúpade 'üks kivi näitab seda kohta, kus ta langes'.

Där han kán hjálper han alltid 'kus ta saab, aitab ta alati'.

Gården dít han kóm låg ävsides 'talu, kuhu ta jõudis, asus teest eemal'.

Adverbe var ja vart saab aga kasutada ainult kaudses küsimuses:

Jag undrar vár han är 'ma imestan, kus ta on'.

Jag visste inte vårt jag skulle gå 'ma ei teadnud, kuhu ma pidin minema'.

Relatiivsed liitadverbid moodustatakse alati var- abil:

Hon kom först värefter de övriga följde 'ta tuli esimesena, seejärel (mille järel) tulid teised'.

Han ville veta vårom det rörde sig 'ta tahtis teada, milles asi seisnes'.

Júst dä han kóm började det regna 'just siis, kui ta tuli, hakkas vihma sadama'.

3) Interrogatiivsed (küsiavad) adverbid on: hur 'kuidas?', när 'millal?', var 'kus?', vart 'kuhu?', samuti liitadverbid vårför 'miks?', vårifrån 'kust?' jne., näit.:

När går tåget? 'millal läheb rong?'

Vårpå berór misstaget? 'millest tuli viga?'

4) Indefiniitsed (umbmäärased) adverbid on: någonstädes (någonstans) 'kuskil', ännorlunda 'teisiti' jt., samuti var 'kus', när 'millal', hur 'kuidas' jt., sageli ühenduses sõnadega helst või än, näit.:

Jag har läst det någonstädes (någonstans) 'ma olen seda kuskil lugenud'.

Sätt dig vår du vill! (= varhélst) 'istu, kuhu tahad!'

Det går brá vár som h́elst 'seda vóib teha ükskóik kus kohas'.

Gá vart du v́ill! 'mine kuhu tahes!'

Váre h́armed h́ur som h́elst 'olgu sellega kuidas tahes'.

H́ur det án gár 'kuidas ka ei láheks'.

Márkus. Liitadverbe moodustatakse adverbide h́ar, d́ar ja var + prepositsiooni abil, kuid kónekeeles kasutatakse liitadverbide asemel úhendit prepositsioon + den (denna), det (detta) vó vad (som), náit.:

H́arav (= av detta) f́oljer ... 'sellest j́argneb ...'

D́arigenom (= genom det) v́inner vi ingenting 'selle lábi me ei vóida midagi'.

Relatiivsete vó interrogatiivsete adverbide juurde kuuluv prepositsioon asetatakse kónekeeles tavaliselt lause lóppu (vrd. §§ 95:8, 96:5):

Várpá (= pá v́ad) berór det? = Vad berór det pá? 'millest see oleneb?'

Pennan, varmed jag skŕiver = Pennan, som jag skŕiver med 'sulepea, millega m kirjutan'.

Adverbi komparatsioon (vórdlusastmed)

§ 142. Ḿoningaid, peamiselt tuletatud adverbe saab kompareerida. Adverbe kompareeritakse samuti nagu adjektiive, vt. § 74. Náit.:

Positiiv	Komparatiiv	Superlatiiv
<u>snabbt</u> 'kiiresti'	<u>snábbare</u> 'kiiremini'	<u>snábbast</u> 'kóige kiiremini'
<u>lángt</u> 'kaugel'	<u>lángre</u> 'kaugemal'	<u>lángst</u> 'kóige kaugemal'
<u>dáligt</u> 'halvasti'	<u>sámre</u> 'halvemini'	<u>sámst</u> 'kóige halvemini'

Ka ḿoningaid iseseisvaid adverbe on vóimalik kompareerida:

<u>ofta</u> 'sageli'	<u>oftare</u>	<u>oftast</u>
<u>fort</u> 'kiiresti'	<u>förtare</u>	<u>förtast</u>
/fuʃ/		
<u>mycket</u> 'palju'	<u>mera</u> 'enam'	<u>mest</u> 'kõige enam'
<u>nära</u> 'lähedal'	<u>närmare</u>	<u>närmast</u>
<u>länge</u> 'kaua'	<u>längre</u>	<u>längst</u>
<u>väl, bra</u> 'hästi'	<u>bättre</u>	<u>bäst</u>
<u>illa</u> 'halvasti'	<u>värre</u>	<u>värst</u>
<u>gärna</u> 'meeleldi'	<u>hellre</u>	<u>helst</u>

Superlatiivis esineb ainult lühike vorm, välja arvatud mõned väljendid:

Han möttog oss på det hjärtligaste 'ta võttis meid kõige südamlikumalt vastu'.

Han spráng det förtaste, han kunde 'ta jooksis nii kiiresti, kui suutis'.

Teisi näiteid adverbi komparatiivi ja superlatiivi kasutamise kohta:

Det är närmare tjugo gráder varmt i dag 'täna on ligemale 20 kraadi sooja'.

Han kom senare än du 'ta tuli hiljem kui sina'.

Jag vill inte höra på dig längre 'ma ei taha sind enam kuulata'.

Bättre sént än áldrig 'parem hilja kui mitte kunagi'.

Bättre en fågel i hánden än tío i skógen 'parem lind peos kui kümme metsas' (parem varblane peos kui kümme pöösas'.

Héllre dó än gé sig 'ennem surra kui alistuda'.

Han dricker héllre káffe än té 'ta joob parema meelega kohvi kui teed'.

Vad vill du helst há, káffe eller té? 'mis sa tahad parema meelega juua, kohvi või teed?'

Vilken lék týcker du bäst om? 'milline määg meeldib sulle kõige enam?'

Kõnekeeles väljendites:

Inte så värst bra 'mitte eriti hästi'.

Hur mår du? - Inte så värst.

'kuidas läheb' - mitte eriti (hästi)'

Prepositsioon (eesõna)

Prepositsioonide liigid ja kasutamine

§ 143. Rootsi keele prepositsioonid võivad oma vormilt olla:

1) lihtprepositsioonid: av '-st, -lt', bland 'seas, hulgas', efter 'pärast, järel', från '-st, -lt' jt.;

2) liitprepositsioonid: ibland 'seas, vahel', bredvid 'kõrval', intill 'kuni' jt.;

3) ühendprepositsioonid (koosnevad mitmest lahku kirjutatavast sõnast): på grund av 'põhjusel', i stället för 'asemel', i fråga om 'mis puutub ...', täck vare 'tänu (millelegi)' jt.

Prepositsiooni funktsioonis võivad esineda ka partitiivid, näit.: angående, beträffande 'suhtes', öaktat, öavsett 'vaatamata, hoolimata'.

Rootsi keele prepositsioonid asuvad üldiselt oma põhisõna ees. Põhisõnaks võib olla põhikäändes s u b s t a n t i i v (§ 44:1) või objektikäändes p r o n o o m e n (§ 86). Substantiivi ees on prepositsioon rõhuta ja substantiiv rõhuline; pronoomeni ees on aga prepositsioon tavaliselt rõhuline ja pronoomen rõhuta:

<u>med brödern</u>	'vennaga'	<u>till staden</u>	'linna'
<u>med mig</u>	'minuga'	<u>till honom</u>	'temale'

§ 144. Üldreeglist esineb kõrvalekaldumisi prepositsiooni asendi ja põhisõna käände ning liigi suhtes:

1. Üksikuid prepositsioone kasutatakse ka põhisõna järel, näit.:

hela nättén igénom 'kogu öö läbi';
öss emellan 'meie (endi) vahel, omavahel';
detta öaktat 'sellele vaatamata'.

2. Kui prepositsiooni põhisõna on lause esimene sõna, siis asetatakse prepositsioon tavaliselt lause lõppu:

Hästar är jag inte rädd för 'hobuseid ma ei karda'.
Det har jag inte tänkt på 'sellele ma pole mõelnud'.

Relatiivse pronoomeniga som on prepositsioon alati lause lõpus:

Papperet som jag skriver på 'paber, millele ma kirjutatan'.

Prepositsioon asetatakse sageli lause lõppu interrogatiivpronoomenite puhul:

Vad pratar du öm? 'millest sa räägid?'

Vad sysslar du méd? 'millega sa tegeled?'

Vem berór det på? 'kellest see oleneb?'

Vilket lánd kómmer ni ifrån? 'mis maalt te tulete (olete)?'

3. Mõnel juhul võib prepositsiooni põhisõna olla genitiivis või mõnes vanas käändevormis.

a) Liitprepositsiooniga för ... skull on põhisõna genitiivis, näit.:

för bárnets skull 'lapse pärast';

för hennes skull 'tema pärast'.

Märkus. Personaalpronoomeni puuduvaid genitiivivorme asendab possessiivpronoomen (vt. § 86):

för mín (dín, vår, ér, sin égen) skull 'minu (sinu, meie, teie, tema/nende enda) pärast'.

b) Prepositsioon till, mis nõudis varem genitiivi, esineb nüüdki genitiiviga mõningates väljendites:

till fóts 'jalgsi';

till sjöss 'merel(e)' (vrd. § 47:9).

c) Prepositsiooni i järel kasutatakse mõningates aega tähistavates substantiivides lõppe -s, -se või -as, näit.:

i söndags 'eelmisel pühapäeval';

i mörse 'täna hommikul';

i vinttras 'möödunud talvel' (vrd. § 146).

d) Mõningates väljendites esineb vanu käändevorme, nagu:

till godo 'heaks';
till salu 'müügil';
för visso 'kindlasti' (vrd. § 44:2).

4. Prepositsioon võib peale substantiivi ja pronoomeni määrata ka teisi sõnaliike ja väljendeid:

a) a d v e r b i, näit.:

Han skall stanna här för alltid 'ta jääb siia alati-seks'.

b) i n f i n i t i i v i (sõnaga att):

Pöjken är mycket intresserad av att läsa 'poiss on väga lugemisest huvitatud'.

Vi måste öva oss i att tala svenska 'me peame harjutama rootsi keele rääkimist'.

Genom att lära andra vinner vi själva kunskap 'õpetades teisi omandame ise teadmisi'.

c) Üksikutel juhtudel määrab prepositsioon ka teist p r e p o s i t s i o o n i ü h e n d i t, näit.:

Jag stannar här till om onsdag 'ma jään siia kolmapäevani'.

Sedan i somras har jag inte hört av honom 'suvest peale pole ma temast midagi kuulnud' (pole mul temalt mingit teadet).

Till på köpet 'pealekauba'.

d) Prepositsioon määrab tervet l a u s e t:

Han tänkte på att han snärt skulle resa 'ta mõtles sellele, et ta varsti pidi ära sõitma'.

Han tänkte på hur han skulle få pengar till resan 'ta mõtles selle üle, kuidas saada reisiks raha'.

Jag är övertygad om att han snärt kommer tillbaka 'ma olen veendunud, et ta varsti tuleb tagasi'.

e) Prepositsioon esineb järgmist laadi väljendites med järel:

Jag vill ha en smörgås med ost på 'ma tahan saada juustuga võileiba'.

Han kom in med överrocken på 'ta tuli sisse mantel seljas'.

Ett fågelbo med ungar i 'pesa linnupoegadega'.

§ 145. Prepositsioonide tähendusi ja kasutusvõimalusi tuleb otsida sõnaraamatust. Alljärgnevalt on toodud valik näi- teid 20 kõige sagedamini esineva prepositsiooni (C. Hassler-Göranssoni rootsi keele sagedussõnaraamatu järgi) kasutamise kohta. Prepositsioonid on esitatud tähestikulises järjekorras.

(Prepositsioonid aega ja kohta tähistavates väljendites, vt. §§ 146-148.)

a v '-st, -lt, käest, poolt jm.':

Den här ringen är (gjord) av guld 'see sõrmus on (tehtud) kullast'.

Hon grät av glädje 'ta nuttis rõõmust'.

Ett brev av den 20 augusti 'kiri 20. augustist'.

En del av publiken 'osa publikust'.

Jag fick böken av min brör 'ma sain raamatu oma vennalt'.

Jag hörde av min brör om olyckan 'ma kuulsin õnnetusest oma venna käest'.

Han träffades av blixten 'teda tabas pikne' (tegija passiivikonstruktsioonis, vrd. § 127:4).

Ett drama av Strindberg 'Strindbergi draama' (genitiivi asendajana).

Ägaren av huset 'maja omanik'.

b l a n d (ibland) 'hulgas, seas':

Han har många vänner bland journalisterna 'tal on palju sõpru ajakirjanike hulgas'.

Han är bland de bättre i klassen 'ta on klassi paremate hulgas'.

Bland annat (lühendatult: bl. a.) 'muuseas'.

Mitt (i)bland rufnerna 'varemete keskel'.

é f t e r 'järel(e), pärast, järgi, kohaselt':

Han kommer efter mig 'ta tuleb minu järel'.

Efter régn kommer sölsken 'päras^t vih^ma tuleb päike'.
Hon är klädd efter sënaste módet 'ta on viimase moe järgi riidetatud'.

Jag ringde efter dók^torn 'ma kutsusin (telefoniga) arsti välja'.

Efter min mēning 'minu arvamuse järgi (kohaselt)'.

f r å n (ifrån) '-st, -lt, poolt':

Han är från Finland 'ta on Soomest (pärit)'.

Pójken kom från skólan 'poiss tuli koolist'.

Ett minne från skóltiden 'mälestus kooliajast'.

Hälsa honom från mig! 'tervita(ge) teda minu poolt'.

Från början till slút 'algusest lõpuni';

från mörgon till kväll 'hommikust õhtuni';

från och méd (lühendatult: fr. o. m.) den 1 juni 'alates 1. juunist'.

Han var älldeles ifrån sig 'ta oli täiesti endast väljas'.

Allt ifrån bärndomen 'lapsepõlvest saadik'.

f ö r '-le, jaoks, ees, ette, eest, kohta, -ks jm.':

Det har jag gjort för dig 'seda ma tegin sinule (sinu jaoks)'.

Jag tälade óm det för henne 'ma rääkisin sellest temale'.

Har ni något särskilt för er i dág 'kas teil on midagi erilist ees täna?'

Hon sätte en gardín för fönstret 'ta pani kardina akna ette'.

Jag köpte mig en rók för fēmtio rúbel 'ma ostsin endale mantli viiekümne rubla eest'.

Pójken är stór för sin ålder 'poiss on oma vanuse kohta suur'.

Han kallas för Källe 'teda kutsutakse Kalleks'.

Dágen för ävresan är redan bestämd 'ärasõidu päev on juba kindlaks määratud' (genitiivi asendajana).

För det första (andra, tredje) 'esiteks (teiseks, kolmandaks)';

för närvarande (lühendatult: f. n.) 'käesoleval ajal';
för övrigt (lüh.: f. ö.) 'muuseas, muide';
för min del 'mis minusse puutub ...'

g é n o m (igénom) 'läbi, kaudu':

Vi gick genom skógen 'me läksime läbi metsa'.

Han kom in genom fönstret 'ta tuli aknast sisse'.

Genom denna öförsiktighet röjdes plänen 'selle ettevaatamatuse läbi saadi plaanist teada'.

Genom min brór har jag hört att ... 'oma venna kaudu ma kuulsin, et ...'

Än rinner mitt (i)genom stáden 'jõgi jookseb linna keskelt läbi'.

Sé (i)genom fingrarna med något 'millelegi läbi sõrmede vaatama'.

h o s 'juures' (ainult isikute kohta; vrd. vid):

Han bör hos sin färfar 'ta elab oma vanaisa juures'.

Jag beställde en rók hos skräddaren 'ma tellisin endale mantli rätsepa juures (rätsepalt)'.

Skúlden ligger hos mig 'süü lasub minul' (rõhutatud mig).

Órdet förekommer hos Strindberg 'see sõna esineb Strindbergil (Strindbergi teostes)'.

i '-s, -sse, -st, sees, sisse jme.':

Jag bor i Tállinn 'ma elen Tallinnas'.

Han går i skólan 'ta käib koolis'.

Hon lade bródet i kórgen 'ta pani leiva korvi (sisse)'.

Vi steg in i rúmmet 'me astusime tuppa (sisse)'.

Han var förálskad i henne 'ta oli temasse armunud'.

Pójken klättrade upp i ett träd 'poiss ronis puu otsa'.

Han var kládd i fráck 'ta oli riietatud frakki'.

Hon dóg i lúngaot (kráfta) 'ta suri tiisikusse (vähki)'.

Jag har lást det i tídningen 'ma lugesin seda ajalehest'.

Han tóg mig i händen 'ta võttis mul käest kinni.
Bóken är inte i min smák 'raamat pole minu maitse jär-
gi'.

Lärobok i svenska 'rootsi keele õpik' (genitiivi
asendajana).

Strúnt i det! 'löö sellele käega! (ära pane tähele)'.

Aldrig i lívet! 'mitte ilmaski!'

Vt. ka §§ 146-148.

m e d '-ga, ühes, kaasas':

Han dansar med en flicka 'ta tantsib tüdrukuga'.

Flickan skriver med en penna 'tüdruk kirjutab sulle-
peaga'.

Jag réser med tåg (med buss, med båt, med flýg) 'me
sõidan rongiga (bussiga, laevaga, lennukiga)'.

Har du állt med dig? 'kas sul kõik kaasas?'

Han stod med håtten i händen 'ta seisis müts peos'.

Úpp med händerna! 'käed üles!'

Med andra órd (lüh.: m. a. o.) 'teiste sõnadega'.

m e l l a n (emállan) 'vahel(e), vahelt':

Bárnet sátt (e)méllan oss 'laps istus meie vahel'.

Bárnet sätte sig (e)méllan oss 'laps istus meie va-
hele'.

Nátten (e)mellan lördag och söndag 'öö vastu püha-
päeva'.

Läsa (e)mellan räderna 'ridade vahelt lugema'.

Tála (e)mellan fyra ögon 'nelja silma all rääkima'.

Han höll något (e)mellan fingrarna 'ta hoidis midagi
sõrmede vahel'.

Han sátt mitt emállan två sýstrar 'ta istus (otse)
kahe õe vahel'.

Óss emállan sagt ... 'omavahel öeldes'.

m o t (emót) 'vastu, poole':

Han är gód (e)mót mig 'ta on minu vastu hea'.

Har ni någonting (e)mót det? 'kas teil on midagi selle
vastu?'.

Hon vände sig (e)mót mig 'ta pöördus minu poole' (minu suunas).

Jag sátt mitt emót honom 'ma istusin otse ta vastas'.

o m -st, kohta, ümber, pärast jm.':

Han tálade (berättade, skrev, visste) mycket om vetenskapen 'ta rääkis (jutustas, kirjutas, teadis) palju teadusest'.

Vándraren frágade mig om vägen 'rändur küsis mult teed'.

Han hade en duk om halsen 'tal oli rätik kaelas'.

Jag band snöret om paketet 'ma sidusin nööri paki ümber'.

Mannen försvánn om hörnet 'mees kadus nurga taha'.

Jag ber om ordet 'ma palun sõna'.

Jag ber om ursäkt 'ma palun vabandust'.

Det gör mig ónt om honom 'mul on temast kahju'.

Nórr om stáden 'linnast põhja pool'.

Till höger om háset 'majast paremal'.

Vid sidan om húset 'maja kõrval'.

Vt. ka §§ 146:2, 147:1,2,3.

p ä '-l, -le, peal, peale jm.':

Bóken ligger på bórdet 'raamat lebab laual'.

Lägg bóken på bórdet! 'pane raamat lauale!'

Han knäckade på dörren 'ta koputas uksele'.

Jag trycker på knáppen 'ma vajutan nupule'.

Táket på húset 'maja katus' (genitiivi asendajana)'.
Títeln på bóken 'raamatu pealkiri'.

En flicka på átta ár 'kaheksa-aastane tüdruk'.

Han skakade på huvudet 'ta raputas pead'.

Han rýckte på axlarna 'ta kehitas õlgu'.

Har du någon klócka på dig? 'kas sul kell kaasas?'

Jag har inga pengar på mig 'mul pole raha kaasas'.

Hon skrev brev på brev 'ta kirjutas kiri kirja järel'.

På återseende! 'nägemiseni!'

Vt. ka §§ 146-148.

t i l l 'juurde, -sse, -le, -ni, -ks, kuni jm.':

Läraren gick till fönstret 'õpetaja läks akna juurde'.

Põjken gick till sin färfar 'poiss läks oma vanaisa juurde'.

Han réser till Stöckholm 'ta sõidab Stokholmi'.

Vi går till arbetet 'me läheme tööle'.

Hälsningar till din färfar 'tervitusi su isale'.

Jag skrév ett brev till min lärare 'ma kirjutasin kirja oma õpetajale'.

Till min kära vän (som minne) 'Oma kallile sõbrale (mälestuseks)'.

Kan du översätta det till svenska? 'kas sa saad (oskad) seda tõlkida rootsi keelde?'

Det här räcker till frédagen 'seda jätkub reedeni'.

Han valdes till ördförande 'ta valiti juhatajaks'.

Till táck för ditt besök 'tänuks su külaskäigu eest'.

Till minne av ditt besök 'sinu külaskäigu mälestuseks'.

Hon är liten till växten 'ta on kasvult väike'.

Han är lärare till yrket 'ta on elukutselt õpetaja'.

Tio till femton personer 'kümme kuni viisteist isikut'.

Författaren till böken 'raamatu autor' (genitiivi asendajana).

Han är en vän till mig 'ta on mu sõber'.

Till och méd (lüh.: t. o. m.) tisdag 'kuni teisipäevani (kaasa arvatud)'.

till exempel (lüh.: t. ex.) 'näiteks (näit.)'.

Vt. ka § 146:4.

ú n d e r 'all, alla, -s, -l':

Kätten är under bórdet 'kass on laua all'.

Blyértsen föll under bänken 'pliiats kukkus pingi alla'.

Han arbetade under tystnad 'ta töötas vaikuses' (vaikides).

Böken är under tryckning 'raamat on trükkimisel'.

Hon är under medellängd 'ta on alla keskmist kasvu'.

Inget nytt under sólen 'pole midagi uut päikese all'.

Vt. ka § 146:5.

u r '-st (välja), lt':

Han kom út ur rúmmet 'ta tuli toast välja'.

Péngarna föll ur fickan 'raha kukkus taskust'.

Hon läste högt ur en bók 'ta luges kõvasti raamatust ette'.

Spädbarnet drack mjölk ur en flaska 'imik jõipudelist piima'.

Gå ur vägen! 'mine (tee pealt) eest ära!'

Ur denna synpunkt 'sellelt seisukohalt'.

ù t a n 'ilma, -ta':

Han går utan hatt 'ta käib ilma kübarata'.

Jag är utan pengar 'ma olen ilma rahata'.

Hon gick utan att säga ett ord 'ta läks sõna lausumata'.

Után tvível 'kahtlemata'.

v i d 'juures, juurde, ääres, äärde (ainult esemete kohta; vrd. hos) jm.':

Eléven stod vid fönstret (vid bórdet) 'õpilane seisis akna juures (laua ääres)'.

Han satte sig vid fönstret 'ta istus akna juurde (äärde)'.

Skåpet står vid väggen 'kapp seisab seina ääres'.

Han är anställd vid universitétet 'ta töötab ülikooli juures'.

Han tóg mig vid handen 'ta võttis mul käest kinni'.

En män vid namn Bäckman 'mees nimega Bäckman'.

Vi är vana vid det 'me oleme sellega harjunud'.

Vid genomresa 'läbisõidul'.

Vt. ka § 146:6.

ã t '-le, poole, -sse, üle':

Han gäv en bók ãt system 'ta andis raamatu õele'.

Jag såde det ãt honom 'ma ütlesin seda talle'.

Ett rum med utsikt ãt söder 'tuba vaatega lõunasse'.

De gick ãt stãden till 'nad läksid linna poole'.

Alla skrättade ät skämtet 'kõik naersid nalja üle'.

Mákten stiger ät huvudet 'võim läheb pähe'.

Ingenting att göra ät 'pole midagi teha'.

Det är rätt ät honom 'see on talle paras'.

ö v e r 'üle, kohal, läbi':

Han gick över gatan 'ta läks üle tänava'.

Lampan hänger över bordet 'lamp ripub laua kohal'.

Han gick tvärs över parken 'ta läks otse läbi pargi'.

En karta över Sverige 'Rootsimaa kaart' (genitiivi asendajana).

Prepositsioonid aega tähistavates väljendites

(Vrd. § 85: Arvud aastaegades, kuupäevades ja kellaaegades)

§ 146. Järgmiste prepositsioonidega moodustatakse aega tähistavaid väljendeid:

1) prepositsiooniga i:

i dag (idag) /idá:(g)/ 'täna';

i går (igår) 'eile';

i morgon /imörron/ 'homme';

i övermorgon 'ülehomme';

i förrgår 'üleile';

i morse = (i dag) på morgonen 'täna hommikul';

i förmiddags = (i dag) på förmiddagen 'täna enne lõunat';

i middag = (i dag) på middagen 'täna lõuna ajal';

i eftermiddag = (i dag) på eftermiddagen 'täna pärast lõunat';

i kväll = i afton 'täna õhtul';

i nått 'täna öösel';

i morgon bitti(da) 'homme hommikul vara';

i morgon förmiddag (middag, eftermiddag, kväll e. afton) 'homme enne lõunat (lõuna ajal, pärast lõunat, õhtul);

i går morse = i går på morgonen 'eile hommikul';
i går förmiddag (middag, eftermiddag, kväll e. afton)
 'eile enne lõunat (lõuna ajal, pärast lõunat, õhtul);
i dag för en vecka sedan(sen) 'täna nädala eest';
(i) förra veckan 'eelmisel nädalal';
(i) den här veckan 'sel nädalal';
(i) nästa vecka 'järgmisel nädalal';
i år 'tänavu';
i fjörl = i fjör 'möödunud aastal';
i januari (månad) 'jaanuaris (jaanuari kuus)';
i 1978 = år 1978 (ilma prepositsioonita!) '1978. a.';
i början (i sluttet) av sextiotalet 'kuuekümnendate
 aastate alguses (lõpus)';
 komma i tid 'õigel ajal tulema';
i sinom tid 'omal ajal';
mitt i vintern 'kesk talve';
i vinter '(tuleval) kevadel';
i vår, i sommar, i höst '(tuleval) kevadel, suvel,
 sügisel'.

Aega tähistades võib prepositsioon i esineda ka geniitiviga; sel juhul osutab väljend äsja möödunud minevikule:

i vintras, i våras, i somras, i höstas 'möödunud talvel, kevadel, suvel, sügisel';
i måndags, i tisdags, i onsdags 'eelmisel esmaspäeval, teisipäeval, kolmapäeval';

2) prepositsiooniga om:

om (põ, under) nåtten, dagen 'öösel, päeval';
 Sölen lyser om dagen 'päike paistab päeval'.
Om (põ) sommaren, hösten, vintern, våren 'suvel, sügisel, talvel, kevadel';
om tre minuter, två veckor, fyra år 'kolme minuti, kahe nädala, nelja aasta pärast';

3) prepositsiooniga på:

på morgonen, dagen, kvällen, nåtten, förmiddagen, eftermiddagen 'hommikul, päeval, õhtul, öösel, enne lõunat, pärast lõunat'.

Väckarklockan ringer klockan sjú på mörgonen 'äratuskell kõliseb kell seitse hommikul'.

På (om) mörgnarna, dågarna, kvällarna, nätterna, förmiddagarna, eftermiddagarna 'hommikutu, päeviti, õhtuti, ööseti, ennelõunati, pärastlõunati';

på tõrsdagen, frédagen, lördagen, söndagen 'neljapäeval, reedel, laupäeval, pühapäeval';

på tõrsdagarna, frédagarna 'neljapäeviti, reedeti';

på vären, sommaren 'kevadell, suvel'.

Han blev student (på) vären 1968 'ta lõpetas keskkooli kevadel 1968'.

Sent på kvällen 'hilja õhtul';

tõdigt på mörgonen 'vara hommikul';

på 1900-talet (på nittontuhendratalet) = i tjugonde århundradet 'kahetõnneandal sajandil';

på dén tiden 'sel ajal (tol ajal)';

på (under) Gustav Adolfs tid 'Gustav Adolphi ajal'.

Minútvisaren går én gång runt urtavlan på en timme 'osuti käib ühe tunniga ümber numbrilaua'.

4) prepositsiooniga till:

nåtten till lördagen 'öö vastu laupäeva';

till slútet av vèckan 'nädala lõpuni';

Vänta till i mörgon! 'oota homseni!'

Han skall ståna här till om måndag 'ta jääb siia esmaspäevani'.

Han skall börja skolan till hösten (= i höst) 'ta läheb sügiseks kooli'.

Till sist (= till slút) 'lõpuks'.

5) prepositsiooniga under:

under medeltiden 'keskajal';

under de första (de sènaste) tre vèckorna 'esimese (viimase) kolme nädala jooksul'.

Under sista vèckan har ingenting hänt 'viimasel nädalal pole midagi juhtunud'.

Sitt ställa under måltiden (under lektiónen)! 'istu vaikselt söögi ajal (tunni ajal)!'.

Under natten föll det mér snö 'öö jooksul sadas veelgi lund'.

Under páusen gick han út 'vaheajal läks ta välja'.

Under resan läser jag den här bóken 'reisi ajal loen ma seda raamatut'.

Under kríget 'sõja ajal';

musik under arbetet 'muusika töö ajal';

under tiden 'vahepeal'.

6) prepositsiooniga vid:

vid midnatt 'keskööl';

vid tölvtiden (= omkring klockan tól) 'kella 12 paiku (umbes kell 12)'.

Han dóg vid ättio års álder 'ta suri 80-aastaselt'.

Han dóg vid hög álder 'ta suri kõrges vanuses'.

Vid mitten av 1900-talet (nittonhundratalet) 'kahekümenda sajandi keskel'.

Vid vilken tid träffas han? 'mis (kella) ajal võib temaga kokku saada?'

7) teiste prepositsioonidega:

För tré ár sédan (sén) 'kolme aasta eest, kolm aastat tagasi'.

Húset blir färdigt inom två månader 'maja saab kahe kuu jooksul valmis'.

Du lär dig nog svenska med tiden 'küll sa aja jooksul rootsi keele selgeks õpid'.

Mot slútet av ár 1978 '1978. a. lõpu poole'.

Det blev lúgnt (e)mot kvällen 'õhtu poole muutus vaiksaks'.

Inemot klockan fyra 'kella nelja paiku'.

Det líder (e)mot våren 'kevad läheneb'.

Det léd (fram) åt aftonen 'õhtu lähenes'.

Hon är över femtio ár gammal 'ta on üle viiekümne aasta vana'.

Jag stannar över natten hos dig 'ma jään ööseks sinu juurde'.

§ 147. Pandagu tähele järgmiste aega tähistavate väljendite kasutamist:

1) om två år 'kahe aasta pärast';

om tre veckor 'kolme nädala pärast';

för två år sedan (sén) 'kahe aasta eest';

för tre veckor sedan 'kolme nädala eest';

2) en gång, två gånger i sekunden, i minuten, i timmen, i veckan, i månaden 'üks kord, kaks kord sekundis, minutis, tunnis, nädalas, kuus';

en gång, två gånger om dagen, om natten, om året 'üks kord, kaks korda päevas, öö jooksul, aastas'.

3) Om (på) söndagarna (på söndagen) brukar vi ha främmande 'pühapäeviti (pühapäeval) on meil tavaliselt külalised'.

Vi ska träffas på (om) söndag (= nästa söndag) 'me koh-tume (järgmisel) pühapäeval'.

Han rëste i söndags (= förra söndagen) 'ta sõitis ära möödunud pühapäeval'.

Vi har snö om (på) vintern (om vintrarna) 'meil on talvel (talviti) lumi maas'.

Jag skall fära till Stöckholm i vinter (i höst) 'ma sõidan eeloleval talvel (sügisel) Stokholmi'.

4) Hon rëste i frëdags mörse = på frëdag mörgon 'ta sõitis reede hommikul'.

Hon rëste på frëdagsmorgonen 'ta sõitis reede hommikul'.

Hon kómmer igen på söndag mörgon (förmiddag, middag, eftermiddag, kväll) 'ta tuleb tagasi pühapäeva hommikul (enne lõunat, lõuna ajal, pärast lõunat, õhtul)'.

5) Vastates küsimusele 'kui kaua?' (minevikus) tuleb kasutada prepositsiooni i, mis vahel võib ka ära jääda:

Mötet varade i två veckor 'kokkutulek kestis kaks nädalat'.

De stannade (i) tre dagar 'nad jäid (siia) kolmeks päevaks'.

Vi spelade tennis i fyra timmar 'me mängisime tennist neli tundi'.

Hon läg till sängs i två år (= i två års tid) 'ta lamas voodis kaks aastat'.

Vastates aga küsimusele 'kui kauaks?' kasutatakse prepositsiooni på:

Vi tänkte resa till Riga på en vecka 'me kavatsesime sõita Riiga nädalaks ajaks'.

Han reste bört på (= för) tre månader 'ta sõitis ära kolmeks kuuks'.

Prepositsiooni på kasutatakse ka vastates küsimusele 'kui kaua, mis ajast peale' eitavas lauses:

Jag har inte sett henne på flera år 'ma pole teda mitu aastat näinud'.

Jag har inte varit på bio på ett helt år 'ma pole terve aasta kinos käinud'.

Prepositsioonid kohta tähistavates väljendites

§ 148. Kohta tähistavate väljendite moodustamisel on kasulik meeles pidada järgmisi reegleid.

1. Vastates küsimustele 'kus?' või 'kuhu?' kasutatakse sageli prepositsioone i ja på. Ühendeid prepositsiooniga i tuleb tõlkida eesti keelde tavaliselt s i s e k o h a k ä ä n e t e seesütleva ja sisseütleva abil, ühendeid prepositsiooniga på aga v ä l i s k o h a k ä ä n e t e alalütleva ja alaleütleva abil. Näit.:

Han gick med händerna i flickan 'ta käis, käed taskus'.

Han stöppade handen i flickan 'ta pani käe taskusse'.

Tavlan hänger på väggen 'pilt ripub seinal'.

Häng tavlan på väggen! 'riputa pilt seinale!'

Märkus. Vastates küsimusele 'kuhu?' on prepositsioon till tavalisem:

i affären 'kaupluses' - till affären 'kauplusse';

på arbetsplatsen 'töökohal' - till arbetsplatsen 'töökohale'.

2. Paljudes väljendites tuleb aga ühendeid prepositsiooniga i tõlkida eesti keelde v ä l i s k o h a k ä ä n e t e, ühendeid prepositsiooniga på s i s e k o h a k ä ä n e t e abil.

a) Rootsi i = eesti -l, -le:

I fönstret står en blomma 'aknal on lill'.

Sätt blommorna i fönstret! 'pane lilled aknale!'

Sätt dig i stölen, i soffan! 'istu (tugi)toolile, sohvale!'

Vrd.: Sätt dig på stölen! 'istu (tavalisele) toolile!'

Han slår näven i bords 'ta lööb rusikaga lauale'.

Hon stöd i dörren 'ta seisis uksel'.

Jag bor i utlandet, i hemlandet, i England, i Frankrike, i Tyskland, i Ryssland 'ma elan välismaal, kodumaal, Inglismaal, Saksamaal, Venemaal'.

Vrd.: i Sverige, i Norge, i Danmark, i Finland, i Estland, i Sovjetunionen, i Amerika 'Rootsis, Norras, Taanis, Soomes, Eestis, Nõukogude Liidus, Ameerikas'.

b) Rootsi på = eesti -s, -sse:

Han arbetar på ett biblioték, på ett kontor /kontú:r/, på ett sjukhus 'ta töötab raamatukogus, kontoris, haiglas'.

Jag satt på bibliotéket 'ma istusin raamatukogus'.

Jag gick på bibliotéket 'ma läksin raamatukokku'.

Dén bóken finns på bibliotóket 'see raamat on olemas raamatukogus'.

Vrd.: Vi drack kaffe i bibliotéket 'me jõime kohvi raamatukogus (raamatukogu hoones)'.

Dén bóken finns i mitt biblioték 'see raamat on minu (isiklikus) raamatukogus olemas'.

Jag satt på kontóret 'ma istusin kontoris'.

Jag gick in på kontóret 'ma läksin kontorisse (sisse)'.

Han arbetar på en fabriik 'ta töötab vabrikus'.

Vrd.: En ründvandring i fabriken 'ringkäik vabrikus (vabriku hoones)'.

Han ligger på sjukhus 'ta lamab haiglas'.

Han bodde på (ett) hotell 'ta elas hotellis'.

I går var jag på apoteket och köpte aspirin 'eile ma olin apteegis ja ostsin aspiriini'.

Vi var på bio. på besök. på restauräng. på teatern i går kväll 'me olime eile õhtul kinos, külas, restoranis, teatris'.

Ska vi gå på bio. på besök. på restauräng. på teatern i kväll? 'kas läheme täna õhtul kinno, külla, restorani, teatrisse?'

Vi befinner oss på stationen. på konditoriet. på bröllopet. på stränden 'me viibime jaamas, kohvikus, pulmas, rannas'.

Han går på gymnasiet 'ta käib gümnaasiumis'.

Vrd.: Han går i skolan. i folkskolan. i mellanskolan 'ta käib koolis, algkoolis, keskkoolis'.

Han har studérat på högskolan. på institütet 'ta on õpinud kõrgemas koolis, instituudis'.

Vrd.: Han studéerar (= ligger) vid universitétet 'ta õpib ülikoolis'.

Han är anställd vid universitétet 'ta töötab ülikoolis'.

Han sitter på sitt rum 'ta istub oma toas'.

Vrd.: Han har mättor på gólvet i sitt rum 'tal on toas vaibad põrandal'.

Jag lägger brevet på brevlådan 'ma panen kirja postkasti'.

Han hade håtten på huvudet. skór på fötterna. en ring på fingret 'tal oli kübar peas, kingad jalas, sõrmus sõrmes'.

Han satte håtten på huvudet 'ta pani kübara pähe'.

Vrd.: Han tog på skórna 'ta pani kingad jalga'.

Han tog av (sig) skórna, háttén 'ta võttis kingad ja-
last, kübara peast'.

På vilken gata bör du? 'mis tänavas sa elad?'

Vrd.: Jag bor på Kungsgaten i Stöckholm 'ma elan Kungsgatanil Stokholmis'.

3. Eesti keele see stütlevale ja alaltütlevale koha tähistamisel (kust? millest? millelt?) vastavad tavaliselt rootsi keele prepositioonid från (ifrån), ur, av. Näit.:

Jag tog nér mössan från kröken 'ma võtsin mütsi varnast'.

Búllret från gatan 'lärm tänavalt'.

Hon kom út ur skógen 'ta tuli metsast välja'.

Han rèste ur lándet 'ta sõitis maalt välja'.

Hon strök ringen av fingret 'ta tõmbas sõrmuse sõrmest'.

De vák av vägen 'nad kaldusid teelt eemale'.

4. Teatud väljendites tuleb rootsi keeles küsida var? 'kus?', kuna aga eesti keeles on küsimus 'kust?':

a) koha tähistamisel, kust otsitakse, leitakse või ostetakse midagi, näit.:

Leta på gólvét! 'otsi põrandalt!'

Vad híttade du på márken? 'mis sa maast leidsid?'

Jag köpte den i affären 'ma ostsin selle kauplusest'.

b) eseme tähistamisel, millest kinni haaratakse või hoitakse:

Jag tóg henne i händen 'ma võtsin tal käest kinni'.

Jag hállér dig i händen, i fingret, i örat 'ma hoian sul käest kinni, sõrmest kinni, kõrvast kinni'.

Húnden bét mig i bénet 'koer hammustas mind jalast'.

Polísen grep tjúven i krágen 'politseinik haaras vargal kraest kinni'.

c) raamatu, ajalehe, raadio jm. puhul, näit.:

Jag läste det i bóken, i tídningen, i ditt brév 'ma lugesin seda raamatust, ajalehest, sinu kirjast'.

Jag lyssnar på nyheterna i rádion 'ma kuuln raadiost pãevauudiseid'.

Vrd.: læsa hõgt ur en bók 'raamatust kõvasti ette lugema'.

Mãrkus. Pandagu tãhele ka jãrgmisi väljendeid, kus eesti keele seestõtlevale vastavad mitmesugused rootsi keele prepositsioonid või substantiiv põhikãändes:

Jag går uppför trappan 'ma læhen trepist õles'.

Jag klãttrar nedfõr stegen 'ma ronin redelist alla'.

Jag går út genom dõrren 'ma læhen uksest välja'.

Tjõven kom in genom fõnstret 'varas tuli aknast sisse'.

Tãget passerar stationen 'rong mõõdub jaamast'.

4. Erinevalt eesti keelest tuleb rootsi keeles mõningatel juhtudel küsida var? 'kus?', kuna aga eestikeeles küsitakse 'kuhu?':

a) tãhístades kohta, kuhu jäädakse või kuhu midagi jãetakse või unustatakse:

Han stãnnar kvãr pã sjukhuset 'ta jääb haiglasse'.

Lãmna bõken kvãr pã bõrdet! 'jãta raamat lauale!'

Jag glõmde pãngarna pã bõrdet 'ma unustasin raha lauale'.

b) tãhístades kohta, kuhu midagi pannakse või asetatakse, näit.:

Vãr lægger du bõken? 'kuhu sa raamatu paned?'

Vãskorna är stãllda i tambũren 'kohvrid on pandud eeskotta'.

c) mitmesugustes väljendites, kus rootslane näebkohalolekut, eestlane aga suunda, näit.:

Denna lilla bõk rýms i fickan 'see väike raamat mahub taskusse'.

Jag skrívar pã tãvlan, i hãftet 'ma kirjutan tahvlile, vihikusse'.

Jag knãckar pã dõrren 'ma koputan uksele'.

Jag sãtter mig pã stõlen 'ma istun toolile'.

Han hãnger bõlden pã vãggen 'ta riputab pildi seinale'.

Han gõmmer sig bakom trãdet 'ta peidab end puu taha'.

K o n j u n k t s i o o n (sidesõna)

Rootsi keele konjunktsioonid jagunevad kahte rühma:

1) rinnastavad ja 2) alistavad konjunktsioonid.

Rinnastavad konjunktsioonid

§ 149. Rinnastavad konjunktsioonid seovad samaväärseid lauseid ja lauseosi.

1) Kopulatiivsed (ühendavad) konjunktsioonid:

och 'ja, ning';

samt 'ning' (esineb peamiselt kirjakeeles);

både - och 'nii(hästi) - kui (ka)' (ainult kahe eseme kohta);

såväl - som 'niihästi - kui (ka)';

dels - dels 'niihästi - kui (ka)' (osalt - osalt);

än - än 'nii - kui' (kord - kord);

inte bara - utan också 'mitte ainult - vaid ka';

icke blott - utan även 'mitte ainult - vaid ka' (kirjakeeles);

vare sig - eller 'ei - ega; (ükskõik) kas - või';

varken - eller 'ei - ega'.

Näiteid kasutamise kohta:

Kóm och hjälp mig! 'tule ja aita mind!'

Möblerna och tavlorerna samt bilen såldes 'mööbel ja pildid ning auto müüdi ära'.

Jag känner både honom och hans brór 'ma tunnen niihästi teda (ennast) kui ka ta venda'.

Såväl konst och litteratúr som vetenskap 'nii kunst ja kirjandus kui ka teadus'.

Húsen är byggda déls av stén, déls av tré 'majad on ehitatud osalt kivist, osalt puust'.

Än här, än där 'nii siin, kui seal' (kord siin, kord seal).

Konjunktsioon varken - eller 'ei - ega' võib esineda ainult jaatavas lauses (varken on ise eitav sõna ja rootsi keel ei tunne kahekordset eitust). Näit.:

Hon sóver varken dág eller nátt 'ta ei maga ei päeval ega öösel'.

Kui lause on eitav, tuleb kasutada vare sig - eller 'ei - ega', mis aga võib esineda ka jaatavas lauses tähenduses '(ükskõik) kas - või'. Näit.:

Jag vill inte rèsa vare sig i morgon eller senare 'ma ei taha sõita ei homme ega hiljem'.

Han måste kómma, vare sig han vill eller inte 'ta peab tulema, (ükskõik) kas ta tahab või ei taha'.

2) Disjunktiiivsed (eraldavad) konjunktsioonid:

eller 'või, ehk; kas - või';

ántingen - eller 'kas - või' (üks kahest).

Víll du inte, eller kán du inte? 'kas sa ei taha või sa ei saa?'

Nú eller aldrig! '(kas) nüüd või mitte kunagi'.

ántingen är han sjúk eller också har han kómmit för sént till táget 'ta on kas haige või jäi ta rongile hiljaks'.

3) Adversatiivsed (vastandavad) konjunktsioonid:

men 'aga, kuid' (erinevalt eesti keelest võib seista ainult lause algul);

utan 'vaid' (nagu eesti keeleski eitava lause järel).

Hon var förárgad, men vísade det inte 'ta oli vihane, kuid ei näidanud seda välja (ei näidanud seda aga välja)'.

Hon var inte árg utan lèdsen 'ta ei olnud kuri, vaid kurb'.

Mõningad adverbid adversatiivse konjunktsiooni tähenduses:

ända, dock, líkväl 'siiski, ikkagi; kuid siiski';

emellertid (eméllertid) 'ometi; kuid, aga'.

En stór gádda, dóck inte av de állra stórsta 'suur havi, kuid siiski mitte kõige suuremate hulgast'.

Det låt besýnnerligt, emellertid var det verkligen sánt 'see tundus imelik olevat, kuid see oli tõesti tõsi'.

Så mýcket är eméllertid sákert att ... 'see on aga kindel, et ...'

4) Eksplanatiivsed (seletavad) konjunktsioonid:

för 'sest, sest et' (peamiselt kõnekeeles);

ty 'sest, sest et' (kirjakeeles).

Han kommer inte för (ty) han är sjuk 'ta ei tule, sest (et) ta on haige'.

Mõningad adverbid konjunktsiooni tähenduses:

alltså 'seega, siis, järelikult';

således 'seega';

nämigen 'nimelt';

därför 'seepärast';

följaktligen 'järelikult'.

Han väknade först sent på dagen -- han hade nämigen glömt att dra upp väckarklockan 'ta ärkas alles päise päeva ajal - ta oli nimelt unustanud äratuskella üles keeramata'.

Alistavad konjunktsioonid

§ 150. Alistavad konjunktsioonid seovad kõrvallauset pealausega.

1) Üldised alistavad konjunktsioonid:

att 'et' ja selle ühendid:

utan att 'ilma et';

i det att 'sellega et';

(däri)genom att 'seeläbi et'.

Jag tror, att han blev gläd 'ma arvan, et ta rõõmus-tas'.

Han sårade henne utan att han visste det 'ta solvas teda, ilma et ta oleks seda teadnud'.

Märkus. Konjunktsioon att jäetakse kaudses kõnes sage-li ära, näit.:

Han så(de), (att) han skulle komma 'ta ütles, et ta tuleb'.

Jag hoppas, (att) det måtte gå bra 'ma loodan, et see läheb hästi'.

Man säger, (att) han är bortrest 'räagitakse, et ta olevat ära sõitnud'.

Emfaatilistes väljendites kasutatakse att asemel som, mis võib ka ära jääda:

Det är inte första gången som han gör så 'see pole esimest korda, et ta nii teeb'.

Det är sällan (som) jag dricker kaffe 'see juhtub harva, et ma joon kohvi'.

2) Temporaalsed (aega määravad) konjunktsioonid:

dä, när 'kui';

sedan 'kui, pärast seda kui';

innan 'enne kui';

förrän 'enne kui' (eitavate väljendite järel);

medan 'kuna, sel ajal kui';

under det (att), i det (att) 'sel ajal kui';

tills, till dess (att) 'kuni';

(just) som '(just siis) kui';

så länge (som) 'niikaua kui';

så snart (som) 'niipea kui';

bäst som 'parajasti (siis) kui'

jt.

Dä (või: när) han kom tillbaka, var huset tomt 'kui ta tuli tagasi, oli maja tühi'.

Sedan jag kom hit, har jag inte rökt 'pärast seda kui ma siia tulim, pole ma enam suitsetanud'.

Släck lampan, innan du går! 'kustuta tuli, enne kui sa lähed!'

Jag tror det inte, förrän jag får sé det 'ma ei usu seda, enne kui ma olen seda näinud'.

Har det hänt något, medan jag var borta? 'kas midagi juhtus, (sel ajal) kui ma är olin?'

Bäst som vi sått och pratade, hördes en smäll 'parajasti kui me istusime ja vestlesime, kõlas pauk'.

3) Kausaalsed (põhjendavad) konjunktsioonid:

därför att, för att 'seepärast et';
dä, emedan, eftersom, som 'sest, kuna, et';
enär, ty '(ainult kirjakeeles) sest, kuna';
för (kõnekeeles) 'sest, kuna'.

Båten kom så sént, därför att (= för att) det var stérm
'laev tuli nii hilja, sest oli torm'.

Han kómmer inte, för han är sjuk 'ta ei tule, sest ta
on haige'.

Dä (= eftersom = emedan) han var sjuk, kunde han inte
gå i skólan 'kuna ta oli haige, ei saanud ta kooli minna'.

Som det régnade, uppskóts ävfärden 'et vihma sadas,
lúkati ärasóit edasi'.

4) Konditsionaalsed (tingivad) konjunktsioonid:

om 'kui';

ifáll '(juhul) kui';

båra, blott, allénast 'kui (vaid), niipea kui';

såvida, såvitt, såfråmt, därest '(juhul) kui, niipalju
kui'.

Om det régnar i mörgon, stännar jag hemma 'kui homme
vihma sajab, jään ma koju'.

Jag mår illa, båra jag tänker på det 'mul läheb süda
pahaks, niipea kui ma mõtlen selle peale'.

Såvida (= om = ifáll) ållt går efter beråkning, är vi
fråmme i mörgon 'kui kõik läheb plaani kohaselt, oleme hom-
me kohal'.

Såvitt jag kan forstå, har han rätt 'niipalju kui ma
aru saan, on tal õigus'.

Mårkus. Kui konditsionaallause on enne pealause, võib
viimane alata sõnaga så (peamiselt kõnekeeles), näit.:

Om han går, (så) följer jag með 'kui ta läheb, (siis)
lähen ma kaasa'.

5) Finaalsed (sihilised) konjunktsioonid:

för att, på dét att '(selleks) et';

att (ainult kirjakeeles) '(selleks) et';

så (att) (kõnekeeles) '(selleks) et'.

Jag stég úpp tídígt, för att jag skulle ávsluta mitt arbete 'ma tõusin vara úles, et lõpetada oma tõõ'.

Skýnda díg, så (att) du ínte kómmer för sént till tåget! 'kiirusta, et sa rongile hiljaks ei jää!'

6) Komparatiivsed (võrdlevad) konjunktsioonid:

som, såsom 'kui, nagu';

som (om), líksom 'nagu';

än 'kui';

ju - désto (= dess) 'mida - seda'.

Gör som (= såsom) du víll! 'tee, nagu tahad!'

Detta är mér, än jag kan tåla 'see on enam, kui ma suudan taluda'.

Ju mér jag lär kånna honom, désto (= dess) báttre tyc-ker jag óm honom 'mida rohkem ma teda tundma õpin, seda rohkem ta mulle meeldib'.

Ju mér du læser, dess tröttare blír du 'mida rohkem sa loed, seda rohkem sa väsid'.

7) Konsekutiivsed (järeldavad) konjunktsioonid:

så att '(nii) et';

att 'et' (pealauses peab olema så või sådan).

Tåla högre, så att jag hör, vad du säger! 'räägi kõvemini, nii et ma kuuleksin, mida sa räägid'.

Han skrättade så, att han fick tårar i ögonen 'ta naeris nii, et tal tulid pisarad silma'.

8) Kontsessiivsed (möönvad) konjunktsioonid:

fastän, även om, om än, om óck (så) 'kuigi, ehkki, olgugi et';

oaktat 'sellest hoolimata et';

ehuru, änskönt (ainult kirjakeeles) 'kuigi';

fast (kõnekeeles) 'kuigi, ehkki'.

Det var alldeles mörkt, fastän klöckan bara var fém 'oli täiesti pime, kuigi kell oli vaid viis'.

Jag går méd, fast jag är trött 'ma lähen kaasa, kuigi ma olen väsinud'.

9) Interrogatiivsed (küsivad) konjunktsioonid:

om 'kas';

huruvida (kirjakeeles) 'kas'.

Min får frågade mig, om jag ville följa méd honom 'mu isa küsis minult, kas ma tahan temaga kaasa minna'.

Jag vét inte, om han är färdig 'ma ei tea, kas ta on valmis'.

Huruvida detta är sant, vét jag inte 'kas see on tõsi, seda ma ei tea'.

I n t e r j e k t s i o o n (hüüdsõna)

§ 151. Interjektsioonid väljendavad kõneleja tundeid ja tahteavaldusi, kutsumist, peletamist ja loodushääli:

<u>ack!</u> 'ah!'	<u>jasä!</u> 'ah nii!'
<u>ahá!</u> 'ahaa!'	<u>kors!</u> 'oh heldeke!'
<u>aj! oj!</u> 'ai!'	<u>kórs</u> bevárs! 'toho!'
<u>bràvo!</u> 'braavo!'	<u>krasch!</u> 'krah!'
<u>bom!</u> /bumm/ 'põmm!'	<u>nä</u> 'noh!'
<u>brr!</u> 'oi, (kui külm; kui kole jne.)!'	<u>paff!</u> 'põmdi!, kõmdi!'
<u>fy!</u> 'ptüi!'	<u>pang!</u> 'põmm!, pauh!'
<u>fy skam!</u> 'häbi!'	<u>pladásk!</u> 'plärtsti! prauhti!'
<u>hallä!</u> 'halloo!'	<u>plums!</u> 'sulpsti!'
<u>hei!</u> 'hei!, tervist!'	<u>ptro!</u> /ptru:/ 'ptruu!'
<u>héjsan!</u> 'hõissa!'	<u>st!</u> 'tss!, kuss!, tasa!'
<u>hurrá!</u> 'hurraa!'	<u>tja!</u> 'noh!'
<u>hu!</u> 'aih! oih!'	<u>usch!</u> 'ptüi! päh!'
<u>hut!</u> 'häbi!' (koerale)	<u>ve!</u> 'oh häda!'
<u>jahá!</u> 'ahah!'	<u>vips!</u> 'viuhti!'

Interjektsioonide hulka loetakse ka vandesõnu, nagu: för tusan! 'pagana pihta!' - sama leebemalt: för sjutton!, för kätten!

Interjektsioonid võivad vahel esineda ka koos laienditega, näit.:

Vé mig! 'häda mulle!'

Mõned interjektsioonid võivad esineda substantiivi funktsioonis:

Det ljöd hurrá på höjden 'kõrgendikul kõlas hurraa'.

S õ n a j ä r j e s t u s

Otsene sõnade järjekord ja inversioon

Rootsi keeles võib esineda sõnade otsene järjestus (alus eelneb öeldisele) kui ka sõnade pöördjärjestus ehk inversioon (öeldis eelneb alusele).

§ 152. Otsene sõnajärjestus esineb peamiselt järgmistel juhtudel:

1) lauses, mis algab alusega või alusele otseselt eelneva rinnastava konjunktsiooniga (och, men, eller jt., vt. § 149):

Vi lär oss svenska 'me õpime rootsi keelt'.

All början är svår 'iga algus on raske'.

A. tälade, och B. hörde på 'A. rääkis ja B. kuulas'.

Märkus. Disjunktiivse (eraldava) konjunktsiooni an-tingen - eller järel on inversioon:

Antingen är han sjuk eller också har han kömt för sént till tåget 'ta on kas haige või jäi rongile hiljaks'.

2) jaatavas hüüdlause, mis algab sissejuhatava sõnaga (vad, vilken, så jt.):

Vad det är vackert här! 'kui ilus siin on!'

Vad brå du talar svenska! 'kui hästi sa rootsi keelt räägid!'

Vilket förskräckligt väder det är i dag! 'milline kole ilm on täna!'

Så vat du är! 'kui märg sa oled!'

3) kõrvallause:

Jag hoppas att han kommer 'ma loodan, et ta tuleb'.

Eriti tuleb tähele panna kõrvallauseid, mis väljendavad kaudset küsimust; ka siin on otsene sõnade järjekord:

Säg mig, vad du gör 'üttele mulle, mis sa teed'. - Vrd. :

Vad gör du? 'mis sa teed?'

Jag kan inte förstå, vad den här meningen betyder 'ma ei saa aru, mida see lause tähendab'. - Vrd.:

Vad betyder den här meningen? 'mis tähendab see lause?'

Otsene sõnajärjestus on ka kõrvallauses, mis kuulub küsilause koosseisu:

Hur länge är det, sedan det hände? 'kui palju aega on sellest möödunud, kui see juhtus?'

Kõrvallauses säilib sõnade otsene järjestus ka konjunktsiooni ärajätmisel, välja arvatud tingliku konjunktsiooni om ärajätmisel, mis toob endaga kaasa inversiooni:

Jag hoppas (att) han kommer i morgon 'ma loodan, et ta tuleb homme'.

Règnar det i morgon, stannar jag hemma 'kui homme sajab, jään ma koju'. - Vrd.:

Om det règnar i morgon, stannar jag hemma'.

Märkus. Kõnekeeles ja lohakamas kirjakeeles esineb kõrvallauses inversioon, kui adverbiaal (määrus) või mõni teine kõrvallause asetatakse otseselt konjunktsiooni att järelle, näit.:

Han så(de), att på tre dagar hade han inte fått någon mat 'ta ütles, et ta polnud kolme päeva jooksul süüa saanud'. - (Õigem on: Han så(de), att han på tre dagar inte hade fått någon mat.)

Han så(de), att såvitt han kunde finna, var priset billigt 'ta ütles, et tema arvates oli hind odav'. - (Õigem: Han så(de), att priset, såvitt han kunde finna, var billigt'.)

§ 153. Inversioon esineb järgmistel juhtudel.

1) Küsilausestes, välja arvatud juhtudel, kui subjekts on küsiv pronoomen või kui subjekti määrab küsiv pronoomen:

Ringer väckarklockan? 'kas äratuskell heliseb?'

Är han hemma? 'kas ta on kodus?'

När kommer han? 'millal ta tuleb?'

Här han redan gått? 'kas ta on juba läinud?'

Skall du gå hem? 'kas sa lähed koju?'

Värför vill du inte göra det? 'miks sa ei taha seda teha?'

Vad heter han? 'mis ta nimi on?'

Vilket datum är det i dag? 'mis kuupäev täna on?'

Aga: Vem står där? 'kes seal seisab?'

Vilken bok ligger där? 'milline raamat seal on?'

Märkus 1. Kui küsimus algab sõnaga männe 'kas' (esineb peamiselt vanemas keeles), on otsene sõnajärjestus:

Männe han kommer i dag? 'kas ta (ikka) tuleb täna?'

Kui aga männe on lause keskel või lõpus, toimub inversioon:

Här hon männe glömt alltsammans? '(ei tea,) kas ta on kõik juba unustanud?'

Rägnar det männe? '(ei tea,) kas vihma sajab?'

Märkus 2. Küsimust võib esitada ka tavalise jutustava lause vormis otsese sõnajärjestusega, kui vastus on ettearvatav. Harilikult lisatakse siis sõnad ju 'ju', väl 'küll' või küsimust rõhutavad väljendid eller húr? 'eks ole, (või kuidas)' või inte sánt? 'eks ole (tõsi)', näit.:

Du har ju varit i Stöckholm? 'sa oled ju olnud Stöckholmis?' - Vrd.: Har du varit i Stöckholm? 'kas sa oled olnud Stöckholmis?'

Du hittade väl bóken? 'sa leidsid raamatu?'

Ni har väl hört att han är sjuk? 'te olete ju kuulnud, et ta on haige?'

Ni går (väl) hem nu, eller húr? 'te lähete nüüd koju, eks ole?'

2) Lausetes, mis algavad laiendiga:

a) objektiga:

V i n dricker han äldrig 'veini ta ei joo kunagi'. -
Vrd.: Han dricker äldrig vïn 'ta ei joo kunagi veini'.

D e t h ä r b r é v e t har jag ìnte skrìvit
'seda kirja pole ma kirjutanud'. - Vrd.: Jag har ìnte skrìvit
det här brévet 'ma pole kirjutanud seda kirja'.

b) adverbialaiga (määrusega):

N u går jag 'nüüd ma lähen'. - Vrd.: Jag går nu 'ma
lähen nüüd'.

K l o c k a n å t t a börjar vi arbetet 'kell 8 me
alustame tööd'. - Vrd.: Vi börjar arbetet klockan åtta 'me
alustame tööd kell 8'.

I d ä g har det regnat 'täna on vihma sadanud'. +
Vrd.: Det har regnat i däg 'täna on vihma sadanud'.

P å g ó l v e t ligger en matta 'põrandal on vaip'.
- Vrd.: Mattan ligger på gólvet 'vaip on põrandal'.

I s t ä l l e t f ö r k ä f f e vill jag ha tē
'kohvi asemel tahan ma saada teed'. - Vrd.: Jag vill ha tē i
stället för kaffe 'ma tahan saada teed kohvi asemel'.

Ì n t e behövde de göra det 'seda polnud neil (küll)
vaja teha'. - Vrd.: De behövde inte göra det 'neil polnud
vaja seda teha'.

c) liitpredikaadi osaga (infinitiiviga, supinumiga,
öeldistäitega):

S j ù n g a kan jag ìnte 'laulda ma ei oska'. -
Vrd.: Jag kan inte sjunga 'ma ei oska laulda'.

Å r b e t a t har jag (gjort) i hela mitt lfv 'ma
olen kogu oma elu töötanud'. - Vrd.: Jag har arbetat i hela
mitt lfv 'ma olen töötanud kogu oma elu'.

S j á k har jag ìnte varit på länge 'haige pole me
kaua olnud'. - Vrd.: Jag har ìnte varit sjuk på länge
'ma pole kaua olnud haige'.

Märkus. Laiendiga algavas lauses včib esineda otsene sõnajärjestus vanemas keeles ja luulekeeles, näit.:

På bérget jag sítter,

rúnt óm mig állt tíger,

i kvállen jag sjúnger för mig sjálv ... (E.G. Geijer).

'Mäel ma istun, minu ümber kõik vaikib, õhtul ma laulan iseendale'.

3) Pealauses, millele eelneb kõrvallause:

När väckarklockan rínger, stíger jag úpp 'kui äratuskell tiriseb, tõusen ma üles'. - Vrd.: Jag stíger úpp, när väckarklockan rínger 'ma tõusen üles, kui äratuskell tiri-seb'.

Innan du réser hém, máste du träffa min brór 'enne kui sa koju sõidad, pead sa mu vennaga kohtuma'. - Vrd.: Du máste träffa min brór, innan du réser hém 'sa pead mu vennaga kohtuma, enne kui sa koju sõidad'.

De bór i Stóckholm, trór jag 'nad elavad Stokholmis, arvan ma'. - Vrd.: Jag trór (att) de bór i Stóckholm 'ma arvan, et nad elavad Stokholmis'.

4) Pealauses, millele eelneb tsitaat:

"Hur stár det tíll?" frågade Rólf 'kuidas käsi käib, küsis Rolf'.

"Täck, brá", svarade Ingrid 'tänan, hästi, vastas Ingrid'.

"Víll du", frågade han, "låna mig din cykel?" 'kas sa ei saaks, küsis ta, laenata mulle oma jalgratast?'

5) Sageli soovlausetes:

Mátte det lyckas! 'peaks see õnnestuma!'

Já, má han leva! 'jah, ta elagu!' (õnnitluslaulust).

Lève fréden! 'elagu rahu!'

6) Hüüdlausestes, milles peitub eitus:

Hur stárk är han ínte! 'kas ta pole tugev!' - Vrd.: Vad stárk han är! 'kui tugev ta on!' (vt. § 152:2).

7) Käskivates lausetes, milles esineb subjekt (vrd. § 120:1, märkus):

Sóv dú nu! 'maga (sina) nüüd!'

Sköt ní er, så skall jág sköta mig! 'hoolitsege teie enda eest, küll mina hoolitsen ise enda eest!'

Lauseosade asend omavahel

§ 154. Atribuudi (täiendi) asend.

1. Atribuut e e l n e b peasõnale üldreeglina siis, kui atribuudina esineb:

a) adjektiiv, pronoomen või numeraal:

en liten pójke 'väike poiss';

min brór 'minu vend';

tvá vänner 'kaks sõpra';

b) substantiiv genitiivis:

bókens förfättare 'raamatu autor';

problémets lösning 'probleemi lahendus'.

2. Atribuut j ä r g n e b peasõnale:

a) kui atribuudina esineb prepositsiooniühend:

förfättaren till bóken 'raamatu autor';

lösningen av problémet 'probleemi lahendus'.

(vrd. § 47:8).

b) kui atribuudina esineb kohta tähistav adverb:

resan hit 'reis siia';

arbetet utomhus 'töö õues';

c) kui adjektiivi kasutatakse apositsioonina:

Alexänder den Störe 'Aleksander Suur';

d) adjektiiv lilla (lille, små) võib esineda diminiutivses ja hellitavas tähenduses peasõna järel:

mamma lilla 'emake (kallis)';

Olle lille 'Olleke';

barn små 'lapsekesed';

e) mõningates kõnekeelelistes väljendites asub possessiivpronoomeniga väljendatud atribuut peasõna järel, näit.:

får min 'minu isa';
mór din 'sinu ema';
syster hans 'tema õde';

f) laienditega atribuut võib esineda peasõna järel, kusjuures laiendid järgnevad atribuudile:

På gåtorna vimplade det av människor klädda i f ä r g -
s t a r k a f ö l k d r ä k t e r 'tänav kihas inimes-
test, kellel olid värvirikkad rahvarõivad seljas'.

Han sjunger den äna visan fulare ä n d e n ä n d -
r a 'ta laulab üksteise järel ühe viisi koledama kui tei-
se'.

Märkus. Kui laiendiga atribuut esineb peasõna ees, on ka laiendid atribuudi ees, näit.:

en kédja av grå, v a r ä n d r a lika vårdagar
'hallide, üksteisele sarnaste argipäevade ahel';
dessa f r ä n f r ä m m a n d e s p r å k
översatta böcker 'need võõrkeeltest tõlgitud raamatud'.

3. Mitme atribuudi olemasolu korral:

a) hèla 'kogu' ja älla 'kõik' eelnevale teistele atri-
buutidele:

hèla hans famlj 'kogu ta perekond';
älla världens skatter 'kõik maailma varandused';

b) adjektiivne atribuut järgneb tavaliselt teistele
atribuutidele, näit.:

min fårs goda vän 'mu isa hea sõber';
två unga pojkar 'kaks noort poissi';

c) mitme adjektiivse atribuudi puhul seisab peasõnale
mõtteliselt lähem adjektiiv peasõnale lähemal, näit.:

den lilla svenska kolonien 'väike rootsi koloonia';
det knåppa dågliga brödet 'kehv igaäevane leib'.

§ 155. Objekti (sihitise) asend.

1. Neutraalses jutustavas lauses järgneb objekt predikaadile (sihitis järgneb öeldisele):

Han läser en svénsk bók 'ta loeb rootsikeelset raamatut'.

Den händlar om ett tekniskt problém 'see käsitleb üht tehnilist küsimust'.

Tuleb eriti tähele panna, et liitpredikaadi puhul objekt järgneb liitpredikaadi viimasele osale - infinitiivile või supinumile - nii pealauses kui ka kõrvallauses, näit.:

Han skall läsa boken 'ta loeb raamatut (tulevikus)'.

Jag har läst boken 'ma olen raamatu läbi lugenud'.

Jag vill vetta det 'ma tahan seda teada'.

Han har redan köpt biljetterna 'ta on juba piletid ostnud'.

Han så(de), att han redan hade köpt biljetterna 'ta ütles, et ta oli juba piletid ostnud'.

Objektina kasutatud ingenting 'ei midagi' kohta vt. § 157:2a. Objekti asendi kohta väljendites II partitsiibiga vt. § 126:4.

2. Kui objekt on lause algul, esineb inversioon (§ 153:2a):

a) küsilausestes, kui objektina esineb küsiv pronoomen:

Vad gör du här? 'mis sa siin teed?'

Vém gav du min bók? 'kellele sa andsid mu raamatu?'

b) objekti loogilisel rõhutamisel:

Románer läser han äldrig 'romaane ei loe ta kunagi'.

c) lause algul esineva objekti puhul asetatakse vajalik prepositsioon tavaliselt lause lõppu (vrd. § 144:1):

Vad händlar det om? 'millest see räägib? (millest siin juttu on?)'

Dét är jag säker på 'sellele ma olen kindel'.

3. Kui lauses on kaks objekti, siis prepositsioonita "kaudne objekt" (indirekt objekt) ehk "isikuobjekt" seisab enne "otsesest objekti" (direkt objekt) ehk "esemeobjekti" (vrd. § 46:4), näit.:

Móðern gáv sin són en bók 'ema andis oma pojale raamatu'.

Hon gáv honom den 'ta andis talle selle'.

Prepositsiooniga "kaudne objekt" asub aga "otsese objekti" järel:

Móðern gáv en bók at sin són 'ema andis raamatu oma pojale'.

Hon gáv den at honom 'ta andis selle talle'.

§ 156. Adverbiaali (määruse) asend.

Adverbiaale võib sõnajärjestuse reeglite alusel liigitada kahte gruppi: 1) adverbiaalid, mille asend määratava sõna või lauseosa suhtes ei muutu olenevalt sellest, kas nad on pea- või kõrvallauses; 2) adverbiaalid, mille asend pealauses ja kõrvallauses on erinev; selliseid adverbiaale nimetatakse "liikuvateks laienditeks", vt. § 157.

Esimese grupi adverbiaalide kohta kehtivad järgmised reeglid:

1. Kõik adverbiaalid, välja arvatud liikuvad laiendid (§ 157), j ä r g n e v a d üldreeglina subjektile ja predikaadile nii pea- kui ka kõrvallauses. Siia kuuluvad esmajoones kohta, viisi või enamvähem täpset aega tähistavad adverbiaalid, näit.:

Han bór hár 'ta elab siin'.

Jag vét, att han bór hár 'ma tean, et ta siin elab'.

Nár kómmer han hém? 'millal ta koju tuleb?'

Vét du, nár han kómmer hém? 'kas sa tead, millal ta koju tuleb?'

Läraren sá(de), att pójken læser brá men skríver illa 'õpetaja ütles, et poiss loeb hästi, kuid kirjutab halvasti'.

Han sá(de), att han réser i morgon blitti 'ta ütles, et ta sõidab homme hommikul vara'.

Tuleb eriti silmas pidada, et ülalmainitud adverbiaalid järgnevad alati ka liitpredikaadile ega asetu liitpredikaadi üksikute osade vahele (võrreldagu analoogilist reeglit objekti asendi kohta - vt. § 155:1):

Han s k a l l r è s a till Svérige 'ta sõidab Rootsi'.

Han h a r r é s t till Svérige 'ta sõitis Rootsi'.

Vét du, att han h a r r é s t till Svérige?
'kas sa tead, et ta sõitis Rootsi?'

Váttnet h a r f r ù s i t till följd av köld
'vesi on külma tõttu jäätunud'.

2. Adverbiaal võib olla lause algul, kui teda rõhutada või kui ta seob antud lauset eelneva jutustusega; lause algusse paigutatud adverbiaal kutsub esile inversiooni (§ 153). Näit.:

Klockan sjú ákte han hém 'kell 7 sõitis ta koju'.

Várje dag arbetar han på kontóret 'iga päev töötab ta kontoris'.

I skógen vandrar jag gärna 'metsas jalutan ma meeleldi'.

Vid stránden stod en kòja 'kaldal seisis onn'.

Lause algul võivad esineda ka üldised lauseadverbiaalid, mis määravad kogu lauset, vt. § 157:2c.

3. Kui lauses esineb mitu adverbiaali, siis on neutraalses lauses (s.t. ilma üksikuid sõnu esile tõstmata) tavaline järjestus: koha-, viisi-, ajaadverbiaal. Näit.:

Kan du kómma hít i morgon? 'kas sa saad homme siia tulla?'

Ska vi gå på bío i kváll? 'kas läheme täna õhtul kinno?'

Han sá(de), att han ìnte hade vèrit där på tjúgo ár 'ta ütles, ta pole (polnud) 20 aastat seal olnud'.

Jag får till Tállinn med táget i kváll 'ma sõidan täna rõngiga Tallinna'.

Han fördes till sjúkhuset i ambuláns 'ta viidi kiirabiga haiglasse'.

Adverbiaalide asend omavahel võib muutuda üksikute adverbialide loogilise rühutamise tagajärjel: rühuline adverbiaal asetatakse kas lause algusse (vt. ülal punkt 2) või lause lõppu, näit.:

Han avled förra året i följd av en långvarig sjukdom i sin födelsestad 'ta suri möödunud aastal kauakestva haiguse järel oma kodulinnas'.

Sageli määrab adverbialide omavahelise järjestuse ka lause rütm ja hea kõla, kusjuures lähemad adverbiaalid asetatakse tavaliselt pikemate ette, näit.:

Jag kóm med taget från Tááinn för en timme sedan 'ma tulin tund aega tagasi rongiga Tallinnast'.

4. Adverbid, mis määravad adjektiivivi või teist adverbivi, asetsevad määratava sõna ees:

Étt mycket stórt hús 'väga suur maja'.

Han är rätt (ganska, tämligen, mycket) begåvad 'ta on päris (kaunis, võrdlemisi, väga) andekas'.

Han läser rätt dåligt 'ta loeb võrdlemisi halvasti'.

5. Hn. erilised lauseadverbiaalid (vrd. üldised lauseadverbiaalid - § 157:2c) asuvad harilikult antud lause mõteteliselts tähtsaima sõna ees. Selliste adverbialidena võivad esineda adverbid, nagu bara, blott, endast 'ainult' (kaks viimast on kasutusel peamiselt kirjakeeles), först 'alles', också 'ka', kanske 'võib-olla', till och med 'isegi', även 'ka, samuti', redan 'juba', bra 'hästi, väga'.

Det var bara e n d r ö m 'see oli vaid unistus (unenägu)'.

Bara h a n vet det 'ainult tema teab seda'.

Han skulle bara v ä g a l 'julgegu ta ainult!'

Han till och med r ö d n a d e 'ta isegi punastas'.

Han är bra t r ö t t efter resan 'ta on hästi (väga) väsinud pärast reisi'.

Redan k l ö c k a n s j ú var vi på bēnen 'juba kell 7 olime üleval'.

§ 157. Liikuvad laiendid.

Rootsi keeles on rida adverbe, mis muudavad oma asendit predikaadi suhtes olenevalt sellest, kas nad on pea- või kõrvallauses. Adverbiaali funktsioonis nimetatakse neid "liikuvateks laienditeks".

1. Liikuvate laiendite asendi kohta lauses kehtivad järgmised reeglid.

a) P e a l a u s e s ja iseseisvas lauses asuvad liikuvad laiendid p r e d i k a a d i j ä r e l, liitpredikaadi puhul konjugeeritava verbi (adverbi, modaalverbi) järel, kuid liitpredikaadi muutumatu osa (infinitiivi, suupiinumi, predikatiivi) ees. Näit. laiendi inte asend:

J a g l ä s e r inte den där boken 'ma ei loe seda raamatut'.

J a g s k a l l inte l ä s a den där boken 'ma ei loe (tulevikus) seda raamatut'.

J a g h a r inte l ä s t den där boken 'ma pole seda raamatut lugenud'.

J a g k ä n inte l ä s a den där boken 'ma ei saa seda raamatut lugeda'.

D e n ä r inte i n t r e s s ä n t 'see pole huvitav'.

Inversiooni puhul asuvad liikuvad laiendid predikaadi ja subjekti järel; liitpredikaadi puhul konjugeeritava verbi ning subjekti järel, kuid liitpredikaadi muutumatu osa ees:

L ä s e r du inte den där boken? 'kas sa ei loe seda raamatut?'

H a r du inte l ä s t den där boken? 'kas sa pole seda raamatut lugenud?'

V í l l du inte l ä s a den där boken? 'kas sa ei taha seda raamatut lugeda?'

Ä r den inte i n t r e s s ä n t? 'kas see pole huvitav?'

b) K ö r v a l l a u s e s asuvad liikuvad laiendid otseselt subjekti järel ja p r e d i k a a d i e e s ; liitpredikaadi puhul konjugeeritava verbi ees:

Du vét, att jag <u>inte</u>	l ä s e r	den där boken	'sa tead, et ma ei loe seda raamatut'.
" " " jag <u>inte</u>	s k a l l l ä s a	den där boken	'sa tead, et ma ei loe (tulevikus) seda raamatut'.
" " " jag <u>inte</u>	h a r l ä s t	den där boken	'sa tead, et ma pole seda raamatut lugenud'.
" " " jag <u>inte</u>	k a n l ä s a	den där boken	'sa tead, et ma ei saa seda raamatut lugeda'.
" " " den <u>inte</u>	ä r i n t r e s s é n t	'sa tead, et see ei ole huvitav'.	

Märkus. Konstruksioonis "infinitiiv verbi objektina" (§ 122:4) asub infinitiivi juurde kuuluv laiend partikli att ja infinitiivi vahel, konjugeeritava verbi juurde kuuluv laiend aga partikli att ees:

Han lõvade a t t inte s ä g a det 'ta lubas seda mitte ütelda'.

Han lõvade a t t äldrig g ö r a ö m det 'ta lubas mitte kunagi enam nii teha'.

Värdinnan bád honom a t t inte s t ä n n a till supén 'perenaine palus teda õhtusöögiks mitte jääda'. - Vrd.:

Värdinnan bád honom inte a t t s t ä n n a till supén 'perenaine ei palunud teda õhtusöögiks jääda'.

2. Liikuvate laiendite funktsioonis esinevad:

a) eitavad adverbid inte, icke, ej 'ei, mitte' (kaks viimast on kasutusel peamiselt kirjakeeles), äldrig 'ei kunagi', ingalunda 'ei kuidagi' ja kirjakeeles ka ingenting 'ei midagi' objektina ning objekt, mille ees seisab eitus ingen, näit.:

pealauses:

kõrvallauses:

Han réser inte 'ta ei sõida'. Han säger, att han inte réser 'ta ütleb, et ta ei sõida'.

Han har aldrig varit där Jag tror, att han aldrig har
'ta pole seal kunagi olnud'. varit där 'ma arvan, et ta
pole seal kunagi olnud'.

Det gör ingenting 'see ei Han så(de), att det ingenting
tee midagi'. gjörde (kõnekeeles: ... att
det inte gjörde någonting) 'ta
ütles, et see ei tee midagi'.

Märkus. Objekti eitus ingen muutub kõnekeeles ühendiks
inte + nägon pealauses liitpredikaadi puhul ning kõrvallauses
alati: eitus inte allub üldreeglile liikuvate laien-
dite asendi kohta, vt. punkt 1. Näit.:

Han har ingen rádio 'tal pole raadiot'. - Vrd.: Han
säger att han inte har nägon rádio 'ta ütleb, et tal ei ole
raadiot'.

Han har ingen rádio háft. - Parem: Han har inte háft
nägon rádio 'tal pole olnud raadiot'.

Samuti muutub eitus ingenting objektina ühendiks inte
+ någonting:

Har du ingenting hört? - Vrd.: Har du inte hört nägon-
ting? 'kas sa pole midagi kuulnud?'

b) indefiniitsed (umbmäärased) aega tähistavad adver-
bid, nagu: alltid 'alati', ofta 'sageli', då 'siis', då och
då 'vahetevahel', dägligen 'iga päev', alltjämt 'ikka,
üha', förr, förút 'varem', strax, genast 'kohe' (viimane on
kasutusel peamiselt kirjakeeles), redan 'juba', snart 'varsti',
nyss 'ásja', ständigt 'pidevalt' jt.; vahel ka selli-
sed aega tähistavad adverbid nagu i dag 'täna', i går 'ei-
le' följande dag 'eelmisel päeval', i morgon 'homme'; näit.:

pealauses:

Han kommer alltid för sént
'ta jääb alati hiljaks'.

Kommer hon ofta hit? 'kas
ta tuleb sageli siia?'

kõrvallauses:

Jag tror inte, att han alltid
kommer för sént 'ma ei usu, et
ta jääb alati hiljaks'.

Han frågar, om hon ofta kommer
hit 'ta küsib, kas ta tuleb
sageli siia'.

Vi ska snárt flytta 'me kolime varsti'.

Han har redan kommit 'ta on juba tulnud'.

Himlen är blå i dag = himlen är i dag blå 'taevas on tänä sinine'.

De frågar, om vi snárt ska flytta 'nad küsivad, kas me varsti kolime'.

Hon undrade, om han redan hade kommit 'ta imestas (küsis), kas ta on juba tulnud'.

c) Üldised lauseadverbiaalid, mis määravad kogu lauset, nagu:

gärna 'meeleldi', kanske 'võib-olla', tyvärr 'kahjuks', väl 'küll', nog 'küll', möjligen 'vahest, ehk', säkerligen, säkert 'kindlasti', lyckligtvis 'õnneks', förmödligen 'arvatavasti', antagligen 'tõenäoliselt'; näit.:

pealauses:

Hon dricker gärna kaffe 'ta joob meeleldi kohvi'.

Jag kan kanske göra det 'ma saan seda võib-olla teha'.

kõrvallauses:

Hon sá(de), att hon gärna dricker kaffe 'ta ütles, et ta joob meeleldi kohvi'.

De undrar, om jag kanske kan göra det 'nad küsivad, kas ma võib-olla saan seda teha'.

Märkus. Üldised lauseadverbiaalid võivad esineda ka lause algul, ilma et nad eriti rõhutatud oleksid, näit.:

Förmödligen róser jag på måndag = jag réser förmödligen på måndag 'ma sõidan arvatavasti esmaspäeval'.

Lyckligtvis bände ingenting 'õnneks ei juhtunud midagi'.

Tyvärr kan jag inte hjälpa dig 'kahjuks ma ei saa sind aidata'.

d) Sageli on liikuvad ka adverbid, mis iseloomustavad verbi tegevust subjekti mingi omaduse alusel, näit.:

årtigt 'viisakalt', bestämt 'kindlalt, otsustavalt', beslútsamt 'otsustavalt', blygt 'aralt', förvänat 'imestunult', högmödig 'kõrgilt, ülbel't', vänligt 'sõbralikult' jm.

De lyssnade andaktsfullt på hans örd 'nad kuulasid hardumusega tema sõnu'. - Vrd. kõrvallauses:

Han var omgiven av en skära, som andaktsfullt lyssnade på hans örd 'teda ümbritses rahvahulk, kes hardumusega kuulas ta sõnu'.

§ 158. Objekti ja adverbialli omavaheline asend.

Neutraalses lauses on tavaline järjestus: liikuv laiend - objekt - muu adverbial.

1) Lihtpredikaadi puhul:

a) pealauses või iseseisvas lauses:

Han läser böcker i l ä s e s a l e n 'ta loeb raamatuid lugemissaalis'.

Han läser ö f t a böcker i l ä s e s a l e n 'ta loeb sageli raamatuid lugemissaalis'.

b) kõrvallauses:

Han säde, att han läser böcker i l ä s e s a l e n 'ta ütles, et ta loeb raamatuid lugemissaalis'.

Han säde, att han ö f t a läser böcker i l ä s e s a l e n 'ta ütles, et ta loeb sageli raamatuid lugemissaalis'.

2) Liitpredikaadi puhul:

a) pealauses või iseseisvas lauses:

Han har läst böcker i l ä s e s a l e n 'ta on lugenud raamatuid lugemissaalis'.

Han har ä l l t i d läst böcker i l ä s e s a l e n 'ta on alati lugenud raamatuid lugemissaalis'.

b) kõrvallauses:

Han säde, att han hade läst böcker i l ä s e s a l e n 'ta ütles, et ta luges (oli lugenud) raamatuid lugemissaalis'.

Han säde, att han ä l l t i d hade läst böcker i l ä s e s a l e n 'ta ütles, et ta oli alati lugenud raamatuid lugemissaalis'.

Üksikute sõnade rühtamisel lauses võib tavaline sõnajärjestus muutuda.

Kasutatud kirjandus

- N. Beckman, Svensk språklära, Stockholm 1955.
- Y.M. Biese, Opimme ruotsia, Porvoo - Helsinki 1959.
- Im. Björkhamen, Modern Swedish Grammar, Stockholm 1956.
- G. Danell, Svensk ljudlära, Stockholm 1952.
- C.-C. Elert, Phonologic Studies of Quantity in Swedish, Uppsala 1965.
- H. Gullberg, Skriva svenska, Stockholm 1955.
- H. Gullberg, G. Niklasson, Fraseologisk ordlista, Stockholm 1966.
- A. Haman (J. Tuldava), Läröbok i estniska: grammatik, övningar, parlör, Uppsala 1962.
- E. Hammer, Schwedische Grammatik für Deutschsprachige, Stockholm 1958.
- C. Hassler-Göransson, Ordfrekvenser i nusvenskt skriftspråk, Lund 1966.
- N.-G. Hildeman, A.-M. Beite, Lerne Schwedisch, Uppsala 1962.
- Illustrerad svensk ordbok, Stockholm 1958.
- N.-H. Lindberg, Lehrbuch der schwedischen Sprache, Tartu 1932.
- B. Malmberg, Svensk fonetik, Lund - Malmö 1959.
- E.A. Meyer, Die Intonation im Schwedischen, I, II, Stockholm, 1937, 1953.
- J.S. Osvald, Swedish Phrase Book, London 1958.
- L. Pelkonen, K. ja E. Miettinen, Ruotsin kielioppi, Porvoo 1954.
- Svensk handordbok - konstruktioner och fraseologi, Stockholm 1966.
- Svenska Akademiens ordlista över svenska språket, Stockholm 1959.
- E. Wellander, Riktig svenska: en handledning i svenska språkets vård, Stockholm 1955.
- G. Wieselgren, Rootsi keele õpik, Stockholm 1945.
- P. Wieselgren, P. Ariste, G. Suits, Rootsi-eesti sõnaraamat, Tartu 1939.

G. Worgt, Wir lernen Schwedisch sprechen, Leipzig 1967.

С.С. Маслова-Лашанская. Шведский язык, ч. 1. Ленинград, 1953.

Д.Э. Миланова. Шведско-русский словарь. Изд. 4-е. Москва, 1973.

Н.Е. Погодина. Практический курс шведского языка. Москва, 1961.

Tähestikuline sisuregister

(arvud viitavad lehekülgedele)

- Aastaarvud 116
Abiverbid 178
Adjektiiv 81
- komparatsioon 94
- reksioon 104
- substantiveeritud 100
Adjektiivartikkel 49
Adjektiivne partitsiip 217
Adverb 240
- komparatsioon 248
Adverbiaal 286
Ajavormid vt. verb
Aktiiv 162
Aksent (rõhk) 28
Akusatiiv 59
Akusatiiviobjekt 120
Akuut 28, 36
Algustäht 24
Apositsioon 283
Atribuut 81, 88, 206, 212,
215, 283
Artikkel 48
Arvsõna vt. numeraal
Asesõna vt. pronoomen
Daativ 59
Daativobjekt 120
Deklinatsioon (substantiiv)
65, 80
Demonstratiivpronoomen 132
Depoonens 227
Determinatiivpronoomen 137
Diminutiiv 283
Eesnimed 41
Eessõna vt. prepositsioon
Eesvokaalid 5, 17
Enfaatiline konstruktsioon
125, 148, 273
Enesekohane asesõna vt.
refleksiivpronoomen
Enesekohane verb vt. reflek-
siivne verb
Enneminestik vt. pluskvamper-
fekt
Feminiin 45
Foneemid 17
Futuuum 162, 164, 192
Geenus 45
Genitiiv 59, 62, 83, 121,
127, 251
Graavis 28, 39
Grammatiline sugu vt. geenus
Homonüümid 77
Hääldamine 5, 7, 17, 21
Hüüdlause 144
Hüüdsõna vt. interjektsioon
Imperatiiv 162, 202
Imperfekt 162, 163, 186
Impersonaalne passiiv 122
Impersonaalne subjekt 121
Impersonaalne verb 233
Indefiniitne pronoomen 149

- Indikatiiv 162, 184
 Infinitiiv 138, 162, 163, 204, 252
 Interjektsioon 277
 Interrogatiivpronoomen 140
 Intonatsioon 27
 Inversioon 278, 279
 Isikuline asesõna vt. personaalpronoomen
 Isikunimetused 76
 Järgarvud 111
 Kaasrõhk 27, 34, 35
 Kaudne kõne 195, 198, 201, 272
 Kellaaeg 116, 260
 Kesksugu vt. neutrum
 Kindel kõneviis vt. indikatiiv
 Kirjavahemärgid 24
 Kohanimed 41
 Komparatiiv 94, 96, 248
 Komparatsioon 94, 248
 Konditsionaal 162, 195, 200
 Konjugatsioon vt. verb
 Konjunktiiv 162, 194, 196
 Konjunktsioon 270
 Konsonandid 5, 10, 18, 19
 Korrelaat 122
 Kuupäevad 116, 260
 Kõnekeel 21
 Kõnetamine 119
 Kõrvallause 289
 Käskiv kõneviis vt. imperatiiv
 Käänamine vt. deklinatsioon
 Käänded 59, 61
 Küsiv asesõna vt. interrogatiivpronoomen
 Laensõnad 76
 Laiend 207, 212, 216, 289
 Lihtrõhk 28, 31, 32, 36
 Liitrõhk 28, 31, 33, 39
 Liitverb 234
 Lõppartikkel 38, 49
 Lühendid 26
 Maskuliin 45
 Meessugu vt. maskuliin
 Metafoonia vt. umlaut
 Minevik vt. imperfekt, perfekt, pluskvamperfekt
 Mitmus 65, 78, 84
 Modaalverbid 179, 209
 Moodus 162
 Murdarvud 114
 Määramata artikkel 48, 52
 Määramata deklinatsioon 81
 Määramata vorm 48, 56, 81, 85, 88, 92, 138, 161
 Määratlussõna 93
 Määratud artikkel 48, 49, 53
 Määratud deklinatsioon 81
 Määratud vaba artikkel 49
 Määratud vorm 48, 50, 81, 82, 84, 90, 92, 161
 Määrsõna vt. adverb
 Määrus vt. adverbiaal
 Naissugu vt. feminiin
 Neutrum 45, 46, 79
 Nimisõna vt. substantiiv

- Nominatiiv 59, 118
 Numeraal 106
 Nullrõhk 27, 35
 Näitav asesõna vt. demonstratiivpronoomen
- Objekt 207, 210, 285, 293
 Objektiiv 118, 120
 Objektikaäne vt. objektiiv
 Olevik vt. preesens
 Omadussõna vt. adjektiiv
 Omastav asesõna vt. possessiivpronoomen
 Ortograafia 22
- Partitsiip 102, 162, 211
 Passiiv 162, 178, 220, 223
 Pealause 289
 Pearõhk 27, 33
 Perekonnanimed 41
 Perfekt 162, 188
 Personaalpronoomen 118
 Pluraliatantum 72, 78
 Pluskvamperfekt 162, 191
 Poolitamine 24
 Possessiivpronoomen 128
 Predikaat 285, 289, 293
 Predikatiiv 81, 89, 207, 212, 215
 Preesens 162, 163, 185
 Prepositatsioon 250, 260, 265
 Prepositioonihend 58, 120, 138, 208, 252
 Pronominaalne adverb 246
 Pronoomen 118, 161
- Põhiarvud 106
 Põhikaäne 59, 61
 Pärinimed 41
 Pööramine vt. konjugatsioon
- Rahvusenimetused 68, 71, 72
 Refleksiivne verb 231
 Refleksiivpronoomen 125
 Reksioon 104
 Relatiivlause 137
 Relatiivpronoomen 144
 Retsiprookne pronoomen 127
 Rõhk 27
 - dünaamiline 27, 33
 - muusikaline 28, 36
 - pärinimedes 41
 - siduskõnes 42
- Skulle-konjunktiiv vt. konditionaal
 Sidesõna vt. konjunktsioon
 Siduskõne 42
 Siduv asesõna vt. relatiivpronoomen
 Sihitis vt. objekt
 Singulariatantum 78
 Subjekt 208, 210
 Substantiiv 45, 161
 Sugu vt. geenus
 Superlatiiv 94, 97
 Supinum 162, 218
 Supradentaalid 20
 Sõnajärjestus 278
- Tagavokaalid 5, 17
 Tulevik vt. futuurum
 Tähestik 5

Täiend vt. atribuut
Täisminevik vt. perfekt
Umbisikuline verb vt.
 impersonaalne verb
Ubmäärane asesõna vt.
 indefiniitne pronoomen
Umlaut 37, 68, 70, 75,
 79
Utrum 45, 46, 79
Vastastikune asesõna vt.
 retsiprookne pronoomen

Verb 162
 - ajavormid 162, 184
 - konjugatsioon 163, 171
 - põhivormid 163
Vokaalid 5, 7, 17, 18
Võrdlusastmed vt. komparaat-
 sioon
Vältus 5
Õigekirjutus vt. ortograafia
Õeldis vt. predikaat
Õeldistäide vt. predikatiiv

S I S U K O R D

Eessõna	3
Fõrord	4

I. F o n e e t i k a

1. Tähed ja häälikud (§§ 1-15)

Tähestik (§ 1)	5
Häälikute vältus (§§ 2-4)	5
Hääldamine (vokaalid § 5, konsonandid § 6)	7
Ülevaated häälikute ja hääldamise kohta (§§ 7-8)	17
Kõnekeele iseärasused (§ 9)	21
Ortograafia (§§ 10-14)	22
Mõningaid rootsi lühendeid (§ 15)	26

2. Rõhk (§§ 16-28)

Dünaamiline ja muusikaline rõhk (§§ 16-19)	27
Ülevaade rõhu- ja intonatsiooniskeemidest (§ 20)	32
Dünaamilise rõhu kasutamine (§§ 21-24)	33
Muusikalise lihtrõhu kasutamine (§ 25)	36
Muusikalise liitrõhu kasutamine (§ 26)	39
Muusikaline rõhk pärisnimedes (§ 27)	41
Rõhk siduskõnes (§ 28)	42

II. M o r f o l o o g i a j a s ü n t a k s

1. Substantiiv (§§ 29-61)

Grammatiline sugu (§§ 29-34)	45
Artikkel ja substantiivi määramata ning määratud vorm (§§ 35-40)	48
Artikli kasutamine (§§ 41-43)	52
Käänded (§§ 44-45)	59
Käänete kasutamine (§§ 46-47)	61
Mitmus ja deklinatsioonitüübid (§§ 48-61)	65

2. Adjektiiv (§§ 62-79)

Adjektiivi deklinatsioon (§§ 62-66)	81
Adjektiivi erivormid (§§ 67-68)	84
Muutumatud adjektiivid (§ 69)	86
Adjektiivi määramata ja määratud vormi kasutamine (§§ 70-73)	88
Adjektiivi komparatsioon (§§ 74-75)	94
Substantiveeritud adjektiiv (§ 76)	100
Adjektiivselt kasutatud partitsiip (§§ 77-78)	102
Adjektiivi reksioon (§ 79)	104

3. Numeraal (§§ 80-85)

Põhiarvud (§§ 80-81)	106
Järgarvud (§§ 82-83)	111
Murdarvud (§ 84)	114
Arvsõnad aastaarvudes, kuupäevades ja kellaaegades (§ 85)	116

4. Pronoomen (§§ 86-98)

Personaalpronoomen (§§ 86-88)	118
Refleksiiv- ja retsiprookne pronoomen (§§ 89-90) ...	125
Possessiivpronoomen ja refleksiivne <u>possessiivpronoo-</u> <u>men</u> (§§ 91-92)	128
Demonstratiivpronoomen (§ 93)	132
Determinatiivpronoomen (§ 94)	137
Interrogatiivpronoomen (§ 95)	140
Relatiivpronoomen (§ 96)	144
Indefiniitne pronoomen (§ 97)	149
Pronoomen ja substantiiv (§ 98)	161

5. Verb (§§ 99-135)

Verbi vormid (§ 99)	162
Verbi konjugatsioon (§§ 100-107)	163
Abiverbid (§ 108)	178
Modaalverbide kasutamine (§ 109)	179

Indikatiivi ajavormid (§§ 110-114)	184
Konjunktiiv (§§ 115-119)	194
Imperatiiv (§ 120)	202
Infinitiiv (§§ 121-123)	204
Partitsiip (§§ 124-125)	211
Supiinum (§ 126)	218
Passiiv (§§ 127-128)	220
Depoonens (§§ 129-130)	227
Refleksiivne verb (§ 131)	231
Impersonaalne verb (§ 132)	233
Liitverb (§§ 133-135)	234

6. Adverb (§§ 136-142)

Adjektiividest tuletatud adverbid (§ 136)	240
Iseseisvad adverbid (§§ 137-141)	241
Adverbi komparatsioon (§ 142)	248

7. Prepositsioon (§§ 143-148)

Prepositsioonide liigid ja kasutamine (§§ 143-145) ..	250
Prepositsioonid aega tähistavates väljendites (§§ 146-147)	260
Prepositsioonid kohta tähistavates väljendites (§ 148)	265

8. Konjunktsioon (§§ 149-150)

Rinnastavad konjunktsioonid (§ 149)	270
Alistavad konjunktsioonid (§ 150)	272

9. Interjektsioon (§ 151)

Interjektsioonid (§ 151)	277
--------------------------------	-----

10. Sõnajärjestus (§§ 152-158)

Otsene sõnade järjekord ja inversioon (§§ 152-153) ..	278
Lauseosade asend omavahel (§§ 154-158)	283

. x . x . x . x .

Kasutatud kirjandus	294
Tähestikuline sisuregister	296
Sisukord	300

Тартуский государственный университет.

Юхан Артурович Т у л д а в а.

ГРАММАТИКА ШВЕДСКОГО ЯЗЫКА.

Издание второе.

На шведском и эстонском языках.

Художник-оформитель Х. Пильтер.

Таллин, "Валгус".

ИБ № III8.

Trükkida antud 13.12.1979.

Formaat 60x84/16

Trükipaber nr. 1.

Masinakiri: rotaprint

Tingtrükipoognaid 17,67. Arvestuspoognaid 14,42.

Trükiarv 800.

Tellimuse nr. 1652.

Hind 50 kop.

Tellitud.

TRÜ trükikoda. Tartu, 202 400. Pälsoni t. 14.

Kirjastus "Valgus", Tallinn, 200 090. Pärnu mnt. 10.

50 kop.